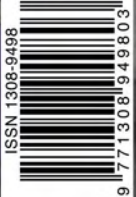
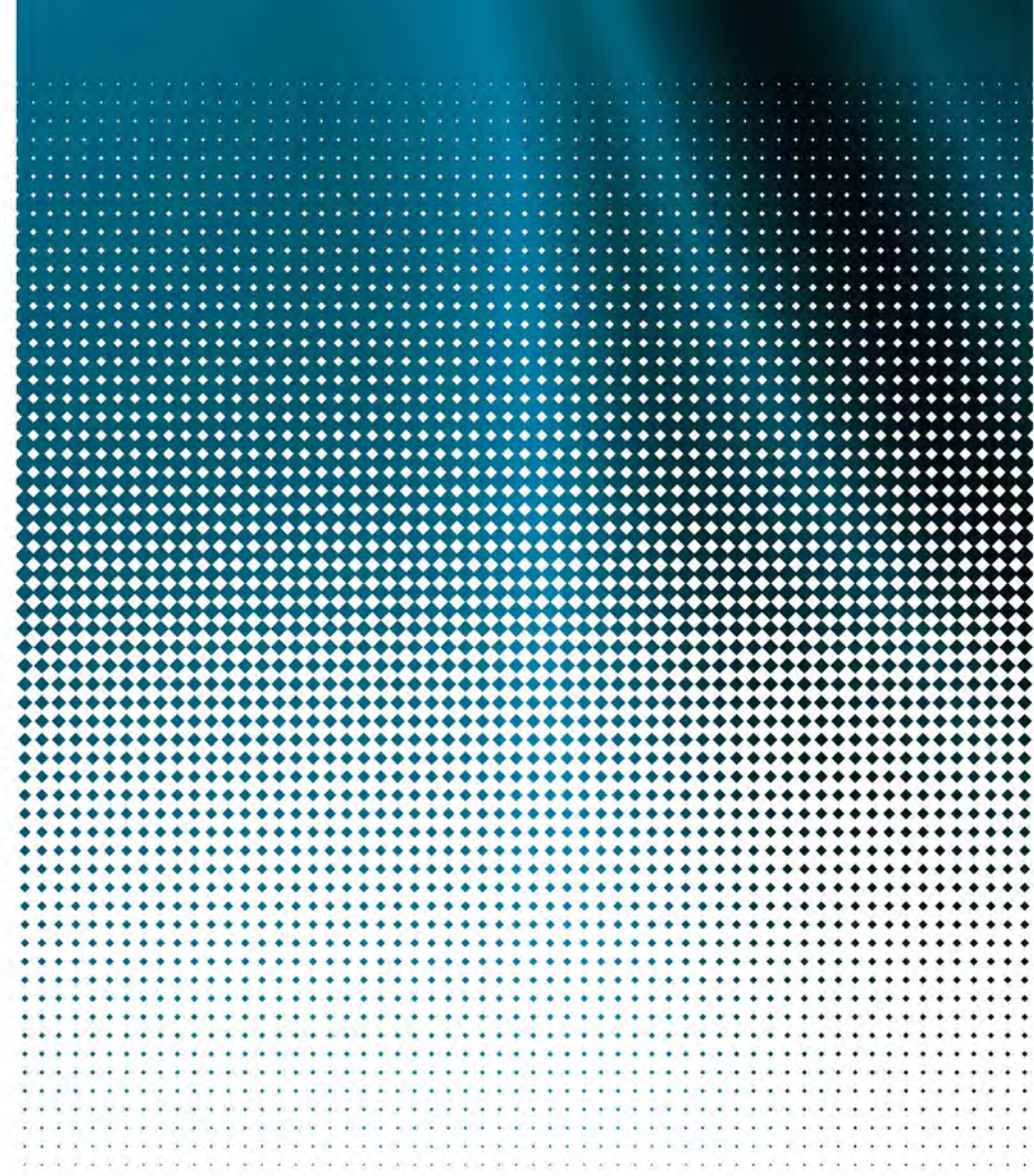

serbest

MIMAR

14. TSMD Mimarlık Ödülleri | Atatürk Kültür Merkezi | Hüseyin Güntaş Kütüphanesi | Ankara 19 Mayıs Stadyumu | Likör Fabrikası | İller Bankası | Dosan Konserve Tesisi | Braşov: Orta Çağ Modernizasyonu

Serbest MİMAR'ı
Sosyal Medyada
Takip Edin

ŞİMDİ
DERGİLİK
UYGULAMASINDA

VE
ISSUU'DA

TürkSMD Üyesi Mimarlarla Çalışın

TÜRK SMD
TÜRK SERBEST MİMARLAR DERNEĞİ

TürkSMD'yi
Sosyal Medyada
Takip Edin

TSMD MİMARLIK MERKEZİ
ARCHITECTURAL CENTER
TSMD MİMARLIK MERKEZİ
ANKARA

TSMD
Mimarlık Merkezi'nin
Etkinliklerini
İzleyin

OCAK | 2022 | 43

04 **MASAÜSTÜ**06 **SMD'LERDEN**10 **YAKA RESMİ**

Aurelio Galfetti, Ünal Demirarslan, Richard Rogers, Yurdanur Sepkin, Ricardo Bofill

20 **İYİ ŞEYLER**Kashef Chowdhury / URBANA Tasarımı Bangladeş Dostluk Hastanesi
2021 RIBA Uluslararası Ödülü'nü Kazandı22 **YENİ**

Atatürk Kültür Merkezi

28 **PROJE**

Hüseyin Güntaş Kütüphanesi Ve Konferans Salonu

38 **MODERN MİMARİ ESERLERE GEZİLER**

Geometrik Tutkunun Dışavurumu: Dosan Konserve Tesisi

46 **DOSYA : MİMARLIK ÖDÜLLERİ**62 **MODERN'i KORUMA**-M. Turhan Kayasü: Kori(yama)ma Üzerine...
-82 Yıllık Ankara 19 Mayıs Stadyumu'nun Ardından
-Sanayileşme Amaçlayan Ülkede Bir Fabrika: Mecidiyeköy Likör Fabrikası
-İller Bankası Binası86 **DÜNYADAN**

-İlkokul-Ağaç Ev

90 **ORADAYDIK**

-Braşov: Orta Çağ Modernizesi

96 **ÖZETLER****43. SAYI KAPAK KONUSU**

Uygur Mimarlık, Yenişehir Belediyesi Binası

SERBESTMİMAR

Üç Ayda Bir Yayınlanır

SAHİBİ

Ali Osman ÖZTÜRK | TürkSMD Başkanı

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mehmet Soylu

EDİTÖR

Gamze Köküm

YAYIN KOMİSYONUAbdurrahman Çekim, Ahmet Sukuti Tükel,
Aslı Özbay, Aydan Volkan,
Aytaç Özen, Burak Bican, Cüneyt Kurtay,
Damla Mercan, Deniz Güner, Dürriin Süer,
Emrullah Yıldız, Figen Kıvılcım, Gamze İlalan,
Gamze Köküm, Gökhan Hezer, Güney Tonkal,
Hasan Özbay, İlhan Selim Kural, Kadri Atabaş,
Kumru Alpaydın, Mehmet Soylu, Mehmet Turhan Kayasü,
Meral Ekincioglu, Osman Tatal,
Ömer Mustafa Özen, Selin Nevrim Fidan, Suha Özkan,
Şerife Meriç, Şükrü Kocagöz**YAYIN TÜRÜ**

Yaygın Süreli Yayın

GRAFİK UYGULAMA

Gamze Köküm - Gökhan Hezer

YÖNETİM YERİ, ABONELİK, REKLAM VE DAĞITIMTürk Serbest Mimarlar Derneği
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km. Mustafa Kemal Mah. 2123.
Sk. No: 164 Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08
www.tsmd.org.tr | info@tsmd.org.tr

Yaka Resmi bölümünde yer verdiğimiz, TSMD'nin kurucu üyesi ve eski başkanı Yurdanur Sepkin'i saygıyla anıyorum. Ailesinin ve mimarlık camiasının başı sağ olsun.

Dosya bölümü bu sayıda, TSMD Ödüllerini ve TSMD büyük ödülünün sahibi Uygur Mimarlık'ın meslek yaşamına odaklanan keyifle okuyacağınız bir röportajı içeriyor.

Sonraki sayılarda devam ettirmek üzere geçen sayımızda başladığımız Modern'i Koruma bölümü, İller Bankası ve Mecidiyeköy Likör Fabrikası ve 19 Mayıs Stadyumu yapıları üzerine değerli kalemlerin yazıları ile bu sayıda yer alıyor.

Keyifli okumalar

Gamze Köküm

İSTANBUL SMDMiralay Şefik Bey Sokak 13/2
Gümüşsuyu 34015 İstanbul
+90 212 251 09 58 (tel)
www.ismd.org.tr**TÜRK SMD**TSMD Mimarlık Merkezi
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km.
Mustafa Kemal Mah. 2123. Sk. No: 164
Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08 (tel)
www.tsmd.org.tr**İZMİR SMD**Fevzipaşa Bulvarı, No:14, Kat:8, D:803,
Hüseyin Egeli İş Merkezi, Konak İzmir
+90 232 483 53 53 (tel)
+90 232 483 53 20 (faks)
www.izmir-smd.org.tr

BEYTEPE PRESTİJ

İKİKERE BİR MİMARLIK

Projenin adı ve yeri	: Beytepe Prestij / Ankara
Proje Müellifi	: İkikerebir Mimarlık
Tasarım Ekibi	: Kutlu İnanç Bal, Hakan Evkaya, Ömer Faruk Aslan
İşveren	: HSY İnşaat, Karakoç Grup
Projenin Alınış Yöntemi	: Teklif
Proje Yılı	: 2021
İnşaat Alanı	: 39.500 m²

Proje, Ankara Beytepe, Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı üzerinde, Beyler Caddesi ile kesiştiği köşeden güneye doğru konumlanan 5 adet villa, bir adet ticari parsel adasından oluşan yaklaşık 40 dönümlük arazi üzerinde yer alan proje, bölgenin ihtiyaç duyduğu ticari ve kültürel mekânlarla oluşturulacak bir yaşam merkezi tanımlamayı hedefliyor.

İmar yollarıyla bölünen araziye, cadde kotunda sürdürdüğü platform ve yaya üst geçitleri ile tekrar bağladığı güçlü bir ticari aks oluşturan yerleşim kararları ile bulvara paralel alışveriş sokakları ve arazi kotlarını kullanarak oluşturulan çeşitli avlular yaratmayı amaçlıyor. Hızlı araç akışı olan bulvarın aksine, kesintisiz, erişilebilir, yeşil bir kent zemini vaat eden proje farklı boyutlarda yüzün üzerinde münferit ticari birimlerden oluşuyor.

ÇATI ANKARA

İKİKERE BİR MİMARLIK

Projenin adı ve yeri	: ÇATI Ankara – Açık AVM
Proje Müellifi	: İkikerebir Mimarlık
Tasarım Ekibi	: Kutlu İnanç Bal, Hakan Evkaya, Ömer Faruk Aslan
İşveren	: Karakoç Grup
Projenin Alınış Yöntemi	: Teklif
Proje Yılı	: 2021
İnşaat Alanı	: 33.800 m²

Proje, Ankara Çayyolu bölgesinde Ümitköy – Beytepe arasındaki en önemli aks olan Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı üzerinde, yaklaşık 47 dönümlük arazi üzerinde yer almaktadır. Son dönemlerde cazibesini iyice yitiren kapalı kutu alışveriş merkezleri yerine, tanımlı ve korunaklı dış alanlar üreten tasarım, ana caddeye maksimize edilmiş cephesiyle güçlü bir ilişki kurarken, caddeye paralel ürettiği tanımlı aralık ile kendi bünyesinde yaşayan bir alışveriş sokağı yaratmayı amaçlıyor. Bu sokağın üzerinde güneş kontrolü sağlayan, aralığı mekanlaştıran ve yapıya imgesel gücünü veren hafif bir strüktür örtü yer alıyor.

Zemin kullanımını artıran, parçalı yapısı ile çeşitli kotlarda teraslar yaratan ve farklı boyutlarda çok sayıda bağımsız ticari birimler oluşturan kurgu, gelenekselden gelen pasaj fikrinin yeni bir yorumunu sunmayı hedefliyor.

ÇENGELKÖY KONUTLARI

rggA MİMARLIK OFİSİ

Projenin Adı ve Yeri	: Çengelköy Konutları, İstanbul
Müellif	: Güneş Gökçek, rggA Mimarlık
Tasarım Ekibi	: Güneş Gökçek, Burak Dönmez, Gözde Dönmez, Melih Akça, Batuhan Türkay
İşveren	: ASM Grup
Alınış Şekli	: Teklif
İnşaat Alanı	: 2021
Proje Yılı	: 30.000 m²

Çengelköy Sahil yoluna 500mt mesafede yer alan proje arsası, eğimli yapısı sayesinde belirli açılardan boğaz manzarasına hakimdir.

Topoğrafya ile uyumlu 95 adet 1+1 den 5+1'e kadar değişen büyük-lüklerde daire tipi önerilen projede, zemin katlar ve açığa çıkan bodrum katlarda bahçeli, en üst katlarda da teras kullanımına sahip çatı dubleksleri ile alternatif bir çok konut tipi üzerinde çalışılmıştır. Bodrum katlar kademeli olarak birleşerek kapalı otopark alanını oluştururlar. açığa çıkan bodrum kat cephelerinde bahçeli daireler önerilirken, üst katlarda bölgenin mimarisine uygun olarak mümkün olduğunca bloklardan oluşan parçalı bir yerleşim tercih edilmiştir. Bölgeye karakterini veren kırma çatılar ve geniş saçak yüzeyleri modern bir dil ile ele alınmıştır.

-ŞEYH OSMAN SIRACEDDİN TÜRBESİ

rggA MİMARLIK OFİSİ

Projenin Adı	: Şeyh Osman Siraceddin Türbesi
Projenin Yeri	: Tavela, Halepçe, Irak
Müellif	: Güneş Gökçek, rggA Mimarlık
Tasarım Ekibi	: Batuhan Türkay, Ömer Gözükküçük Mustafa Taşdemir
İşveren	: Hüsamî Vakfı
Alınış Şekli	: Teklif
İnşaat Alanı	: 10.000 m²
Proje Yılı	: 2021

Proje Programı, Şeyh Osman Siraceddin et- Tavili Türbesi, Onun dönemi ve tasavvuf anlayışını anlatan bir müze, hediyelik eşya satış ünitesi, yaklaşık 300 kişilik bir mescit, taziye evi, misafirhane, derslik ve lojmandan oluşmaktadır.

Zemin katta oluşan ön avluya sırası ile Türbe-Müze, Mescit ve Taziye evi sıralanırken, üst kotlarda derslikler, lojman ve misafirhane yerleştirilmiştir. Konaklama fonksiyonlarının olduğu alana aynı zamanda bağımsız giriş alınabilmekte, bu kısım arsanın yamaç kalan kısımlarına direkt bağlanabilmektedir.

Proje genelinde bölgeden çıkarılan taş, GFRC (Glass fiber reinforced concrete) prekast güneş kırıcılar ve brüt beton olmak üzere 3 tür malzeme projenin ana karakterini oluşturur. birbirine yakın tonlardaki bu malzemeler, homojen ve anıtsal bir etkide bir araya gelmesi sağlanmıştır. Bahçe duvarları, yürüyüş yolları ve zemin katlar doğal taş malzemeden inşa edilirken, üst katta konaklama fonksiyonlarını çevreleyen, kafes şeklindeki GFRC malzeme ile ikinci bir cephe oluşturulmuştur. İç mekanlarda, mescit kısmında brüt beton taşıyıcı sistem ön plana çıkarılırken. Türbe yapısının iç kısmında ahşap kaplama ve çatıda oluşturulan konik şeklindeki vitraylardan yansıyan ışık ile renkli bir etki hedeflenmiştir.

ANITKABİR ZİYARETİ

Türk Serbest Mimarlar Derneği, geleneksel olarak sürdürdüğü Anıtkabir ziyaretini 11 Kasım 2021'de İstanbulSMD, İzmirSMD Başkanları ve üyeleri ile birlikte gerçekleştirdi. Anma töreni, Ulu Önder Atatürk'ün mozolesine çelenk konulmasının ardından TürkSMD Yönetim Kurulu Başkanı Ali Osman Öztürk'ün anı defterine yazı yazması ile sona erdi. Törende İstanbul SMD Yönetim Kurulu Başkanı Durmuş Dilekçi, İzmirSMD Yönetim Kurulu Başkanı Tamer Aksüt ve Başkan Yardımcısı Dürrin Ulema'nın yanısıra TürkSMD üyeleri hazır bulundular.

YAPI SEKTÖRÜ BULUŞMALARI

Türk Serbest Mimarlar Derneği'nin 2011 yılından bu yana farklı katılımcılarla gerçekleştirdiği Yapı Sektörü Buluşmaları devam ediyor. Archimim firmasının organizasyon desteği ile yapılan 19. Yapı Sektörü Buluşması 18-19 Kasım 2021 tarihlerinde, 20. Buluşma ise 17-18 Mart 2022 tarihlerinde gerçekleşti. Yapı sektöründeki malzeme firmalarının dernek üyesi mimarlık ofisleri ve yatırımcı kurumlar ile B2B görüşme yaptığı etkinlikte firmalar, ürün ve hizmetlerini tanıtırken görüştüğü kurum / ofislerden ellerindeki güncel projeler hakkında bilgi alma imkanınız buldular.

7. MİMARLIK ÖĞRENCİ PROJE SERGİSİ BASAMAKLAR 2021

Türk Serbest Mimarlar Derneği tarafından düzenlenen TürkSMD Mimarlık Öğrencileri Proje Sergisi "Basamaklar"ın yedincisi, Gentaş Grup katkılarıyla TürkSMD Mimarlık Merkezi'nde 10 Aralık 2021'de açıldı.

"Basamaklar 2021" Sergisinde Ankara'da mimarlık bölümü bulunan Atılım Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, TED Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi olmak üzere 9 üniversitenin öğrenci projeleri yer aldı. Yoğun katılımı gerçekleşen açılış sonrası projeler iki hafta boyunca sergilendi.

MANSUR YAVAŞ ZİYARETİ

TürkSMD Yönetim Kurulu 9 Aralık 2021 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ı ziyaret etti. İzmir SMD Yönetim Kurulu Başkanı Tamer Aksüt ile İstanbul SMD Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Ali Hızıroğlu'nun da hazır bulunduğu ziyarette mimarlık hizmetleri le kent sorunları ile ilgili karşılıklı görüş alış-verişi yapıldı.

YENİ YIL YEMEĞİ

TürkSMD Üye Yemeği, 29 Aralık 2021 tarihinde B&T Design firması katkıları ile gerçekleştirildi. Aynı zamanda yeni yıl kutlaması şeklinde geçen yemekte firma ürün ve hizmetleri hakkında detaylı bilgi sunuldu.

YAZ STAJI SERGİSİ VE DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

Türk Serbest Mimarlar Derneği tarafından 2021 yaz döneminde, Mimarlar Odası Ankara Şubesi ile işbirliği içinde mimarlık bölümü öğrencilerine yönelik "Güncel İhtiyaçlar Çerçevesinde Mekansal Adaptasyon" teması ile bir staj programı yürütüldü. Konutlara yeni bir gözle bakarak, zamana, koşullara bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçların, güncel mevzuat ve mekansal gerekliliklerin mevcut yapılara adaptasyonunun nasıl yapılabileceği hakkında fikir üretilerek uygulanması konusunda çalışmalar yapıldı.

Ayrancı bölgesinde bir alan ele alınarak kentsel dönüşüm adı ile yıkıp yeniden yapma yöntemine alternatif olarak, yapıların güncel ihtiyaçlara uyumunu sağlamak üzere projeler üretildi. Staj programında üretilen projeler Ekim ayında Mimarlar Odası Ankara Şubesinde sergilendikten sonra, TSMD Mimarlık Merkezinde 12 Ocak 2022 tarihinde yapılan Değerlendirme toplantısı ile sergilendi. Toplantıda

Önder Kaya (Öncüoğlu Mimarlık), Can Kubin (Promim Çevre Düzenleme ve Kentsel Tasarım) ve Belma Tekin (Çankaya Belediyesi İmar ve şehircilik Müdürü) konuşmacı olarak katılarak konuyu farklı açılardan değerlendirdiler. Etkinlikte staj programında yürütücü olarak görev alan TürkSMD üyeleri ile stajyer öğrenciler hazır bulundular.

İZTASYON PROJESİNİN LANSMANI YAPILDI

İzmir Konak Belediyesi, Mimarlar Odası ve İzmir Serbest Mimarlar Derneğinin ortak girişimiyle başlayan İZTASYON projesinin lansmanı, geçtiğimiz hafta Bien Seramik Firmasının katkılarıyla İzmir Renaissance Otel'de yapıldı.

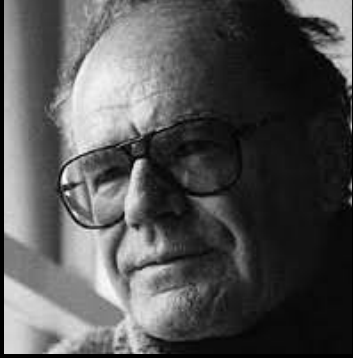
İzmir'in en eski tren istasyonu hangarlarından olan ve Konak Belediyesi'nin kontrolündeki binada, daha önce aynı yerde restorasyon çalışması yapmış Mimar Tamer Pakben'in de muaffakatnamesi çerçevesinde Koruma kurulunun da onayı alınarak, İzmir Serbest Mimarlar Derneği ve Mimarlar Odası tarafından bir Mimarlık Kent Etkinlikleri Merkezi oluşturulması ile ilgili projede son aşamaya gelindi. Bu kapsamda projenin lansmanı ve üyelerinin de yeni yılda biraraya gelmeleri amacıyla İzmir Serbest Mimarlar Derneğinin (İSMD) düzenlediği akşam yemeğine Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Başkan Yardımcısı Ali Ulvi Dülger, Kentsel Tasarım Müdürü Selin Zağpus Yiğitoğlu, İzmir Mimarlar Odası Başkanı İlker Kahraman, İstanbul SMD Başkanı Durmuş Dilekçi, Türk SMD Başkanı Ali Osman Öztürk ve Yönetim Kurulu Üyesi Güneş Gökçek ve İzmir SMD Başkanı Tamer Aksüt ve üyeler katıldılar.

Organizasyonun sponsorluğunu da Bien Seramik Firması üstlendi. Bien Seramik'i temsilen toplantıya Marka ve İletişim Müdürü Ali Naci Ülkü, Bien Banyo Pazarlama Müdürü Cem Güvengiriş, Pazarlama Uzmanı Büşra Karayel, İş Geliştirme ve Proje Müdürü Hakan Alpar, İş Geliştirme ve Proje Yöneticileri Asiye Karataş Erkul ve Buket Karayazıcı katıldılar.

Konak Belediye Başkanı Abdül Batur'un tanıtımını yaptığı projenin bu yılın sonuna doğru tamamlanması ve 29 Ekim'de binanın açılışının yapılması bekleniyor. Söz konusu proje ortak bir çalışma sonucu oluştu ve Mimar olarak Mert Uslu, Seçil Şavklı, Melis Varkal, Öznur Çakır SMD üyesi olarak Mimarlık son sınıf talebelerinin de katılımıyla oluşturdukları ekip tasarımı gerçekleştirdi. Projenin görselleri de İzmir SMD'ye son katılan üyelere Mete Keskin tarafından yapıldı.

ENİS KORTAN

SerbestMİMAR 43.Sayının yayına hazırlık çalışmalarının tamamlandığı aşamada Enis Kortan ve Christopher Alexander'ın vefat bilgisini aldık. Gelecek sayıda detaylı bir şekilde yaka resminde yayınlamayı planlıyoruz.

CHRISTOPHER ALEXANDER

ÜNAL DEMİRARSLAN

1935 - 2022

Prof. Dr. Ünal Demirarslan, 2 Ocak 1935'te dünyaya geldi. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1959 yılında mezun olan Demirarslan, 1986'da Mimar Sinan Üniversitesi'nde doktora yaptı. Ünal Demirarslan, 1987'de Doçent ve 1994'te Profesör ünvanlarını elde etti. Prof. Dr. Demirarslan, Maltepe Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde Yapı İçİ Konst-ruksiyon dersleri vermektedir.

Ünal Demirarslan, 1968 -1973 yılları arasında Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Etüd Proje Dairesi Sağlık Yapıları Fen Heyeti Müdürlüğü, 1994-1997 arasında Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü ve 1997-2002 arasında Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kurucu Dekanlığı yaptı.

2002-2005 arasında Haliç Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü Başkanlığı da yapan Demirarslan, Maltepe Üni-

versitesi Mimarlık Fakültesi'nde 2008-2009 yılları arasında Eğitim Komisyon Üyeliği ve Eğitim Komisyon Temsilciliği görevlerini üstlendi.

Prof. Ünal Demirarslan'ın katıldığı yarışmalar :

- Ankara Otobüs Terminali (Eski) ve Otel'i.1.Ödül Asım Mutlu,Utarit İzgi, Esat Suher Yılmaz Zenger ile

- 1963-1964 Newyork Pavyonu Dünya Fuarı Türk Pavyonu 1.Ödül [Ruşen Dora İle]

- Süreyyapaşa Sanatoryumu Mansiyon [Affan Kırımlı ile]

- İzmir Hükümet Konağı. Mansiyon [Ruşen Baban ile]

- Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Tesisleri 1.Ödül [Affan Kırımlı ile]

Prof. Ünal Demirarslan imzalı projeler:

- Milli Kütüphane (Ankara) Mimari Projesi [Orhan Akyürek, İnal Uşaklı, Demir Gökmen İle]

- Süleyman Şah Türbesi (Suriye) Mimari Projesi

- Expo 70 Dünya Fuarı R.C.D. Pavyonu Mimari Projesi ve Uygulaması (Osaka- Japonya)

- Sapanca Yanıkköy ve Maşukiye de Yazlık Siteler

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sn. Haydar Aliyev Evi İç Mimarlık Projesi(Nahcivan)

-Tahsin Bey Apartmanı Mimari Projesi ve Uygulaması (Gelibolu)

- Ünal Demirarslan Yazlık Evi Mimari Projesi ve Uygulaması (Gelibolu)

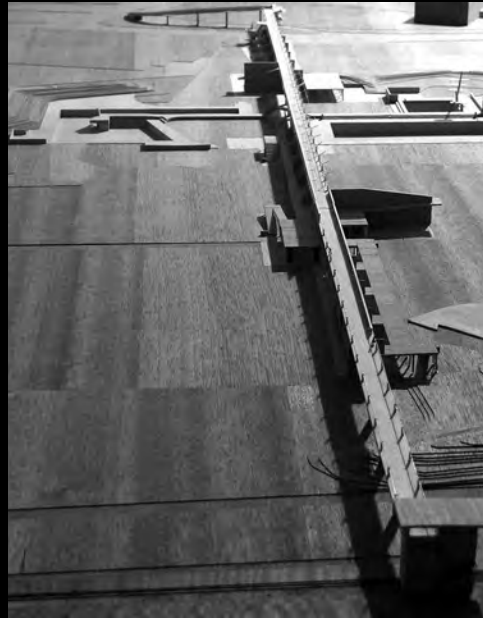
AURELIO GOLFETTI

1936 - 2021

HAKAN TÜZÜN ŞENGÜN

Mimarın yaşama, doğaya, içinde yaşadığımız çevreye, ve belki en çok da mimarlık uğraş alanına olan katkısının nasıl ölçülebileceği sorusu, mimarlık mesleği adına özel ve can alıcı bir mesele olarak beliriyor ve çoğu zaman kaybettiğimiz nice değerli meslek insanının ardından zihnimde en güçlü biçim-

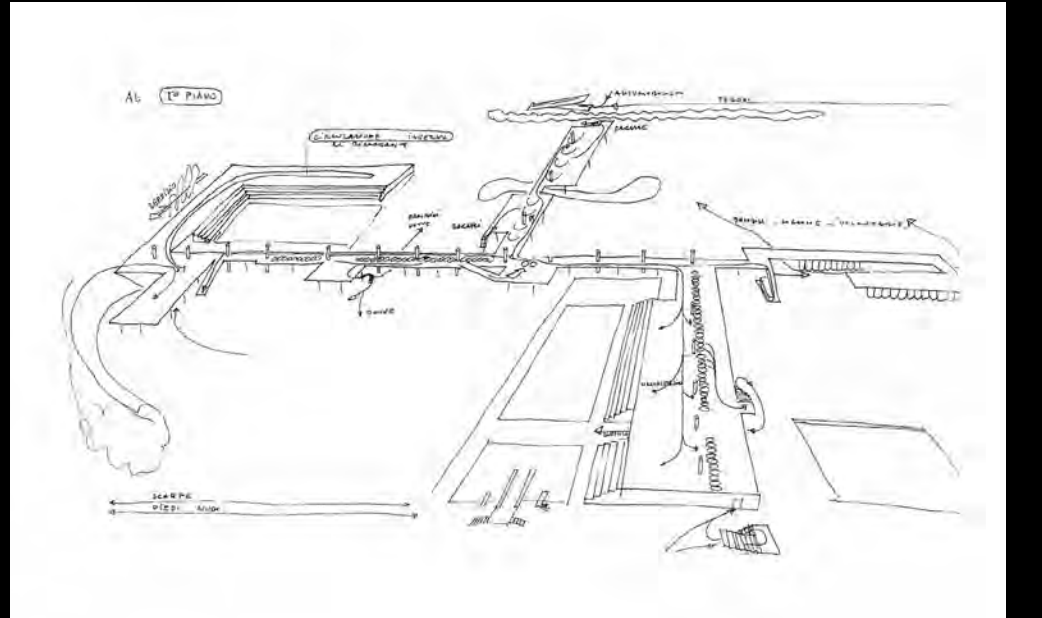
de keskinleşen de bu soru oluyor. Mesleğe ve uğraş alanına dolayısıyla dünyaya sunduğu katkıyı bir mimar için nasıl düşünmek gerekir sorusu bir anlamda mimarlık uğraşının değerler sistemine dair de çok temel varoluşsal bir soru. Yakın zamanda kaybettiğimiz Aurelio Galfetti de bu soru için yeni ve incelikli başka başka düşünce yarıkları üreten bir isim. Kıta Avrupasının ve özellikle Ticino çevresinin çok önemli bir siması olan Galfetti, ürettiği yapılarla ve özellikle içinde yaşadığımız fiziksel çevreyi nitelikli ve yaratıcı bir tavır ile nasıl yeniden düşünebileceğimize dair en zarif ve yalın örnekleri hayata geçiren, basit dokunuşlarla hem kültürel hem tarihsel bağları düşünceli ve sakin bir biçimde ele alan bir mimar.

Mario Botta ve Luigi Snozzi gibi çok kıymetli çağdaşları ile belli bir dönem Ticino merkezli olarak gelişen ve Kenneth Frampton'ın "Eleştirel Bölgecilik" (Critical Regionalism) olarak kavramsallaştırdığı bir tutumun öne çıkan isimlerinden biri Galfetti. Frampton'ın kavramsallaştırdığı ve Galfetti'yi ve pek çok nitelikli çağdaşını da kapsayan mimarların eserleri ile desteklediği "Critical Regionalism" bölge ölçeğinde üretimin ve insanın çağın kapitalist araçlarına karşı ürettiği direncin altını çiziyor. Küresel kapitalist araçların mimarlık mesleğine dair temel direnç noktalarını nasıl delik deşik ettiğini düşünürseniz bu kavrayışın belki bir direnç mekanizması olmanın ötesinde yaşam çevremize, ideallerimize ve kaynaklarımıza dair bir tutarlı duruşun mimarın temel kodlarını

ve genetiğini nasıl belirlediğini de tekrar hatırlamak gerekir.

Bu bakış ışığında böyle bir kavrayışın en önemli kilometre taşlarından pek çoğunu barındıran iki Galfetti eseri ise bu düşüncenin ve direncin adeta birer anıtı olarak dimdik duruyorlar. Bunlardan ilki olan Bellinzona tarihi kent merkezinin korunması projesi olarak da anabileceğimiz Castelgrande projesi, korumanın öncelikle bir "dönüştürme" olarak anlaşılmasının gereğini ve korunan çevrenin sadece yapılardan değil belki de daha çok birbirine eklenmiş ara-mekarlardan oluşan bir dizge olarak okunması gerektiğini düşüncesi ile tarihsel dokuya ince dokunuşlarla örülü. Bellinzona Su Sporları Yapıları Kompleksi ise hamam ve banyolardan oluşan yapılar dizgesinin bölgenin çok katmanlı çevresel niteliklerini yüksek bir duyarlılık ile koruyarak ürettiği cevabı aynı tutarlılık ve dinginlikle yineliyor. Yerden yükseltilmiş bir yaya bağı ile birbirine bağlanmış yapı dizilerinden oluşan ve ırmak ve kenti bağlayan köprü - yapı ile kuruyor bu dizgeyi.

Galfetti'nin mirası ve mesleğe katkısı da sadece bu iki proje ile sınırlı kalmayan ve mimarlık edimini bir inşa etme aracının çok ötesinde felsefi ve poetik bağları ile kavrayarak belki de yukarıda sorulan soruya en basit yanıtı veriyor : Mimarın mesleğe ve uğraş alanına dolayısıyla dünyaya sunduğu katkı, onun yapıp etmelerinin toplamında ve ürettiği sözün kendinde saklıdır.

RİCHARD ROGERS

1933 - 2021

SUHA ÖZKAN HON. F AIA

ENDÜSTRİÖTESİ TOPLUMUN MİMARLIĞINI DENEYLEYEN RİCHARD ROGERS'ı KAYBETTİK

1960'lı yılların sonunda, modern mimarlık tasarımını o günlere getiren Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Mies van der Rohe v.d. misyonlarını tamamlamışlardı. 1940-1960 arası Modernizmi Türkiye'ye gelememi. Ama, 1968 öncesi ve sonrası meslek Dünya'da endüstriötesi toplumun mimarlığını arıyordu. Bizde hala Almanya kökenli "bürokratik" mimarlık geçerli idi ve tüm çaba Alman yapı dilini onlardan daha iyi uygulamaktı. Mimarlığın dili evrenseldi. Almanca bilsin bilmesin tüm mimarlık büroları Arkitektur Wetbewerbe (Mimarlık Yarışmalar) dergisini alır ve o ortama erişmeye çalışırlardı. Mimarlık yönetimi Bayındırlık Bakanlığı'daydı. En adil proje dağıtım süreci yarışmalardı. Yarışmalar ise bir kesimin jüri, kalanının yarışmacı olduğu bir düzenle sadece iyi niyetle bezenmiş, sağlıksız proje dağıtım süreci olmuştu. Ne yeniliğe ne de genç yeteneklere yer vardı.

Dünya değişiyordu. Hemen tüm Dünya'da meslek şaşkın, güvendikleri ıstampaların geçerli olamayacağından kaygılıydılar. Hassan Fathy, Luis Barragan, Charles Correa v.d. rahatsız ediyorlardı. Bağlamcı modern mimarlığın ilk ışıkları ise James Stirling ile İngiltere'den geliyordu. Stirling'in ilgi ve saygı ile değerlendirilen mimarlığı, kendi vatanında pek heyecan yaratmıyordu. O kadar ki kapsamlı bir Britanya Mimarlığı kitabı için kendisine başvurulduğunda, kitabı ha-

zırlamakta olan Royston Landau'ya "Ne Britanyası? Almanya'ya gidin." demişti. Çünkü Britanyalı bir mimarın en çok ses getirecek yapısı Stirling tarafından Stuttgart'da gerçekleştirilecekti. Stirling tuğla, alüminyum ve betonarmenin şiirsel birlikteliği ile özenle tasarlanmış, "İngiliz" yapılarını genellikle üniversite yerleşkelerinde gerçekleştirirken, bir tepki hareketi olarak post-endüstriyel çağın mimarlığını arayan, hatta öneren Peter Cook önderliğindeki Archigram akımı, tüm mimarlık düşüncesini kasıp kavuruyordu. Stirling Üstad Mimar olarak başarılarını sürdürürken, zamanın pandemisi post-modern akıma kapılmıştı. Yine de düzgün yapılar gerçekleştirirken Britanya mimarlık düşüncesi farklı bir yönde evrilmekteydi.

Archigram'ın lideri Peter Cook'un "Deneysel Mimarlık"ı (Experimental Architecture) ve onların "Guru'su Cedric Price'in benzer ama gerçekleşmeyen tasarım önerileri Londra AA Okulu ve AD Dergisi ile yaşam ortamı buluyordu Bu arada yaratıcı mühendis Ove Arup'u da anımsamalıyız.

Modern mimarlığın dönüm noktası Le Corbusier'de olduğu gibi frankofon dünyada gelişti. Paris'in çağın gerisine düşmüş Haller Bölgesi'nin sanat ve kültür alanı olması fikri zamanın unutulmaz Kültür Bakanı André Malraux'ya aitti. Başkan Georges Pompidou bu gerçeği iş edindi ve Plateau

Boubourg alanında nitelikli proje aramak üzere uluslararası proje yarışması düzenlenmesine önderlik etti. 1971 de öyle bir jüri kurulmuştu ki sanki Fransa mimarlık tarihine hesap veriyordu. Oscar Niemeyer, Frank Francis, Jean Prouve, Emile Aillaud, Philip Johnson ve Willem Sandberg'den kurulu Jüri bu büyük sorumluluğu biçimlendirmek durumundaydı. Gerçekte bu kültür ve sanat merkezi için kurulan vakfın üyeleri de o denli güçlü kişilerdi. Aralarında Mina Kandinsky, Marcel Duchamp (Ölümü 1968), Victor Vasarely de vardı.

Kazanan Proje Renzo Piano ile Richard Rogers'ın ortak yapımı olan, temelinde Archigram, içeriğinde ise Cedric Price'in "Eğlence Sarayı" (Fun Palace) olduğu açıktır. Piano - Rogers birlikteliğinin perde arkası da ilginçti. Öncelikle bu iki genç finans desteği, bugün için minik bir miktar da olsa, gençleri ve yaratıcı düşünceleri desteklemekle ünlü Ove Arup'dan gelmişti. Ama bu ikili yarışmaya kayıt yaptırmamışlardı. Yarışmaya katılmama kararı veren Archigram kurucusu Peter Cook'un kaydını kullandıkları söylenirdi. Rogers yarışmaya katılmak yanlısı değildi. Ama iyi bir demokrat olarak Eşi Su Bromwell, Renzo Piano ve Ove Arup'un ısrarlarına karşı koyamadığını söyler.

Yapı gerçekten bir devrimdi. Öncelikle verilen arsanın yarısını bir meydan olarak Pa-

Görsel: Renzo Piano, Su Rogers, Richard Rogers, Ted Happold ve Peter Rice, Centre Beaubourg yarışması için tasarımlarını gösteren bir sunum panosunun önünde, Paris, 1971

rişe yapıya yönelik eğimli bir meydan olarak geri kazandırıyordu. Tüm mekanik dizgeleri ve yapı içi erişimi yapının dışına alıp yepyeni bir mimarlık dışavurumu yaratıyordu. Burada, tüm bu oluşum içinde, özellikle uygulamada, mühendislik grubu olarak Arup bu başarının önemli bir katkıcısıydı. Tüm mimarlık ortamının yakından bildiği bu yapıyı anlatmaya gerek yok. 1978'de biten, birlikte gerçekleştirdikleri yüksek teknoloji yapısı olan Londra'daki Lloyds Sigorta yapısını da anmak gerek. Rogers, Lloyds yapısını beğendiğini, Pompidou'nun düşük maliyetli büyük bir örtü, Llyods'un ise anılmak için yaratılmış bir iş ortamı olduğunu söyler.

Rogers'ın yüksek teknolojiye (High-Tech) olan tutkusunu anmak gerek. AA Londra Okulu'nu (1954-1959) bitirir bitirmez ABD'ye gidip orada Yale Üniversitesi'nde Master derecesi yaparken (1962) tanıştıkları Norman Foster'la birlikte Londra'da açtıkları Team 4 Mimarlık Ofisi herhalde her iki mimarın da bu alanda bilinçli olarak birlikte güçlendiğinin bir göstergesiydi. Team 4'un öteki üyeleri ise müstakbel eşleriydi: Su Bromwell ve Wendy Cheesman. Foster "High-Tech" alanını azimle sürdürdü. Hiç terk etmedi. Değişen çevre duyarlılıklarını projelerine taşıdı. Rogers'ın mimarlık pratiği yer yer dalgalanmalar gösterse de, Binyıl Kubbesi (Millenium Dome) unutulmaz bir iz bıraktı. Rogers Paris'te başlayan başarısı ile Birleşik

Krallık'ta da modern mimarlığının önünü açtı.

Kendisi ile üç kez birlikteliğimiz ve onu kişisel olarak izleme şansım oldu. Öncelikle yönettiğim Katar İslam Eserleri Müzesi yarışmasına Rasem Badran, Charles Correa, Zaha Hadid, Oriol Bohigas ile birlikte davet ettim. O yarışmaya ağırlıklı olarak Simon Smithson'un tasarlağı bir öneri ile katıldı. Ne yazık ki, ondan umulan yaratıcılıktan yoksun, çok alçak gönüllü biraz otogar tadında bir projeydi. Ricardo Legoretta, Fumihiko Maki, Luis Monreal ve Peter Rowe, Ali Shuabi'den kurulu olan jüri, seçtiği Charles Correa ile birlikte Rasem Badran projelerini Emir'e iletme kararı aldı. O zamanki Katar Emiri Sheikh Hamad bin Khalifa Al Thani'ye sunumu Londra'da ben yaptım. Emir Rasem Badran projesini seçti. Bu süreç öncesi ve sonrası ile tatlı bir sohbet konusu olabilir.

Kendisini daha sonra Rahmetli ilaç imalatçısı Farmakolog Kaya Turgut'un fabrikasının yerine yapılacak kentsel değişim projesi için davet ettik. Kaya Bey'n danışmanları, Benimle birlikte Mete Tapan'dı. Sınırlı Teklif sürecine Richard Rogers dışında, Norman Foster, Cesar Pelli ve SOM'i temsilen Mustafa Kemal Abadan öteki çağrılı yarışmacılardı. Rogers'ın Leadenhall Yapısı gündemizdeydi. İstanbul'a Uluslararası mimarlık

ortamından bir varlık getirme özlemi de çabamızdı. Oradaki kentsel oluşumun en duyarlı derlendiren SOM ve Abadan'dı. Zaman içinde pek olumlu olmayan değişimler de olsa, SOM önerisi halen uygulanmakta.

2016 yılında Başkanlığını Charles Christopher Benninger'in yaptığı Andhra Pradesh Eyaletinin Başkent'nin yeni bir kent olacak Amaravati'nin yarışma jürisinde yer aldım. Balkrishna Doshi, Fumihiko Maki ve Richard Rogers'ın çağrılı olduğu yarışma yepyeni bir kent oluşturma çabasıydı. Yarışmayı Maki kazandı. Onu ilk ve candan kutlayan Rogers'dı. Amaravati Kentinin projelendirilip kurulmasında, ilerleyen yıllarda ciddi bir gelişme olmadı. Hatta engellendi.

30 yıllık süreçte, ikisi benim çağrımla, üç kez yoğun birlikteliğimiz oldu. Bu projelerden hiçbirini kazanmamış olsa da, onun hep gerçek centilmen davranışı ile dostluğumuz hiç etkilenmedi. O hep o unutulmaz, sıcak gülümsemesi ile kolayca herkesle hemen bir dostluk köprüsü kurardı.

88 yıllık ömründe, mesleki olarak Britanya Krallık Mimarlık Enstitüsü (RIBA) Altın Madalyası'ndan Pritzker Ödülü'ne, politik olarakda "Şövalyelik"ten "Lord"luğa kadar onurlandırılan Rogers, iki yüzyıl köprülemiş olağanüstü bir mimarlık yeteneği olarak hep anılacak.

YURDANUR SEPKİN

1941 - 2022

BİLGE SEZER

GİTTİLER...

Bu tek sözcüklü ama anlamı derin cümle bana ait değil. Değerli büyüğümüz Yurdanur Sepkin'in küçük oğlu Serkan'ın medya paylaşımından aldım. Önce annesi sonra da babasını kaybetmenin ağırlığını tek kelimeye sığdırabilmiş, etkilenmemek mümkün değil.

Yurdanur Sepkin, mimarlık camiasının kuşkusuz en nezih isimleri arasında yer alıyor. Sağlık sorunlarıyla mücadele etmekten yoruldu ve kaybettik bu güzel insanı. Onu anlatan bir yazıyı kaleme almak üzücü olsa da onur verici, kendisi ile paylaştığım son anı olacak. Allemde de özel bir yer kaplayan dostluğunu paylaştığım için şanslıyım. Sonsuzluğa giderken arkasında bıraktığı, imrenilesi itibar, yaşamının gurur verici özeti olarak belleklerde hep canlı kalacak.

İş saatleri dışında paylaşılmış, nice güzel hatıraları ön plana çıkarmak istediğim için biyografik anlatımın dışına çıkacağım. (Resmi özgeçmişi, kazandığı yarışmalar/ Mimarlar Odası, Türk Serbest Mimarlar Derneği başta olmak üzere yaptığı yöneticilikler/ akademik görevleri ve tamamladığı mimari projeleri kronolojik olarak kayıt altında nasılsa; bu bilgileri kullanmayı yapılacak kapsamlı anma çalışmasına bıraktım.)

Kişi, kaybettiği yakın dostu hakkında ne söyleyebilir ki dile gelmeyenleri dahi kap sayabilsin diye düşünüyorum kaç gündür. Her canlının dünyaya veda edeceği gerçeğini biliyoruz ama her giden bu kadar boşluk yaratacak mıdır acaba? Özellikle öğrencileri ve birlikte çalıştığı genç meslektaşlarında büyük izler bıraktığını biliyoruz. Gözlemlerim ve bana iletilmiş duygu yüklü mesajlardan alıntılar yaparak anlatmaya çalışacağım.

Yurdanur Hoca, aklındakileri mutlaka ince gözenekli bir filtreden geçirerek ifade ederdi. Sakindi, az konuşup çok şey diyebiliyordu. Yıllarca aynı büroyu paylaştığı, sonra birlikte üniversitede ders verdikleri Mimar Öner Olcay'ı da bu diyalog ile anmış olalım. Öner Hoca, mesleki birikimine ve isabetli gözlemlerine karşın öne çıkmak istemez, bizzat sorulmadıkça fikrini açıklamazdı. Ofiste soluksuz çalışırken de sosyal ortamlarda da dinlemeyi tercih ediyordu. Konuşkan olması için ısrar edildiğinde, sessizliğinden memnun olduğunu kibarca belirtir, içe kapanıklığını kabul ederdi. Ortaklıktan öte bir bağ vardı aralarında, yaşama veda ettiğinde Yurdanur Hoca çok sarsıldı. Yılları beraber tükettiği dostunun mezarını tasarlarlarken değişik eskizler yapmıştı, uygulamak istediği tasarım yalın olduğu kadar çok iddialıydı. Mezar ölçülerindeki dikdörtgen mermerin ortasında küçük, dairesel boşluk bırakmış, prizmatik bir kapalılık yaratmıştı. “Bitki örtüsü için yeterli olmaz” diye çekincemi belirttiğimde, “kendisine sorabilsek dünya ile bağının bu kadar olmasını isteyecekti, eminim” dedi. Az sözle çok şey demesini anlatmasına örnek olarak aklıma yer etti bu söylemi.

“Bilmediğini bilmediği” şeyler olabileceğini başından kabul eden biriyle yol almak ne kolay. Öğrenmeye olan merakının tükenmemesini saygıyla karşılardım. Özellikle mesleki alanda yetkinliğe kavuşmanın güçlüğüne sık sık vurgular; tamamlandığını iddia edenleri de kibirli dünyalarında bırakmayı pratik bir yanıt olarak görürdü. (Had sınırını aşanlara karşı koyduğu mesafenin kapanmadığını bilenler kırmızı çizgileriyle tanımak istemezdi.) Sadece teknik alanda değil sosyal yaşam parametrelerinde de sahip olduğu bilinç onu farklılaştırıyordu. Çalışkanlığı ve ilgisini çeken konulara harcadığı emek ile öğrenme isteği örtüşüyordu. (Bazı süreçleri büyük disiplinle tamamlaması, koroya devam etmesi gibi) Ya resim ve perspektifle anlatma yeteneğine ne demeli! Yapıların, ışık ve gölgelerle bağını, gözlerini

kapatıp hayal eder anında, kâğıda aktarırdı. Sadece binaları, insan ölçeğini değil duygularını da çizerek dile getirebiliyordu.

Hediye edilmiş, güzel bir eskiz defterim var. Kitaplıkta boş olarak saklanması yerine sayfalarının yakın dostlarımla çizgileriyle dolmasını istedim. Yurdanur Hoca, proje etüdü yapmayacağını, biraz düşüneceğini söyledi. Ardından, bir yurtdışı gezisinde çekilen fotoğrafi resmetmeye karar vererek Helsinkindeki Sibeliüs Anıtı'nı yorumlamıştı. Ülkenin en çok ziyaret edilen anıtıymış. Öyle güzel anlatmış ki metal silindirik öğelerin içinden geçen hava akımının yarattığı melodik ritimleri yerine gitmeden duymuş oldum. (Eserin sahibinin bu anıya ortak olması da sanat eserlerinin ulaştığı sınırların ölçülemeyeceğini örnekledi, vurgulamadan geçemedim)

Değerli bir dost, saygın bir mimar ve “öğretmeyi başarabilmiş” hoca kimliklerinin hepsini rahatlıkla taşıyabiliyordu. Yurdanur Hoca'nın kaybından sonra konuştuğum ailesi, arkadaşları, öğrencileri ve yakınlarının üzüntülerini ifade edişleri birbirine çok benziyor. Yaşarken da şimdi de aksini duydum; duygu ve düşünceler aynı sözcüklerle dile geldi, hatta kümeler kesişmesi gibi oldu. Birbirinden habersiz kişilerin neredeyse “tek ağızdan çıkmış” dedirten söylemlerini sizin de doğrulayacağınıza eminim.

Öğrencilerinden gelen mesajlardan bazı cümleleri alıntılararak sıraladım:

“Sıcak güllüşlüydü, tavırları kibirden uzaktı”

“Evlat” diye hitap ederken, babacanlığıyla bizi koruyacağını hissettirirdi”

“Ders dışı uğraşılarımızı dinler, takip ederdi. Arkadaşlığı ve sosyal yönü, hocalığından önde duruyordu. Jüri ile çıkan bir sosyal sorumluluk projesine katılmam için bana özel izin verdi. Bazı anların tekrarı olmadığında tercih hakkımı nasıl kullanacağımı öğretti.”

“Hürmetimizden yol verdiğimizde geride durur “önce kadınlar” derti, gerçek bir centilmendi. Proje eskizlerimizi azarlamadan, yargılamadan incelerdi. Projeyi yeterince çalışmadan, araştırmadan sunduğumuzda çözümsüz noktaları “sence olmuş mu” diyerek gösterir, hatamızı görmemizi kibarca sağlar, sesini asla yükseltmezdi.”

“Proje ödevlerimi yapamıyordum, okulu bırakmaya karar verdiğimi arkadaşlarımla

paylaşmıştım. Bir gün kantinde o zamana kadar fazla tanımadığım Yurdanur Hocamla karşılaştık, o da öğrenmiş koşullarımın zorluğunu. Masamın yanına geldi ve kendisine aldığı çikolatayı bana uzatırken verdiği öğüt, hayatımı değiştirdi. “Çok başarılı olacaksın, sakın bırakma devam et” dedi. Verdiği özgüvenle sekiz dönem boyunca stüdyo derslerinden en yüksek notu alarak sınıfın ilk mezunlarından oldum. Okul bittiğinde elini öptüm ve teşekkür ettim. İdol bir karakter ve idol bir mimardı.”

“Öğrencilerini genç meslektaş olarak görürdü, incitmeden iletişim kurardı. Yetişmeyen ödevlerin nedenini araştırırdı, mutlaka dinlerdi bizi”

“Yurdanur hocam, mimarlık yolculuğumun en başında bomboş bir sayfayken (asla unutamayacağım o eskizleri gibi) öyle güzel çizimler yaptı ki sayfama; sadece mimarlığı değil hayatı öğretenim oldu. Naif konuşmalarıyla mesleğime ve hayatıma katkıları için çok teşekkür ederim.”

“Yaşı ve unvanına gösterilen hürmeti kabul ederken hep nazikti, olgundu.”

Aile bireyleri de öğrencilerinden farklı düşünmüyor. Herkese “arkamda, yanımda durdu hep” dediртеcek hoşgörüsü, güvenilirliği

ERCAN ÇOBAN

YURDANUR SEPKİN (KARAOĞLAN)

TSMD Serbest Mimar Dergisi'ndeki yaka resimleri anma yazılarına baktığımda, mimar meslektaşlarımızın maalesef büyük bir hızla aramızdan ayrıldıklarını üzüلerek gözlemliyorum.

Yurdanur Sepkin de aramızdan son ayrılanlardan.

Mimarlık camiasının asil, kibar, başarılı, kendisini mesleğe adanmış, yerinde ve az konuşan üyelerinden bir ağabeyimiz daha aramızdan kayıp gitti.

Kendilerini 1970'li yıllarda mimarlık eğitimim sırasında tanıdım ve yıllarca ilişkimiz dost olarak, meslektaş olarak sevgi ve saygı çerçevesinde çeşitli ortamlarda sağlıklı bir şekilde devam etti, tâ ki hastalanması nedeniyle aramızdan ayrılıncaya kadar...

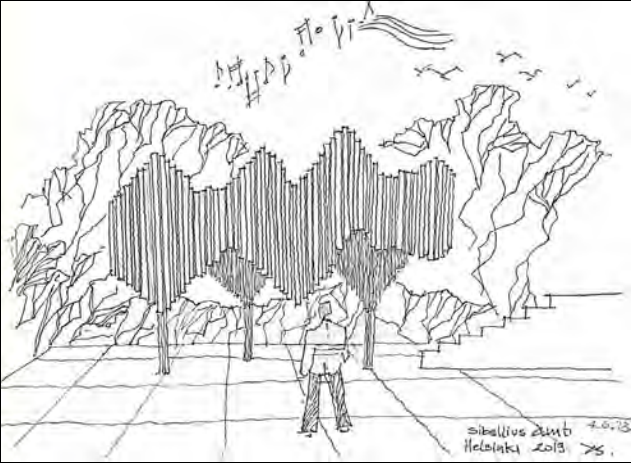
Kaybettiğimiz bu kadar saygın yakın bir dost için yazı kaleme almak meğer ne kadar üzücü ve zormuş, o yüzden bugüne kadar kimse için yazamıştım.

Yılların birliktelik sürecindeki yoğun anıla-

ve fedakarlıkları ile “Ağa” olmayı hak etmiş. Baskın bir karakterdi ancak otoritesini kabalaşmadan, şiddet kullanmadan, öfkeli anlarında bile nezaketini koruyarak kurmuştu. Anlaşmazlıklarda, uzlaşmayı kesinlikle sağlardı çünkü adil karar verebildiğine büyük-küçük herkes inanırdı. Aile ve meslek çevresi dışındaki cemiyet ortamlarına da değer katması, özenle koruduğu kimlik özelliklerinden kaynaklanıyordu.

Ne mutlu ona; hakkındaki güzel sözler yüzüne karşı söylendi, duydu hepsini. Mazi-sine gururla bakabiliyordu. Duygu ve düşüncelerinin dışa vurumu (meslek diliyle) ölçekliydi, sımardığını, taşkınlık yaptığını gören hiç kimse olmamıştır herhalde. Centilmenliği, teknik bilgisi ve sanatçılığıyla bütünleşmiş bir mimardı, iyi ki tanıdık onu diyerek sona geldim; öte yandan da eksik mi anlattım endişesindeyim şimdiden affola.

Koro günleri, madımak ayıklama hikayeleri, çocukluğundaki muziplikleri, hatalarını telafi ederken sergilediği incelikler gibi pek çok hatıra bu yazıya sığmadı. Sağlığını kaybettiği son yıllara ise hiç değinmeyeceğim, onu yakışıklılığı, gülec yüzü ve öğretici sohbetleriyle hatırlayalım. Yine değerli başka bir meslektaşımızın kaybı sonrasında bizzat kaleme aldığı yazıdan alıntı yaparak bitiriyorum,

“Boşluktan bir çakıl taşı düştü, dalga dalga daireler yayıldı su yüzüne.

Büyüdü hareler, hafifledi.

Çakıl çoktan derinlerde kaybolmuştu ancak, pek çok diğer düşenlerin aksine, su yüzüne ııltılı baloncuklar bıraktı ki onlar uzun süre etrafı pırıl pırıl aydınlatacaklardı.”

Yurdanur Sepkin de unutulmayacak, etrafını aydınlatmaya devam ederken özleyeni çok olacak.

Saygıyla.

Bu vesile ile geçmiş süreç içerisinde aramızdan ayrılan meslektaşlarımızı, eksik bırakabilirim düşüncesiyle isim yazmadan, saygı ve sevgi ile bir kez daha anmak istiyorum. Hepsinin mesleğe katkıları hiçbir zaman yadsınamaz. Işıklar içerisinde yatsınlar...

Saygılarımla.

Aramızdan Ayrılanlarımız ile Birlikte Son Başkanlar Yemeğimiz.(Kasım, 2016)
(Soldan Sağa: Murat Artu, Aytek İtez, Yeşim Hatirli, İlhan Kural, Yurdanur Sepkin, Ercan Çoban, Erkut Şahinbaş, Coşkun Erkal, Şükrü Ünal, Sezar Aygen)

RİCARDO BOFİLL

1939 - 2022

İLHAN KURAL

20. Yüzyıl'ın son çeyreğinin kuşkusuz en yetenekli, ancak bir o kadar da tartışılan mimarlarından birisi olan Ricardo Bofill, yakalandığı Covid-19 hastalığından kurtulmayarak 14 Ocak 2022'de doğduğu kent Barcelona'da hayata gözlerini yumdu.

Babası taahhüt işleri yapan bir mimar olan Bofill, Barcelona Mimarlık Okulu'ndan, Franko karşıtı devrimci gösterilerinden dolayı atılınca, Cenevre'deki Güzel Sanatlar Okulu'nda eğitimine devam etti; 1963 yılında Ricardo Bofill Taller de Arquitectura adlı mimarlık ofisini kurdu.

1968-1973 yılları arasında Calpe sahil kentinde gerçekleştirdiği ve Kuzey Afrika Kasaba yerleşimlerinin tipik Arap mimarisini yaratmayı amaçladığı La Muralla Roja (Kırmızı Duvar) adlı konut yapısı, karmaşık dolaşımı ve merdivenleri, parlak pembe duvarları ile Akdeniz mimari dilini yorumlama çabasının ilk önemli yapılarından birisi oldu (01).

1971'de İspanya'nın doğu sahilinde, Alicante kentine yakın Ifach Kayası'na bakan bir arazide inşa ettiği Xanadu konut yapısının şekillenmesinde Ifach Kayası'nın formuna gönderme yaptığını görüyoruz (02).

Görsel 1: La Muralla Roja Konut Yapısı,1973-Calpe

Görsel 2: Xanadu Konut Yapısı,1971-Calpe

ALİ HAKKAN

YURDANUR SEPKİN HOCAMIZIN ARDINDAN.

“Güzel anılardır hatırmızda kalan ve bizi hep yaşatan “ Ali HAKKAN

Hepimizin yaşamında çok özel ve güzel anıları vardır birlikte yaşadıkları sevgi ve saygı duydukları kişi ve kişiliklerle, benim Yurdanur Hocam la ilk tanışmam 1979 yılı Ankara Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi Mimarlık Stüdyosunda oldu. 3.sınıf öğrencisi olduğum o dönemde sevgili B. Haldun ERDOĞAN hocamız ile Ankara da bir arazide Adliye Binası tasarım projesi verilmişti ve biz ülkemizin ve okulumuzun o dönemki konjoktürel, politik ortamını yaşarken çok sınırlı araştırmalar,az mekansal bilgi ve deneyimlerimizle çok zorlanarak bu tasarım konusu ile baş etmeye çalışıyorduk ancak hocalarımızın katkıları ve inanılmaz ölçüde çalışarak bu süreci başardık,

Tasarım sürecinin son günlerinde Yurdanur hocamız tüm öğrencilerini (13 kişi olduğumuzu hatırlıyorum) kapalı jüri ortamında tek tek bir oda ya alarak tasarımlarımızı kritik etti, büyük bir heyecanla odaya girip tasarımımlı anlattım sadece izledi ve dinledi sonra dışarı çıktım o an hiçbir tepki alamaktan kaynaklı projeden kalacağımı hissettim ama yine de final sürecinde iyice hazırlanıp projemi teslim ettim, Final sonrası notlar açıklandığında havalara uçtuğumu hatırlıyorum en yüksek not benimdi ki notum 65 olmasına rağmen çok sevinmiştim zira o dönemde 3 yada 4 kişi bu tasarım projesinden geçebilmiştik.

Yıllar sonra Hocamızla bu anı'mı paylaşmak fırsatını bulmuştum, ama Yurdanur hocam bütün samimiyeti ve nezaketiyle “yapma yahu o kadar mı dökmüşüz bak şimdi çok üzüldüm “demişti gülüştük...

Sonrasında kendi öğrenciliğinden hocası Sedat Hakkı ELDEM hoca ile bir anısını anlatmıştı,

Sedat Hocanın tasarım dersindeki sert kritiğinden sonra Yurdanur hocayı İstanbul boğazında bir yapıyı ve bir alanı işaret ede-

rek “ git oraya bak ve ne gördüğünü eskize çiz gel “ dediğini ve çok uzakta ki o alana zorlukla giderek hocasının isteğini yerine getirdiğini biraz sitemle anlatmıştı.

Hepimiz biliriz ki Mimarlık Eğitiminde böyle şeyler hep olasıdır ve çok doğaldır, hele o dönemin mimarlık eğitim /öğretim dönemlerinde çok olağan durumlardır.

Bugünden baktığımızda belki de en doğru-su onların tavrı ve duruşlarıydı diye düşünüyorum..

Aradan uzun yıllar geçti ve 2014 yılında Mimarlar Odası Ankara Şubesinin Mesleğe Saygı töreninde Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı olarak Yurdanur Hocama meslekte 50.Yıl plakетini takdim edebilme onuruna ulaştım.

Bu törende söz aldığımda 29. Dönem Şube Başkanlığı görevini yürütürken bir üyenin hışımla şubeye gelip başkanla görüşmek istediğini ve görüşmeye alındığında kendisine “ Başkan Yurdanur hanımla görüşmek istiyorum kendisi nerede? “ diye sorulduğunu, isminden dolayı epeyce ilginç diyaloglar yaşadığını anlatmıştı. Hocama yanıt olarak annemin adının da Muzaffer olduğunu ve onu çok iyi anlayabildiğimi söyledim.

Son dönemde yolumuz Atılım Üniversitesi GST ve Mimarlık Fakültesinde kesişti, 3 yıl boyunca Mimari Tasarım 201- 202 Stüdyosunda birlikte çalıştık. Bu dönemde öğrencilerimizle hocamızın önerisiyle Safranbolu’ da, Sinop’ ta, ODTÜ Eymir gölü çeperinde, Gölbaşı’ da çok özgünlüğü olan tasarım konularını çalıştık. Hocamız tüm alan çalışmalarına katılır, program oluşturmada ve arazi kararlarında hep önümüzü açar ve sağlık kalitesi azalmasına rağmen tüm enerjisi ile uzun otobüs seyahatlerinde bizi hiç yalnız bırakmazdı.Tabi bu seyahatlerde hocamızın Türk sanat müziği koro çalışmalarındaki performansını canlı olarak dinleme ve onunla birlikte şarkılar söylemek bize en büyük ödül oldu.

Hocamızın sevecen ve babacan tavrı ile tüm öğrencilerine tasarımı sevdirdiğini ve ondan çok şey öğrendikleri ortak Jürilere ve dönem sonu değerlendirmelerine de hep yansdı..

Dört yıl kadar önce sağlığı giderek kötüleşmeye başladığı için okuldan ayrılmak durumunda kaldı ama o hep bir dönem daha gelebilmeyi istedi, sonrasını hepimiz biliyoruz, hepimizi üzen hastane günleri, üstelik o zorlu dönemde sevgili eşi Semahat Hanımı kaybetmesi ve zorunlu olarak küçük oğlu Serkan'ın yanına Antalya ya uğurlamamız...

Bu dönemde Ercan ÇOBAN hocamız ve Mustafa K. YURTTAŞ ile neredeyse 15 günlük periyotlarla hep arayıp konuşmaya ve sağlık durumunu takip etmeye çalıştık zorlukla konuşabilse de yaşam neşesini hiç kaybetmemişti ..

Ta ki son 30 gün öncesine kadar.

Geçirdiği son operasyonu ilk duyduğumda Ercan Hocama haber vermek için bile elim telefona gitmemişti çok üzülerек onunla hocamızın son durumunu paylaştım, ne yazık ki artık hocamıza telefonla bile ulaşamaz olmuştuk. Zira yoğun bakımda ve hep uyutulmak durumundaydı..

Ve çok geçmeden o acı haber hızlıca ulaştı..

Evet gerçekten çok üzüldük ,çok acı çektik belki ama hocamız da son dönemdeki giderek onu hayattan koparan sağlıksız bir yaşamı asla hak etmediğini düşünerek avuttuk kendimizi..

Artık Sevgili Yurdanur Hocamız Ender Kişiliği, Mütevaziliği, Beyefendiliği, Sevecenliği, Sevgi Dolu Yüreği, Eserleri, ve Mimarlık Ortamında ve Bizlerde Bıraktığı İzlerle Hayatımızda Var Olacak.

Güle güle hocam, İyi ki yaşamımda oldunuz. Sizi hep anılarımızda yaşatacağız...

Görsel 3: Les Arcades du Lac,1982-Paris

Görsel 5: Chateau de Chenonceau-Centre-Val de Loire

Görsel 4: Les Espaces de Abraxas,1982-Marne la Vallee

Görsel 6: Shepherd Müzik Okulu,1991-Texas

1980'lerden itibaren Post Modernizm'in etkisine giren Bofill, bu akımın belki de en uç sayılabilecek yapıtlarına imza attı. Post Modern Mimarlığın en önemli kanonlarından olan "tarihten referans alma" olgusunu giderek pek çok yapısında yoğun bir şekilde kullandı. 1980'li yıllarda Les Arcades du Lac (03) ve Les Espaces d'Abraxas (04) adlı toplu konut projeleri, bu mimarlık dili çerçevesinde yarattığı önemli eserlerdir. Yapılarının ve bu yapıların oluşturduğu kentsel dokuların morfolojisinde, 16. Yüzyıl Rönesansı ile 17. ve 18. Yüzyıllar Fransız Barok mimarlık an-

layışlarını ve bahçe tasarımlarının yerleşim prensiplerinin etkisini görmek olası. Özellikle Les Arcades du Lac adlı yapısında 1522 yılında yapılmış bir Rönesans şatosu olan Chateau de Chenanceau'nun etkisi çok bariz (05).

Bofill'in, 2016 yılındaki bir söyleşisinde, gençliğinde Frank Lloyd Wright ve Alvar Aalto'nun Organik Mimari anlayışının hayranı olduğunu ifade etmiş olmasına karşın, Louis Kahn'ın sağlam geometrik plan ve kütle anlayışını kendine daha yakın buldu-

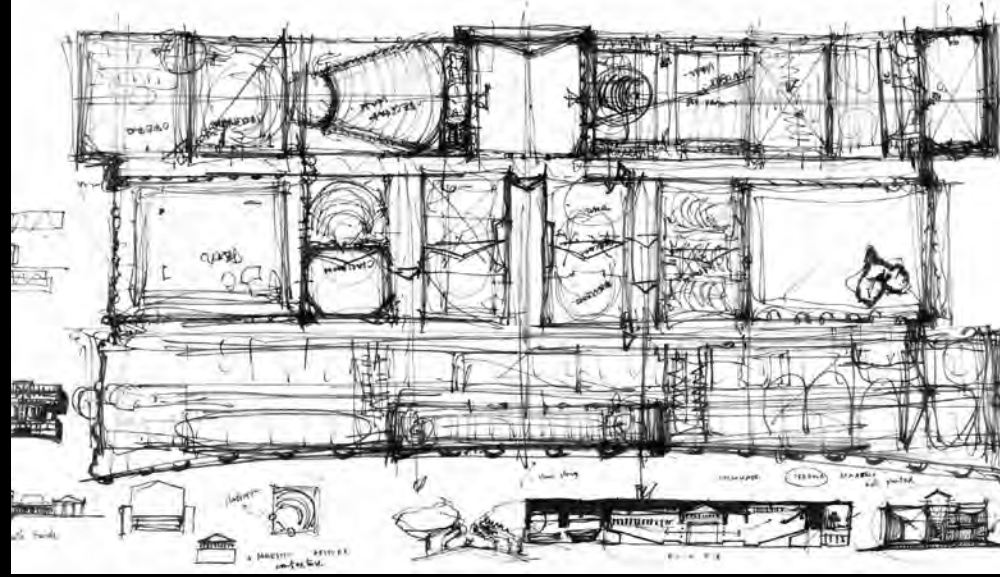
ğu düşünülebilir.

Bofill, ilk yapı denemelerinden itibaren sosyal konut tasarımlarında, insanlar arasındaki iletişimi sağlayacak sosyal mekanları gerçekleştirecek bir mimari yaratmaya yöneldiğini ifade ediyor. Onun bu çabası ve barok/klasik yapı formlarını ve cephe dilini kullanması, övgü aldığı kadar eleştiri kaynağı da olmuş; nitekim Fransa'da, aldığı eleştiriler nedeniyle projelerini çizdiği halde gerçekleştiremediği yapıları var.

Ricardo Bofill'in 1991'de ABD'de gerçekleştirdiği Rice Üniversitesi Shepherd Müzik Okulu (06) çok başarılı. Avlulardan oluşan rasyonel plan kurgusunun gridal düzeni ve konser salonlarının tasarımı övgüye değer (07).

1990'lardan sonra Bofill Post Modern Mimarî'ye olan ilgisini kaybetti ve Modern Mimarlığın yenilikçi, high-tech dilini benimsedi. Bu dönemde çok başarılı yapıtlara imza atan mimarın, Barcelona'daki W. Otel (2009) (08), St. Petersburg'daki Leningrad Sineması'nın Yenilenmesi (2013) (09), Marakeş'deki VI Muhammed Politeknik Üniversitesi (2016) (10) ve yine Barcelona'daki Terminal 1 Hava Terminali (2010) (11), bu yeni dönem modernist mimari yaklaşımına iyi birer örnek. Özellikle Terminal Binası'nın sadeliği ve ferahlığının yanısıra kullandığı malzemeler, Bofill'in 21. Yüzyıl'ın ilk çeyreğinde, artık daha önceki Post Modern denemelerinden ne kadar farklı bir uçta durduğunu göstermesi açısından önemli.

Ricardo Bofill, 2016 yılında Vladimir Beloglovsky ile ArchDaily için yaptığı bir söyleşide, Post Modern Mimarî'den kopuşunu şöyle anlatıyor: "Post Modernizm ABD'de ve tüm dünyada kabul görmeye başlayınca bir stil haline geldi ve zamanla komik ve hatta kaba bir akıma dönüştü. Bu aşamada artık Post

Görsel 7: Plan Eski Shepherd Müzik Okulu,1991-Texas

Görsel 8: W Otel,2009-Barcelona

Görsel 10: VI Muhammed Politeknik Üniversitesi,2016-Marakeş

Modernizm'e olan ilgimi kaybetmiştim."

Ne var ki, Bofill'in pek çok Post Modern yapısı, 21. Yüzyılda beklenmedik bir şekilde televizyon dizilerine ve sinemaya mekan oluşturdu; popüler "Westworld" ve "Squid Game" dizilerinin setleri buna iyi birer örnek. Bir İspanyol mimarı ve sanat eğitmeni olan Manuel Clavel Rojo'nun sözleri ile:

"Onun yapıları, meslek hayatının sonlarına doğru artık birer pop ikonu olmuştu."

Aslında, Post Modern Mimarî'ye ilgi duymadan önce yaptığı yapılarda, Bofill'in modern mimarlık diline ne kadar yakın durduğunu gösteren çok iyi bir örnek 1965 yılında, daha henüz çok genç bir mimarken Barcelona'da yaptığı Bach 28 Apartmanı (12). Cephe ve

Görsel 9: Leningrad Sineması Renovasyonu,2013-St. Petersburg

Görsel 11: Terminal 1 Hava Terminali,2010-Barcelona

Görsel 12: Bach 28 Apartmanı,1965-Barcelona

plan kurgusundaki ustalık ve malzemelerin bir araya gelişinde gösterdiği duyarlık, Bofill'in belki de en iyi eserlerini henüz yapmaya fırsat bulamadan aramızdan ayrıldığını hissettiriyor.

Şurası kesin ki, Ricardo Bofill, düşünceleri ve eserleriyle üzerinde araştırma yapılacak

derinlikte bir mimar...

KASHEF CHOWDHURY / URBANA TASARIMI BANGLADEŞ DOSTLUK HASTANESİ 2021 RIBA ULUSLARARASI ÖDÜLÜ'NÜ KAZANDI

GÜNEY GÜRSU TONKAL

Bangladeş'te bulunan, Kashef Chowdhury ve URBANA ile birlikte tasarımı gerçekleştirilen hastane "mütevazı bir bütçeyle bile mimarlığın uzak kırsal alanları nasıl güçlendirebileceğinin ve güçlendirebileceğinin ilham verici bir örneği" olarak tanımlanıyor. İyileşmenin sağlık kavramının sadece doktor hasta ilişkisinden ibaret olmadığını, mekânında iyileşme için katkısının olabileceğini ve hatta coğrafyasına özel bir sağlık merkezinde bulunabileceğini gösteren bir yapı. Bangladeş'te kırsal alanı yıkıma uğratan tayfunlardan sonra afetzede halkın tekrardan ayağa kalkması için sivil kuruluşlarca gerçekleştirilen yapı 2021 RIBA uluslararası ödülüne layık görüldü.

Bu sular altında kalmış olan bölgede yükselen tek yapı merkezinde bir su kanalı bulunan tuğladan yapılmış bu hastane. İlk görünüşte böyle tanımlanabilecek bu yapının tasarım ilkeleri mimarların sözüyle katmanlaşmakta ve açılmakta.

İklimsel ve ekonomik verilerin belirleyici olduğu tasarım probleminde, suyu ve su kanalını yapının merkezine alan bir kurgu bulunmakta. Bu merkezi su kanalı ayakta tedavi gören ve yatakta tedavi gören hastaların ayrışması için konulmuş. Yapının yaşamı boyunca ise suyun mikro klima etkisi yaratıp her rahatlatıcı bir etkisinin olmasını hem de sıcak mevsimlerdeki klima kullanımını azaltması öngörülmüş. Yağış mevsimlerinde akıp giden yağmur sularının depolanması da su kanalının işlevleri arasında.

Su kanalının çevresinde ise çok katmanlı bir biçimde sıcak iklim koşullarına cevap verebilen, yapının hep bir parçası olan gölgelik yarı açık mekanlar- çift sıra arkad ile oluşturulmuş mekanlar- ve hasta odalarının her daim havalanması için avlularla örgütlenmiş mekanlar dizisi bulunmaktadır.

Kırsal coğrafyaya yüksek bir notada konumlanmış yapının hasta odaları ise çevresine vista verecek biçimde kurgulanmıştır. Yapı malzemesindeki duyarlılık ise kırsal bölgede bulunan yapının hem iklimsel hem de ekonomik koşullara uygun ve karşılanabilir maliyetlerde üretilmesi olmuş. Bu sebeple hem yapıda hem de peyzajda tuğla kullanılmış ve yığma bir yapı oluşturulmuş. Hem mekânsal kurguda hem de yapının yapılış/üretiliş biçimindeki duyarlılıklar çok katmanlı bir tasarımın ortaya çıkmasını sağlamış.

Bütün bu düşüncelerle temellenen yapının Odile Decq tarafından yapılmış, yapının anlamını dünya mimarlığındaki bulunduğu konumu anlatan kısa bir açıklama:

"Dostluk Hastanesi, Dostluk STK'sının sosyal inovasyon yoluyla topluluklara haysiyet ve umut sağlama hayırsever misyonunu yansıtan bir insanlık ve koruma mimarisini bünyesinde barındırıyor."

"Kashef Chowdhury / URBANA, çevresiyle ustalıkla bütünleşmiş ve yerel ve geleneksel hazırlanmış malzemeleri kutlayan insan dokunuşuyla tasarlanmış bir bina elde etti."

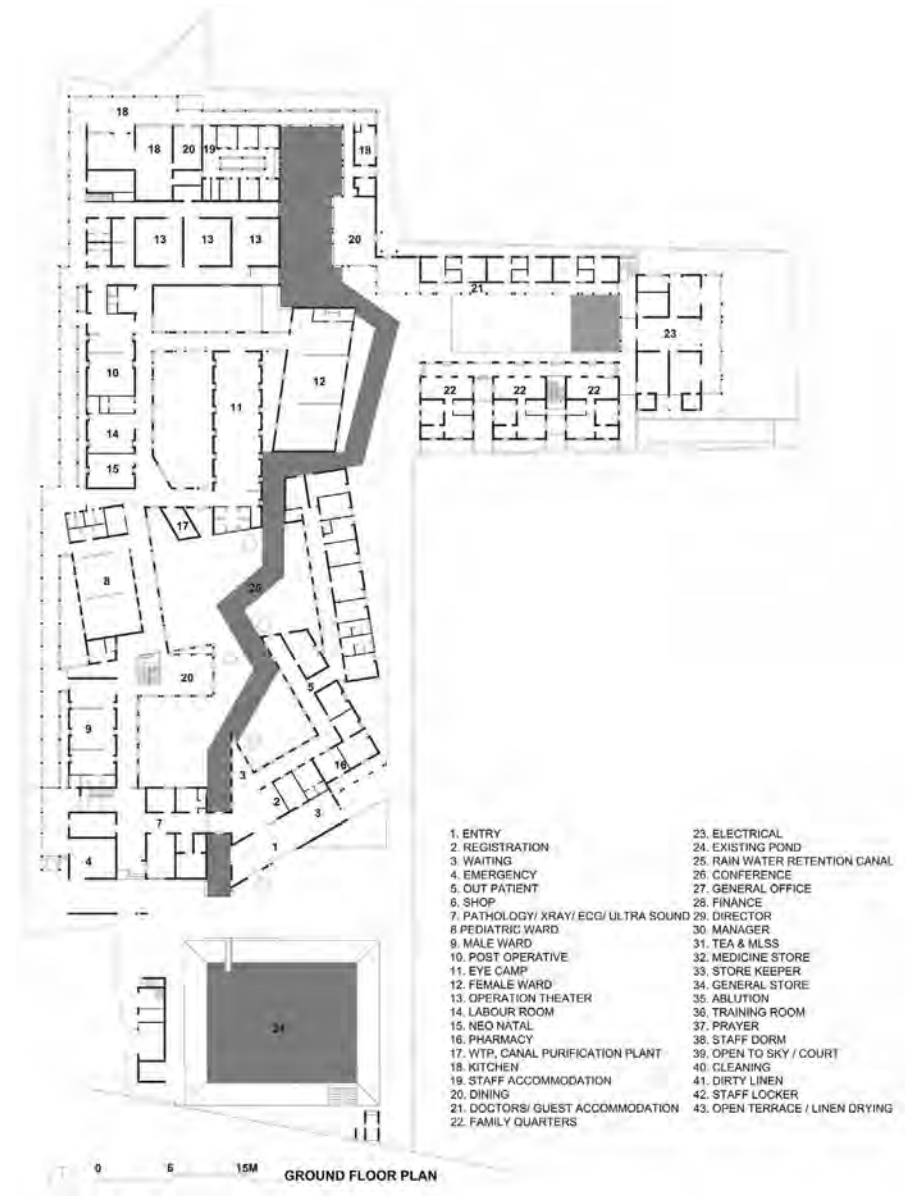
"Hastane, sağlık hizmetlerine eşit olmayan erişim ve iklim bozulmasının savunmasız topluluklar üzerindeki ezici etkisi gibi kritik küresel zorluklarla ilgilidir. Bu, nispeten mütevazı bir bütçeyle ve karmaşık bağlamsal kısıtlamalarla çalışırken iyi bir tasarımla mimarinin ne kadar güzel olabileceğinin bir göstergesidir. Bu hastane, insanlara adanmış bir binanın kutlamasıdır."

Referans ve Notlar:

1.(2022, Bangladesh Friendship Hospital by Kashef Chowdhury/URBANA wins RIBA International Prize 2021 (worldarchitecture.org)

2.2022, A Hospital in Bangladesh Wins RIBA International Prize 2021 | ArchDaily

3.2022, small, zigzagging hospital in bangladesh named world's best new building (designboom.com))

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

Yeni AKM, önceki AKM'nin bulunduğu lokasyonda yer alan ana Opera Binası ve Gezi Parkı yönünde eklemelenen kültür birimlerinin bir araya gelmesi ile oluşan aksla, saygın opera binalarından birisi olmanın yanısıra, Taksim Meydanı'nın canlandırılması fikri ile birlikte, her kimliğe açık bir 21'nci yüzyıl yapısı olarak tasarlanmış. Atatürk Kültür Merkezi bu hali ile hem işletme mantığı, hem de mimari bağlamda bir kentsel model olarak yaşama yeni bir rota katıyor.

Yeni AKM, hem işletme mantığı hem de mimarı bağlamda, bir kentsel model olarak tasarlandı. İstanbul'un ve Türkiye'nin en yoğun kentsel hareketini barındıran Taksim'de, önceki projelerin de olduğu gibi, Meydanın sınırını tespit eden yapı, yeni projede Gezi Parkı yönünde eklemelenen kültür birimlerinin bir araya gelmesiyle oluşan aksla gündelik ve kültürel yaşama yeni bir rota katıyor.

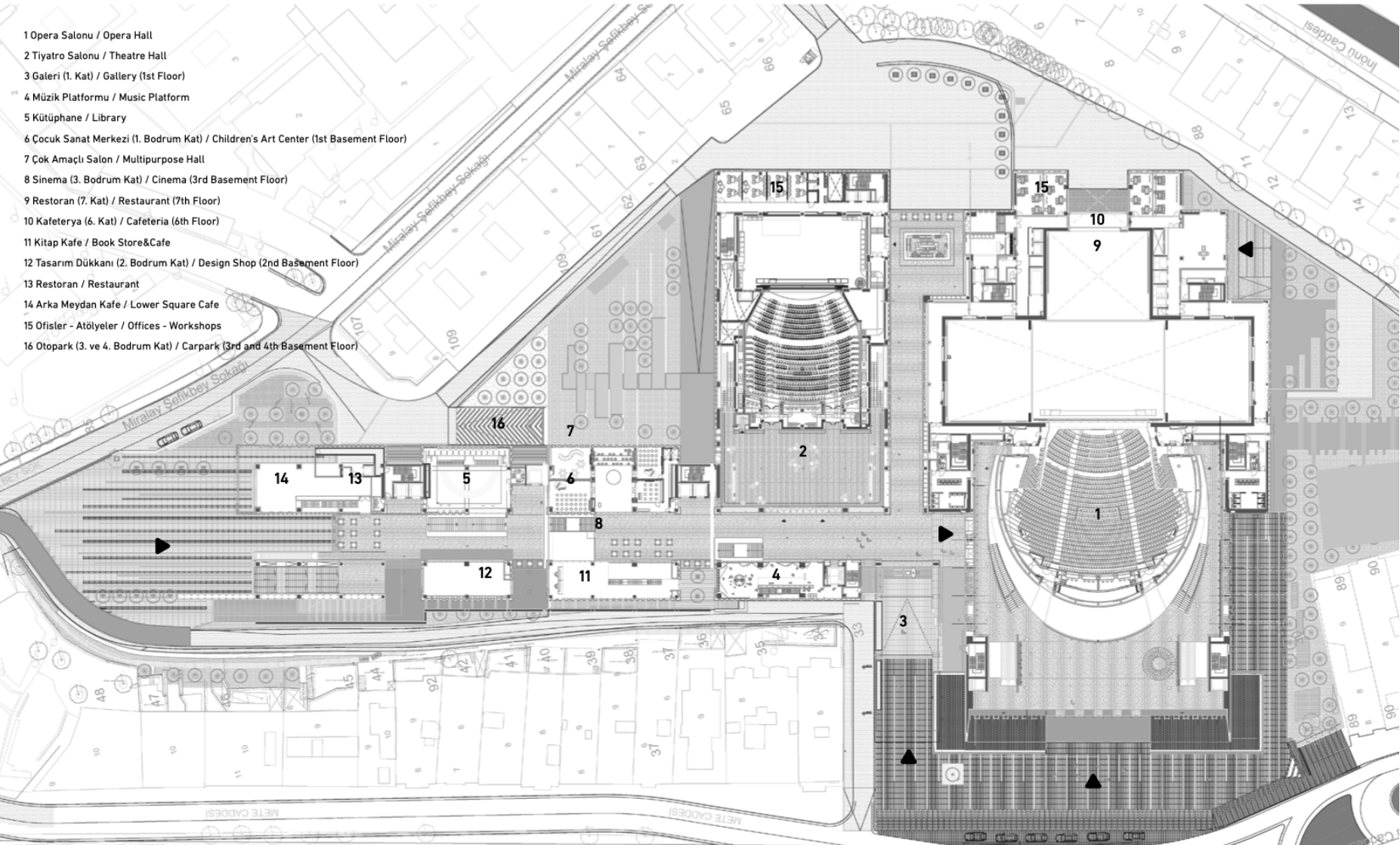
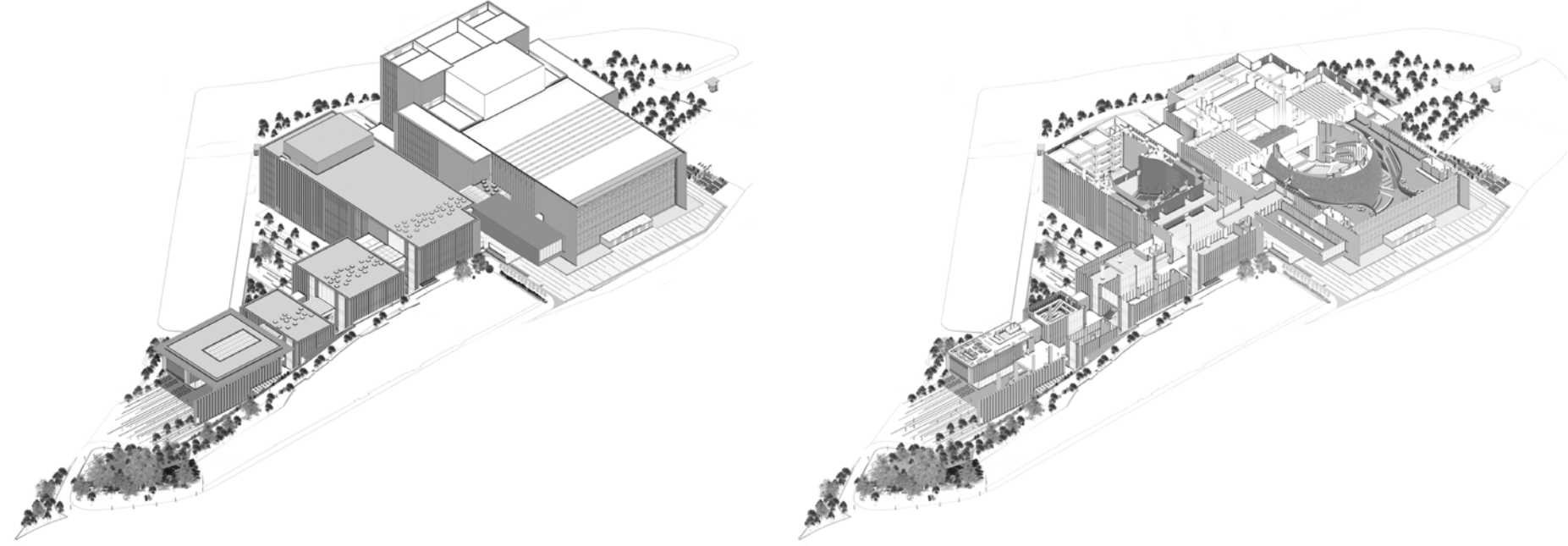
Kütle ölçeği, oranları ve cephe tasarımına referansla, önceki AKM'in yükseklik sınırı korunarak ele alınan ana Opera binası, eski otopark alanını da en etkin bir biçimde kullanılabileceği koşulları sağlayan ek yapılarıyla da birlikte, saygın opera binalarından biri olmanın yanısıra, Taksim Meydanının canlandırılması fikri ile birlikte, her kimliğe açık bir 21'inci yüzyıl kültür yapısı olarak tasarlandı.

İki bölüm olarak ele alınan kültür kompleksinde, ana opera sahnesine ev sahipliği yapan önceki AKM'nin bulunduğu lokasyonda yer alan, sembolik ve kentsel hafıza değerini koruyan bina ve Mete Caddesi boyunca buna eklemelenen, sosyal, sanatsal ve kültürel performanslara hizmet verecek mekanların bir araya gelmesiyle kurgulanan, ve kentsel akışı canlandıracak ikincil fonksiyonların da yer aldığı, bir kültür sokağı ve kentli buluşma zemini olarak Atatürk Kitaplığına ve Teknik Üniversiteye doğru uzayan yeni yapılanma.

Ana yapıya eklemelenen kanatta, birbirleriyle bağlantılı ancak bağımsız birimler olarak, 804 kişilik tiyatro, müzik platformu ve kütüphane, sanat galerileri, çocuk-sanat merkezi, küçük salon, sinema ve atelyeler ile, tasarım dükkanı, kitapçı ve kafe, bu alternatif ve ikincil işlevlere uygun konum, büyüklük ve tasarımda ünitelerde ve katlarda yer alıyor. Yatay bir hiyerarşide sıralanan tüm birimler, direkt olarak kente, ve büyük opera salonuna atfedilen ana yapıya doğal bir yönelimle bağlanıyor. Sokak seviyesinden kolay erişilebilir tekil mekanların sınırını kurduğu kültür aksı, ana Opera binası ve Atatürk Kitaplığı önünde oluşan iki meydan arasında bağlantı kuruyor. Birimlerin bir araya gelmesinin ürettiği geçişken mekanlar, topografyanın ve peyzajın da yönlendirmesiyle, kentin doğal olarak içinden geçtiği, buluştuğu, avarelik ettiği, dinlendiği, sanata, kültüre eriştiği ve bu çerçevede rastlaşma ve yeni tanışmalara açık, her bir kentlinin bir parçası olduğu bir sistem kurguluyor.

Ana binayı mimari, kentsel ve işlevsel bağlamda tamamlayan yapılar bütünü, sadece bir gösteri merkezi değil, kentle iç içe, alternatif mekanlarıyla günün her saati yaşayan, erişilebilir kamusal mekanlar ve alanlarıyla

birlikte ele alındı. Önceki AKM'nin sahip olduğu hacim yeni tasarımda tek bir ana işleve atandığından, opera ve bale dışındaki diğer fonksiyonlar geniş, müstakil ve kolay erişilebilir mekanlar kazandı.

Böylelikle opera yapısı büyüdü, izleyici kapasitesi arttı ve bina ve performans standartlarını en yüksek seviyeye çıkarma imkânı elde etti. 1969 ve 1978 tasarımlarında yer alan fuayelerden arındırılması suretiyle kazanılan boşluğu yeni projede (kırmızı) renkli dış kabuğuyla, AKM'nin ana opera salonunu doldurdu.

Özel çelik elemanlar kullanılan küre başta olmak üzere; yapının strüktürel sisteminde, özellikle geniş açıklık geçilen alanlarda, çelik çözümler tercih edildi.

Opera performansının en önemli öğelerinden olan, orkestra boşluğu genişledi, akustik optimum değerlere ulaştı. Parter ve iki balkonda 2040 izleyici kapasitesi ile büyük salon, izleme verimi dünyada kabul gören kriterlere uygun, mümkün olan en üst düzeye ulaştı. Tamamen doğal akustik niteliği ve ölçüm değerleri itibarıyla yüksek kalitede ses, ve reverberasyon süresi olarak ortalama 1.6 orta frekansında, dünyadaki nitelikli opera salonlarının sahip olduğu standartlar elde edildi. Ana salon, ayrıca, gerektiğinde müzikal, konser, konferans gibi etkinliklerde kullanılmak üzere, elektronik sistemlerle de desteklendi.

Mekan organizasyonu ile birlikte, teknik ve programatik olarak çağdaş ihtiyaçlara karşılık veren, sahne ve performans altyapısı, ekipman ve kontrol sistemleri, hareketli ve değişebilir platformlar ve sahne arkası (back of house) dijital ve mekanik desteklerle tasarlandı.

Ana fuaye olarak zemin kotunun kullanıldığı planlamada, bir üst kotta, büyük salonun çepheri boyunca, ikinci bir fuaye alanı ve balkonların yer aldığı katlarda fuayeler kazanıldı. Zemin kat parter fuaye bir üst kottaki fuayeye simgesel spiral merdivenle bağlandı. Böylelikle, geçmiş projelerin almeti farikalarından olmanın ötesinde, aydınlatma ile birlikte tasarlanmış olan, zanaat ve sanatın, işlevsel olan ile görsel olanın bir arada harmanlandığı, özgün merdiven, basamak eklenerek, işlevsel olduğu kadar ve estetik bir nesne olması hasebiyle, hatıra olarak da korunmuş oldu. Zemin altında da bir fuayenin yer aldığı ana mekanda, iki katnatta üst balkonları bağlayan merdivelerin kolay kullanım özelliğine ek olarak, dikey erişim alternatifi olarak asansörler kullanıldı.

Öncülü AKM projelerinin cephesiyle aynı oran ve ölçekte, ancak, cam kolonlarla kurulan taşıyıcı sistemin sağladığı kesintisiz görsel iletişim imkanı ve kullanılan camın teknik niteliğine bağlı olarak, daha da şeffaflaşan cephe sayesinde, opera salonunun majör unsurlarından biri olan seramik kabuk meydanla buluşturuldu. Böylelikle, net bir biçimde algılanan güçlü bir imaj olarak Opera Evinin kent merkezindeki varlığını vurgulanması öngörüldü; rengi ve dinamizmi ile Taksim meydanına katılan yarı-kürenin, kabuğun altında yer alan salon nitelikli potansiyeliyle günümüz ihtiyaçlarını karşılarlarken, görsel olarak da merak uyandırması ve yeni izleyicileri cezbetmesi hedeflendi.

Malzeme tercihlerinde orijinal tasarım unsurlarına sadık olunması, örneğin Sadi Diren tasarımı seramiklere referans verilmesi, merdiven ve korkuluk gibi detayların yeni

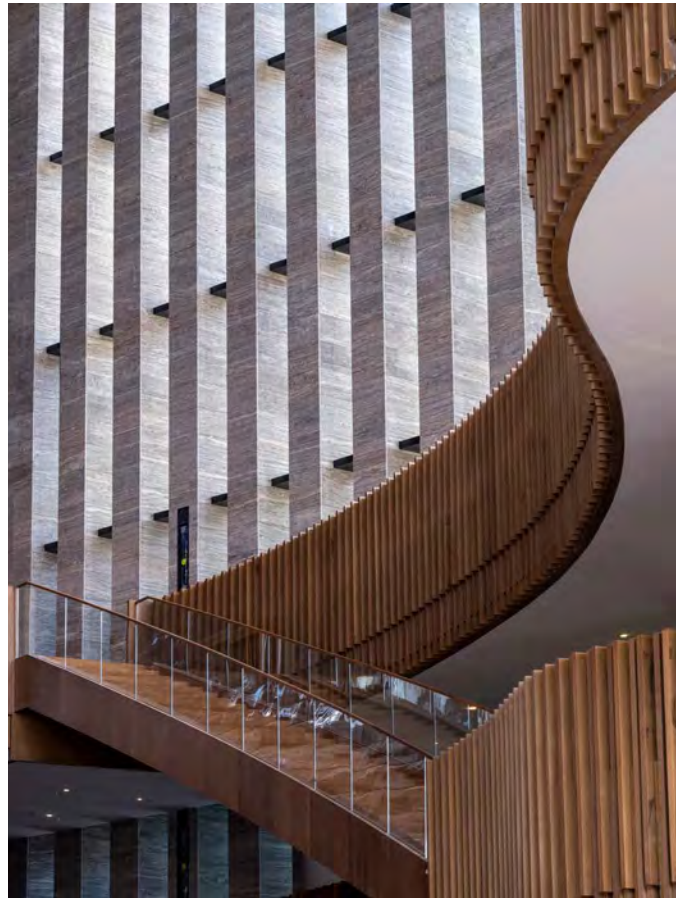
projeye aktarılması, ortak hafızanın tazelenmesinde mimari araçlar olarak benimsendi.

Ana girişten ve Taksim Meydanından kolay erişilebilir, görülebilir, ana salonun bulunduğu yapı ile ek ünitelerin birleştiği noktada, yer alan, tamamen çelik bir konsol kutu olarak tasarlanan Sanat Galerisi altında elde edilen boşluk korunaklı bir ara meydan sağladı. Bu noktada, dijital altyapısı ve yeterli sayıda unitesi ile gişe, ana Sanat Galerisi'nin altında cam kutular olarak tasarlandı.

Sanatçı ve çalışanlara ayrılan özel bölüm dışında, ziyaretçilerin ve halkın da kullanımına açık olacak 432 araç kapasiteli çok katlı araç parkı programın bir parçası olarak, zemin altında bodrum katlarda, B-C-D-E bloklar altında planlandı.

Salonlardan farklı bir asansörle ulaşılabilen, hem işletmeye mali destek sağlayacak hem de tüm İstanbulluların bu değerli manzara ya erişimini temin edecek teras restoranın, aynı zamanda da oyundan önce bir ara alan olarak hizmet vereceği düşünüldü.

İzleyici ve ziyaretçilere açık olan alanlara ek olarak, sanatçı odaları, prova salonları ve kurum çalışanlarının kullanacağı ofislerin verimliliğinin yanısıra, kentle uyumlu ve her kesimden kullanıcı için davetkar ve açık olma unsurlarını barındıran, çok katmanlı bir kent unsuru olarak yeni AKM en verimli güncel imkanlarla, mekan tasarımı, donanımı, alt yapı ve teknolojik özellikleri sayesinde en sofistike uluslararası opera ve bale performanslarını ve köklü sanat kurumlarını kendi evinde ağırlama potansiyeli ile 29 Ekim 2021 itibarıyla hizmete açıldı.

Projenin adı ve yeri
Proje Müellifi
Statik
Mekanik
Elektrik
Akustik Danışman

Ana Yüklenci
İşveren

Proje Yılı
İnşaat bitiş yılı

: Atatürk Kültür Merkezi
 : Tabanlıoğlu Mimarlık
 : Balkar Mühendislik
 : Eko Tasarım Mühendislik
 : HB Teknik
 : Desmus Mimarlık- ADA-AMC
 : TOKİ
 : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
 : 2017
 : 2021

HÜSEYİN GÜNTAŞ KÜTÜPHANESİ VE KONFERANS SALONU

HÜSEYİN GÜNTAŞ KÜTÜPHANESİ ve KONFERANS SALONU

İşveren istekleri ve kentsel analizler ışığında ihtiyaç programı oluşturuldu. Arazi çekme payı içerisindeki ağaçlar gözetilerek optimum yerleşim alanı tanımlandı. Eğimli arazi üzerinden farklı kotlarda giriş alınmasına karar verildi. Ana mekanlar ve sirkülasyon alanları yapı kütlesinde farklılaşarak cephe ve kütle artikülasyonunu oluşturdu. Kütüphane ise bir bilgi kütlesi olarak kompozisyonun tepesinde yerleşti. Peyzaj farklı kotlarda yer alan platformlar ve onların arazi üzerine dağılması ile oluşturuldu. İç mekan tasarımları ise farklı kullanımlara esnek bir şekilde hizmet edebilecek mekanlar tasarlamak gayesi ile oluşturuldu.

KONFERANS SALONU

Doğrudan park kotundan girilen fuayeden giriş alan konferans salonu 350 kişi kapasitesine sahip, gerekli teknik donanımlara sahip, eğimli yüzeye sahip bir alandır. En alçak kot salon içerisinde 3.90 metredir.

FUAYE

Park kotundan tanımlanan giriş doğrudan fuayeye bağlanır. Fuaye yüksek tavanlı geniş bir hacimdir. Diğer mekanlarla fiziksel ve görsel iletişime sahip bir mekandır. Buradan doğrudan konferans salonuna girilebildiği gibi, atölye ve üst fuayeye de ulaşmak mümkündür.

FORUM/SESLİ ÇALIŞMA

Üst fuayeden geline bu alan kütüphanenin sesli çalışma alanını oluşturmaktadır. Grup çalışmalarına elverişli tefriş bulunmaktadır. Ayrıca kentlinin gelip forumlar düzenleyebileceği veya ufak çapta sunum ve derslerin düzenlenebileceği alanlar mevcuttur.

KÜTÜPHANE

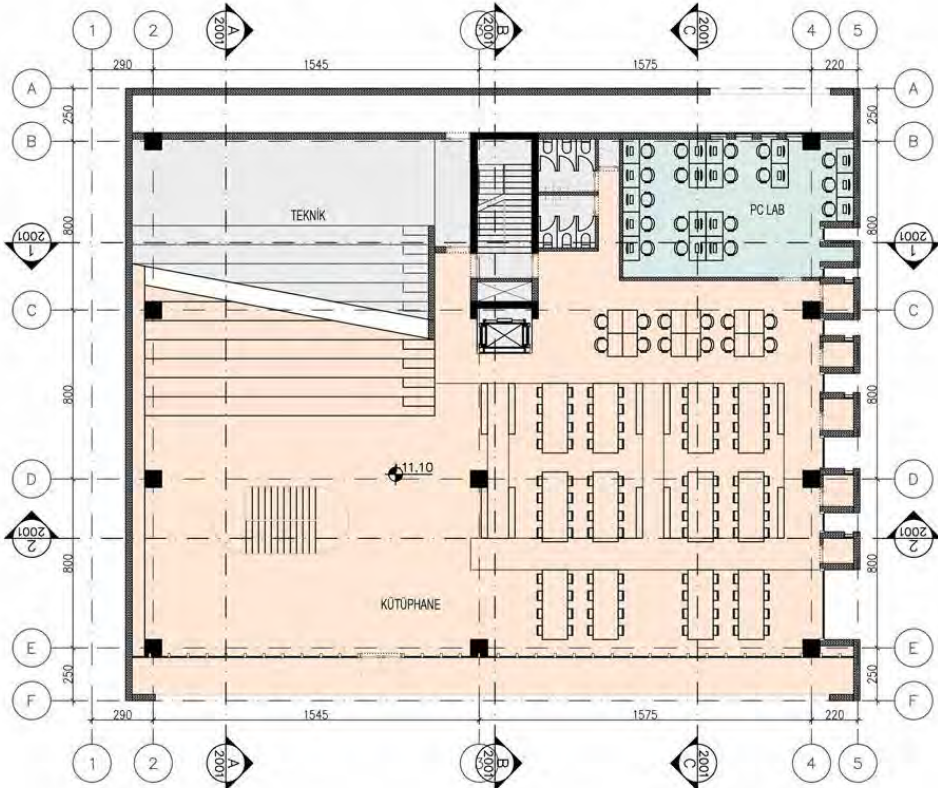
Bilgi kütlesine giriş forum içerisinden tanımlanan heykelsi bir merdiven ile sağlanır. İlk geline yer çift hacimli bir mekanda bir tarafta tüm cepheyi kaplayan bir kitaplık ve insanların oturup çalıştıkları bir amfidir. Bu mekan aynı zamanda bireysel, rahat okumalar yapmaya uygun şekilde tefriş edilmiştir. Farklı disiplinlere göre tasarlanmış raflar arasında çalışacak alanlar bulunur. İki katlı kitaplıkların arasındaki çalışma masaları çift hacimli ferah bir hacme sahiptir.

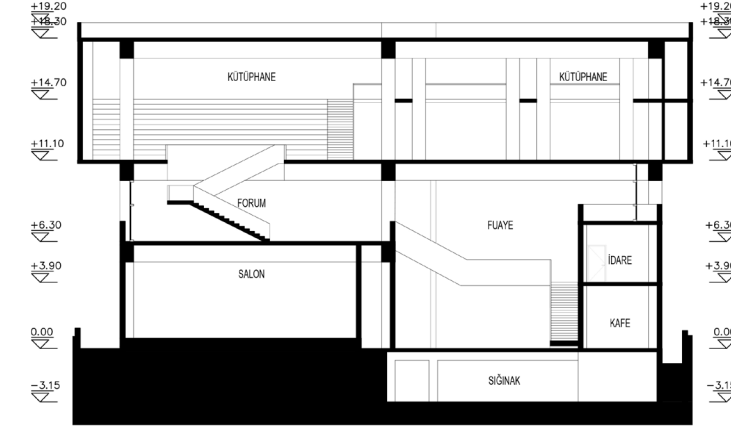
Vaziyet Planı

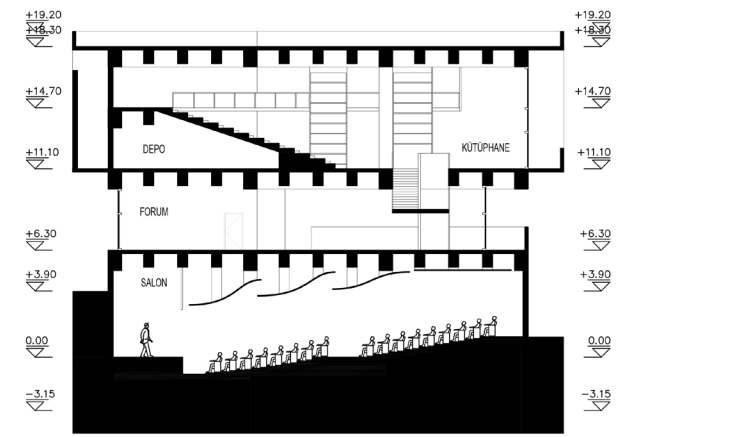
Zemin Kat-Konferans Salonu Katı Planı

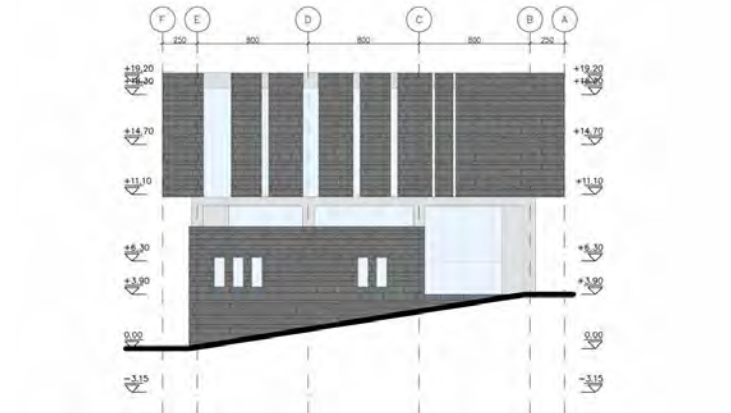
+11.10 Kotu-Kütüphane Katı Planı

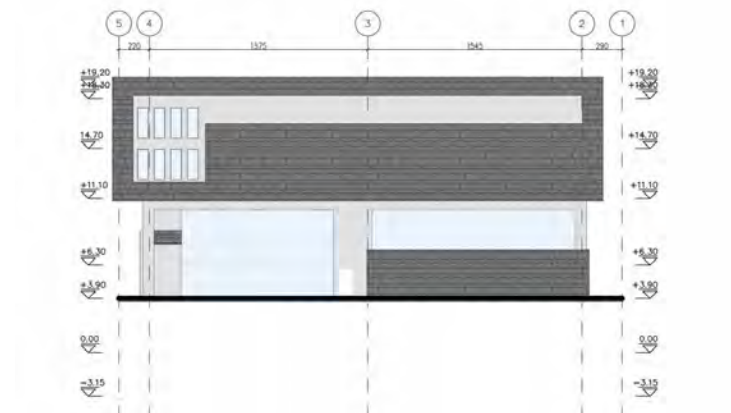
2-2 Kesiti

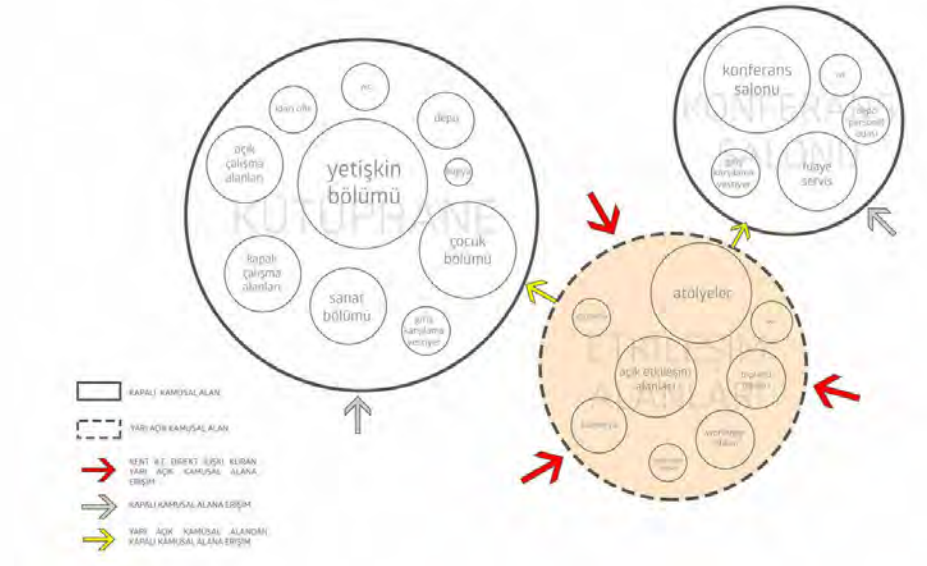
B-B Kesiti

Doğu Cephesi

Kuzey Cephesi

Projenin Adı	: Hüseyin Güntaş Kütüphanesi Ve Konferans Salonu
Projenin Yeri	: Tunceli, Türkiye
Tasarım	: Emre Şavural, Fatih Yavuz, Kubilay Şahinler
Proje Ekibi	: Meryem Merve Topdaş, Hasan Hüseyin Özdemir, İbrahim Yavuz, Sema Çağlayan, Furkan Balcı
Danışmanlar	: Ayfa Mühendislik, Mego Design and Consultancy, Özay Mühendislik, GMD Proje, MDes
İşveren	: HGG İnşaat
Proje Yılı	: 2018
İnşaat Alanı	: 3000 m ²

MODERN GEZİLER: KENDİNİ ARAYAN BİR YAZI DİZİSİ

BÖLÜM EDITÖRÜ
DOÇ. DR. FİGEN KIVILCIM ÇORAKBAŞ

GEOMETRİK TUTKUNUN DİŞAVURUMU:
DOSAN KONSERVE TESİSİ (1971-2021)*

GÜRKAN OKUMUŞ
MİMAR,DOKTORA ÖĞRENCİSİ
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, MİMARLIK FAKÜLTESİ

2020'nin sonbahar aylarında salgın tüm hızıyla sürerken evden dışarıya adım atmak göz korkutucu ve tedirgin edici bir eylem olarak görünüyordu. Söz gelimi, bir yer gezip görmek veya bir kafede arkadaşlarınızla çay içmek gibi gündelik davranışları gerçekleştirmek için defalarca düşünmek gerekiyordu. Ne var ki, salgın gündemine ilişkin zihnimde beliren bu düşüncelere karşın yeni bir yer görme heyecanı ve merakı ile yola çıkmaya karar vermek benim için çok da zor olmadı. Bursa şehir merkezinden yaptığım kısa bir yolculuk sonrası hedefime ulaştım.

Amacım, tasarımını mimar Aydın Boysan ile mühendisler Erdoğan Arıcan, Oktay Basat, Müfit Yorulmaz, İlhami Nural ve Bülent Cedetaş ekibinin yapmış olduğu Dosan Konserve Tesisinin günümüzdeki durumunu belgelemek ve Boysan'ın endüstri yapı pratiğindeki mimarlık anlayışını çıplak gözle görmektir. Kullanılmayan bir yerleşke ve başıboş bırakılmış bir alanla karşılaşacağımı bilsem de modern bir yapı gezmek benim için heyecan verici bir deneyimdi.

Bir mimarın kendisini derinden etkileyecek bir modern mimari eser ile nerede karşılaşacağı belli olmaz: bazen bir kırsal alan gezisinde, bazen köhnemiş bir kent parçasında, bazen uçak piste iniş yaparken bir kent çeperinde. Tesadüfi ve aniden olan bu karşılaşmaların yanında özellikle o yapıyı görmeye gittiğimizde de karşılaşmanın etkisi azalmıyor.

“Modern Geziler” serimizin bu bölümünde Yüksek Mimar Gürkan Okumuş, Aydın Boysan'ın Bursa yakınlarındaki Dosan Konserve Tesis'i'ne yaptığı geziyi anlatıyor. Ben, hem Gürkan Okumuş'un kendisini bir yapıyı görmek için yollara düşüren modern merakını hem de yerleşkedeki yapıların geometrik özgünlüğünü bu serinin ilk yazısına, Pier Paolo Nervi'nin birkaç yapısına yaptığım geziyi anlattığım yazıya, benzeştirdim. Aydın Boysan'ın yapılarında aynı geometrik inceliği ve özgünlüğü görmek, öte yandan yapıların bakımsız ve terk edilmiş haline tanık olmak, Okumuş'un altını çizdiği gibi yapıların nasıl korunabileceğine dair soruları beraberinde getiriyor. Yerleşkenin modern ruhuna uygun korunabilmesi dileğiyle.

Deneyimi daha bilinçli bir şekilde yaşamak için komplekse dair oluşturduğum arşivi yanımda götürmüştüm. Gezi planımı, tesisin geçmişteki fotoğrafları ve yerleşim planı ile oluşturmuştum. Fabrikayı görmek için yola çıkmadan önce okuduğum ve Afife Batur'un Aydın Boysan için yazmış olduğu anma yazısında tesis için “geometrinin şiirsel içeriğini arayan çarpıcı bir örnek” ifadesini kullanması, benim için fotoğraflarda gördüklerimden daha fazlasını vaat ediyordu. Ayrıca, Boysan'ın akılcı bir biçimde işlevsel sebeplere dayandığı geometriye olan tutkusunu, strüktür tasarımları konusundaki çalışmalarını ve Türkiye'deki ilk çelik halat asma konstrüksiyon örneği olan İzmir Fuarı'ndaki Arçelik Pavyonu tasarımını yaptığı arşivlerden görmüş ve okumuştum.

Zihnimin bir köşesinde tüm bu bilgileri tutarak tesisin kuzey kapısından içeriye adım atarken fabrikanın alandaki yerleşim kurgusunu elimdeki bilgiler ışığında kavramaya çalışıyorum. Kompleks, Bursa'nın Yenişehir ilçesinde bulunuyor. İnşaati 1971 yılının Haziran ayında tamamlanarak kullanıma

açılan Dosan Konserve Tesis (Sonradan TAT2 Konserve Fabrikası), yaklaşık 9000 metrekare kapalı alan ve 13000 metrekare açık alana sahip. Boysan, kendi eserlerinin bir kısmını yayınladığı katalogta tesisin iki kısımdan oluştuğunu ifade ederek ilk kısımda, çelik çatılı betonarme imalat bloğu, ambar, kazan dairesi, trafo, sosyal bina, büro; ikinci kısımda ise, imalat ve ambar ilavesi, prefabrike betonarme çelik çatının yer aldığını belirtiyor (Boysan, 1972, 39; Boysan, 1997, 77). Aynı zamanda, alan içerisinde 800 metrekareye sahip 8 dairesi 2 konut bloğundan oluşan Dosan Konserve Fabrikası Lojmanları yer alıyor.

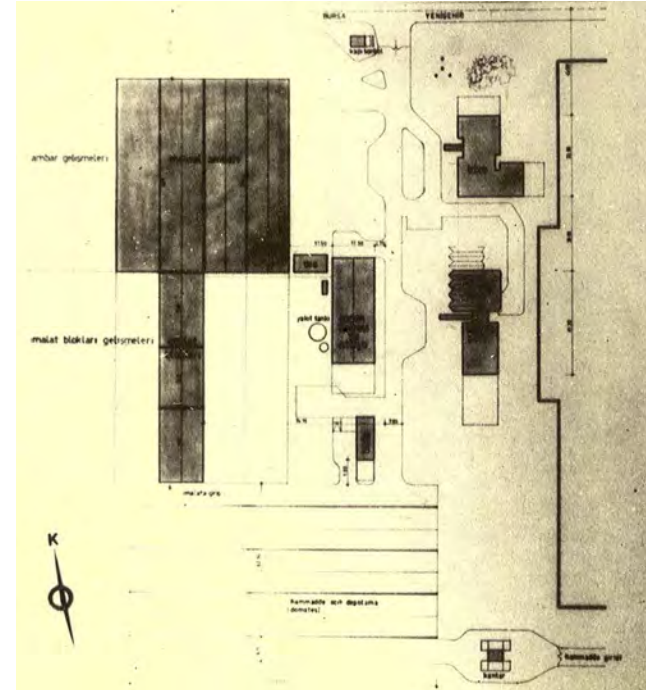
Yenişehir-Bursa yolunun kenarında yer alan söz konusu fabrikanın yer seçimi yapılırken ise, öncelik, üretim için verimli bir arazi arayışı olmuş. Fidanlıkları da içine alarak geniş bir bölgeye inşa edilen tesisin yapım çalışmalarına alanın doğusundan başlanmış. Öncelikle bu kısma büro, laboratuvar binası ve sosyal binanın uygulanması planlanmış. Yerleşimin geri kalan bölümünde ise, kuzey-güney yolu düzenlemeleri ya-

pılmış ve bu yolun batısına kazan dairesi ve trafo binaları konumlandırılmış; alanın en batısındaki bölgeye ise prodüksiyon (imalat) binaları ile ambarların yerleştirilmesi düşünülmüş. (Şekil 1-2)

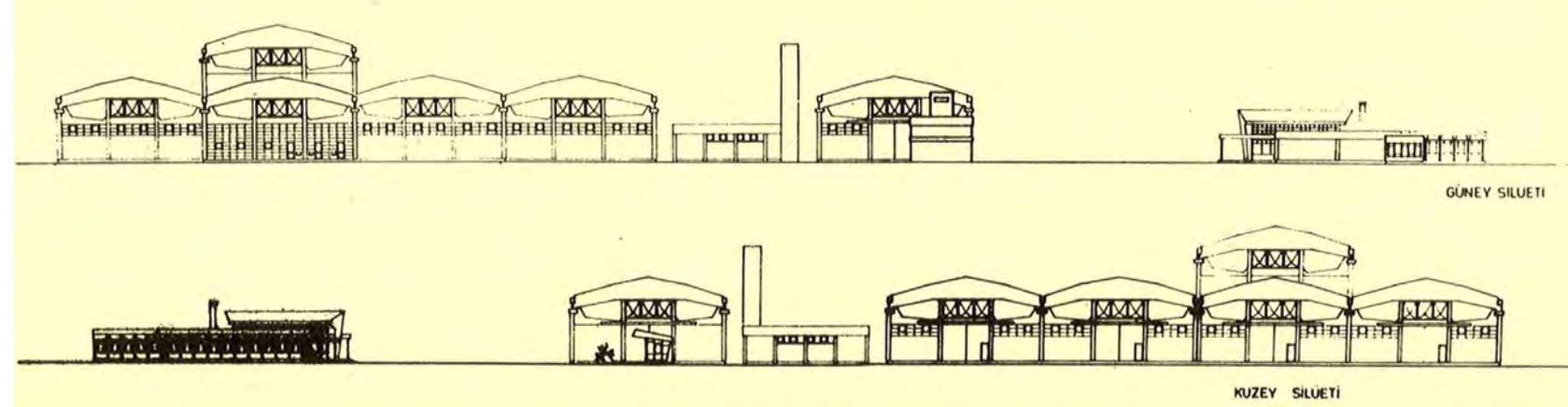
Bu adım adım ilerleyen planlama süreci içerisinde mimar ve mühendislerden oluşan proje ekibinin iş birliği içerisinde çalışması büyük bir öneme sahip. Ekip, makine ve araçların dizilişi ve yerleşimi, ham maddelerin geliş noktası, depo yerleri ve ambarların giriş-çıkış noktaları gibi tesisin teknik ve işleyişe ilişkin fiziksel niteliklerini belirleyerek imalat şemasını düzenlemiş. Diğer taraftan, yapıların gelişen teknoloji doğrultusunda makine ve araçların değişimine cevap verebilecek bir esneklikte tasarlanması gerektiğini belirtmişler (Şekil 3). Bu noktada, tasarımın gelecekte yeni mekanlara olanak tanıyacak biçimde yapılması değerli bir yaklaşım olarak görülebilir. Ayrıca, söz konusu yapının uygulamasında izlenen yöntem ve iş birliği içerisindeki mimari üretim, döne-

min özelliklerini yansıtmaları açısından da kıymetli.

Tesise bütüncül olarak ilk baktığımda ilgimi çeken unsurlar, girişteki güvenlik kulübesi tasarımı ve ambar yapılarının kuzey cephesi. Alana daha ilk adımımı atarken iyi mimarlık göreceğimi bu tasarımlardan anlıyorum. Benim de alana dahil olduğum ve büro ve sosyal binanın bulunduğu kuzey kapısı ile birlikte tesiste iki kapı mevcut (Fotoğraf 1). İkincisi ise giriş ve çıkışında kantar bulunan güney kapısı ki, bu kapı, tesis üretimlerini sürdürürken yalnızca ham madde getiren taşıtların kullanımına açılmış. Bu kapının hemen yakınında ham madde alım alanı yer alıyor ve ham madde alımı gerçekleştikten sonraki süreçte, alanda teslim alınan ham madde, prodüksiyon binasında imal edildikten sonra ambarda depolanıyormuş (Şekil 4). İşlenmiş maddelerin sevkiyatı ve ham madde dışı giriş-çıkışları ise, kuzey kapısından yapılmaktaymış. (Boysan, 1972, 38)

Şekil 1: Dosan Konserve Tesis vaziyet planı. Kaynak Boysan, 1972, s.38

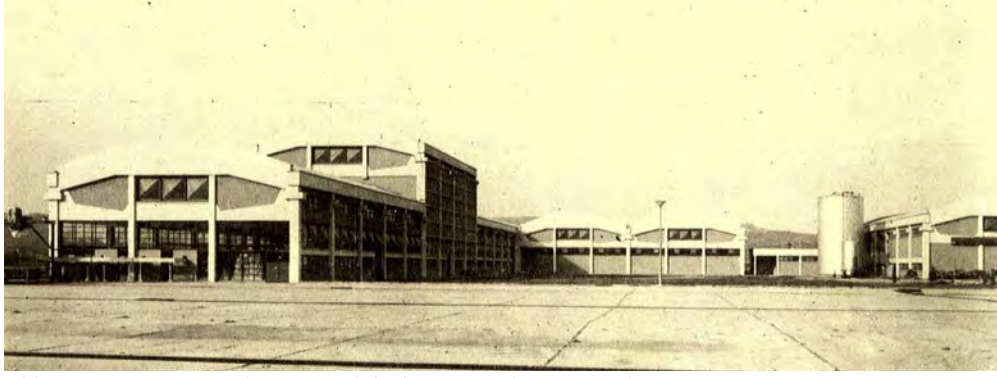
Şekil 2: Dosan Konserve Tesis kuzey ve güney silüeti. Kaynak Boysan, 1972, s.41

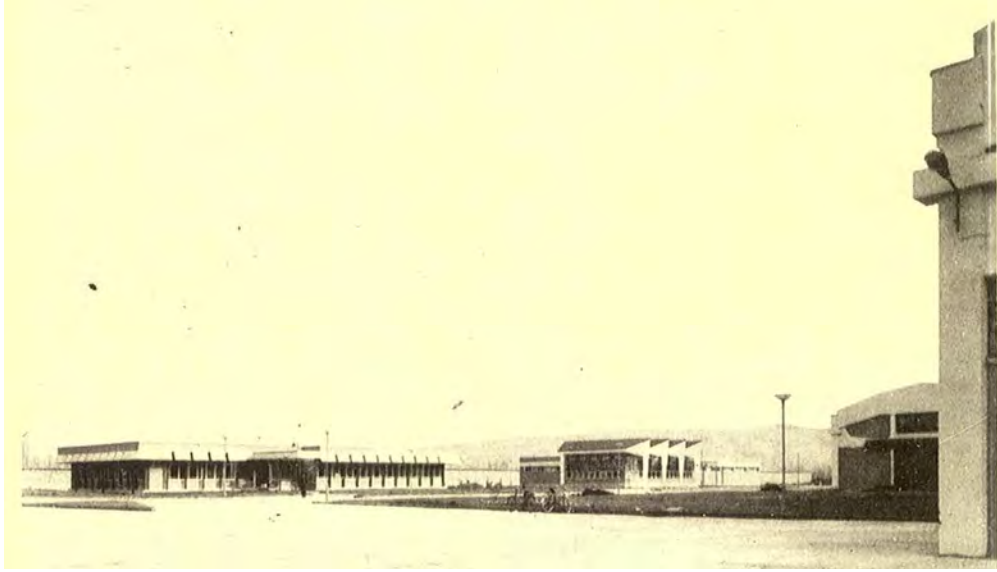
Şekil 3: İmalat salonundan iç mekana ait görünüş, 1971. Kaynak Boysan, 1997, s.78

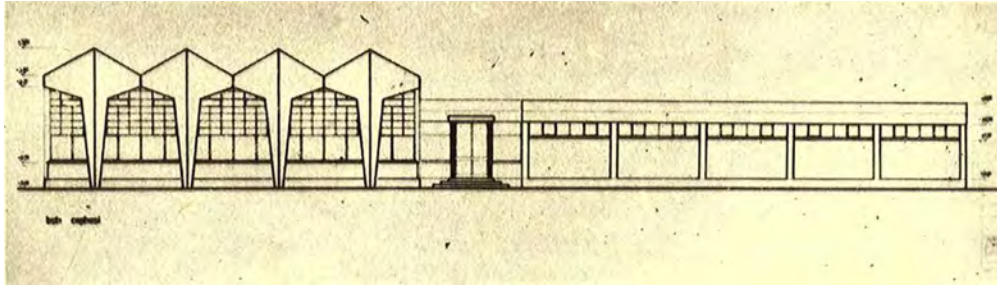
Fotoğraf 1: Yenişehir-Bursa yolu üzerinde kompleksin görünümü ve kuzey kapısı, 2021

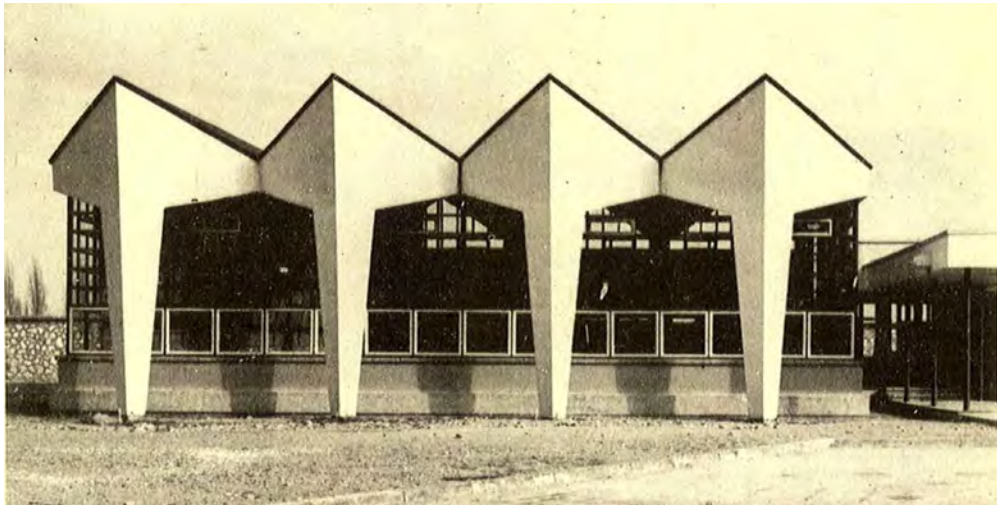
Şekil 4: Dosan Konserve Tesisi malzeme girişinin bulunduğu güney cephesi, 1971. Kaynak Boysan, 1972, s.42

Şekil 5: Kuzey kapısından büro ve sosyal bina görünüşü, 1971. Kaynak Boysan, 1972, s.39

Şekil 6: Sosyal bina batı cephesi, 1971. Kaynak Boysan, 1972, s.39

Şekil 7: Sosyal bina batı cephesinden bir görünüş, 1971. Kaynak Boysan, 1972, s.39

Fotoğraf 2: Kuzey kapısından büro ve sosyal bina görünüşü, 2021.

Fotoğraf 3: Büro binası batı cephesi, 2021

Kuzey kapısından girişte sizi karşılayan büro ve sosyal bina yapıları, fabrikanın en dikkat çekici yapıları olarak görülüyor (Fotoğraf 2-3). Bu çarpıcı görünüm, Boysan'ın endüstri binalarının tasarlanması ve planlanmasında üretim merkezlerinin daha dışında kalan büro, laboratuvar ve sosyal tesis gibi yapılarda mimarın daha özgür kaldığını belirtmiş olmasını adeta kanıtlar nitelikte (Şekil 5-6). Mimarın geometrik formlara ilişkin deneysel çalışmalarının bir örneğini sunduğu sosyal bina yapısı, tesisin en ikonik strüktürü konumunda. (Şekil 7). Bu etkileyici binanın taşıyıcı strüktürü, uzun yıllar bakımsız kalması sebebiyle bitki örtüsü ile kaplanmış olsa da yapı kendini heykelsi bir şekilde ortaya koyuyor (Fotoğraf 4-5). Betonarme karkas olarak inşa edilen bu yapıdaki yemekhanenin çatısı için katlanmış plak formunda bir kabuk tasarlanarak uygulanmış. Katlanmış plak, yapıda düşey bir yüzeye dönüştürülürken aşağıya doğru küçülen bir kesite sahip kolonlarla zemine oturtulmuş. Yapıyı tam karşınıza alarak baktığınızda, dönemin farklı mimarlık düşüncelerinden biri olarak görülen "biçimlerin üç boyuttaki kurgusal oyunu"nın yalın bir ifadesi olduğu net bir şekilde okunuyor. Mimar, bu özgün strüktür tasarımıyla matematik ve geometrinin mimarlık ile olan kuvvetli ilişkisini açığa çıkarıyor (Batur, 2018, 10). Yapının kuzey cephesine iç mekana girilmesinin tehlikeli olduğuna ilişkin bir tabela konmuş olmasına karşın, merakıma yeni düşerek girişi tarif eden oldukça yıp-

Fotoğraf 4: Sosyal binanın batı cephesinden bir görünüşü, 2021.

Fotoğraf 5: Sosyal bina genel görünüşü, 2021.

Fotoğraf 6: Sosyal binanın iç mekanından bir görsel, 2021.

ranmış üst örtünün altından geçip içeriye adım attığımda binanın strüktürel hasarlar aldığını görüyorum ve iç mekanını harabeye dönmüş ve oldukça bakımsız bir durumda buluyorum (Fotoğraf 6).

Tesisin en sıra dışı yapısını gezdikten sonraki yeni hedefim ise, tesisin üretim merkezleri oluyor. Tesisteki prodüksiyon mekanlarından olan mamul ambarı ve kazan dairesi, birbirine benzer kurgudaki betonarme kolon - kiriş ile inşa edilmiş. Yapılar, yalın bir taşıyıcı sistem biçimine sahip boru kesitli çatı strüktürü ve eternit örtü (ondule levha) ile kaplanmış (Boysan, 1972, 39). Ayrıca, yapıda üst kabuktan doğal ışık alabilmek amacı ile geçirgen fiberglas levhalar kullanılmış (Fotoğraf 7-9).

Bu kullanım sayesinde doğal ışık, mekanın içine alınarak iç mekanda görsel bir zenginlik oluşturulmuş. Bununla birlikte, günümüzde camları kırık, boş ve kullanılmayan imalat ve ambar bloklarının iç mekanlarında, üretimin devam ettiği zamanlardan kalma "Dalgın olma, dalgınlık felaket getirir," "Çalışırken yüzük, bilezik, saat takmayın," "Muslukları açık bırakma," "Çalışan makineye elini sokma," gibi uyarılar yer alan tabelaları görünce, mekansal hafızayı daha yakından hissediyorum (Fotoğraf 10).

Bu sırada, komplekse dair eski fotoğraflar ile gördüklerimi karşılaştırırken birçok değişikliği de fark ediyorum. Tesise güney cephesinden baktığımda, fabrikanın kuzeyine

Fotoğraf 7: İmalat bloklarından bir görünüş, 2021.

Fotoğraf 8: Ambar bloğunun iç mekanından bir görsel, 2021.

Fotoğraf 9: İmalat bloğunun iç mekanından bir görsel, 2021.

ve güneyine ambar ve imalat bloklarının eklendiğini gözlemliyorum. Projenin ikinci kısmı olarak yapılan bu ilaveler, ihtiyacın ortaya çıkması sonucu mimarın dokunuşu doğrultusunda gerçekleşmiş.

Öte yandan, tesisin kullanıma kapanması sonrası kazan dairesinin yanındaki yakıt tankının yıkıldığını fark ediyorum. Kazan dairesinin iç mekanına tedirginlikle girdiğimdeyse alanın bütünüyle atıl ve kullanılamaz bir halde olduğunu görüyorum. İç mekanda ilk dikkat çeken elemanlar olan vitraylar, kırılmış bir vaziyette (Fotoğraf 11-12). Söz konusu ilaveler dışında, yerleşkedeki ambar yapısının yanına ve imalat ve ambar bloklarının arasına dokuya bütünüyle aykırı ek betonarme yapılar inşa edilmiş (Fotoğraf 13-14).

Fotoğraf 10: İmalat bloğunun iç mekanından bir görsel, 2021.

Fotoğraf 11: Güney cephesinden imalat - ambar blokları ve kazan dairesi, 2021.

Fotoğraf 12: Kazan dairesinin iç mekanından bir görsel, 2021.

Fotoğraf 13: Dosan Konserve Tesisi ambar yapıları ve yanında dokuyu bozan ek binalar.

Fotoğraf 14: Tesisteki imalat ve ambar yapıları ve arasında dokuyu bozan ek betonarme bina.

Fotoğraf 15: Günümüzde kompleksteki ambar yapılarının bir kısmında yiyecek paketlemesinin yapıldığına dair bir görsel.

Yapılan betonarme binanın içerisinde, tesisin üretime devam ettiği eski dönemlerinden kaldığını düşündüğüm boş salça kutuları bulunuyor.

Tesisten ayrılmadan önce, bir kamyonun eski ambar binasının yanında durduğunu görünce oraya doğru hareketleniyorum. İçeride domates, biber ve çeşitli sebzeleri paketleyen çalışanlara rastlıyorum. (Fotoğraf 15). Fabrikayla ilgili bilgi almak için onlara sorular yönelttiğimde ise, tesisin kapatılması sonrası ambar yapılarının bir kısmının araba camı tamirhanesi olarak kullanıldığını, devamında yine yiyecek paketlemesinin yapıldığı, kendileri gibi küçük işletmelerin aylık kiralama ile burada çalıştığını ifade ediyorlar. Şu anda ise, bir tekstil firması sahibinin fabrikaya ilgisi olduğu ve satın almak için çalışmalara başladığını duyduklarını söylüyorlar.

Tesisteki her bir yapının tasarımında geometrik kurguya dayalı bir yaklaşımın açık bir şekilde okunduğu yerleşke, günümüzde yıkım tehdidi altında. 2007 yılından bugüne kadar akıbeti belirsiz bir biçimde farklı şirketlere satılan fabrika, şimdilerde oldukça bakımsız ve atıl bir halde bulunuyor. Böylesi önemli bir modern mimari örneğin oldukça vahim bir halde bırakılmasının üzüntüsüyle gezimi noktalıyor ve kendimi önceleri üstünkörü bir şekilde gezdiğim Yenişehir'in merkezine atıyorum. Yeni bir gözle, belki küçük ve kendimce önemli ayrıntıları keşfetmeye...

Referans ve Notlar:

Batur, A. 2018. "Aydın Boysan: Strüktürün Şiirini Yazan Mimar", Mimarlık, 399, ss. 10-12

Boysan, A. 1970. "Endüstri Yapıları İle İlgili Bazı Noktalar", Mimarlık, 80, ss. 80-81

Boysan, A, 1972, "Dosan Konserve Tesisi", Mimarlık, 103, ss. 38-42

Boysan, A. 1997. "Boysan", Boysan Yapı Planlama Limited Şirketi Yayınları, s.77

Okumuş, G., Ediz, Ö. 2021. "Dosan Konserve Tesisi". Docomomo 2021: Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVII Poster Sunuşları

Not: Aksi belirtilmediği sürece tüm fotoğraflar yazara aittir.

* Dosan Konserve Tesisinin günümüzdeki durumuna ilişkin belgeleme çalışması, Gürkan Okumuş ve Prof. Dr. Özgür Ediz tarafından Docomomo 2021: Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVII Poster Sunuşları etkinliğinde gerçekleştirilmiştir.

14. TSMD ÖDÜLLERİ

TürkSMD 14'üncü Mimarlık Ödülleri, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş ve Çankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen'in yanısıra mimarlık ve yapı sektörü temsilcilerinin geniş katılımı ile 5 Ekim 2021 tarihinde Ankara'da yapılan törenle sahiplerini buldu.

Bu sene 14.sü yapılan TürkSMD Mimarlık Ödülleri Töreninde Cosentino ana sponsorluğu, Pimeks – Schuco gold sponorluğu ve Masterled teknoloji sponsorluğunu üstlendi.

Türk Serbest Mimarlar Derneği, mimarlık mesleğine ve kültürüne katkı koyan mimarları, kurumları ve yapıları ödüllendiriyor. İki yılda bir düzenlenen TürkSMD Mimarlık Ödülleri, Büyük Ödül, Yapı Ödülü, Mimarlığa Katkı Ödülü, Basın-Yayın Ödülü ve Jüri Özel Ödülü olmak üzere 5 dalda veriliyor.

BÜYÜK ÖDÜL:

Uygur Mimarlık

1986 yılında, Semra Uygur ve Özcan Uygur tarafından Ankara'da kurulan Uygur Mimarlık yaklaşık 35 yıllık süreçte 70'den fazla kentsel ve mimari yarışmaya katılmıştır. Bu süreç içinde mimarlığı salt bir ticari hizmet sektöründen öte yaşama değer katan bir meslek olarak yorumlamış, büyük ofis

ve tekel olma dayatmalarına karşı onurlu duruşlarını mesleğin saygınlığını artırmak ve itibarını korumak adına tutarlılıkla sürdürmüşlerdir. Yine bir yarışma sonucu ortaya çıkan ve 2020 yılında tamamlanan CSO Konser salonu, ölçeği, yapım teknolojileri, kentsel değerleri ile 28 yıl süren büyük bir mücadele sonucu kararlılıkla en ince detaylarına kadar araştırılmış ve başarıyla tasarlanmıştır. "İstanbul'da 44 Okul" bina serisi depreme dayanıklılık ve eğitim yapıları reformunu bir arada ele alarak, ve kamusal tip projelerini eleştirel biçimde dönüştürerek mimarın rolünü tekrardan tanımlamıştır. Tasarladıkları müze, okul ve kampüs gibi kamusal ve eğitim binalarında mimari

üşluplarını ayrıştırıcı çizgilerle ortaya koymuş ve Ankara'ya eşine az rastlanır yapılar hediye etmişlerdir. Sadece işvereni değil yapıdan dolayı olarak etkilenen herkesin düşünülmesini öne çıkaran pratikleri, ve sadece meslek ustası olarak değil girdikleri her ortamda eğitici, paylaşımcı, yol gösterici, ulaşılabilir ve kadın-erkek eşitliğini vurgulayan kimlikleri tüm jürinin takdirini toplamıştır. Türkiye'nin ve mimarlık ortamının hukuksal, ekonomik, politik, organizasyon zorlukları ve çalkalanışları içindeki zor ve kazanılmış mücadeleleri, taviz vermeyen özverili çalışmaları ve prensipli duruşları nedeniyle Uygur Mimarlık "Büyük Ödüle" layık görülmüştür.

YAPI ÖDÜLLERİ

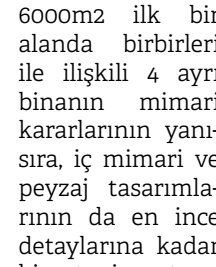
Beylikdüzü Fatma Ana Cemevi ve Kültür Merkezi– 9016 Mimarlık

Yıllarca ötelenmiş Alevi ibadet ve kültürel etkinliklerinin şehir ölçeğinde görünür kılınması ilk defa mimari yarışma yolu ile elde edilen bir bina ile sağlanmıştır. Yarışmaya katılan 82 proje içinden seçilen genç bir mimarlık ofisinin süreci sonuna kadar takip etmesi sonucunda ortaya farklı malzeme seçimini yansıtan yapı tekniği ve detayları ile olgunlaşan bir ürün ortaya çıkmıştır. İç ve dış mekan zenginliği, ibadet ve sosyal-kültürel etkinlik işlevlerini özerk ama birbiri ile bağlantılı konumlandıran farklı kütleleri, tasarımın arazi kotları ile kurduğu ilişki, ve işlevini simgeleştirirken tarihi formlardan değil, yalın ve mütevazı bir tasarım dilinden yararlanarak inanç ve çağdaşlık bağlamında güçlü bir örnek olması jüri tarafından takdirle karşılanmış ve Beylikdüzü Fatma Ana Cemevi ve Kültür Merkezi "Yapı Ödülüne" değer bulunmuştur.

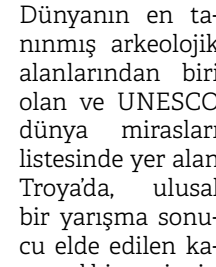
İyzipark Ahmet Alataş Workshop (AAW)

6000m2 ilk bir alanda birbirleri ile ilişkili 4 ayrı binanın mimari kararlarının yanı sıra, iç mimari ve peyzaj tasarımlarının da en ince detaylarına kadar bizzat mimar tarafından sahiplenilmesi ile tasarım bütünlüğü her ölçekte korunmuştur. İklimlendirme ve havalandırma sisteminde enerji maliyetini düşürecek ısı geri kazanım cihazlarının yerleştirilmesi sayesinde güneş ışığı verimli bir şekilde kullanılmaktadır. Bir işyeri yapısının, kullanıcıların çalışma mekanlarındaki yaşam kalitesini önemseyen ve onlara sakin bir dış bahçe de sunan bir kampüs olarak yorumlanması jüri tarafından olumlu karşılanmıştır. Bina genişletilmiş saç ile hem saydamlık/hem kapalılık karmaşa ve çelişkisini başarı ile bir dile çevirmiştir. Çelik ve cam ağırlıklı tasarımıyla Türkiye'deki yapı endüstri seviyesine katkı sağlaması, ve taşıyıcı sistemden iç ve dış mekan mobilya detaylarına kadar aynı titizlik ve mimari dil ile tasarlanması, mimarının mesleki icraatına örnek teşkil edecek nitelikte bulunmuş ve İyzipark "Yapı Ödülüne" layık görülmüştür.

Troya Müzesi Ömer Selçuk Baz ve Yalın Mimarlık

Dünyanın en tanınmış arkeolojik alanlarından biri olan ve UNESCO dünya mirasları listesinde yer alan Troya'da, ulusal bir yarışma sonucu elde edilen kamusal bir projenin yine kamu aracılığıyla yapılırkenki tüm karmaşık ve zorlayıcı bürokratik süreçlerin başarılı yönetimi sonucunda yerli ve yabancı ziyaretçiler için görülmesi gereken bir bina ortaya çıkmıştır. Paslanmış çelik kaplamalarıyla elde edilen görünümü antik kentin yanındaki arazisinde 'kazı alanından çıkarılmış eser' hissi yaratan güçlü bir imge yaratmaktadır. Yalın kütle ifadesi, girişindeki rampa ile yerin altına çekilen ve derinlere indikçe ziyaretçiyi arkeolojik bulgu ile karşılaştıran plan kurgusu, ziyaretçinin zengin bir deneyim yaşamasına yardımcı olan sirkülasyon tasarımı jüri tarafından takdirle karşılanmış ve Troya Müzesi "Yapı Ödülüne" layık görülmüştür.

BASIN YAYIN ÖDÜLLERİ

Arketon Yayınları

Arketon Yayınları farklı konularda nitelikli kitaplarla mimarlık yazınına katkı sağlamaktadır. Bir yayınevinin kendi çizgisini mimari kitaplar üzerinden şekillendirmesi ve buna kurumsal bir kimlik kazandırması ender bulunan bir durumdur. Türkiye’li yazarlarla dünya klasiklerinin çevirisi arasında bir denge kurarak oluşan yayın listesi, Adolf Loos, Atilla Yücel, Aykut Köksal, Cengiz Can, Steen Eiler Rasmussen, Alberto Sartoris, Paul Scheerbar, Camillo Sitte gibi yazarları Türkiye mimarlık yayın birikimine katmaktadır. Basılı ve uzun yayınların giderek az rağbet gördüğü bir dönemde, kitapların nitelikli içerik ve düşünce yaratmadaki önemine dikkat çeken kararlı ve cesur bireysel ve kurumsal çaba jürinin takdirini toplamış ve Arketon Yayınları “Basın Yayın Ödülüne” layık görülmüştür.

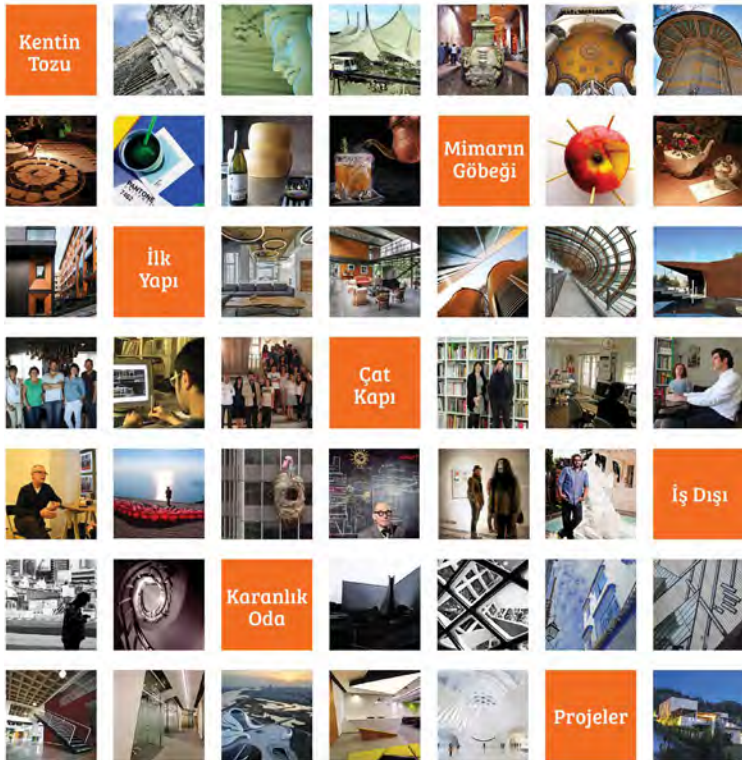

Mimarizm

Mimarizm websitesi bir mimarlık ve tasarım platformu olarak, mimarların etkinliklere, yarışmalara, ve haberlere ulaşmasında güvenilir bir kaynak olmuştur. Proje bilgileri, eleştiri yazıları, buluşma mekanları tanıtımları ile mimarlar arasında hem mesleki hem sosyal ilişkileri oluşturmada önemli bir bağlayıcı görevi görmektedir.

“Çat Kapı” röportajları ve “İlk Yapı” gibi serilerle mesleğe adım atan

ofislere ses vermesi jüri tarafından takdirle karşılanmış, kararlı, güncellenmiş, dinamik ve farklı fikir ve kimlikleri buluşturan içeriği ile mimarlık söylemine ve haberciliğine katkısı nedeniyle Mimarizm “Basın Yayın Ödülüne” layık görülmüştür.

Şehir Hepimizin--Medyascope

Dijital video yayıncılığı yapan Medyascope’da bulunan Şehir Hepimizin serisi, güncel şehir sorunlarına eğilen 200’ün üstünde araştırmacı program hazırlamıştır. Kentsel dönüşüm, deprem, salgın, kültürel mirasın yönetimi, ekolojik yıkım, plansızlık, dev projelerin yıpratıcı etkisi, yeşil ve kentsel mekanların erimesi gibi mimarlığın suç ortağı ya da iyileştirici olabildiği güncel konularda hem mimarları hem kamuoyunu bilgilendirmekte, icraatleri ve fikirleri tartışmaya açmaktadır. Eleştiri ve muhalefet boşluğunu dolduran bir yapım olarak önemi, yetkin ve uzman görüşüne değer veren yayın politikası, konuklarla söyleşilerin bir kişi tarafından değil ekipteki konunun ehli farklı bireyler tarafından hazırlanması takdirle karşılanmış ve Şehir Hepimizin “Basın Yayın Ödülüne” layık görülmüştür.

MİMARLIĞA KATKI ÖDÜLLERİ

Gülru Necipoğlu

Gülru Necipoğlu Topkapı Sarayı, Mimar Sinan’ın hayatı ve eserleri üzerine en güvenilir ve kapsamlı kitapların yazarı olarak dünya literatürüne geçmiş Türkiye zeminli en önemli sanat ve mimarlık tarihçisidir. Osmanlı, Safevi ve Moğol imparatorluklarının içiçe geçmiş tarihleri, Bizans ve Avrupa Rönesansı ilişkileri üzerine benzersiz yayınları vardır. Yıllardır genel yayın yönetmenliğini yapmakta olduğu, konusunda dünya çapında en güvenilir bilimsel dergi olan Muqarnas, ve editörlüğünü üstlendiği antoloji ve ansiklopedilerle bilim dünyasına sayısız katkı vermiştir. Harvard Üniversitesinde yetiştirdiği doktora öğrencileri ile Anadolu, Batı Asya ve Orta Asya’yı da kapsayan büyük ama akademik bilgi açısından marjinalleştirilmiş coğrafyalar hakkında sanat ve mimarlık tarihi çalışmalarının gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamıştır. Polemikten ve kısa süreli salınlardan uzak, yetkin, liyakatli, üretken, saygıdeğer bilimkadını ve öğretici kimliği jüri tarafından takdirle karşılanmış, ve Gülru Necipoğlu “Mimarlığa Katkı Ödülüne” layık görülmüştür.

Jale Erzen

Jale Erzen, bir-biriyle yakından ilişkili sanat-mimarlık alanlarında sadece sanatçı olarak değil, araştırmacı, akademisyen, yazar, vakıf ve dernek kuruculuğu görevleri ile pek çok farklı ve benzersiz katkıda

bulunmuştur. Akademisyen olarak mimarlık öğrencilerinin eğitiminde sanat-mimarlık arayüzünü sanatçı gözüyle geliştirmiş; öğrencilerine yaşam, felsefe, etik, estetik ve prensipli meslek duruşu konularında en çok ilham veren kişilerin başında gelmiştir. Mimar Sinan ve Louis Kahn gibi mimarlar üzerine incelemelerini, doğa, şehir ve sanatı ilgilendiren farklı konularda denemelerini, resim, fotoğraf ve çizimlerini kitaplaştırmıştır. Uluslararası Estetik Kurumu’ndaki üst düzey faaliyetleri ile Türkiye ve dünya

sanatı arasında köprü olmuştur. Mimarlık mesleğine, hem literatür, hem eğitim, hem yayın alanlarındaki çok değerli katkılarının sadece mimarlık değil, çevresel, kültürel, uluslararası ilişkiler ve toplumsal yönleriyle dünya literatürüne girmektedir. Bu bölgede yaptığı koruma ve master planları ile turizm bölgelerinin dışında kalan civar köylerdeki kültürel mirasın korunmasına önyak olmuş, yatırımcı değil korumacı turizm için girişimlerde bulunmuştur. Profesyonelleştiği restorasyon alanında kusursuz, titiz, yaratıcı ve bilgi dolu çalışmaları ile bu alana yeni bir soluk katmıştır. Kapadokya’nın hem ulusal hem uluslararası bilinirliği için pek çok konferans, gezi, söyleşi düzenlemekte, mimarlığın ve korumacı yaklaşımların itibarını arttırmaktadır. Yeraltında kalmış Bizans dönemine ait kayalara oyulmuş mekanların ortaya çıkarılmasını, araştırılmasını, korunmasını ve yeniden işlevlendirilmesini sağlamak yoluyla Mübadele’nin jeopolitik, sosyal ve kültürel mirasıyla yüzleşmede mimarlığın rolünü göstermekte, ve ortak kültürel miras üzerine yaptığı etkinliklerle dünya barışına katkı sağlamaktadır. Restorasyon sırasında yeni taş ustalarının yetiştirilmesi-ne ve probem-çözümüne katılmalarını önyak olarak kaybolmakta olan bir zanaatın sürdürülebilirliğini ve katılımcılığı desteklemektedir. Bölgedeki kadın gücünü örgütleyerek kadınlarının emek, bilgi ve kültür yaşamına kendi kimlikleri ile katkı sağlamalarına zemin yaratan oluşumlar kurgulamış ve gerçekleştirmiştir. Üniversitelerde yapılan bilimsel çalışmaları pratiğine yansıtan ve kendi pratiğini bilimsel çalışmalara açan yaklaşımıyla akademisyenlerin takdirini toplamıştır. Tüm bunları layikiyle gerçekleştirmek için yaşadığı şehri değiştirecek kadar kararlı ve adanmış olması, mimarın rolünü yapı yapmanın çok ötesinde yeniden tanımlaması açısından Aslı Özbay gelecek kuşaklara bir rol modeli olarak görülmüş ve “Jüri Özel Ödülüne” layık bulunmuştur.

İhsan Bilgin

İhsan Bilgin, Yıldız Teknik Üniversitesi ve sonrasında kurucusu olduğu Bilgi Üniversitesi Yüksek Lisans Programında ve Mimarlık Fakültesinde onyıllar boyunca mimarlık öğrencilerini yetiştirmiş ve eğitim müfredatlarını şekillendirmiştir. Endüstrileşen Avrupa ve Türkiye’de konut tarihi üzerine yaptığı araştırmalar en önemli başvuru kaynakları olagelmış, bu araştırmalar sonucunda mimarlık, şehircilik ve siyaset ilişkilerini çözümleyen görüşleri mimarların parçası oldukları sosyo-ekonomik dünyayı anlamalarında yol gösterici olmuştur. Eğitim ve yazar kimliği dışında mimar olarak tasarladığı yapılar yalın ve mütavazi dilleri ile mimarlık literatüründe önemli yer edinmiştir. Türkiye mimarlık eğitim ve yayın dünyasının vazgeçilmez bir düayeni, fikri herdaim merak edilen bir düşünür olması, ve özverili, mücadeleden vazgeçmeyen, prensipli duruşu jürinin takdirini toplamış ve İhsan Bilgin “Mimarlığa Katkı Ödülüne” değer bulunmuştur.

ÖZEL ÖDÜL

Aslı Özbay

Aslı Özbay Mimarlar Odası’ndan Şevki Vanlı Vakfı’na, mimari ve koruma pratiğinden konferans ve televizyon dizilerine, yaptığı her işe ve katıldığı her etkinliğe, bilgisi, ki-

şiliği ve çalışkanlığı ile olağanüstü katkı sağlamış ve etki yapmıştır. Son dönemde Kapadokya Bölgesi’ndeki kapsamlı çalışmaları sadece mimarlık değil, çevresel, kültürel, uluslararası ilişkiler ve toplumsal yönleriyle dünya literatürüne girmektedir. Bu bölgede yaptığı koruma ve master planları ile turizm bölgelerinin dışında kalan civar köylerdeki kültürel mirasın korunmasına önyak olmuş, yatırımcı değil korumacı turizm için girişimlerde bulunmuştur. Profesyonelleştiği restorasyon alanında kusursuz, titiz, yaratıcı ve bilgi dolu çalışmaları ile bu alana yeni bir soluk katmıştır. Kapadokya’nın hem ulusal hem uluslararası bilinirliği için pek çok konferans, gezi, söyleşi düzenlemekte, mimarlığın ve korumacı yaklaşımların itibarını arttırmaktadır. Yeraltında kalmış Bizans dönemine ait kayalara oyulmuş mekanların ortaya çıkarılmasını, araştırılmasını, korunmasını ve yeniden işlevlendirilmesini sağlamak yoluyla Mübadele’nin jeopolitik, sosyal ve kültürel mirasıyla yüzleşmede mimarlığın rolünü göstermekte, ve ortak kültürel miras üzerine yaptığı etkinliklerle dünya barışına katkı sağlamaktadır. Restorasyon sırasında yeni taş ustalarının yetiştirilmesi-ne ve probem-çözümüne katılmalarını önyak olarak kaybolmakta olan bir zanaatın sürdürülebilirliğini ve katılımcılığı desteklemektedir. Bölgedeki kadın gücünü örgütleyerek kadınlarının emek, bilgi ve kültür yaşamına kendi kimlikleri ile katkı sağlamalarına zemin yaratan oluşumlar kurgulamış ve gerçekleştirmiştir. Üniversitelerde yapılan bilimsel çalışmaları pratiğine yansıtan ve kendi pratiğini bilimsel çalışmalara açan yaklaşımıyla akademisyenlerin takdirini toplamıştır. Tüm bunları layikiyle gerçekleştirmek için yaşadığı şehri değiştirecek kadar kararlı ve adanmış olması, mimarın rolünü yapı yapmanın çok ötesinde yeniden tanımlaması açısından Aslı Özbay gelecek kuşaklara bir rol modeli olarak görülmüş ve “Jüri Özel Ödülüne” layık bulunmuştur.

Ayrıca görüşmeler sırasında jüri, TSMD tarafından belirlenen ödül kategorilerinin ağırlıklı olarak yaşanmışlığa ve tanınmış meslek tecrübesine değer verdiğini farketmiştir. Türkiye ve dünyanın bu dönem içinden geçtiği koşullarda, önceden tanımlanmış meslek üretim tiplerine uymayan ve mimarlığın rolünü çoklaştıran, dönüştüren pratiklerin de ödüllendirilmesi gerektiğini düşünmüştür. Jüri seçtiği bu ödüllere ek olarak, gelecekte “Teşvik Ödülü”, “Aktivist Ödülü”, “Dönüştürücü Pratikler Ödülü”, “Katılımcılık Ödülü”, “Kitap Ödülü”, “Anma Ödülü” gibi yeni kategorilere yer açılmasını önermektedir.

14.TSMD Mimarlık Ödüllerinden Büyük Ödül'ün sahibi Uygur Mimarlık'ın kurucuları Semra Uygur ve Özcan Uygur ile SerbestMİMAR olarak bir söyleşi gerçekleştirdik. Önceki sayımızda; ödülü kazanmalarında büyük önemi olan, kendilerinin de kariyerlerinde bir dönüm noktası olarak tarifledikleri Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Binası özelinde bir röportaj yapmıştık. Bu röportaj öğrencilik yıllarından itibaren mimarlık serüvenlerini şekillendiren önemli yapılarını, yarışmaları ve anılarını kayıt altına aldığı-mız retrospektif niteliğinde keyifli bir sohbet oldu, yıllardır süren ve sonunda kazanılmış mücadeleleri ve özverili çalışmaları üzerine konuştuk. Röportaja SerbestMİMAR adına, Gamze Köküm, Güney Gürsu Tonkal ve Mehmet Soylu katıldı.
17.12.2021

UYGUR MİMARLIK İLE SÖYLEŞİ

Uygur Mimarlık Ofisi, 17.12.2021

SERBEST MİMAR: Öncelikle hoş geldiniz. TSMD Büyük Ödülü'nü aldığınız için sizi tebrik ederiz. Daha önceki söyleşimizde CSO Binası özelinde konuşmuştuk. Bugün daha geniş kapsamlı bir söyleşi için bir aradayız. Mimarlık eğitim sürecinizden ve kısaca meslekte ilk yıllarınızdan söz eder misiniz?

SEMRA UYGUR: Biz Özcan ile aynı okuldan, ODTÜ'den mezunuz. Bizim üniversiteye giriş dönemimiz, 1974 merkezi üniversite sınavına; Ecevit döneminde, kontenjanların

arttığı zamana denk geliyor. O zamanlar, ODTÜ'nün yaptığı özel sınav kaldırıldıktan sonra gelen ve bugün hala kullanılan merkezi sınav sistemi vardı.

ÖZCAN UYGUR: ODTÜ'nün sınavı ayırıydı.

SU: O dönemlerde üniversitelerin sınavları ayırıydı, bir de genel sınav vardı. Genel sınavdan sonra ön kayıt yapılıyordu. Böylece girdiğin özel sınavla kazandığın üniversiteye veya ön kayıt yaptırdığın üniversiteye girebiliyordun. 1974 senesi Ecevit hükümeti

döneminde, 18 tercihin yapıldığı merkezi kayıt sistemi ilk kez uygulandı. Konuyla ilgili, neyi nasıl seçeceğimizi çok da bilmiyorduk. Ben yatılı okuyordum. Ereğli Demir Çelik'te iş bulabilirim diye, tercih kâğıdına en başa metalürjiyi yazmıştım, ailem orada yaşıyordu. Sonra, ben bunu istemiyorum aslında diye düşündüm. Okuldan yalvar yakar ikinci kâğıdı aldım, ikinci kâğıdı almak kolay değildi. Başa tıp fakültelerini; Hacettepe, Ankara, Cerrahpaşa ve Çapa'yı yazdım. Okuldan ağabeyleri ODTÜ'de okuyan arkadaşlarımız vardı ancak radyolardan ismini duyduğumuz ODTÜ, o yıllarda gözümüzde, bilmediğimiz için öğrenci hareketlerinin olduğu karanlık bir imaj oluşturuyordu.

Ama arkadaşlarımdan Ümrân'ın ağabeylerinin gönderdiği fotoğrafı iyi hatırlıyorum; rektörlüğün önünde çekilmiş bir fotoğraftı. Ferah bir alan, daha ağaçlar büyümemiş, bozkır gibi bir yer... Burası fena değilmiş demiştim kendi kendime. Listeye elektrik, makine ve arkasından da mimarlık yazdım. Mimarlığı yazma sebepime gelecek olursam; Üsküdar Kız Lisesi'nde okuyordum. Yatılı bir okul olduğundan dışarı hiç çıkmıyorduk, manastır gibi bir okul diyebilirim. Son sene İstanbul'da ailemin tanıdığı bir ailenin yanına eve çıkıyorum, cumartesi de yarım gün okul vardı o dönemlerde. Devlet Parasız Yatılı, daha önceki adı ile leyli meccani; Anadolu çocuklarına iyi okullarda okuyabilme imkânı veren kurumlardı. Anadolu'nun her yerinden arkadaşımız vardı. Eve çıktığımda Melek Hanım Teyze'ye gidiyordum. Kendisi 90 yaşındaydı ama torunlarıyla geziyorduk. Ev Üsküdar Bağlarbaşı'nda; yolun sol tarafında ince uzun bir apartman, pencereleri çok güzel gözüküyor. Evin pencereleri

ODTÜ Öğrencilik Yıllarında Semra Uygur ve Özcan Uygur

kayar pencere, bina beton. Bir akşam aynı apartmanda Melek Hanım Teyze'nin kızına yemeğe gittik. Duvardan bir masa indi, yerler krem rengi bir halı idi. 1974 olimpiyatları vardı, olimpiyatları izledik o akşam. Ev çok güzeldi, sonra öğrendim ki damat mimarmış. Tercihlerimi yaparken yedinci tercihi-me, mimarlık da fena değilmiş -evleri güzel oluyor- diye düşünerek mimarlığı yazdım. ODTÜ normalde 60 kişi alırken o sene kontenjanlar arttı ve 120 kişi aldı, ben de 111. kişi olarak fakülteye girdim. Kaydolmaya geldimizde eniştem, bir soru daha yapamasan giremeyecekmışsin demişti, onu hiç unutmuyorum.

Ben ailenin ilk üniversite okuyan kuşağıyım. Mimarlığı kazanınca resim çizmeyi bilmiyorum ne yapacağız şimdi diyerek komşulara sormuştuk. Ablam, "Arkadaşımın kardeşi de İTÜ Mimarlıkta okuyormuş, gidip sorduk. Gece gündüz çalışıyor ama çok memnun" dedi.

Kafamda, sevmezsem sınava bir daha girerim diye düşünmüştüm. Sonradan baktım ki mimarlık eğitiminde öğrenciyi insan yerine koyuyorlar; olay, senin düşündüğün, yaptığın üzerinden geliyor. Ortaöğretimde, lisede öyle bir şey görmemişiz; hoca anlatır, kitaptan okursun, sonra aynısını tekrarlar-sın. Mimarlık eğitimindeki farklılığı görünce, ben buraya devam edeyim dedim. Beş senede mezun oldum, son sınıfta projeden kalınca sınıfta kaldım. O zamanlar, Özcan ile de sınıf arkadaşınız. İki dersten ikmal hakkı vardı. Orhan Özgüner çok iyi bir hocamızdı, hocanın yanına gittim. "Hocam ben ikmal sınavı ile geçmek istemiyorum, sınava girmeyeceğim. Ne yapmalıyım?" dedim. O da hemen çekmecesini açtı, bana Ankara'daki mimarlık ofislerinin adlarını ve adreslerini verdi. Git benim selamımı söyle, kimde iş varsa çalış dedi. Ben de Erkut abiden (Şahinbaş) başladım. Ofisi Tunus durağının hemen yanındaydı. Bürolar genelde Cinnah Caddesi'nin üzerindeydi. En son Pilot Sokak'ta Nesrin ablalarda (Yatman) iş buldum. İlk dönem dersim yoktu, ikinci dönem proje alacaktım. Bir dönem orada çalıştım, sonraki dönem okula geldim ve bu şekilde mezun oldum.

ÖU: Ben TED Ankara Koleji'nde yatılı okudum. Hatta hazırlığı TED Kayseri'de okudum. Sene 1968, yeni kurulmuştu o zaman. Tala's'a giderken sol taraf bomboş tarlaydı, etrafta güreşirdik. İlginçtir, Semra ile ikimizin de yatılı okul sürecimiz var; benim ilkokuldan sonra başladı, onun lisede. Sonra Ankara Koleji'ne naklen geldim. Üniversite tercihlerim sırayla makine, elektrik ve mimarlıktı. Mimarlığın mühendislikten farklı olarak sanat tarafı olduğunu biliyordum ama detaylı da bilmiyordum. Galiba ben

mimarlığı 13. veya 14. sıradan kazandım. Makine ve elektrik tutmamıştı, fen liselerinden mezun olanlar oralara giriyordu. O dönem şimdiki gibi çok üniversite olmadığı için büyük bir yığılma vardı ve siyasi baskı da çok fazlaydı. Ecevit de o dönemde üniversitelere kontenjanlarını arttırmaları için baskı yaptı. 120 kişi kontenjan ODTÜ mimarlık tarihinde tek diye biliyorum, sonrasında hiç bu kadar kontenjan olmadı.

SU: Biz 120 kişi olunca stüdyo yetmedi zaten, dört gruba ayrıldık. Aynı sene içerisinde hepimizin birbirimizi tanıması pek mümkün olmadı.

ÖU: Mimarlık fakültesinden bir anı paylaşacak olursam; üniversiteye geldik, kitap var mı diye soruyoruz, yok diyorlar. Daha ilk hafta, birinci sınıf öğrencileri stüdyoda toplanacak diye bir ilan gördük. Herkes toplandı, bir kişi geldi; elinde pipo, keçi sakallı. Birisi daha geldi, Derya Köroğlu'ymuş sonradan öğrendik. Hangi mimarları tanıyor-sunuz diye bir soru geldi, birisi Vedat Dalokay dedi. Bir saat konuşular, yarın gelirken yarım kilo kasap kâğıdı, şu kadar un ve alçı getirin dediler. Ertesi gün çoğu kişi de getirmiş. Meğer dördüncü sınıf öğrencileri bizi işletmişler.

SM: Okul döneminizde ortak çalışmalara başlamış mıydınız?

"Bu şekilde çalışarak mimarlıktan ilk paramızı kazandık ve bu parayla ilk fotoğraf makinemizi aldık."

SU: Evet. Ben Affan abilerde (Yatman) çalışıyordum, Özcan'ın da az dersi vardı. Okula birisi gelmiş, Arabistan'a yapılacak prefabrik işçi konutları için maket yapılacakmış. Sanırım birisi Özcan'ın güzel maket yaptığını söylemiş ve biz o işi birlikte üstlendik. Ben gündüzleri Affan abilerde çalışıyordum, akşamları Özcan'ın, abisi ile birlikte kaldığı Nenehatun'daki eve gidiyordum. Sonrasında yurda dönüyor veya orada kalıyordum. Bu şekilde çalışarak mimarlıktan ilk paramızı kazandık ve bu parayla ilk fotoğraf makinemizi aldık. İyi para kazanmıştık, bitiremedik parayı. İnsanların harcama alışkanlıkları da önceki alışkanlıklarından geliyor.

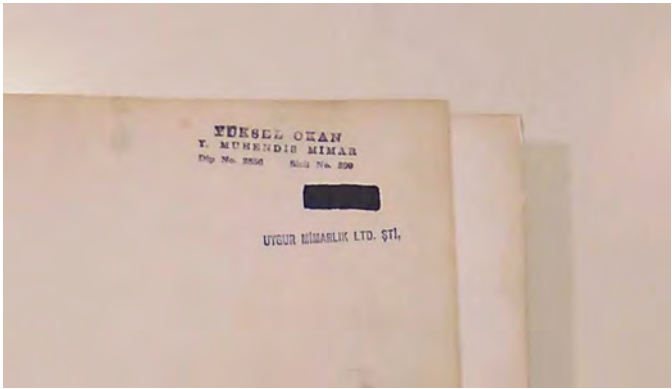
ÖU: Zenit marka, ağır ama objektifi çok iyi, Rus malı bir makineydi. Onunla çok güzel siyah beyaz fotoğraflar çektim. Makine hala duruyor.

SU: Mezun olunca ne yapacağız diye düşünürken Özcan, ben memur olmam kendi işimizi yaparız dedi. Ben açıkçası, nasıl çalışılır bilmiyordum. Ben belki daha net bir işim ol-

sun diye düşünebilirdim. Evlendikten sonra, evden çalışarak dışarıya iş yapmaya başladık. Mesa'ya işler yaptık.

SM: Ne zaman mezun oldunuz?

SU: 1980. Biz mezun olduk, sonrasında 12 Eylül ihtilali oldu. 1974-1980 arası 9 aylık ve 6 aylık iki dönem boykot yaşadık. Dolayısıyla bu boykotlarda kaybedilen zamanlar oldu, o dönemlerde hiç doğru düzgün dönem tatili yapmadık. Mezuniyetimiz ağustos-tu, temmuzun sıcakında stüdyolarda yatıp kalkardık, proje çalışırdık. 1980 yılının ağustosunda mezun olduk. O arada bir yığın öğrenci olayları sürüyordu. Mimarlık fakültesi olarak öğrenci derneğimiz vardı. Odamız Selçuklu kapısının yanındaki odaydı. Jale Hoca'nın odasıydı, dernek olarak almıştık o odayı. Öğrenci derneğinin yönetimindeydik, mitinglere gidiyorduk falan. Bizim dönemden idari ilimlerden bir arkadaş dedi ki; benim babam mimardı ama vefat etti. Ankara Otel'i'nin mimarı yabancı mimardır. Babası da bu projenin Türkiye partneriymiş. İsmi Yüksel Okan. Babamın kütüphanesindeki kitapları ne yapacağız bilmiyoruz, size getirsek dedi. Bir kütüphane kurduk, ödünç verme sistemi oluşturduk. Hatta bir tane kitap bende kalmış. Ülker Hoca'dan kentsel

"Oscar Niemeyer: Works in Progress" kitabı

tasarım ile ilgili ders alıyordum, benden Oscar Niemeyer ve Brazil'in başkent oluşu ile ilgili yapılan çalışmaları istedi. Ben de "Oscar Niemeyer: Works in Progress" kitabını almıştım. İyi ki almışım. Biz mezun olduk, 80 ihtilali oldu. Okula gittim, hiç unutmuyorum o manzarayı. Jandarma bizim dernek odasının kapısını açmış girmiş. Buradaki kitapların hepsini, adına sanına bakmadan, koca çuvala -uzun boylu jandarmayı hatırlıyorum- götürdüler. Bu zararsız deme şansın yok. Muhtemelen yakıldı.

SM: O dönemde ODTÜ siyasi görüş olarak solcuların hakim olduğu bir üniversiteydi.

SU: O dönemlerde okul ve eğitim anılarından çok siyasi olaylarla ilgili anılarımız var. Bir gece saat 03:30 civarı, stüdyoda çalıştık, yurda geldik. Daha üstümüzü çıkarmadan sirenler çaldı, baskın var. Tabi hiçbir zaman pijama ile gecelikle basılmadık. Hepimiz ikiyeşer saat ara ile -mevsime göre daha kısa da oluyordu- çatılarda nöbet tutuyorduk. Nöbetçiler baskına geldiğini gördükleri an kapıları çalar, hepimiz üstümüzü giyer, jandarmayı hazır bekledik. Her tarafı ararlardı. Hatırladığım, son gelişlerinde arama ertesi gün 5'e kadar sürdü. Yurdun arkasındaki yerleri bile aradılar, toprakları kazdılar. Buldukları kitapları yurtların ortasında yaktılar. Bizdeki anılar böyle.

ÖU: Nöbet de şöyle; aslında psikolojik savaş. Siz basıyorsunuz ama merak etmeyin biz uyanıgız. Öğrenci temsilcileri konseyi vardı, haber ederdi. Haber edildiği anda herkesi yinirdi, gecelikle pijama ile jandarmayı karşılamak yok.

SU: 5 sene okul, sonra yüksek lisans derken ben 5-6 sene yurttta kaldım. Bizi yatakta uyurken bulmaları mümkün değildi.

SM: : ODTÜ'deki öğrencilerin stüdyolarını sahiplendiklerini biliyoruz, bu sizin döneminizde de vardı anlaşılan. Stüdyodaki yaşamı biraz anlatır mısınız?

"Hepimizin masası çekmecesine vardı. Masaları ozalitçilerden aldığımız beyaz kağıtla, yanmış ozalitle kaplardık. Böyle kendi aletlerimiz stüdyoda olurdu. Tabi şimdilerde öğrencilerin, aidiyet duygusu yaratacak kendilerine ait bir şeyleri maalesef yok. Mimarlıkta bu önemlidir."

SU: O zamanlar stüdyolarda asma kat yoktu, ferah fezaıydı. Uzun pencerelerde boz renkli perdeler vardı, onları söktük hamak yaptık. Hepimizin masası çekmecesine var-

dı. Masaları ozalitçilerden aldığımız beyaz kağıtla, yanmış ozalitle kaplardık. Böylece kendi aletlerimiz stüdyoda olurdu. Tabi şimdilerde öğrencilerin, aidiyet duygusu yaratacak kendilerine ait bir şeyleri maalesef yok. Mimarlıkta bu önemlidir. Kantinin arkasındaki yerlerde metal ve ahşap atölyelerimiz vardı, şimdi ne oldular bilemiyorum. Şehirde yaşayanlar stüdyoda yatarlardı masaların üstü yatak olurdu. Yurtta birilerinin yerine yatmaya giderlerdi. Kısıt yoktu, stüdyolar 24 saat açık olurdu.

Birinci sınıftayken, baktım biz gidiyoruz yurda, millet gitmiyor. Benim işim bittiği halde, niye gitmiyor bunlar acaba diye ne yaptıklarını anlamak için ben de onlarla kaldırdım. Öğrencinin orayı sahiplenmesi böyle böyle birbirine aktarılan bir gelenektir. Diyelim sen yaptın bitirdin arkadaşınunki eksik kalmış; oturur ona toplu kritik verirdin, alır çizerdin. Dayanışma vardı.

ÖU: Stüdyoda dayanışma ortamı vardı. Şimdi daha bireyselleşmiş, kişiselleşmiş bir durum var sanırım.

SM: Mezun olduktan sonra hemen büro açtınız mı? İlk yarışmanız hangisi?

SU: Mezun olduktan sonra bir iki tane iş yaptık. Sonra baktık ki; bizim yaşlarımızda arkadaşlarımız, Hasan(Özbay) ile Tamer(-Başbuğ) yarışmaya giriyor. Onların yarışmaya giriyor olmaları bize motivasyon oldu, ben bunu her yerde defalarca söylemişimdir. Önünde bir rol model olunca sen de hevesleniyorsun, yapabilirim umudu geliyor. Biz de heveslendik. O sıralar ben Hasan Öncüoğlu'nda çalışıyordum. Enis'in babası rahmetli Hasan Bey, çok muhterem birisiydi. Özcan'a kısa dönem askerlik çıkmıştı, askere gitti.

ÖU: Askerlikten önce bir yurt dışı girişimiz oldu. Arabistan ve özellikle Libya çok revaçtaydı. İstanbul'a da gittik.

SU: 1982'de evlendik. Evlendik ama ne yiyecek ne içecek bilmiyoruz. Oturduğumuz ev rahmetli kayınpederimindi. O bizim sermayemiz oldu. Muhterem sevgili babamız çocuklar çalışın, ben arkanızdayım derdi. Biliyorduk ki, bir şey olsa babam arkamızda. Yeni mezun birileri için bu çok önemli, her zaman minnettar kalmışımdır.

Bir iş yapmak lazım, ne yapacağız diye düşünmeye başladık. Çoğu sınıf arkadaşımız Arabistan'a gitti o zamanlar. Bu esnada da mezun olmadan önce öğretim üyesi olmak için bir uğraşımız oldu ancak olmadılar. İşimiz de yok, bizi asistan olarak alsalardı mas-ter yaparken güzel olurdu.

ODTÜ'nün böyle bir ketumluğu vardı. Ar-

kadan gelecek birilerini yetiştirmeyi hiç düşünmedi. Bence hala da miras yiyor ODTÜ. Bizim dönemde iki kişi aldılar; biri Mustafa Erk, biri Zuhâl Ulusoy. Şimdi Bilgi Üniversitesi mimarlık bölümü dekanıdır Zuhâl.

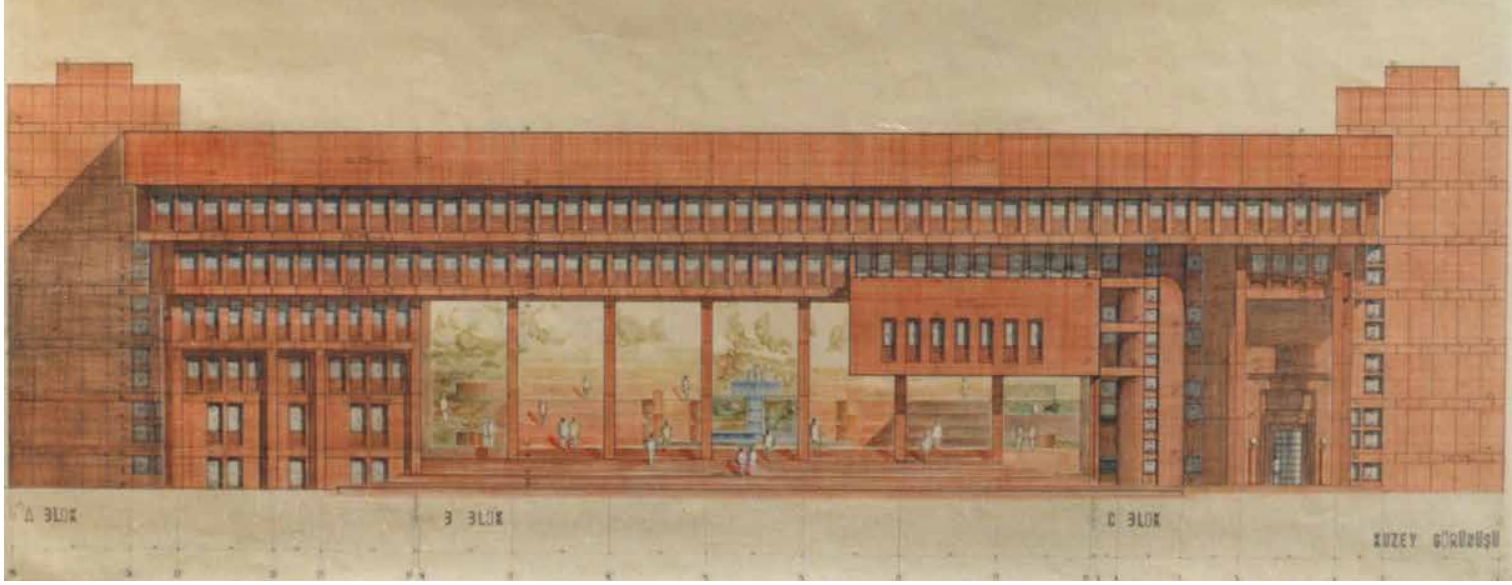
O dönem Libya, Arabistan tarafında işler var, müteahhitler aracılığı ile gidiliyor duyuyorduk. Müteahhitler birliğinden, müteahhitlerin adreslerini çıkarttık ki çoğunluğu İstanbul'da. Trenle Kadıköy'de bir tanıdığımızın evine gittik. İş denk gelir mi diye kapı kapı dolaştık. Özcan'a iş çıktı ama bana çıkmadı. Aile olarak değil de tek başına orada barınmak, çalışmak daha kolay diye düşünmüş olabilirler. Öyle de olmayınca evde iş yapmaya çalıştık. Bu arada da Özcan, Merih abinin yanında işe girmişti, askerlik dönemi geldi.

ÖU: Bir yıla yakın orada çalıştım. Bir yandan da master yapıyordum. Askerden sonra da çağırıldı, ben kendim bir şeyler yapmak istiyordum dedim. O arada Behruz(Çinici) Bey'den teklif gelmişti. Yanılmıyorsam Hal-dun Ertekin orada çalışıyordu, beni tavsiye etmiş. Görüştük, yüklüce de bir maaş önerdi bana. Abim siyasalda doçentti, onun maaşına yakın bir maaş teklif etti. Ben yine hayır dedim. Semra başta olmak üzere hepsi çok şaşırdılar.

SU: Bir şey demedim ama Özcan askere gitti geldi, Ekin doğdu, bizim kazancımız yok. Yarışmalara giriyoruz ama yarışmaların yer görme paraları var... Öyle bir ortamda Behruz Bey'in iş teklifine hayır dedi. Özcan askerdeyken, Hasan Öncüoğlu'nda çalışıyordum ama yarışmaya girmeye de niyetlendim. Samsun Hükümet Konağı yarışmasıydı. Sınıf arkadaşımız Cahit Subaşı ile beraber yapalım dedik.

Hasan Bey'den yer görmeye gitmek için izin istedim. Hasan Bey, ama ben jüri üyesiyim, dedi. Yönetmelik falan bilmiyordum henüz, ben ne bileyim, anlamadım. O kadar kibardı ki hevesimi kırmak istemeyişini hiç unutamam. Ben jüri üyesiyim dediğini ama benim yine de gittiğimi seneler sonra fark ettim. Ofisten bir arkadaşım la beraber, Fatma idi galiba, Samsun'a gittik, gördük geldik. Ben geceleri çalışıyordum, gündüz işe gidiyordum. Özcan'a bayram izni verdiler, Özcan gelince hemen projenin maketini yaptı.

ÖU: Ben askere gittim bir hafta geçti. İzin çıkacakmış falan diyorlar çünkü bir hafta sonra bayram geldi. Birileri de diyor ki yemin etmeden askere izin mi olur... Olacak olmayacak derken cuma akşamı gece 12'de "sterseniz dört gün tatile gidebilirsiniz" diye bir haber geldi. Gece saat 2'de bindik, paldır küldür geldik. Daha askerliğin ne olduğunu bilmeden gelmiştim.

Giresun Hükümet Konağı Binası

"İlk yarışmamız satın alma, müthiş bir şey. Tabi çok sevindik. İsimler açıldığında Hasan Bey, 'Bu benim çalışanım, bunun iptal edilmesi lazım.' dememiş. Sonradan bana, 'Tuvalet pencerelerini ofislerle aynı yapmışsınız, aslında mansiyondu, ben uyardım.' dedi. Hala kulağımda küpedir."

Semra UYGUR : Sonuçlar belli oldu, satın alma ödülü aldık o yarışmadan. Birinci Alpay Aşkun ve P. İlgi Yüce. İlk yarışmamız satın alma, müthiş bir şey. Tabi çok sevindik. İsimler açıldığında Hasan Bey, "Bu benim çalışanım, bunun iptal edilmesi lazım." dememiş. Sonradan bana, "Tuvalet pencerelerini ofislerle aynı yapmışsınız, aslında mansiyondu, ben uyardım." dedi. Hala kulağımda küpedir.

ÖU: Akşam giderken mansiyonmuş. Sabah gelirken düşünmüş; benim kafam karışık bunu aşağı indirelim satın alma olsun, demiş.

SU: Özcan askerden geldi. Gaziantep Hükümet Konağı'nı çalıştık. Elle çiziyoruz, bir tane plan çiziyorsun onu çoğaltıyorsun. Bir baktım tuvaletleri unutmuşum. Tekrar yaptık ama bir şey alamadık orada.

ÖU: Yapı çok büyüktü, yerleştirmesi vs. derken kendi projemizi çok da beğenmemiştik. O yarışmada ilk kırılma Hasan'lardan geldi. İlk defa başka türlü bir şey yapıp tüm alışkanlıkları kırdılar.

SU: Tabi bir de elde çiziyorsun. Bir iki tane masada, her şeyini sen yapıyorsun; maketiy-

di ozalitiydi çoğaltmasıydı... Hepsi tecrübe, hepsinden bir şey öğreniyorsun, bilgi ediniyorsun aslında. Sonrasında Hasan'ların birinci olduğu bizim de mansiyon aldığımız Gaziosmanpaşa Hükümet Konağı projemiz güzel olmuştu mesela. Arkasından yine Hasan'ların birinci olduğu Maçka Teknik Lisesi yarışmasında biz de birinci mansiyon almıştık galiba. Bazı şeyler denemiştik kendi kendimize.

Bu şekilde elde yok avuçta yok devam ederken öyle bir dönem geldi ki; Polis Okulu, Erzincan Hükümet Konağı yarışmalara girdik girdik hiçbir şey alamadık. Yer görme paraları falan derken elimizdekiler de bitti. Yusuf Dino abiye gittik.

SU: Orhan Genç, Yusuf abi ve Murat Artu aynı sıradaydılar. Hatta Murat Artu'nun ofisi, daha önce Doruk Pamir'in ofisiydi.

ÖU: Sene 1986, Ekin doğmuş bir yaşlarında. Yusuf abi, "Murat Artu, Altındağ Belediyesi yarışmasına giriyor. Özcan sen maket yaparsın, başkasına yaptıracağına sana yaptır-sın" dedi. Tamam, dedim.

"O dönem yarışmalar o kadar çok ki. Aynı gün iki tane yarışma teslimi var, her hafta bir yarışma teslimi var. Biz, ancak bizim evdeki 80-150 cm olan iki tane masanın üstüne sığabilecek paftası olanları yapıyoruz."

SU: Özcan Murat'a maket yapmaya gitti, ben de Giresun Hükümet Konağı yarışmasına çalışıyorum. O dönem yarışmalar o kadar çok ki. Aynı gün iki tane yarışma teslimi var, her hafta bir yarışma teslimi var. Biz, ancak

bizim evdeki 80-150 cm olan iki tane masanın üstüne sığabilecek paftası olanları yapıyoruz. Özcan oradan maket parası aldı. Ben de Giresun'u çalışıyorum bir yere geldi. Eve gelen arkadaşlara hemen bir aydinger parçası veriyoruz, çizim yaptırıyoruz. Onu da hemen şeffaf bantla bantlıyoruz. Giresun'a maket yapılması lazım. Yetişemiyoruz ama paramız var. Oğuz Arık bizim Giresun'un maketini yaptı.

ÖU: Ben Murat'tan aldım parayı, Oğuz'a verdim.

SU: Bu ardı ardına olan yarışmalar ortamının en son yarışı Giresun Hükümet Konağı'ydı.

SM: Çok fazla yarışma açılmasında Orhan Dinç'in Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı olmasının da etkisi vardı herhalde.

"Ama birbirinin aynısı olan yapıların böylesine bir çoklukla yarışma adı ile örnek teşkil etmeleri, o dönem yarışmalar için yanlış bir durum olmuştur. Yarışmaya girenlerin, jüri üyesi olanların hep aynı ortamdan beslenmesi ve gençlerden beslenmiyor olmaları aynılıkları doğurdu."

SU: Hasan'ların ortaya çıkmasında da Orhan Dinç'in etkisi var. 80 öncesi mimarlık yarışmalarındaki projeler birbirinin aynısıdır. Bunu mimarlık dergilerinde de görürsünüz. Örneğin; Türkiye Elektrik Kurumu Binası, karşısında Çalışma Bakanlığı Binası,

onun yanında şimdi Kültür Bakanlığı olarak kullanılan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı için yapılan yapı, Dikmen'deki Emniyet Genel Müdürlüğü Binası, Hava Kuvvetleri Binası...

Bütün bunlar 80 öncesi dönemin mimari proje yarışmalarının sonuçlarıdır. Güzel miydi, belki bir tane olsa evet, bir dönem belirttiği için güzel. Ama birbirinin aynısı olan yapıların böylesine bir çoklukla yarışma adı ile örnek teşkil etmeleri, o dönem yarışmalar için yanlış bir durum olmuştur. Yarışmaya girenlerin, jüri üyesi olanların hep aynı ortamdan beslenmesi ve gençlerden beslenmiyor olmaları aynılıkları doğurdu. Beğeni, bilgi ve meslek pratiği aynı olunca sonuçlar da aynı olmaya başlıyordu.

SM: Risk almayan tasarım yaklaşımları.

SU: Orhan Dinç, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Genel Müdür Yardımcısı olunca kamu yapılarının yarışma ile elde edilmesi konusunu gündemine alıp, yarışma jürilerinin kompozisyonunu değiştirdi. Jüriler, farklı yaş kuşaklarından, pratik yapanlardan, bakanlıktan olanlar ve hocalardan, bir konsensüse varmak için müzakere etmeleri gereken gruplardan oluşturuldu. Bu çok önemli. Çok sesliliği oluşturduğu için yarışma ile elde edilen sonuçlar, birbirinin aynısı olmanın ötesine geçmeye başladı. Hasan'ların o dönemki yarışmalarına bakın birbirlerine benzemezler, öncekilerden ayrışırılar.

SM: Giresun'un sonucu nasıldı, nasıl öğrendiniz?

SU: Hep boşa çıkmaya alışmışız o aralarda. Uzun sürdü sonuçlanmaması. Jüri çalışması ortalama 4-5 günde belli olur. Bu daha fazla sürdü. Bir arkadaşlığımızın bozulmasına da neden oldu bu. Sınıf arkadaşımız Ebubekir Özmen vardı; yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi o dönemler. Akşamüstü telefonlaştık konuştuk hal hatır soruyoruz. "Birinci olmuşsunuz de" dedi Özcan. Samimiyiz ya, ben de "hayırlı olsun birinci olmuşsunuz" dedim. Nereden duydunuz dedi. Orhan Dinç'in ortağı Kurtuluş'tan duyduk, dedim. Baktım ki Ebubekir inandı. Şaka yaptım Ebubekir dedim, telefonu kapattık.

1986 yılı, aylardan Nisan, Mimarlar Odası'nın Mimar Sinan gecesi var. Yüksel ile Necdet bizdeler, sonra geceye gidecekler. Telefon konuşmasında onlar da vardı. Gece 11 civarı oldu, Ekin küçük, uyuyor. Telefon çaldı arayan Orhan Genç: "Birinci oldunuz" dedi. Özcan, dalga geçme abi, diyor. Ben bu haberin keyfiyle tekrar Ebubekir'i aradım. Arama bari değil mi? Ne bileyim, aklıma kötü bir şey gelmedi, aradım. Ebubekir pek tepki vermeyince, Özcan sabah bir uğra bari,

dedim. Hava yağmurlu, Ekin de küçük; gece gidemezdi. Özcan sabah kalktı gitti, ben gidemedim. O günden bugüne bizim ilişki soğudu gitti. Giresun'un sonrasında, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ni yaptık.

ÖU: Ama yine şartname alacak paramız yoktu.

SU: Yüksel çok iyi arkadaşımızdı. Necdet'i de tanıyoruz. Şartname alabilmek için Necdet ile ortak olduk. Merih abi jürideydi. Çok büyük bir projeydi; 1/500 ölçekliydi, 1/500 maketi vardı. Birinci Cem Açıkko'lla Yüksel Aydemir olmuştur. Tebrik etmek için rah-

metli Yüksel Hoca'yı aradık. Bugüne kadar ikinciler birincileri hiç aramamıştır dedi. Biz bilmiyoruz tabi eski gelenekleri.

ÖU: Yarışma süreci sıkıntılıydı. Cepheler var, maketi yetiştiremiyoruz. Baktık yetişmiyor, yardım etmesi için Oğuz'u aradım. Gece sabahlara kadar uğraştı, yaptı maketi. Maceraları vardır, delikanlıdır, sözünün eridir. Onun sayesinde bitirebildik. Sene 1986, Ekin küçük, evde yapıyorduk her şeyi.

SU: Giresun'da birinci olunca bir süre sonra sözleşmeye çağırıldılar. Artık evde yapmak zor, ofis kurmak lazım diye düşündük. Ofis

Semra Uygur ve Özcan Uygur CSO maketi üzerinde çalışırken

Semra Uygur ve Özcan Uygur, ilk ofis yılları

yeri arıyorken birileri, neden bir yer satın almıyorsunuz dedi. Bizim aklımıza gelmemiştir. Bayındırlık Bakanlığı avans verecek, neden olmasın dedik. 100 lirayı, bir zemin kata kapora olarak verdik. Ev sahibi kadın TRT'de seslendirme yönetmeniydi, oraya göz koymuştuk. Giresun'dan aldığımız avansla büyük ödemesini yaptık ancak borcu kaldı tabi, bitmedi.

O arada Kültür Bakanlığı, çokça kültür merkezi yaptırıyordu. Avan projeyi bakanlık içinden mimar arkadaşlar çiziyordu. Avan proje üzerinden ihale ediliyordu, yüklenici de uygulama projesi hazırlıyordu. Sam-sun Kültür Merkezi projesi böyledir.

Ev sahibine borcumuz 4000 idi. Yüklenicisi Süer Okman Bey, mimar arıyormuş. Nasıl haberdar olduğumuzu hatırlamıyorum ama ben gittim dedim ki; 40000 liraya yaparız ama 4000 lira da avans isterim. Ben öyle naif naif söyleyince Süer Bey'den çok önemli bir şey öğrendik; bize çek veya senet verin dedi. Biz susunca anladı bizim cehaletimizi.

"Biz büyük işler yaparız. Arkadaşlarla bir-birimize ihtiyacımız olur ama ailelerimizin bundan haberi olmaz. Çek yazar kasaya koyarız, başımıza bir şey gelirse herkes ne alacağını-vereceğini bilsin diye" dedi. Bizimle çok önemli bir ticari bilgi paylaşmış oldu. Böylece ofisin tapusunu almış olduk. Yarışmalar masanın üstünden hiç eksik olmadı uzun zaman. Yoğunluklara girinceye, 1995-2000'lere gelinceye kadar, elimizdeki işi cezaya sokup yarışma yaptığımızı biliyorum. Daha sonraki dönemlerde bunu çok fazla yapma şansımız olmadı.

SM: Urfa Devlet Hastanesi Yarışması'ndan bahseder misiniz?

"Yarışmalarla ilgili şunu söylemem lazım; şartnameye hakim olmak, ilişkilere çok hakim olmak lazım. İçinde yaşıyor gibi. Onu yorumlayacak kıvama getirmek lazım."

SU: Urfa bizim girdiğimiz ilk hastane yarışması. Hastaneyi herkes çok zor diye düşünür. Ama ben hep şunu söylüyorum; hastane, ilişkileri çok net olarak tanımlanmış, makine gibi işlemesi gereken, hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak, hastaya kendini iyi hissettirecek bir mekandır. Zor diyemeyiz aslında. Ama çok net tanımlı. Bu net tanımlı iyi anlamak lazım. Yarışmalarla ilgili şunu söylemem lazım; şartnameye hakim olmak, ilişkilere çok hakim olmak lazım. İçinde yaşıyor gibi. Onu yorumlayacak kıvama getirmek lazım. Urfa Devlet Hastanesi'ni böyle yorumlayarak yaptık.

ÖU: Hastaneler hep mekanik ve iri yapılar ve sadece işlevi yerine getiren çözümler içeriyor. Halbuki biz hep "Hastane olması iç ve dış mekanını niye zenginleştirmesin?"i tartıştık. Hastalara da moral olur. Son on yıldır, yurt dışındaki hastanelerde zengin iç mekanlar görüyoruz. Onu irdeledik. Hastane kurgusuna yorum getirdik; bir iç sokak yaptık, polikliniklere iç sokaktan ulaşıyordu. Yay yaptık, yatakları oraya yerleştirdik. Urfa tünelinin çıkışı vardı, su geliyordu; bütün ovaya açtık. Mekanik gereklilikleri de yerine getiriyordu, otoparkların grafik düzenine kadar tasarladık. Tonozlu bir iç mekana giriliyordu, üstü cam yapıldığından jüriden birisi, rapora bu sıcak iklimde olmaz yazmıştı. Halbuki tonozun üstü cam değildi, bahane. Semra jüri üyeleri ile tartışmıştı hatta.

SU: Bizim proje üçüncü olmuştu galiba. Hasan'ın(Özbay) arşivciliği de vardır. Dokümanite eder, yazar çizer, kaç kişi için yazı yazmıştır dergide. Hastane yapılarını sınıflandırmış, bizim Urfa projesine de yer vermişti. Yeni bir kategori, yeni bir şema oluşturduğumuzdan bahsetmişti.

SM: Hasan'ların da Bolu Devlet Hastanesi yarışmasında yeni arayışları vardı. Maslak Asker Hastanesi yarışma projesi de öyle.

ÖU: Hasan yedek jüriydi galiba yarışmada. Ben birinciliğe önerdim ama bana güldüler demişti.

SU: Hasan'ın bir de birinciliğimize engel oluşu var, yedek üye olarak. 1996 yılı TBMM Genel Kurul Salonu'nun yenilenmesi yarışması, yeniden güncellenmesi projesinde.

ÖU: Mecliste bizim birinciliğimizi tutanağa geçiriyorlarken Hasan'ın itirazı ile son anda değişmiş.

"Onun üzerine tabi, birincilik iptal edilmiş. Jürinin, yazdığı yazıda, verdiği cevaplarda yarışmacılardan gelecek farklı önerilerin önünü kapatan ve kendini bağlayan sınırlar koymaması gerekiyor. Bu yarışmanın dersi de bu oldu."

SU: Genel Kurul Meclis Salonları ile ilgili epeyce bir araştırma yapmıştık. Kendimizce iyi olduğunu düşündüğümüz bir şey yaptık. O sıralarda biz CSO yaptığımız için öyle bir salonun havalandırma sisteminin nasıl olacağını da öğrenmiştik. Genel Ku-

TBMM Milletvekilleri Çalışma Ofisleri Projesi

rul Salonu'nun döşemesinin kırılıp havanın aşağıdan verilerek, mekanın doğru şekilde havalandırılabilceğini hem rapora yazdık hem de projeye işledik. Ama soru cevaplarında döşeme kırılabilir mi diye sormuşlar ki jüri de zinhar kırılmaz olarak yanıtlamış.

Bizimkini birinci seçmişler, hatta raporları okuyunca cümleler tam da yerine oturmamış. Hasan da demiş ki siz soru cevaplarda döşeme kırılmaz dediniz, bunlar açıkça beyan edip yıkmışlar. Onun üzerine tabi, birincilik iptal edilmiş. Jürinin, yazdığı yazıda, verdiği cevaplarda yarışmacılardan gelecek farklı önerilerin önünü kapatan ve kendini bağlayan sınırlar koymaması gerekiyor. Bu yarışmanın dersi de bu oldu.

ÖU: Jürinin hatası bence; esnek bırakabilirdi, önerilmemektedir diyebilirdi. Kesin yapılmayacaktır dediği anda kendini bağlamış.

SU: İlhami Ural ve Adnan Ural'ın projesi birinci oldu, uygulamada onlar da döşemeyi kırdılar.

ÖU: Kırma zorundalardı çünkü başka türlü yapamazsın. Mecliste de aynı şey oldu. Çalışma ofislerinin olduğu kısımda tek giriş yapılacak deniliyordu. Günde beş bin kişinin girdiği yerde tek giriş yapmak imkansız.

SU: Tek yönden girişler yaptık. Tek'i var da girişi yok yani. Tek bir tane değil.

SM: Cem Açıkcol ile Kaan Özer'in yapmış oldukları yarışmanın bir de 1997 senesinde Çalışma Ofisleri Binası ilk yarışması var. O da ilginç bir durum, bir alanda iki yarışma.

kabul edilebilir değildir. Yapan mimarlar ve yapılmasına izin veren koruma kurulu bence kent suçu işlemiştir. Bunu her yerde söylüyorum.

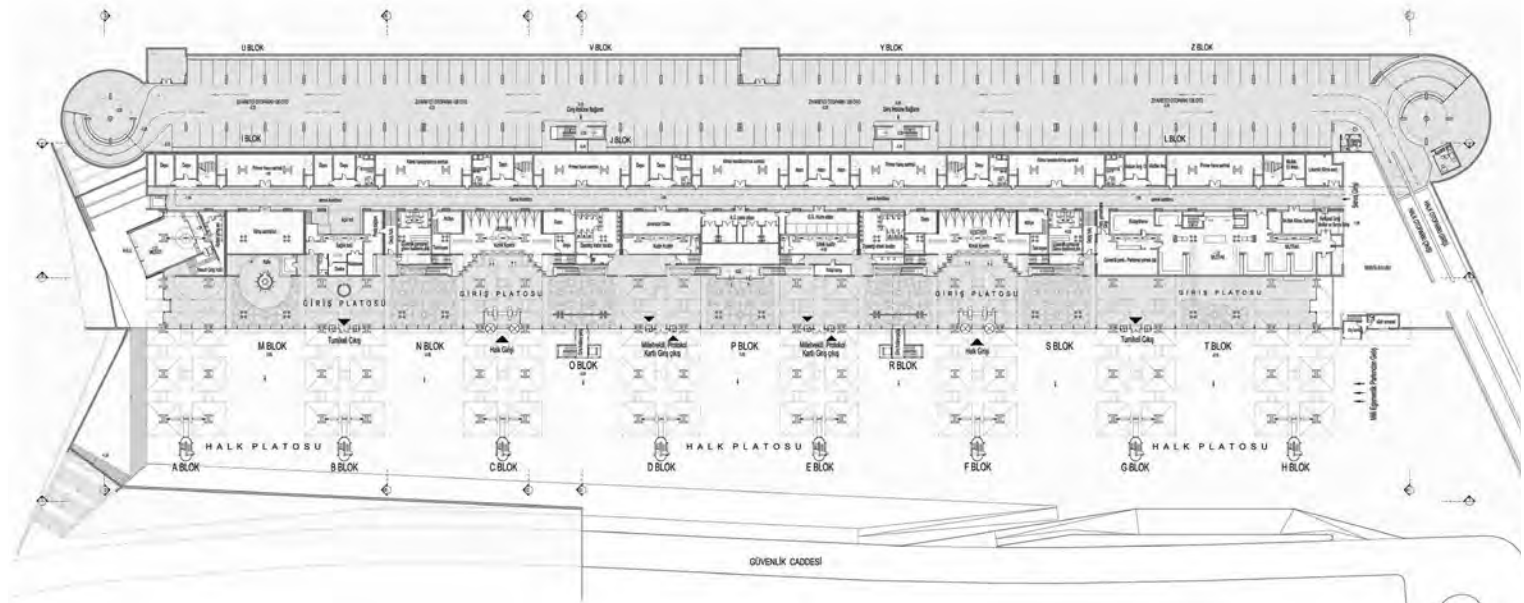
ÖU: Büyük hata. Her yerde dile getirdim.

SU: Meclisten önce bizim için en önemli dönüm noktası CSO Konser Salonu Yarışması'dır. Bir yığın tartışmadan sonra yarışmaya açılan ve bütün kamuoyunun ilgisini çeken bir yapı olmasıyla; Türkiye'de ilk defa yapıyor olmasıyla, hizmet edeceği kurumun Türkiye'nin göz bebeği kurumlardan birisi olmasıyla ve de o zamanlardaki yarışmayı yapma, düşünme cesaretimizle bizim için çok önemli bir proje. Onları nasıl düşündüğümüze şimdi hayret ettiğimizi söyleyebilirim. Üstünden 30 sene gibi bir zaman geçmesine rağmen şurasını da şöyle saydık demediğimiz bir yarışma. Ama şunu da söylemeden geçmemek lazım; yaptığımız her şey içinde bulunduğu ortamın kesitinden, çevresinden, heyecanından etkileniyor. 90'lar dünya mimarlık ortamı için önemli bir dönemdi. Seksenlerin postmodernizminin arkasından sanki yeniden bir uyanış gibiydi, bir şeylerin çabası vardı. Biz de gençliğimizi o çabanın içinde geçirdiğimiz için önemli olduğunu düşünüyorum.

ÖU: Bunu Nuran abla gündeme getirmişti sanırım. Biz çok farklı işlevler çözdük; kültür merkezleri, hükümet konakları, okullar, spor salonları gibi. CSO gibi komplike bir yapıda diğer küçücük işlevlerin çok faydası oluyor. Bir şeyler birikti birikti ve bir sonuca doğru gitti. Tabi ki dünyadaki gelişmeleri de

CSO Konser Salonu Binası, Cemal Emren

TBMM Milletvekilleri Çalışma Ofisleri Projesi

CSO Konser Salonu Binası, Cemal Emden

takip ediyorduk. Snohetta'nın İskenderiye Kütüphanesi'nde, birinci olan yarışma projesinin jürinin raporunda bir ifade var, onu incelemenizi de öneririm. Der ki; İskenderiye Kütüphanesi adeta yerin altından kafasını kaldırır ve ay ışığı altında Akdeniz'e doğru yönelir. Bunlar, düşünürken hep insanı etkiliyor. Düşüncenin ne kadar önemli olduğu, tasarıma ne kadar yansıdığını anlıyor insan. İşin duygusal bir yönü var çünkü.

SM: İskenderiye Kütüphanesi bir yangında yanmış, jüri raporunda "1. olan proje kütüphanenin yeniden doğuşunu temsil ediyor" gibi bir ibare vardı.

SU: Ankara Koleji Yerleşkesi için sınırlı bir yarışma düzenlendi. Yarışmaya Nesrin ablalar, Coşkun Erkal'lar, Neşet Arolat'lar çağrıldı. Jüri üyelerinden bir tanesinin Ragıp Buluç olduğu aklımda kalmış. Yarışmada bir de değişik bir şey uygulayarak açık soru cevaplar, toplantılar yaptılar. O sıralarda ben, Nesrin abla, Merih abi, Hasan ve Erkut abi ile birlikte TSMD yönetim kurulundayım. Erkut abi başkan, ben sekreterim, Nesrin abla sayman, Merih abi ikinci başkan, Hasan da yayınla uğraşıyordu. Her hafta salı günleri yönetim toplantıları yapıyoruz. Toplantıya gidip geldikçe Nesrin abla bize gelişmeleri anlatıyordu. Nesrin ablalar maketi Selahattin abiye yaptırdılar ama rumuzunu yazmayı unutmuşlar. Biz de karşı bürodayız. Nesrin abla bize geldi, rumuzu yazdık yapıştırdı, götürdü teslim etti. Özcan hem kolejli hem ODTÜ'lü; proje ODTÜ'nün arazi-sine yapılacak olan de köklü bir kuruluşun binası. Nesrin ablamın anlattıklarına da ilgi duyuyoruz. Değerlendirme sonucunda Arolat'ların projesi birinci seçildi. Biz hiç ilgimiz alakamız yokken yarışmanın kolokyumuna gittik. Hatta kolokyumda soru bile sorduk.

ÖU: Benim hem kolejli hem ODTÜ'lü ayrıca da mimar olarak iki söz hakkım var herhalde dedim, iki defa söz aldım. Ben konuşma

yaptıktan sonra Ragıp abi keşke siz de katılsaydınız dedi. Davetli olmanız da şart değildi dedi. Haklısınız demeye getirdi aslında.

SU: Sonra aradan zaman geçti, proje yapılacak; ofisin genci olarak Emre Arolat üstlendi. Temel atılacak diye duyuyorduk. Bir gün Yiğit Gülöksüz, Özcan'ı aradı; kolej arazisinin yapı yapılamaz alan olduğunu bu nedenle ikinci bir yarışma düzenleneceğini söyledi.

SM: Kolejin danışmanı mıydı?

ÖU: Yarışmadan sonra kolej bu işi kotaramayacağını anlamış. Kontrol edilmesi, onaylanması lazım; işin ruhsatı, onayı var. Yiğit Gülöksüz'e ulaşmışlar. O da demiş ki; sizin bir müşavire ihtiyacınız var, siz bunu tek başınıza yapamazsınız, böyle bir kadronuz da birikiminiz de yok. Böylece bütün organizasyonu, projelerin onaylanmasını Yiğit Bey yapmaya başlamış. Ama bu arada Yiğit Bey diyor ki inşaat başlayacak yakında, araziye de hazırlamaya başlayalım, kontrol altına alalım, tel örgü ile çevirelim. Bir ekip gönderilmiş. Çankaya Belediyesi'nin zabıta ekipleri bunu görmüş, burada bir şeyler olduğunu ve yakında inşaat yapılacağını öğrenmiş. Sonra demişler ki; burada inşaat yapamazsınız, burası sit alanı. TED ile ODTÜ'nün uzun süreli görüşmeleri var, protokoller yapmışlar ancak hiç kimse bunu fark etmemiş. O zamanlar Baykan Hoca devrede, o hem kolejli hem ODTÜ'lü olduğu için, rektörle de arası iyi o zaman. Protokolleri yapmışlar. Onun üstüne tabi soğuk düş etkisi olmuş. Her şeyi durdurmuşlar. Bakmışlar ki çözümü yok bu işin, yeniden ODTÜ ile görüşmeler yapılmış, şimdiki arsa için. O dönemki arsa Çankaya Belediyesi'nin, Ahlatlıbel Tesisleri'nin yan tarafından aşağıya doğru gidiyor.

SU: Sonra yeniden bir yarışma yapmak ve yeni arazide proje elde etmek için giriştiler.

Bir davetli proje yarışması açtılar. Ne davetliler içinde ne de jüri içinde bir önceki ekipten hiç kimse olmayacak diye bir karar alınmış. Jüri üyeleri; Doğan Tekeli, Ziya Tanalı, Baran İdil. Çağrılılar da Erkut Şahinbaş, Mustafa Aslaner, Doruk Pamir, Haydar Kara ve en gençleri biz. Bu şekilde çağrılı bir yarışma yaptılar, Mustafa Hoca proje vermedi galiba.

ÖU: O kızdı. Yiğit Bey devreye girdiği için bütün bu organizasyonları Yiğit Bey yapıyordu. Çünkü ortamı tanıyor, insanları biliyordu. ODTÜ ile görüşmeleri, Büyükşehir'den mevzi imar planı onayını vs. hep Yiğit Bey hallediyordu.

SU: Ankara Koleji, arsada problem yaşayınca demiş ki; biz bu sefer daha büyük arsa isteriz. Eskisi 200 dönüm civarı imiş, burası 309 dönüm arazidir.

ÖU: Çünkü TED ciddi bir para ödemiş ODTÜ'ye. Tabi ODTÜ de pişman olmuş. Bunun karşılığında sit alanı olmayan şimdiki boş yeri tespit etmişler. Mevzi imar planlarını vs. Yiğit Gülöksüz halletmiş. Onun üstüne bir karar verilip yeniden yarışmaya çıktılar.

SU: TED Ankara Koleji, Cumhuriyet Türkiye'si eğitim hayatında önemli bir kuruluş, bu sene 90. yılı. Atatürk'ün emriyle kurulan, yabancı dilde eğitim veren ilk okul. Daha önce de bazı okullar var; Fransız okulları Galatasaray, Alman liseleri... Ama TED'in özelliği, yabancı dilde eğitim veren yabancı menşeiili olmayan ilk okul olması.

SM: TED Ankara Koleji ilk eğitim yapınız diyebilir miyiz?

"Eğitim mekanlarının kentin içinde olması; çocuğun oraya gidiş gelişinde şehri öğrenmesini, şehirden öğrenmesini, insanlara adapte olmasını, iş çözebilmesini yani kendi işini halledebilmesini destekler, önemlidir."

SU: Yarışmalar içinde eğitim yapısı çalışmıştık. Bir tanesi Bornova Fen Lisesi'ydi. Onda mansiyonumuz var. İstanbul'daki Maçka Teknik Lisesi, Harran Üniversitesi Kampüsü var. Ona ben girmedim Özcan ile Yakup girmişti. Orada da mansiyon var. Ama gerçekleştiren ilk eğitim yapımız Ankara Koleji'dir. Bu yapıyı gerçekleştirirken ODTÜ'de zaman geçirmiş olmanın etkisini inkâr etmemek lazım hep söylerim. Biz orada bir şehir yapmaya çalıştık. Çünkü şehrin merkezinden oraya yürüyerek, toplu taşıma ile, servisle gelen öğrenci; kendi içinde kapalı, bir merkeze ulaşma imkânı olmayan bir yerde olacaktı.

Tabi fikir olarak bunu doğru bulmadığımızı söylemeliyiz. Eğitim mekanlarının kentin içinde olması; çocuğun oraya gidiş gelişinde şehri öğrenmesini, şehirden öğrenmesini, insanlara adapte olmasını, iş çözebilmesini yani kendi işini halledebilmesini destekler, önemlidir. Öğrencileri paket gibi akvaryumda yetiştirmek doğru değil ama bu bizim çözebileceğimiz bir şey değil. İlk gittiğimiz kolokyumda da bunu demiştik.

ÖU: Onda da haklılar. Şehrin içinde sıkışmış vaziyetler. 3-4 bin öğrenci, neredeyse bir ilçe nüfusu eder.

"Erzincan'da okudum, Karadeniz Ereğlisi'nde okudum, İstanbul'da okudum ve hepsi aynı okuldu. Ne şehrin, ne insanın, ne coğrafyanın, ne de bizim bir farkımız yoktu."

SU: İlk-orta okul, lise ve üniversite hayatlarımızdaki deneyimlerimizden kaynaklı, eğitim yapılarının ne denli önemli olduğunu, nasıl eleştirmek gerektiğini bilmemiz ve nasıl olması gerektiğine dair fikirlerimizin olması bir artı oldu diyebiliriz. Benim ilkokulum çok güzeldi gerçi, tek katlı 5-6 sınıflı bir okuldu. Sonrasında üniversiteye kadar tip okullarda okudum; ortaokul ve lise yarım katlı tip projelerdi. Erzincan'da okudum, Karadeniz Ereğlisi'nde okudum, İstanbul'da okudum ve hepsi aynı okuldu. Ne şehrin, ne insanın, ne coğrafyanın, ne de bizim bir farkımız yoktu.

ÖU: Madem şehirde olmuyor biz okulu şehir gibi yapalım, şehrin simülasyonunu yapalım diye düşündük. Meydanları, meydanıkları, iç sokağı, dış sokağı ile bir zenginlik arayıydy. Bir hayli kafa yorduk çünkü bir

TED Ankara Koleji Yerleşkesi, Cemal Emden

yılda yapılacak diye ısrarla bastırıyorlardı. Özellikle Yiğit Gülöksüz. Burada 12-15 kişi ile çalıştığımızı hatırlıyorum. Sabah 9'da başladık, akşam 10-11'den önce çıkmazdık. O kadar yoğundu. Çalışıyoruz ama arazi çok büyük, 309 dönüm. Hiçbir alt yapı yok, her şeyini organize ediyoruz. Hızlı yapılması lazım. Hızlı ve düzgün yapılabilmesi için brüt betona karar verdik. Çünkü inşaatlarda el işçiliğine girildiği zaman zorlaşıyor. Brüt beton bırakınca; kalıpta ne kadar düzgün yapıyorsan öyle gidiyor iş, ikinci bir insan emeğine ihtiyaç kalmıyor. Kaplama pek yok gibi formüller ürettik kendimizce. Hızlı olabilmesi için bölmeleri panel yaptık, atölyede yapılın getirilip takılın diye.

SM: Planlandığı gibi gitti mi, ne kadar sürede yapıldı?

ÖU: Lise bitti, öbür taraflar bitemedi. Büyük oranda toparlandı. Ama o arada kriz oldu.

SM: 2000-2001 krizi mi?

ÖU: Evet, 2001 krizi. Kolejin İstanbul Yolu'nda Batıkent tarafında büyük bir arazi-si vardı. Oradan vazgeçip burayı seçtiler. Orayı satın buraya yatırınız, yani yatırımın kaynağını da oradan alırsız diye düşünüyorlardı. Kriz oldu, fiyatlar düştü, yapamadılar. Malzeme seçiminde brüt beton, tuğla inşaat tekniği tercih ettik. Bunları hep formüle ettik. Çünkü bir senede bitecek diyorlardı. Endüstriyel hızlı hazır kalıplarla, panel bölmelerin atölyede hazırlanıp getirilip takılmasıyla süreci hızlandırmaya karar verdik. Hiç unutmam Yusuf abi biz yokken Japon'ya gitmiş; "Adamlar yapıyı araba montajı gibi yapıyorlar. Atölyede yapılıyor, getirilip yerine montaj yapılıyor." dedi. Yerinde başlandığı zaman, hele Türkiye'de, malzeme kalifiye olmayan insanların eline düşüyor, geometriden anlamayan insanlar işi yapı-

TED Ankara Koleji Yerleşkesi, Cemal Emden

TED Ankara Koleji Yerleşkesi, Cemal Emden

yor, kontrolden çıkıyor. Hele böyle büyük bir yapıda. Bu nedenle formüller üretmeye çalıştık. Brüt betonu bu nedenlerle de tercih ettik, ilk yapıldığıyla düzgün yapılsa insan emeğine gerek kalmayan bir şekilde götürürüz bunu diyerek.

SM: Kullanıcının etkisi oldu mu malzeme-ye karar verirken? Burayı öğrenciler kullanacak, dayanıklılık fazla, bakım onarımı az olsun gibi?

SU: Bize bakım onarımdan bahseden olmadı ama dayanıklılık önemli. Çünkü yapının, genç nüfusun malzemeyi kullanma biçimine dayanıklı olmasını söylediler. Hiçbir iş dertsiz olmuyor tabi, yönetimler gidiyor yönetimler geliyor. Bütün kurumlarda, yeni gelen önceki kararlara, yazılı belgelere baksaksızın yorumda bulunabiliyor. Bu iş yaparken herkesin başına gelen bir şey. Ama buna kızıp işi terk etmemek önemli. Çünkü hepsi gidiyor, sadece mimar kalıyor.

ÖU: Başta kafalarında bir şey olduğunu ve onu empoze etmeye çalıştıklarını, sonra itiraf ettiler. Biz bazı şeyleri size empoze etmeye çalıştık ama siz onu yapmadınız, bizim düşündüğümüzden daha iyi bir şey yaptınız dediler.

SM: Onu söyleyebilmek de güzel bir şey.

ÖU: "Kolay yolu seçip biz ne dersek onu yapabilirsiniz ama yapmayıp daha iyisini ya-

tınız, çalışmalarınızı hep hayretle izledim. Bizim dediğimizi de dinleyerek, beklentilerimizi karşılayarak bizi ikna ettiniz.” dedi. Önemli bir durum tabi bu.

SU: Bu işten bize kalan esas şey Yiğit Bey’den öğrendiğimiz önemli şeyler oldu; hiçbir yazı cevapsız kalmayacak; yazılarda, şartname-lerde, sözleşmelerde bir gerekçe oluşturabilecek açıklar bırakılmayacak...

ÖÜ: Tabi Yiğit Bey’le kavga da ettik.

SU: Ama çok şey öğrendik.

ÖÜ: Ben de sizden çok şey öğrendim, dedi. O bizden, biz de ondan çok şey öğrendik.

SM: Güzel bir etkileşim, birbirini besleme olmuş.

SU: Tabi bu kişiler demokratik insanlar.

SM: Yiğit Bey, TOKİ Başkanlığı sırasında Er-yaman 3’te farklı mimarlara farklı denemeler yaptırdı. O zamanlar çok takdir edilen kent mekanlarının, sosyal konut projelerinin örnek bir modeli oldu. Sonra da oradaki birikimiyle TED’e gelmiş.

SU: TOKİ Başkanı’ken CSO’nun önemini fark eden ilk insanlardandı. Bizi makamına çağırdı, ilk o zaman tanıştık Yiğit Bey’le. Projeleri götürdük. TOKİ’den buraya aktarma yapabileceğini ya da kredi verebileceği gibi bir girişimde bulunabileceğini de söyledi.

SM: Brüt betona geçtik dediniz, bu sizin yapıları ele alış şeklinizin de başlangıcı oldu diyebilir miyiz? Yapım tekniği, mimariye dahil edilişi gibi konularda zorlukları neler? Bu da çok özellikli bir durum. Yapım teknikleri malzeme kullanışı açısından sizin mimari karakterinizi de anlatıyor aslında.

SM: Ben sizi okuldan da biliyorum, jürilerimize geliyordunuz. Cer Modern’i gezdik bir-

Yüksek İhtisas Hastanesi Kemal Beyazıt Sosyal Tesisi, Uygur Arşivi

likte. Siz hep yerin bağlamıyla ilgili bir şey söylüyorsunuz aslında. Beton malzemesini de bunun için bir araç olarak görüyorsunuz diye düşünüyorum ben. Bu nasıl şekilleniyor şu anda mimari anlayışınızda?

"Felsefemiz bir şeyi, bir kere ve temiz yapmak ve verilen her emeğin görünür olmasını sağlamak. Bunun arkasında, bunu yapanın yaptığı işe saygı duyuyor olması yatıyor."

SU: Bir işi bir defa yapmanın doğru olduğunu düşünüyoruz. Kullandığımız yapı malzemelerinde de şartnamelerde de onu yazarız. Temelden başlamak üzere yapıda yapılan her şey, kaba ince ayrımı olmaksızın yapılacaktır. Felsefemiz bir şeyi, bir kere ve temiz yapmak ve verilen her emeğin görünür olmasını sağlamak. Bunun arkasında, bunu yapanın yaptığı işe saygı duyuyor olması yatıyor.

Mesela bununla ilgili bir örnek; Ankara Koleji’ni yaptık, bir gün kalıp ustaları teşekkür etmeye geldi bize. Biz yaptığımız işin bu kadar güzel olacağını bilmiyorduk dediler. Çünkü hep betonu yapıyor kapatıyor.

ÖÜ: Çünkü o kadar uğraştılar ki kalıp üstünde.

SU: Malzeme seçimine gelirsek; denemelerimiz olmasına rağmen doğal olmayan malzemeleri kullanmayı pek tercih etmedik. Çok az yerde vardır. Onları da denedik vazgeçtik. İçgüdüsel bir şey, sürdürülebilirlik. Binayı cam yapıp sonra klimayı basıp, nasıl önlem alacağım diye uğraşmak gibi yapay sürdürülebilirlik hikayelerine takılmaksızın ele almak lazım. Bizimkilerin çoğunluğu geri dönüşebilecek malzemelerdir.

"Bizim üstünde çok durduğumuz konu, yapıların detaylandırılmaları ve bu detaylandırma biçimi. Bu hassasiyet iki kütle-nin yan yana gelişinde de, doğramanın duvarla yan yana gelişinde de vardır."

Üretimi ikinci imalatla yapmamanın hem doğaya daha saygılı hem de ekonomik olarak doğru olacağına, böyle bir süreç içerisinde karar verdik. Bu malzemeler aynı zamanda da güzel yaşlanan, mihrabın yerinde durduğu ve zamanın kokusunu üstünde hissedebileceğin yaş almaların olduğu malzemeler. Ve tabi bizim üstünde çok durduğumuz konu, yapıların detaylandırılmaları ve bu detaylandırma biçimi. Bu hassasiyet iki kütle-nin yan yana gelişinde de, doğramanın duvarla yan yana gelişinde de vardır. Cer Modern’de CSO da ve tüm yapılarımızda da bu çok açıkça gözükür; her şeyin yan yana, el ele beraberce ama birbirinin üstüne bastırmadan, sakince bir arada olmasına gayret ederiz. Bunlara önem veriyoruz kendimizce. Sonradan geri okuma yapınca fark ettik geçen gün. 89-90’da İhtisas Hastanesi’ni yapmıştık. Orada da bunları denemeye başlamışız aslında. Bir de ışık çok kıymetli bizim için, ışıksız hiçbir yer yoktur. Işığı yönlendirmeye gayret ederiz. Genellikle ister istemez edinilmiş alışkanlıklar oluyor bunlar. Bugünkü derdimse başka bir şeyler yapabilmemiz lazım, belki de yaptıklarımızdan yorulduk.

TED Ankara Koleji Yerleşkesi, Cemal Emden

ÖÜ: Beton güzel bir malzeme aslında. Bir kitapta liquit stone diyor, iyi kullanıldığında çok güzel bir malzeme, strüktürel bir malzeme, direnci var. İyi işlenirse görünüşü güzel, şekil verebiliyorsun. Bir sürü şeyi içinde barındırıyor. Yeter ki sen onu iyi yoğur. Bu tabi şunu da getirdi, yapılarımızda strüktür mimarinin hep bir parçasıdır, yani taşımak için koyulmuş değildir oraya. Bilerek ortaya cesaretle koyarsın, cepheye koyarsın, gösterirsin. Kirişse giriş gözükür, girişin de tasarımın bir parçası gibi düşünülüyor, tabi betonla da ilişkililiyor. Onun da güzelliği ortaya çıkıyor böylece.

Şimdilerde okullarda yaptığımız tasarımlarda hep giriş kolon istediler. Bir tane girişsiz döşeme var. Büyük 40 derslikli bir okul, bir tek bu girişsiz döşemedir, ötekiler hep girişlidir. Kirişler kolonlar hep etüt edilir, mekanın bir parçası gibi düşünülüyor, tabi betonla da ilişkililiyor. Onun da güzelliği ortaya çıkıyor böylece.

Mesela TED’in ilkokulunda belki görmüşsünüzdür; kolonlar gider, ışıklık kolonun üstündedir. Tam aksine bir arayış var orada, güzeldir o.

SU: Yani hem taşıyor, hem de boşlukta hissi verir.

SM: Saçakta mı vardı o?

ÖÜ: Hayır, ilkokulun üçgen alanının içinde var, kocaman bir alandır orası ve kolonlar serpiştirilmiştir. Geometri olarak sanki geliş güzel serpiştirilmiş gibidir. Çatıya da yanı sıra günün belli saatlerinde zeminde ışık yansımaları oluşur, sudaki yakamozlar gibi müthiş ışık oyunları ortaya çıkar.

SM: Eğitim yapıları ile ilgili çok sayıda tasarım yaptığınız okullardan bahsedebilir misiniz? Kaç okul oldu?

TED Ankara Koleji Yerleşkesi, Cemal Emden

"Bu okullara “gençlerin karşılaştığı ilk toplumsal mekan, kamu ile ilk buluşma.” diyoruz. İleride yapan, tasarlayan, ihtiyaç duyan, kullanan, inşa eden, onaylayan, hepsi bugünkü çocuklar olacak."

SU: Ankara Koleji dışında şu anda 42+14, 56 tanesi şu anda kullanılıyor. Bitince 83 okul olacak. Deniz’in, İstanbul’da iki seferde yaptığımız okulları yorumlamakta bize çok büyük katkısı oldu. Bu okullara “gençlerin karşılaştığı ilk toplumsal mekan, kamu ile ilk buluşma.” diyoruz. İleride yapan, tasarlayan, ihtiyaç duyan, kullanan, inşa eden, onaylayan, hepsi bugünkü çocuklar olacak. Bu nedenle çocuklar bu mekanlardan olumlu etkilenirlerse bizim bugün içinde bulunduğumuz ve eleştire geldiğimiz çevreyi düzene sokarız, düzene sokmaya bir katkısı olur. Tabi bütün bu yorumları kendimizin iyi ve doğru olduğu üzerinden söylüyoruz. Bu binaları kullananlar 4+4+4 sistemi olduğu için her sene yüzde yirmi beş çoğalarak kartopu gibi büyüyen bir çoğunluk. Bugün bu okulda 40*30, ki bazen bu daha da fazla olabiliyor, 1200 kişi var. Gelecek sene buna 300 kişi daha eklenecek dolayısıyla bu böyle çoğala çoğala giden bir büyüklük.

Kullanıcı sirkülasyonu olduğu için eğitim mekanlarının değişimi çok önemli. Bu yüzden Ankara Koleji’nden öğrendiklerimizi elimize geçen ilk fırsatta İstanbul’da uyguladık. Bu fırsat da, birilerinin beraber iş yapalım demesiyle ve hiç bilmediğimiz bir işin içine girmemizle oluştu. Bilmeyen ama birini anlayan ve saygı duyan taraflar olarak güzel bir iş çıkarttık. İstanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB) ve iş

ortaklarımız ile başardık.

SM: Kaç yıldır bu çalışmalar devam ediyor?

SU: 2010-2015 arası 44 tane yaptık. 2014’te bit-ti aslında. 2015-2021 arasında da bir 45 daha yaptık. Bunların bazıları iptal oldu.

SM: Dokuz yıllık bir süreç değil mi?

"İlk binamız ortaya çıktıktan sonra işverenimiz İstanbul Proje Koordinasyon Birimi, yaptırdığı işlerin sözleşmelerinde her arsa için “uniqe” proje olmasını istemeye başladı."

SU: Evet dokuz yıllık bir süreç. 83 tane bitmiş olacak diyorum ama yaptığımız okul sayısı 100’ü geçti. Bazıları proje aşamasında iptal oldu, bazılarının yapılmasından vazgeçildi. Biz bu okulları yaparken; dayanıklı olsun, yapıldığı yere değer katsın, Milli Eğitim’in uyguladığı sıradan okulların yapılmasına engel olsun, coğrafyayı, okul mekanını ve eğitim gören çocukları sıradanlaştırmayı terk etmeye başlasınlar düşünceleri ile yola çıktık. Çünkü bir anda 44 tane okul, sayının çokluğundan dolayı ses getirecektir. O da oldu bazı yerlerde. İlk binamız ortaya çıktıktan sonra işverenimiz İstanbul Proje Koordinasyon Birimi, yaptırdığı işlerin sözleşmelerinde her arsa için “uniqe” proje olmasını istemeye başladı. Bu bence çok önemli bir katkı oldu çünkü müşavirlerin elinde onlarca yapı yapılıyor ve hepsi en azından tip yapmama gayreti içinde. Mimarların da

Eyüp Serdar Aksun İlkokulu, Cemal Emden

Kağıthane İmece İlkokulu, Cemal Emden

Fatih Ali Suavi İlkokulu, Cemal Emden

önünü açan bir yol olmaya başladı. Eğitim mekanları çok önemli, bizi çok yordu ama o yorgunluğa değer diye düşünüyorum.

SM: Malzemenin ve tesisatın açıkta olması brütalizmin getirdiği bir şey. Bu, mimari proje çalışmalarında ne gibi zorluklar yaratıyor? Menfezler mekanın özelliğine ve kullanıcı pozisyonuna göre değişebilir ama havalandırma kanallarının pozisyonu, açıkta giden tesisatlar ve aydınlatma elemanlarının durumu çok hassasiyet gerektiren bir şey. Semra Hoca elektrik projesini alır, tek tek koordinasyonu yapar diye duydum, bu çok fazla emek gerektiriyor.

"Bizde plan bir aşağıya bakar bir yukarıya bakar. Her mahalin tavan planı değil, tavan koordinasyon planını yaparız."

SU: Evet, bizde plan bir aşağıya bakar bir yukarıya bakar. Her mahalin tavan planı değil, tavan koordinasyon planını yaparız. Yapısal elemanları, mekanik elemanları, elektrik hattını, seslendirme ve aydınlatma elemanlarının hepsini koyarız ve mühendislik projelerine de ölçüler mimariden alınacaktır notuyla bastırırız.

SM: Bunlar beton dökümü öncesinde gerçekleşmesi gereken işler değil mi? Kablonun içinden geçeceği borular, varsa tesisatla ilgili diğer şeyler vs.

SU: Evet, bütün deliklerin yatayda nereden geçeceği, nereden geçmeyeceği, nasıl geç-

ceği... Bunların hepsini çizeriz ve arkadaşlar da mekanik, elektrik ve statik projeleri okumayı iyi öğrenirler.

ÖU: Türkiye'de önce mimari proje yapılır; sonra statik, mekanik ve elektrik projeleri yapılır diye bir şey var. Aslında öyle bir şey yok, mimar hepsinin koordinasyonunu yapmak zorunda. Diyarbakır Yenişehir'de betonarme yapımı bitirildi. Orada iyi niyetli arkadaşlar vardı, "öyle güzel bir statik proje yapmışlar ki hiçbir uyumsuzluk çıkmadı" dediler. Bilmiyorlar ki bunları tek tek mimarlık ofisi koordine ediyor. Hep şunu yaparız, önce projeyi 200 ölçek yaparız ve statik ekibe göndeririz. Kalıp planları ile birlikte

statik yorumları gelir. Sonra o yorumlarda bahsedilen sıkıntılar düzeltilip tamamlanır ve uygulamaya gider. Uygulama projesinde bir sıkıntı varsa tekrar kalıp planları gelir. Detaylara ve uygulamaya geçmeden 1/50 kalıp planları gelir ve değiştirilecek bir şey varsa onun üstünden yeniden tespit edilir, değerlendirilir ve belirtilir.

SM: Kalıpların izinin de mekânla koordinasyonu olmalı tabi.

"Biz üç gün daha fazla uğraşacağız ama orada insanlar binlerce gününü geçirecekler. Bizim onların zamanlarını tüketmeye, israf etmeye hakkımız yok."

SU: Tabi, çünkü şartnamede de var. Hem tavandaki hem duvardaki izler için Mustafa bütün gün uğraşüyor. Her şey emek istiyor, çünkü bizim yaptığımız işler coğrafyanın içinde yer alıyor. Coğrafyadan daha güzel şeyler yapamıyoruz ama ihtiyaç nedeniyle yapmak da zorundayız. Yaptıklarımız yaptığımıza değmeli, o alanı perişan etmemeli. Ayrıca alanın sorunlarını çözmeli ve değer katmalı. Bizden uzun yaşayacaklar, elli sene yüz sene... Bilemiyoruz ama ömürlerinin bizim ömrümüzden daha fazla olacağı muhtemel. En azından bu nedenle emek vermeyi hak ediyorlar. Biz üç gün daha fazla uğraşacağız ama orada insanlar binlerce gününü geçirecekler. Bizim onların zamanlarını tüketmeye, israf etmeye hakkımız yok.

Ben hep şu örneği veriyorum; evdeki tezgahın lavabosunun tezgahla nasıl ilişki kurduğu, senin mutfakta geçirdiğin zamanı ne kadar tükettiği çok önemli. Eğer üstten yapıştırıyorsan su birikecek ve olacak. Sen

Güngören Mesleki Teknik Anadolu Lisesi, Cemal Emden

Fatih Ali Suavi İlkokulu, Cemal Emden

Diyarbakır Yenişehir Belediyesi Binası, Cemal Emden

elinde bezle suyu toplamakla uğraşacaksınız. Bizim insanların zamanını çalmaya hakkımız yok.

ÖU: Onu sen yapıyorsun, bazıları serbest bırakıyordur, akıyordur.

SU: Bu vakitte kitap okur ya da başka bir şey yapar. Bizim işimiz insanların hayatlarını zorlaştırmak değil, işlerini iyi yapmalarına altlık hazırlamak, orada şevkle bulunmaya niyet etmeye hazırlamak ve onlara saygı duymak. Aslında bu saygıyı, ancak orayı ne kadar iyi yaptığımızla gösterebiliriz. Biz sizi seviyoruz diyemeyeceğimize göre ancak yaptığımız işle onu gösterebiliriz. Seçtiğimiz kapı kolu bile o kadar önemli ki, takılınca elinde sıcak bir şey varsa dökülebilirsin ve yanabilirsin, yaralanabilirsin.

SM: Ayrıntılarla uğraştığının işaretini mi bu? Bu ayrıntılar mesleğe ve hayata bakışınızı ifade ediyor.

ÖU: Calatrava ne demiş: "Yaptığım eserlerin çoğu halka hizmet eden tasarımlardır. Ancak bu eserleri kullanacak olan insanlarda ortaya çıkan mutluluk yalnızca yeni bir binayı veya yapıyı kullanacak olmaktan kaynaklanmıyor. İnsanları asıl etkileyen, birilerinin bu yapıları tasarlarken onlara farklı bir şey vermek için çalıştığını fark etmeleri oluyor. Yani insanlar yalnızca ekmek istemez o ekmeğin kendilerine sevgiyle verilmesini de ister. Kimi zaman sunuş şekli asıl üründen çok daha önemli olabilir". Deniz de diyor ki: "Süpürgeliği çözemeyen mimar aslında iyi mimar değildir".

SU: Ben şunu fark ettim; bir şeyi dert edinmek gerekiyor. Ve biz kendimize dert ettiğimiz şeyleri çözdük. Mesela süpürgeliği dert ettik. Süpürgelikle ilgili olarak birçok deneme yaptık. Dert ettiğimiz şey aslında iki malzemenin yan yana gelişi. Bu kartonpiyerde de kapı sövesinde de böyledir. Malzemelerin ikisi yan yana getirilemeyince bir üçüncü ile kapatılıyor. Onu kapatmadan açığa çıkartıp

temiz temiz çözmeyi dert edindik.

ÖU: Az önce söylemiştim. Yusuf abinin o lafı beni çok etkilemişti, sonra hep o gözle bak-tım. Mesela malzemenin malzemeye geçişi ve geometriden geometriye geçişi mutlaka bir fuga ile ya da ikinci bir elemanla yapmak gerekiyor. Mesela dikkat ettiniz mi, arabalarda çamurlukla kaputun birleştiği yerde fabrikasyon üretim olmasına rağmen mutlaka bir açıklık vardır. Tasarımcının böyle yapmasının bir sürü nedeni var. Onları bir araya getirirken veya birinden birine geçerken o boşluğu yapıyor, çünkü milimetrik de olsa hata var orada, ama sen görmüyorsun. Başka şeyler de var tabi ama malzemenin malzemeye geçerken mutlaka bir detay bulmak lazım.

SU: Günümüze bakınca eğitim sistemimizde detay ve inceliği anlatmıyorlar. Mesela Deniz'in okulunda; bizim defalarca yaparak, bu çirkinliğin nereden geldiğini dert ederek fark ettiğimiz birleşim konusunu ve iki malzeme yan yana geldiğinde birleşimini çözenin önemli olduğunu, hocaları daha ilk derste söylemişler.

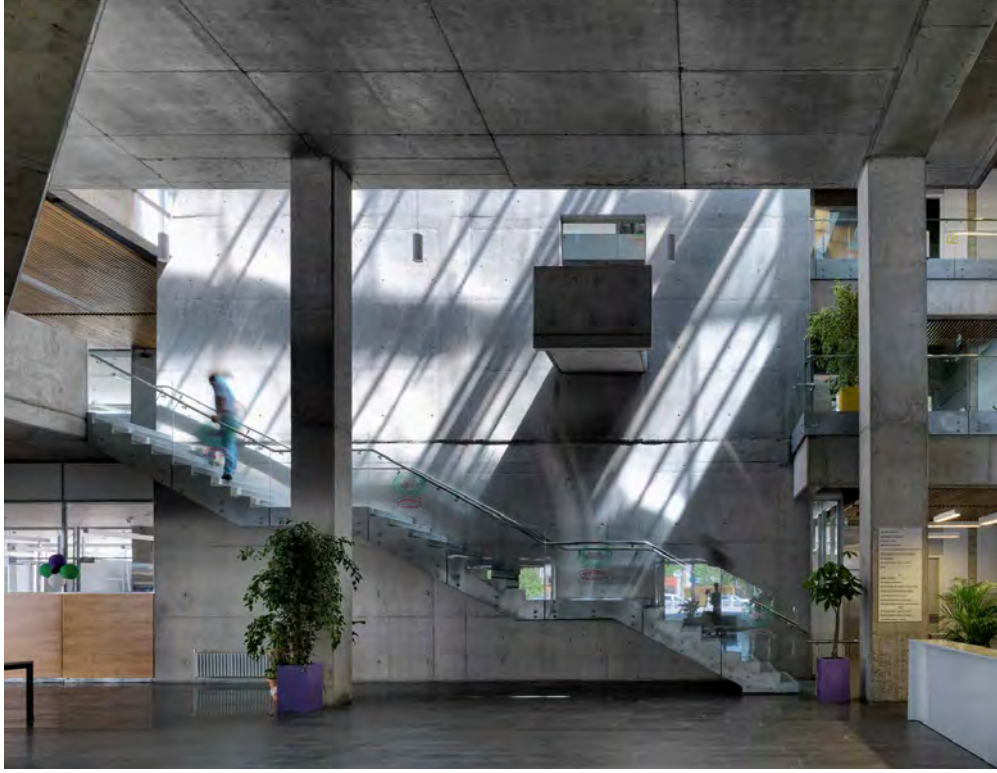
ÖU: Mesela brüt beton yapıyorsan sadece betonu dökmek ve düzgün çıkartmak önemli değil, betonla birleşecek başka elemanların da çözümünü üretmek gerek. Bize hep itiraz gelir; biz doğramalarda giydirme cephe sistemi kullanıyoruz, müteahhit geliyor bu çok pahalı düz doğrama yapalım diyor. Yap diyoruz, yapmaya çalışıyor olmuyor. Brüt beton yaptığın zaman silsilesi detaylara kadar yansımak zorunda kalıyor. Yaptığın şeyin kendi iç dinamiklerini kullanmak zorundasın. Mesela CSO'da bir sürü cam eleman var. Spider Cam olup olmadık birçok yerde kullanıldığı için kullanmayalım dedim. Farklı bir yorum getirmeye çalıştık ve nasıl yaparız diye düşündük. İmalatçılarla oturup çözüm geliştirdik. Dört camı bir arada tutup noktasal elemanlarla köşelerden bağladık. Bu sistemi arkaya nasıl

bağlayacağımızın çözümünü bulmaya çalıştık. Hem kendi sınırlarımızı hem imalatın sınırlarını zorladık. Aslında çözümü çok da zorlanmadan buldular, hemen bir numune yaptılar ve böyle yapabiliriz dediler. Tamam dedik, işte bu. Mesela ahşap kaplamalar vardı; beton geliyor, yan tarafına ahşap gidiyor. Ahşapçı, hep ahşapla çözmeye çalıştı. Şakülde 3 cm hata var, ahşabı ona uydururum diyor. Uyduramazsın. Hep bir ara elemanla çözmek zorundasın diyorum. Numune yapıp anlatınca o da kavriyor, tamam diyor. Sistemi bir kavrayınca tıkr tıkr gidiyor.

SU: Çok önemli bir ustalık terimi var, malzemenin öpüşmesi diyorlar. Kavramak ve öpüşmek terimi çok önemli. Malzemenin

Diyarbakır Yenişehir Belediyesi Binası, Cemal Emden

Diyarbakır Yenışehir Belediyesi Binası İç Mekanı, Cemal Emden

öptüşmesini iyi yapmak lazım. Ustalardan da öğreniliyor.

ÖU: Üçgenlerin bağlandığı noktadaki keskin köşe için ustalar öneriyorlardı. Bunu nasıl birleştireceksiniz dedim, yan yana koyacağım dedi, birleştiremezsin dedim. Niye birleştiremeyeceğini anlatmaya çalıştım. Sen bunu sonuçta elinle keseceksin, onu o tarafa, bunu bu tarafa biraz kaydıracaksın, dedim. “Buraya basit T alüminyum elemanlar yaptıracağız ya da çift L yapıp yan yana getireceğiz. Önce onu monte edeceksin, sonra bunu getirip buraya asacaksın. O senin kılavuzun olacak.” dedim. Usta düşündü, doğru dedi. Sonra şantiyeye gidip o elemanları yaptırdı. Önce monte edip baktılar. İpi çektiler, oraya montajını yaptılar ve köşeler net olarak ortaya çıktı. Yani formüle edip adamın önüne koymazsan olmaz. Bildiği ve alıştığı kadarı ile yapıyor.

"Bizim projelerin en büyük özelliği şudur: Yapım ekibi aradığı her şeyi bulur. Eğer bir yerde kafasına yatmayan bir şey varsa bununla ilgili bir kesit veya bir detay mutlaka vardır. "

SU: Bir de yeni moda çıktı, üç boyutu yapılmınca bitti zannediliyor ama öyle değil. O 3D model nasıl olacak? Ayrıca biz maket de olsa kendimiz yapıyoruz. Senin ne düşündüğünü bilmeyen, çok fazla okuması yazması da olmayan, işsizliği süspanse eden bir sektö-

rün elinde yapılırken her yerini detaylı bir şekilde anlatmak lazım. Bizim projelerin en büyük özelliği şudur: Yapım ekibi aradığı her şeyi bulur. Eğer bir yerde kafasına yatmayan bir şey varsa bununla ilgili bir kesit veya bir detay mutlaka vardır. Biz onu o kesitte veya detayda göstermişizdir. İmalat yapanlar da bunu fark ederler ve söylerler.

SM: Meslek hayatınızda detayın çok önemli olduğunu görüyoruz. Burada mesleki kontrollüğün ne kadar etkisi var? Yapıların bu kadar iyi olmasında mimarın yapısının başında olmasının önemi var mı? Ayrıca Diyarbakır Yenışehir Belediye Binası'nda mesleki kontrollük var mıydı?

SU: Önemi çok. Diyarbakır'da kabasını yapmışlardı, ince işlere geçilince belediye bir müşavir tutmuştu, iyi insanlara denk geldik. Şu kapıyı hep açık tutarız biz; takıldığınız bir yer varsa sorun, biz mutlaka size destek veririz. İnce işlere gelince bizim destek almamız gerekir demişler ve kısa bir süre mesleki kontrollük yaptık orada.

SM: Kısacası mimar yapısının başında olacak.

SU: İhtisas Hastanesi Ek Binası'nı 30'lu yaşlarda yapmışız. Bayındırlık Bakanlığı'nın ilk mekanik sistem taş kaplama yaptığı yapıdır. Mesleki kontrollüğümüz vardı. Bakıyorum neler yaptırmışız orada, şimdi içini perişan etmişler. Mesleki kontrollük önemli, başında durursan daha iyisini yaptırabilirsin ama her yerde mesleki kontrollük yaptık

mı? Hayır. CSO'da yapmadık. 13 defa yazmı-sız ama vermediler mesleki kontrollük.

ÖU: Belli bir aşamaya kadar müteahhitle beraber götürmüştük, sonra da o yan çizdi.

SU: Başında olmak önemli; CSO'da uzun süre yükleniciye destek verdik, Ankara Koleji'nde kontrollük yaptık, okullarda birebir kontrollük yapamadık ama müşavirliğimiz var. Bir de şöyle gözlerini korkutuyoruz her zaman; doğru yapmazlarsa yapı kullanma izin belgesi imzalanmıyor. İmzalamadıklarımız da oldu. Başında olmadan yapılacağı düşüncesiyle, 90'lardan sonra ülkedeki yapı yapma biçiminin iyice hızlanması ve okulların çok hızlı mimar mühendis yetiştirmesi nedeniyle, bilgisiz kişiler de hıza yetişemediği için eksik detay bırakmamak daha da önemli.

ÖU: Biraz da sistemle ilgili bir şey. Türkiye'de müteahhitlik sistemi belli. Bazen iyi niyetli bir müteahhit denk geliyor ve iyi bir şantiye şefi buluyor. O zaman kontrollüğümüz olmasa bile projelerde bütün detaylar varsa yüzde 60-70'lere yaklaşıyorlar. Kontrollüğümüz olursa 90'ları buluyor, projemiz yüzde 90 gerçekleşiyor. Bazen çok iyi niyetli oldukları ve yapmak istedikleri halde kapasiteleri yetmiyor. Ancak yol gösterirsen onu yaptırıyor. Ama bazıları kötü niyetli ve onlara ne yaparsan yap fark etmiyor.

SM: Mimarı hiç binaya yaklaştırmayalım, biz istediğimiz gibi yapalım istiyorlar.

Diyarbakır Yenışehir Belediyesi Binası, Cemal Emden

Bayrampaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Cemal Emden

ÖU: Onu da yapamıyor zaten, işin öbür tarafında idare var, müşavir var. Biz gittiğimizde projeye aykırı iş yapıldığını rapor ediyoruz. Onun parasını ödedi ise zor duruma düşüyor.

SU: Okulların geçici kabulüne yaklaşmadan evvel devamlı soruyoruz onlara. Bizim ofisten en az 2 kişi İstanbul'a gidip rapor tutuyor, fotoğraflıyor ve gelip burada en az bir hafta raporları düzenliyorlar. Sonra onları geri gönderiyoruz düzelttirmeleri için. Ama düzen değişti. Mesela bir yerden iş için davetiye geliyor. “Yüklenici yaptığı işlerin mülleflik haklarını tümüyle idareye devreden noterden onaylı taahhütname verecektir” diye bir madde var. Ben bu maddeyi gördüğüm an gönderdiğiniz şartnamenin şu maddesi gereği teklif vermeyiz diyorum.

ÖU: Gerçi bunun manevi haklarda geçerliliği yok. Maddi haklardan vazgeçebiliyorsun, manevi hakları devredemiyorsun.

SM: Aslında dava edilse kazanılır diye düşünüyorum.

SU: Ama herkes bu durumu kabulleniyor. Bugünkü adalet sistemi içerisinde kimsenin uğraşacak takati de maddi gücü de yok.

SM: Sizin kiler nasıl yapıyor?

ÖU: Fotoğraflıyorlar ve “projenin şurasına aykırıdır bkz: şu pafta” şeklinde not düşüyorlar. Yaklaşık 50-60 maddelik rapor gidiyor. Buna idare de bir şey diyemiyor, müşavir de diyemiyor. Böyle aykırı yaptığı bir şeyin parasını ödemiş olarak o da zor duru-

SU: Bunların hepsi kamu kaynağı ve biz de bir kamu hizmeti yapıyoruz. Mimarlık toplumsal bir hizmettir. Ülkenin bütününün doğru düzgün olması gerekir. Onun için bu kamu kaynaklarının doğru harcanmasını bilen kişilerin eliyle yapmak içinse müelliflerin hepsinin işin başında olmalarının her şeyden önce ekonomik olarak büyük sorumluluğu var.

ÖU: Sistem onu kabul etmiyor, işin içine para giriyor, müteahhidin çıkarları giriyor...

SM: Mevzuatı da kuvvetlendirmek gerekiyor. Meslek yasası yok, sorumluluklarımız çok da belli değil.

ÖU: Meslek yasası kıksa bile proje yapıyor, avan proje ile inşaat yapıyor ya da iki fotoğraf veriyor onunla inşaat yapıyor. Sorumluluğu da vermek gerekir ama burada bir şey varsa senden parasını alırım diyecek ve bu şekilde sorumluluğu verecek.

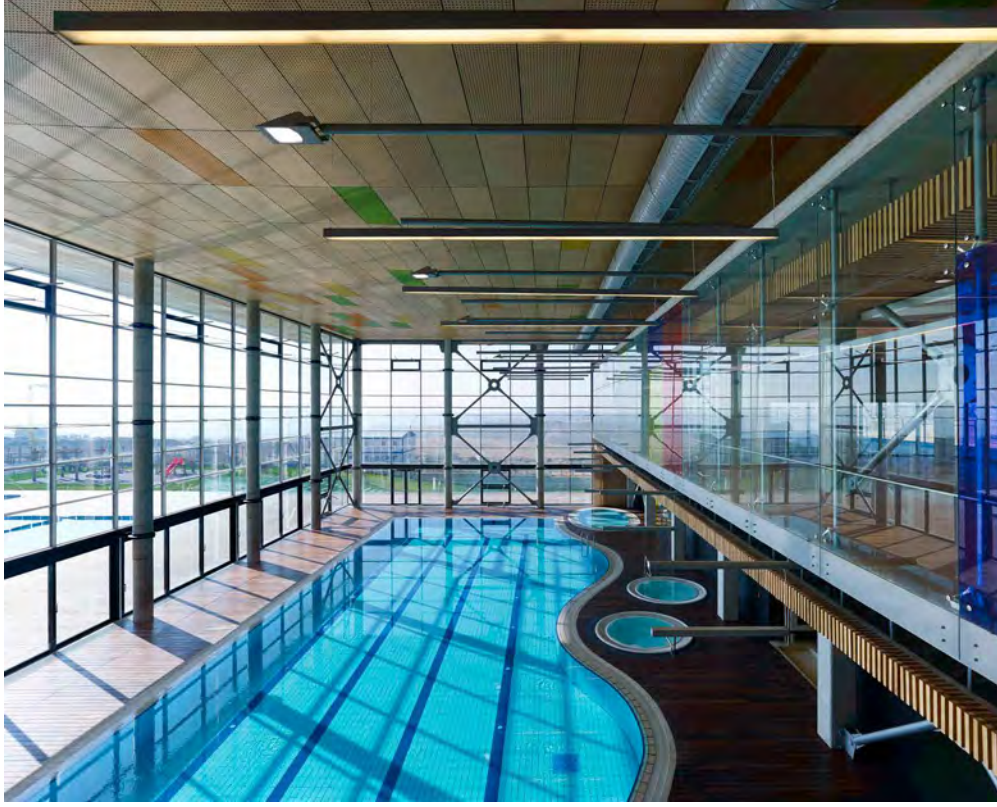
SM: Yetki ve sorumluluğu tanımlamak gerekir.

ÖU: Detayın var mıydı diye hesap sormalı birileri. Her şeye rağmen bu müteahhitlik sistemi içinde yine de fena yapılmıyor bazı şeyler.

SM: Burada sizin katkınızı da göz önüne almak lazım. Projeyi gerektiği gibi yapmak, emek ve zaman harcamak, projeyi güçlü yapmak, her detayını düşünmek...

Güngören Ali Fuat Cebesoy İmam Hatip Ortaokulu, Cemal Emden

KolejiN Sosyal Tesisi, Cemal Emden

ÖU: Elbette. Arkadaşlar, bunu vermezsek ne olur dediklerinde hep söylüyorum; bir şey olmaz, müteahhit yanlış yaparsa sağ ol dersin. Ama diğer türlü getir projeyi diyorsun, getiriyor, yüzüne bakıyor, var mı burada diyorsun, yok diyor ve söküyor.

SM: Ben ikinci sınıfın yazında CSO'da staj yaptım. Orada gördüğüm detaylar çizim yaparken aklıma geliyor ve şantiyede görerek öğrendiğimi düşünüyorum. Sizler gençlere neler tavsiye edersiniz?

SU: Herkes kendi deneyimini kendi kazanıyor. Gençken bize senin gittiğin yerden dönüyordum derlerdi. Oysa herkes o gidişi, o deneyimi yaşamak istiyor. Sen ancak anı anlatırsın, başından geçenleri söylersin. Herkesin bir şeyleri kafaya takması lazım, onu dert etmesi lazım onun altından nasıl çıkarımın yolunu kendi yöntemleri ile araması lazım. Aslında hepimiz kitaplardan, dokümanlardan, yapılanlardan ve birbirimizden öğreniyoruz. Ben şunu söyleyebilirim her şeye çok dikkatli bakmak gerekiyor. Orada niye varım, bu bunu niye yapmış, böyle yapsa nasıl olurdu... Sorgulamak aslında. Mimarlık ortamının daha iyi olabilmesi konusuna taktım kafayı, eğitim kurultayına da bunun için gittim. Bu meslek, dediğim gibi, toplumsal bir meslek. İnsanların eğitim alma, sağlıklı yaşama, haberleşme ve adalardan faydalanmaları gerektiği gibi doğru düzgün yapılmış alanlarda, çevrelerde ve mekanlarda insanca yaşama hakları var. Bu-

nun için de bu mesleğin ve mesleği yapanların sorgulanmayan kişiler olması lazım. Bunun için de bu hizmetin bilinir ve talep edilir olması lazım. Doktorları, öğretmeni, avukatı, hakimi, savcayı sormuyoruz çünkü vatandaş bu mesleklerle Anadolu'nun her yerinde yüzleşiyor. Yeryüzündeki herkesin faydalanması gerekiyor aslında. Ülkemiz olarak dersek de bütün Türkiye'nin, bütün Anadolu'nun faydalanması gerek. Bugün mimarsız belediyeler çok. Mimarım deyince ne iş yaptığını bilmeyen öyle bakan çok. Mimarlık nedir dediğinde bilen yok. Sonra da mimarlığın iyi olmasını, mimarın şartlarının iyi olmasını bekliyoruz. Bu mümkün değil. Onun için diyorum ki ben birincisi mimarlar mezun olduğunda hukukçular

KolejiN Sosyal Tesisi, Cemal Emden

gibi öğretmenler gibi doktorlar gibi mecburi hizmet yapmalılar. Mecburi hizmet yaparsa gittiği yeri aydınlatır, iyi kötü, oradan bir şeyler öğrenir. Ayrıca mezun olan mimarlar da işsiz kalmayacaktır. Sektör, memleketin şartlarını ve buradaki insanları bilmeyen mimarlarla dolu. Herkes mimarlığın İstanbul'da yapılacağını zannediyor, Ankara'da bile kalmıyorlar. Çoğunluk İstanbul'da ve yurt dışında.

ÖU: Ama tersini de düşün, bugün kötü yapıları yapanların yüzde doksan dokuzu da mimarlar. Bu mimarların mimar nosyonu yok bir kere. Mimar mimar diyorsun ama yok ki.

SU: Bu eğitimle de ilgili.

SM: Eğitimi sadece okul ile sınırlı tutmamak gerektiğini düşünüyorum...

SU: Mimarların ülkeye yayılması gerek, tabi bu uzun süreli bir şeydir, bugünden yarına olmaz. Memleketi tanıyan mimarlar, memleketine hizmet etmiş mimarlar, insanlığın ihtiyaçlarını anlayan mimarlar, o çevreye değer katması gerektiğinin farkına varan mimarlar. Bu da ancak mesleğin içine girmekle olur. Öyle üç boyut çizip kenara çekilmekle olacak bir iş değil, yaparak ve anlayarak olan bir şey. Tabi bir de şu var, Cumhuriyet'in ilk döneminde yapılmış yapıları beğeniyoruz ve tabi ki anıtsal eski yapıları, arkeolojik yapıları... Niye beğeniyoruz arkadaş? Bunun planı mı daha iyi, cephesi mi daha iyi, kesitleri mi daha güzel? Neden? Aslında o kadar basit formlarda ve birbirini tekrar eden şekilde yapılmıştır ki ama sürdürülebilir malzemedir bunlar, dayanıklıdır ama asıl önemlisi zanaatkarlık vardır işin içinde. Bir yapma bilgisi vardır.

Okuldan mezun olan binlerce genç mimar var ve bu arkadaşlarımız işsiz. Günde en az dört tane iş arayan genç meslektaşımız mektup gönderiyor. Atatürk Cumhuriyet'i ve ülkeyi gençlere emanet etti. Bunu hak ediyor

musunuz? Etmiyorsunuz. Peki gençler kendilerine öğretilen mimarlıkla bir mimarlık faaliyeti yapabilecek beceride mi? O da değil. Bu arkadaşlar üç boyutlu düşünemiyor, temel bilimleri biliyor, geometri ve matematikten anlıyor. Pekala biz ülke olarak isteyenlere bir zanaatkarlık eğitimi veremez miyiz? Mimarlık eğitiminin üstüne o alan o kadar boş ki şu anda. Küreselliğin etkisi ile çizim programları bile her yerde aynı. Aynılaşmış mimarlık, aynılaşmış binalar. Demek istediğim şey aslında köy Enstitüleri'nin geç yaşta uygulanması gibi. Mesela şimdi bir ahşap ustası yok. Bir mimar ahşap işlemeyi öğrense ne şahane kapılar, doğramalar çıkar. Bir mimarın elinden ne güzel taş işçilikleri çıkar. Bunu çeşitlendirmek mümkün.

ÖU: Biz meslek okulları yaptık. Çok güzel meslek liseleri ve tesisler var. Bir matbaa liseli yaptık, bütün Milli Eğitim'in karneleri orada basılıyormuş. Apple marka baskı makineleri var, Apple marka bilgisayar bulunan sınıflar var, dört metre genişliğinde baskı alabilen milyon dolarlık Heidelberg baskı makineleri var... Bir yerde dokuma meslek liseli var. Çok iyi öğrenci yetiştiriyoruz, çok iyi de iş bulabilirler ama çalışmak istemiyorlar. Gidip memur olmak istiyorlarmış.

SM: Ara eleman eksikliğinden bizde de bahsediliyor.

SU: Sorun sadece mimarlık eğitiminde değil. Bence umutsuz olmaya da gerek yok zaten. Farkına varmak ve problemin nerede olduğunu anlamaya çalışmak, çözüm üretmek ve uygulamak önemli olan.

ÖU: Kağıt üstünde var ama uygulanmıyor. İnşaatlarda şunlar bulundurulacak, onu yaparsan şunu vermem gibi şeyler yapabilmeler. Bunun uygulaması yok.

TED Ankara Koleji Sahne Sanatları ve Gösteri Merkezi, Cemal Emden

SM: Yaptırımlar dizisi gibi bir şey çıkıyor ortaya.

ÖU: Çok uzun yıllar önce Paris'ten gelirken yanıma bir Türk işçi oturdu. Paris'in banliyösünde yaşıyormuş, elektrik ustasıymış. "Türk mahallesinde oturuyoruz ama sertifik aldım, sertifikasız olursan hiçbir inşaatla çalıştırmazlar. Sertifikan olacak, belgen olacak aksi halde çalıştırlırsa suç." Demişti. Bu iş, özel bir iş de olabilir, evinde bir şey de yaptırabilirsin. Böylece ücretler artıyor ve iş kalitesi de yükseliyor. Zincirleme bir etki var, sistemi öyle kurmak lazım.

SM: Deniz'le kaç senedir çalışıyorsunuz, farklı bir kuşakla etkileşiminiz nasıl? Avrupa'da okudu, nasıl bir diyalogunuz var?

SU: Deniz 2017'de geldi, dört sene oldu. De-

niz'in dünya ile ilişkisi daha yoğun. Dile ve yeni iletişim araçlarına daha hakim olduğu için Wikipedia gibi diyorlar Denize. Şimdilerde "domain_archlog" diye Instagram hesabı açtı. Her gün paylaşım yapıyor ve inanılmaz şeyler buluyor. Tabi genç bir gözün bakıyor olması önemli bir şey. Deniz ayrıca okulda aldığı eğitimin de desteğiyle iyi yapmaya ve oradaki işçiliklere önem veriyor. Daha yukarıdan bakıyor, genç bir göz diyebiliriz. Deniz ile birlikte olmak bizim için çok güzel oldu.

ÖU: Gençlerden yararlanmak ve ortama sokmak lazım. Hem onlar öğrensin hem biz öğrenelim.

SM: Ona ben de inanıyorum. Farklı yaş gruplarının bir arada çalışmasıyla daha nitelikli ve yenilikçi ürünler çıkabiliyor.

ÖU: Çünkü hiç ummadığın bir şekilde bir çıkış oluyor.

SM: Çünkü bizim de kalıplarımız oluşuyor ve ancak onların sorgulaması ile biz de sorgulamaya başlıyoruz. Başlangıçta tepkisel karşı çıkışlarımız olsa da üzerinde düşününce galiba haklı diyoruz. Ama aslında "galiba" sözcüğü ona doğru yaklaşmanın bir aralığı oluyor. Ondan sonra hakkını teslim ediyoruz ve kendisine bunu bildiriyoruz.

ÖU: Deniz uluslararası mimarlık yayınlarına projelerimizi göndermiş. Önce TED Koleji'ni gönderdi, yayınlamadılar, bozuldu. TED projesini geri çekiyordum demiş ve ortaklık birbirine girmiş. Genel Yayın Yönetmeni niye geri çekiyorsunuz diye mesaj atmış. Deniz, ben TED Koleji'nin uluslararası bir proje olduğunu düşünüyorum ama yayınlamadınız demiş. Ertesi gün paylaşımı reddeden

CerModern Sanat Merkezi, Cemal Emden

kişi özür dileyerek yazı yazmış ve CSO'yu da istemiş. Hepsini yayınladı şimdi. Ülke için de faydalı olacak bir çabası var.

SU: Biz medyayı iyi kullanan ofislerden biriymişiz. Geçen yapı dergisi bir şey yayınlandı, Deniz gösterdi, iyi kullanıyormuşuz. Şimdi de kitap çalışmasına başladık. Bir seneye yakın zamandır devam ediyor. Sonunda nasıl çıkacak bilmiyorum ama her cuma günü Pelin Dervişle internette kitap toplantısı yapıyoruz.

SM: Bu güzel bir haber. Ben bazen yaptığımız yapılardaki duyguları yaşamak isterim. İnsanların hayatına ne kadar dokunduğumuzu çoğu binada merak ederim. Giderim yerinde de gözlemlerim, idarecilerle de konuşurum. Sizin de böyle bir ölçümünüz var mı? Yaptığınız yapılarda size keyif veren sonuçlar, geri dönüşler nasıl oluyor?

SU: Evet, birçoğunda sormuşluğumuz var. Tabi hepsine gidilemiyor. Diyarbakır 2016 yılında yapı dalında ödül aldı, o nedenle davet ettiler gittik. Kayyum bakıyordu ve çok memnundu. Ankara Koleji'ndekiler de binalarından memnunlar ve kayda değer hiçbir bakım onarım masrafı yapmadıklarını söylüyorlar.

SM: TED açılalı kaç sene oldu ?

SU: 2003'te lise açıldı, 2005'te diğer eğitim yapıları açıldı. Spor-Sanat Merkezi ile birlikte 2012'de sosyal tesis-mezunlar derneği açıldı. Aynı sene yüzme havuzu ve spor salonları da açıldı. Geçen sene açacaklardı ama pandemi nedeniyle bu seneye kısmet oldu; sahne sanatları - gösteri merkezi açıldı. 1999'dan beri aşama aşama yapılıyor, CSO'dan da memnun gözüküyorlar ama tam olarak

bitmemiş; müteahhidin parası bitmiş, işi tamamlamadan kaçmış diye yorumlayanlar oldu. Yapımı bitmeden okulu açtılar, dediler.

ÖU: Beton olarak duran okullar var.

SU: Evet beton ya, şimdi biz boyuyoruz. Boyayacağımız yerlerini belirtiyoruz. Birkaç gün de ne renk boyayalım diye uğraşıyoruz.

SM: Özellikle renk için mi?

SU: Evet özellikle renk için. Onlar boyuyor yoksa. Herkesi tatmin etmek çok zor ama genelde memnun olduklarını söylemek mümkün. Boyayınca daha da canlı oldu okullar.

SM: Uğur Eken'in tasarımı olan yapının içerisindeki daireye ne zaman taşınıyorsunuz? Ne zaman aldınız, içine ne kadar müdahale ettiniz? Bir ara Özcan'ın oradan başka bir şeyle uğraşmadığını biliyordum, var mı bir gelişme?

SU: 1976 ya da 1977'de Botanik Park'ta dolaşırkenki o binanın görüntüsü gözümün önünde. Çiçeklikleri var, çiçeklerin rengini bile hatırlıyorum mor ve beyaz. Bu ne güzel binaymış dedim... 2000'lerin başında, bir arsa mı alsak, ev mi alsak diye düşünüyorduk. Nenehatun çok gürültülü biliyorsun, çocuklar o zaman küçük. Daha ferah bir yerde mi yaşasak diyorduk. Arsa baktık olmadı, bir yerlere baktık kim yaptıracak buraları dedik. Sonra oranın satılık olduğunu duyduk.

CerModern Sanat Merkezi, Cemal Emden

Gelibolu Tarihi Alan Yeni Şehitlik Tasarımları Fikir Projesi Yarışması 1. ödül, 2017

SM: Tasarımın Uğur Eken'e ait olduğunu biliyor muydunuz?

SU: Evet, Uğur Eken'in olduğunu dergilerden biliyorduk. Ankara'daki ilk teras evdi, sene 2001'de hemen satın aldık. İçindekiler çok müdahale etmişler, kapatmışlar. İçi planından okuduğum ferahlıkta değildi, kaba saba bir şey olmuştu. İçini söktük. O ara tabi çocuklar okul için yurt dışına gittiler, eve de çok fazla ihtiyaç kalmadı. Biz de işlere daldık. Derken Nenehatun'dan da sıkıldık Güniz Sokak'taki Türk Eğitim Vakfı'nın evine kiraya çıktık. Kirasını ödediğimiz sürece bizi çıkartmayacaklarını söylediler. 2020'nin başında burayı ve küçük mülklerinin hepsini satılığa çıkarttılar, baktık ki dışarıda kalacağız.

ÖU: Deniz geldikten sonra beraber yapalım dedik. 2019'da başladık ama araya pandemi girdi. 2020'de tekrar başladık pandemi devam ediyordu ve ara ara yine yasaklar geldi. Yine ara verdik ama şimdi epey toparlandı. Aslında orada kaba inşaat zeminleri de söktüm. Yapı yap bitmiyor, çok da büyük 270 metrekare. Aşağıda 4 oda, üstte 1 oda, salon,

mutfak var. Yerden ısıtma yapayım dedim. Arka taraftaki, Hindistan Elçiliği'ne bakan pencereleri yere kadar indirdim. Çünkü çok yüksekti hakikaten, neredeyse 1 metreye yakın yükseklik vardı. Ama mümkün olduğunca aslına, genel konseptine uygun olarak cepheyi hiçbir şekilde değiştirmedik. Mutfak aynı yerinde ama biraz büyüdü. Yapının kurgusunda kuzey tarafa servisleri, güney ve doğu tarafa da yaşama birimlerini koymuş. Çünkü Hindistan elçiliği olduğu için kapanma riski yok. Bunu koruduk ama pis su tesisatı değişti, zemin gitti, doğramalar gitti, her şey gitti...

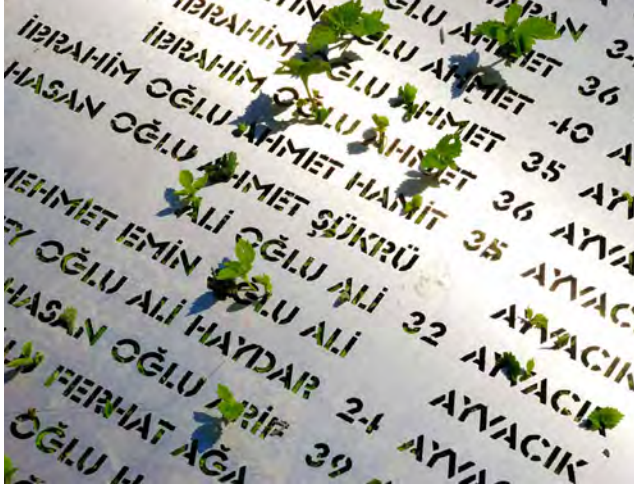
SU: Bizde teras yalıtımlarını hiçbir zaman doğru yapmazlar. Terastan 5-6 kat kaplama çıktı, altına su verdikçe üstüne yeni kaplama yapmışlar.

ÖU: 80 metrekare teras var o yüzden uzun sürdü, bir sürü işi var. 1000 metrekare yapmakla 300 metrekare yapmak çok fark etmiyor. Malzeme tedariki var, malzemenin ödemesi var, usta grubunu ayarlamak var...

SM: Meslek örgütlerinden aldığınız ödüller

ODTÜ Yüksek Lisansüstü Konukevi, Fotoğraf : Yerçekim

Gelibolu Kesikdere, Çataldere, Karayörük Deresi Şehitlikleri Detayı

gelirsek, kaç ödül oldu?

SU: 2004 TED Ankara Koleji Yerleşkesi ve 2016 Diyarbakır Yenişehir Belediye Hizmet Binası ile Ulusal Mimarlık Yapı Dalı ödülü; 2010 Cer Modern ile TSMD Yapı Dalı Ödülü; TED Ankara Koleji ile 2004 THBB Onur Ödülü; Güngören Tozkoparan Ortaokulu ile THBB 2016 Mimarlık Ödülü; TED Ankara Koleji Vakfı 2004 Özel Dalda Arkitera İşveren Ödülü; İstanbul Proje Koordinasyon Birimi 2015 Kamu Dalında Arkitera İşveren Ödülü var.

SM: Bunların aslında kamuya duyurulması gerekir.

SU: İstanbul Proje Koordinasyon Birimi'ni de okullardan sonra iş verenimiz olarak kamu dalında Arkitera'ya biz önerdik.

SM: Ben işveren ödülünü çok önemsiyorum. İşverenlerin bilinçlenmesi açısından da önemli. Kurumsal yapının mimarlığa nasıl baktığının bir göstergesi. İşverenin yapıları biraz da kendilerine benziyor diye düşünüyorum bazen.

SU: Doğru. İyi olan, katkı koyan yol açanların ödüllendirilmesi diğerlerinden ayıracı özellik olduğu için önemli.

SM: Mimari serbest bıraktıkları ve mimarlığına müdahale etmedikleri sürece daha çok verim aldıklarını düşünüyorum .

SU: Yapıya ve ihtiyaçlarına ilişkin, gizli saklı bir bilgi bırakmadan kendilerini doğru ifade ettiklerinde tabi ki daha iyi verim alıyorlar.

ÖU: Özel ödül meselesi de genellikle paralı bir şeye dönüşmüş durumda dünyada.

SM: Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz, keyifli bir sohbet oldu.

KORU(YAMA)MA ÜZERİNE ...

M.TURHAN KAYASÜ

Koruma yalnız zatik veya eski tarihi dönemlerin yapısal çevresini ve mimarisini korumakla sınırlı olmamalıdır. Turistik amaçlı olsun, eski dönemlerin kültürüne gösterilen saygı olsun bu tavır, yakın geçmiş ve gelecek nesillere bırakmamız gereken günümüz yapısal çevresi ve mimarisini için de geçerli olmalı, kültürel mirasın devamlılığı sağlanmalıdır.

Yapıların yaygın korunması için kullanıcıların kültürel sürekliliği gerekir. Yaratılan bir eser o mimariyi yaratan kültüre ait kişiler tarafından kullanılıyorsa, onu korumak çok zor. Son yüzyılda sosyolojik olarak Anadolu'daki kültürel sürekliliğin kesintiye uğraması iki süreçte olmuştur.

Bunlardan birincisi, kendi yöresindeki mimariyi yaratan halkların göçü ve 1920'lerdeki Anadolu ve Yunanistan arasındaki zorunlu mübadeleyi örnek gösterebiliriz. Göç edenlerden boşalan yapılarla Anadolu'nun diğer taraflarından veya kaybedilen topraklardan göç edenler yerleştirilmiş, ancak yeni gelenler daha evvelkilerin üretim ve yaşam biçimlerinden farklı olduğundan bu yapıları gereği gibi değerlendirememişlerdir. Hatta alıcısı olmayan mimari niteliği yüksek boşaltılmış yapıları istememişler, yörenin yönetimleri ile ilişkisi güçlü kişiler bunları sahiplenip, koruyarak kullanacaklarına veya satacaklarına, daha fazla para eder gerekçesi ile usta ellerden çıkmış yapı bileşenlerini sökerek parça parça satmışlar. (1) Yapı bileşenlerinin sökülerek satışı yaygın bir şekilde süregelmektedir.

Diğer bir süreç ise yoğun iç göçlerin sebep olduğu kent morfolojisinde ve mevut yapı stoğunun kullanımlarındaki değişikliklerdir. Son 60-70 yıllık zaman içinde hızlı kentleşme ve daha yeni ve üst standart arayışı, bir kenti ve yapılarının mimari dilini yaratanların, yapılarının günümüz koşullarına uymaması gerekçesiyle onları terk etmeleri sonucunu doğurmuştur.

Esas kullanıcıların, kullanım sürekliliği veya yeniden kullanım olanaklarını amaçlayarak bu yapıları günün koşullarına uyarlamak ve daha konforlu haline getirmek yerine, genel moda uyarak daha

Yeni semtlerde “modern”, daha “konforlu” yapılara taşınmayı tercih etmelerine sebep olmuştur. Terkedilen yapılar bu şekilde statü ve değer kaybediyor, yerlerine de o yapıları yaratan kültür ile ilişkisi olmayan, özellikle kırsal bölgelerden veya daha farklı sosyal kesimlerden gelenler tarafından ediniliyor veya işgal ediliyor. Bu süreçte o yapıyı korumak çok zor, hatta olanaksız hale geliyor. Türkiye’deki birçok yerleşim gibi Kayseri’yi buna örnek gösterebiliriz. (2)

Bunların dışında diğer bir sebep ise ekonomiktir. Hızlı ve yoğun kentleşme sonucu arsalarda yaratılan ekonomik ranttan dolayı, o arsalar üzerindeki değerlerin bizzat o kentin sakinleri tarafından ödenmemesi ve sahiplenmemesi sonucu korunamamasıdır. Bir diğer süreci içinde oluşan kent kişiliğinin günlük politika ve çıkarlar uğruna bizzat o kentin sakinleri ve yöneticileri tarafından yok edildiğini de birçok kentimizde görmekteyiz. Birçok kentimiz gibi Denizli de bundan nasibini almıştır. "Denizli insanı tarihini, kültürünü oluşturan kent dokusunu ve onlarca eserini birer birer yıkmak, yakmak ve yok etmek için bu derecede güçlü bir gayret içinde bulunmasının incelenmesi gerekir. Bir toplum geçmişinden neden uzaklaşmaya çalışır ki?" (3)

Koruyamamanın diğer bir sebebi ise mevcut kent dokusunu ve marmarisini korumak amacı da olan yeni imar alanları planlamak yerine mevcut alt yapı ve dokunun üzerinde plan değişikliği ile yoğunlaşmış olmasıdır. 1965 yılında çıkan Kat Mülkiyeti Kanunu ve zaman zaman kat nizamı ile oynanarak, özellikle 1968 yılında Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğü tarafından yapılan değişiklik ile Ankara'nın tamamında bir kat arttırılınan kat nizamı, Cumhuriyet dönemi, nitelikli, niteliksiz yapı ayırt etmeden eldeki yapı stokunun yıkılarak yapı-sat sistemi ile yeniden inşasının yaptığı tahribat buna bir örnektir. Alt yapıyı yeni imar alanları açmak yerine, "biz fakir ülkeyiz, alt yapıya ayıracak paramız yok" bahanesiyle, gerçekte kent rantının arttırılmasına sebep olan bu politikalar, birçok yapının yıkılmasına ve kent dokusunun bozulmasına yol açmıştır.

Diğer bir etken, bir zamanlar bir yapının yapılmasını sağlayan sta-

tünün ve ekonomik gücün zaman içinde azalmasıyla, sahiplerinin bütün iyi niyete rağmen, o yapının korunamamasıdır.

Bu durum, benzer bir şekilde kurumsal yapılar için de geçerlidir diye düşünürüm. Kent içinde konumundan dolayı kıymetlenen kamusal alanların kamusal işlevi ve değeri hiçe sayılarak taşıtılması ve yerine rant getirici işlevlere dönüştürülmesidir. Kurumlarda süreklilik yoksa yapılarında da süreklilik olamıyor. Özellikle son yıllarda kurumları dejenere eden, özde bu kurumlara pek de inanmayan bir zihniyet hâkim.

Bu kurumların çoğu modern toplumu meydana getiren kurumlardır. Dolayısıyla bunların mimarilerinin de modern olması çok doğal. Bu kurumların mimarilerini tarihte geriye gidip sanki o dönemde bu kurumlar varmış gibi ve mimarisi de öyle olmalıymış gibi yorumlamak veya o dönem mimarisine gönderme yaparak geleneği devam ettirme çabası doğru olmasa gerek. Durum böyle olunca bu kurumların yapıları korunamıyor. Büyüyen kentlerin merkezinde kalan bu yapıların, kamusal değerine rağmen, arsalarının rantı da yüksek olduğu için üzerindeki mevcut yapıyı korumuyor.

Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin 1722'de Avrupa'ya gönderilen ilk Osmanlı elçisi olmasıyla farkına varılan başta askeri, eğitim, mimarlık, resim gibi o dönem için Batı Avrupa'nın gelişmeye bağlı farklı özellikleri ve iç kaynaklardan doğan yenilik ve çağı yakalama ihtiyacına yönelik girişimler Osmanlıların dünyasına yeni boyutlar getirmişti.⁴ Bu girişimlere karşı dirençler olmuş, çağı yakalama niyetine karşın 300 yıldır süren direnç, bu süreçte iniş çıkışlara sebep olagelmıştır. Mustafa Kemal Atatürk dönemindeki kararlı çağdaşlaşma sürecine rağmen bu direncin hala devam ettiğini görüyoruz. Endüstri devriminin getirdiği yeni üretim ve yaşam biçimleri ister istemez 20.yy yeni kültürel dilini modernizm altında oluşturmuştur.

Sanayi çağında yeni tekniklerin ve malzemelerin ortaya çıkışı, yeni üretim biçimi sonucu değişen sosyal-kültürel yapı, hızlı kentleşme, bunlara bağlı olarak yeni anlam ve estetik arayışları, Avrupa'nın da

feodaliteye dayanan geçmiş kültürel dilinin, 1960'ların ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan post-modernizme kadar, ret edilmesine sebep olmuştur.

Mimari dahil tüm sanat dallarında ve estetik anlayışında bu yeni akımı görmekteyiz. Sanayi devriminin yarattığı kavramlarla sanayi toplumu olmadan tanışan ülkemizde geleneksel ve yerel olanla modernist olanın ilişkisinin gerilimli olduğu bir gerçek.⁵ Dolayısıyla da toplumun belirli bir kesimi tarafından “modernizm” kendine ait olmayan, kendine yabancı olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda modern yapılara yabancı duran bir zihniyet var.

Bazı kesimlerce modernizm sanki yalnız batı kültürüne ait bir oluşum olarak niteleniyor. modernizm sanayi devriminin bir sonucu olarak batıda çıkmıştır ama teorik olarak sanayileşmenin, yeni teknolojinin bir ürünüdür. Aydınlanma ve sanayileşme dünyanın başka bir yerinde gelişseydi, modernizm orada çıkacaktı diye düşünülebilir. Bir toplum sanayileştikçe ve çağın teknolojisine ayak uydurma çabasında oldukça ister istemez modernleşecektir. Tamamen bir ada devlet ve kültür olan Japonya buna örnektir. Daha geç olsa da batıdaki benzer ve paralel bir sanayileşme süreci geçirmiş olan Japonya kendi kültürü ile modernizmi içselleştirmiş, dünya modern mimarisine katkılarda bulunmuştur.

Son yıllardaki yıkımların, rant amacının da yanında kültürel tarihin gelişme sürecine bakılmaksızın, ideolojik bir ölçme insiyakı ile yapıldığına dair endişeleri de görmekteyiz.

Yerleşmelerin ve yapıların korunabilmesi için kamu ve özel kurumların ilk önce eldeki nitelikli yapı stokunun değerinin bilincinde olması, belirli kanunlar, yönetmelikler ve finansman olanakları ile sahip çıkması ve tarafları sahip çıkmaya zorlaması gerekmektedir.

Kaynaklar ve referanslar :

4,5 Batur, Afife: "Türkiye Mimarlığında Modernite Kavramı Üzerine", Mimarlık Sayı: 329, 2006, sayfa 50-53

19 Mayıs Stadyumu yıkılırken, 2018, Lale Özgenel

“82 Yıllık Ankara 19 Mayıs Stadyumunun Ardından”...

LALE ÖZGENEL

17 Temmuz 2018 tarihli bir haber, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk büyük ölçekli spor yapısı projesi ve uygulaması olan 19 Mayıs Stadyumu'nun yıkılma sürecini, “82 yıllık Ankara 19 Mayıs Stadyumunun Yıkımı Başladı” başlığıyla paylaştı. (1) Aynı dönem çıkan benzer haberlerde; stadyum için çürük raporu bulunduğu ve yıkılacağı, mevcut yapı yerine yapılmasına karar verilen yeni 19 Mayıs Stadyumu'nun 4 yıl içinde bitirileceği, statta bulunan Ankara Spor İl Müdürlüğü'ne ait demirbaşların tamamen sökülmeğe başladığı, stat koltukları, skorbord, demir aksamlar ve çimlerin söküldüğü ve sökülen tüm demirbaşların çevre illerdeki statlarda kullanılacağı bilgileri veriliyordu. Geçen üç yıl içinde stadyum yıkıldı, ancak yerine yenisi yapılmadı; yeni bir statın projelendirilmekte olduğu uzunca bir süredir söyleniyor olmasına rağmen proje ne kamuoyunda ne de meslek ortamında henüz paylaşılmadı. Sökülen demirbaşların başka statlarda kullanılıp kullanılmadığı da bilinmiyor. 19 Mayıs Stadyumu'ndan geriye kalan büyük boşluğun ne şekilde değerlendirileceğini bilmiyorken çok yakın bir zamanda, Ankara'nın bir başka tarihi stadyumu olan Cebeci Stadyumu'nun (1967) yıkımına da (2021) şahit olduk.

19 Mayıs Stadyumu'nun, çürük bir yapı

olarak ansızın gündeme taşınması ve ardından yapı bileşenlerinin hoyratça sökülerek yapının nihayetinde yıkılması, benim gibi çocukluk ve gençlik yıllarını 19 Mayıs Stadyum Kompleksi içinde bulunan çeşitli spor yapılarında geçirmiş olan pek çok eski sporcuyla derinden üzdü. Muhtemel ki aynı üzüntüyü, idareciler, antrenörler, tesislerin emektar çalışanları ve sporcu velileri ile stadyumun altında mekanları olan amatör futbol kulüplerinin oyuncularını ve idarecileri de yaşadılar. Bir dönem yapısının günlerce süren yıkımına yakından şahit olmak, kendi adıma sadece eski bir sporcu olarak değil, bir mimarlık tarihçisi olarak da hüzünlü bir süreçti, zira, inşaat makinalarıyla darbeleşip, parçalanan stadyumun taşıyıcı sistemi ve tribünlerinin çökme esnasında çıkardığı sesler, adeta yapının çığlıklar olmuştur.

Başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere pek çok Türk ve yabancı devlet adamının şeref locasından, ulusal bayramlarda gösteri yapan çocukları ve gençleri selamladığı ve alkışladığı, ulusal ve uluslararası spor karşılaşmalarını izlediği, çeşitli branşlarda milli ve olimpiik sporcuların ve antrenörlerin yetişmesinde rol oynamış olan bu yapının korunması ve iyileştirilmesi bir yana, böylesine itibarsız bir biçimde yok edilişi karşısında söylenecek her şey yetersiz kalıyor.

19 Mayıs Stadyumu yıkılırken, 2018, Lale Özgenel

19 Mayıs Stadyumu yıkılırken, 2018, Lale Özgenel

19 Mayıs Stadyum Kompleksi'nin Kısa Tarihi

19 Mayıs Stadyumu'nun projesi, ülkenin yeni başkentinde ihtiyaç duyulan kapsamlı bir spor yerleşkesinin vaziyet planını ve içinde yer alacak yapıların projelerini elde etmek amacıyla 1934 yılında düzenlenen uluslararası bir yarışma sonrasında hazırlanmıştı. Yerleşke kapsamında, yirmi bin kişi kapasiteli yarı açık bir stadyum, futbol antrenman sahaları, tenis kortları, yüzme havuzları, stadyumun tribünleri altında restoran, soyunma odaları, ıslak hacimler ve spor kulüpleri odaları gibi destek mekanlarının yanı sıra, içinde Cumhurbaşkanlığı Tribünü, yirmi bin kişilik birinci mevki tribünü, ahırlar ve askeri geçit pisti bulunan bir hipodrom tesisinin tasarlanması da istenmişti. Yarışmayı, İtalyan mimar Paolo Vietti Violı'nın önerisi kazanmıştı. (2) Mimarın öngördüğü programda, “atletik sporlar stadı, askeri törenler ve at yarışları için hipodrom, bir bisiklet stadı, ragbi, basketbol gibi ortak sporlar için alanlar, tenis kortları, jimnastik salonu, biri 60m. diğeri 30m. uzunlukta iki ayrı yüzme havuzu, vestiyerler, sporcular için binalar, sıhhi yardım bölümü, spor kulüpleri, bir işaret kulesi, atış poligonu, killi sahanın iyileştirilmesi ve drenajı, pergolalar ve ağaçlıklar” bulunmaktaydı. (3)

Vietti Violı kariyeri boyunca pek çok spor yapısı tasarlamıştı. Mimarın Türkiye için hazırladığı spor işlevli projeler arasında Ankara 19 Mayıs Stadyumu, İstanbul Spor ve Sergi Sarayı ile Ankara 19 Mayıs Stadyumu ile aynı akıbeti paylaşan ve 2018 yılında yıkılan İstanbul Dolmabahçe Stadyumu (İnönü Stadyumu) uygulanmıştır. (4)

19 Mayıs Stadyum Kompleksi Herman Jansen tarafından 1937 yılında hazırlanan Ankara İmar Planında spor alanı olarak ayrılmış bölgede gelişmeye başlamıştır. (5) Hipodrom ve stadyum, spor kompleksinin ilk yapıları olarak projelendirilmiş ve uygulanmıştır. 19 Mayıs Stadyumu 15 Aralık 1936'da, hipodrom 1937 yılında açılmıştır. Stadyumun açılışı dolayısıyla bir futbol turnuvası düzenlenmiş, turnuvaya İstanbul'dan Fenerbahçe ve Galatasaray, İzmir'den Altınordu takımları davet edilmiş, başkent temsilcisi olarak Ankaragücü katılmıştır. Dönemin başbakanı İsmet İnönü'nün başlama vuruşunu yaptığı turnuvada tüm maçlarını kazanan Fenerbahçe futbol takımı hem turnuvada birinci olmuş hem de Ankara 19 Mayıs Stadyumu'nda kupa kazanan ilk spor takımı ve kulübü olmuştur.

19 Mayıs Stadyum Kompleksi'nin çeşitli tarihlerdeki hava fotoğraflarına bakıldığında alanın, 2018'deki vaziyet planı ve yapısal durumunu zaman içinde aldığı görülür. (6) Buna göre, 1942 yılında hipodrom ve stad-

Vietti Violı'nın 19 Mayıs Stadyumu Spor Alanı yarışma projesi (Vietti Violı 1936)

yumunun yanı sıra, stadyumun çevresinde futbol ve atletizm sahaları ile tenis kortları bulunmaktadır, stadyum alanının kuzeybatısına da Paraşüt Kulesi inşa edilmiştir. 1957 yılına gelindiğinde, stadyumun güneydoğusuna bir spor salonu inşa edilmiş, burada yer alan atletizm sahası kuzeye alınmış, stadyumun doğu tarafında ise Ankara Tenis Kulübü yapılmıştır. Jansen Planında aynı bölge içinde ve bir bütün olarak ele alınmış olan hipodrom ve stadyum alanları, aynı yıl, Yücel-Uybadın Planında önerilen Kazım Karabekir Caddesi'nin açılmasıyla birbirinden ayrılmıştır. 1968 yılına gelindiğinde ise, stadyumun Maraton Kulesi yıkılmış (1965), kuzeyine bir açık yüzme havuzu tesisi, doğusuna Ankara Eskrim Spor Kulübü binası eklenmiştir. 1978'de ise, atletizm alanının yönü değiştirilmiş; stadyumun çevresinde kalan alanlara bazı yapılar ile bir grup baraka yapı (halter, tekvando, jimnastik, güreş ve boks sporlarının tesisleri olarak hizmet vermek üzere) inşa edilmiştir. Stadyumun kuzeybatısına yapılmış olan Kore Şehitleri Anıtı ve Parkı da bu döneme aittir.

19 Mayıs Stadyumu Yerleşkesi Yapıları

19 Mayıs Stadyumu (7)

Türkiye'de inşa edilen ilk stadyum olan yapı 1936 yılında kullanıma açılmış, 2018 yılında yıkılmıştı. Yıkıldığı tarihe kadar atletizm, güreş ve hentbol müsabakalarının yanı sıra, Ankaragücü ve Gençlerbirliği gibi Ankara'nın tarihi futbol kulüplerinin maçları için kullanılmıştı. Yakın zamana kadar milli bayram kutlamalarına da ev sahipliği yapmıştı. Kübik anlayışla tasarlanmış kapalı tribün kütlesi, geniş cam yüzeyler, girişlerin üzerindeki betonarme saçaklar ve yalın cephe anlayışı yapının modernist kimliğini oluşturan mimari unsurlarıydı. Stadyum için ayrılan bölgeden geçen İncesu Deresi nedeniyle bataklık niteliği taşıyan alanda, inşaat öncesinde kapsamlı ve uygun bir zemin ıslahı

yapılması gerekmişti. (8) Yapıda, bu tür zeminlere uygun betonarme temel ve büyük açıklık ve geniş yüzeyli betonarme saçak gibi dönemin ileri yapı teknolojileri uygulanmıştı. Yapının simgesi ve aynı zamanda silüet ögesi olan Maraton Kulesi 1965 yılında yıkılmıştı. 1980'li yıllarda yapının etrafına ağır ve kütleli bir çelik konstrüksiyon eklenmiş ve tribünlerin üzeri çelik bir çatı ile kapatılmıştı.

19 Mayıs Stadyumu inşaat halinde (Salt Araştırma, Fotoğraflar, TASUH8280001)

19 Mayıs Stadyumu inşaat halinde (Salt Araştırma, Fotoğraflar, TASUH8280004)

19 Mayıs Stadyumu inşaat halinde
(Salt Araştırma, Fotoğraflar, TASUH8280002)

19 Mayıs Stadyumu, 1938
(Atilla Cangır, Cumhuriyet'in Başkenticilt 2, no: 1781)

19 Mayıs Stadyumu, Gençlik ve Spor Bayramı, 1940
(Atilla Cangır, Cumhuriyet'in Başkenticilt 1: 609)

19 Mayıs Stadyumu, Gençlik ve Spor Bayramı, 1951
(Atilla Cangır, Cumhuriyet'in Başkenticilt 3: 1916)

Şeref tribününde İsmet İnönü ve diğer devlet yöneticileri,
(Atilla Cangır, Cumhuriyet'in Başkenticilt 3: 1911)

Paraşüt Kulesi (9)

Dört katlı, 41 metre yüksekliğinde, balkonlu bir kütle olarak tasarlanmış ve 28 Ekim 1937'de dönemin başbakanı Celal Bayar tarafından açılmıştır. İçinde asansör, merdiven ve çift ağırlıklı paraşüt atma vinci vardır. Kulenin en üst kotundaki dairesel balkon atlama terası olarak işlevlendirilmiştir. Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 04.04.1989 gün ve 759 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Atatürk Spor Salonu

1947 yılında Ankara Spor ve Sergi Sarayı için açılan yarışma sonucunda stadyumun doğusunda inşa edilen ilk kapalı spor salonunun çatısının çökmesinin ardından 1968 yılında inşa edilen yapıya sonraki dönemlerde çeşitli eklemeler yapılmıştır. (10) Ankara Arena Spor Salonu'nun açılışına (2010) kadar çeşitli branşların milli takımları tarafından antrenman salonu olarak kullanılmış, pek çok ulusal ve uluslararası spor müsabakasına ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından etkinlik amaçlı kullanılmaktadır.

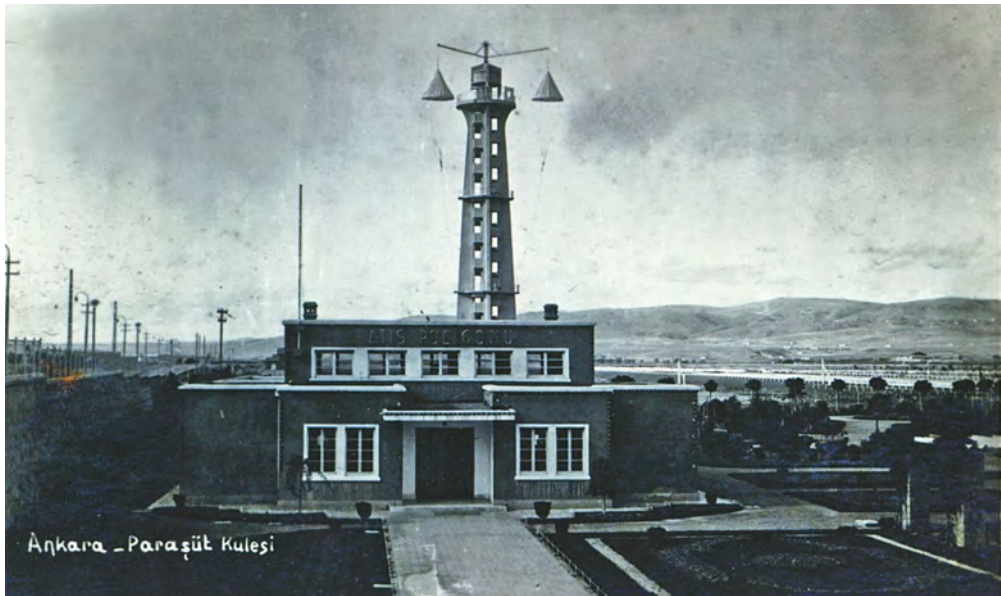
Ali Naili Moran Atletizm Sahası ve Tesisi

Ankara'nın ilk atletizm sahası olarak 19 Mayıs spor yerleşkesinin oluşmaya başladığı dönemde stadyumun doğusunda yapılmıştır. Bu alana sonradan spor salonu inşa edilmesi üzerine alanın kuzeyine alınmıştır. Sahanın kuzeybatı ve güneydoğusunda açık tribünler bulunmaktadır. Kuzeybatıda tribünlerinin altında kapalı bir spor salonu, güneydoğu tribünlerinin altında ise soyunma odaları, idari ofisler ve kafeterya yer almaktadır. Sahayı çevreleyen yapılar, yalın bir modern mimarlık diline sahiptir. Tribün-

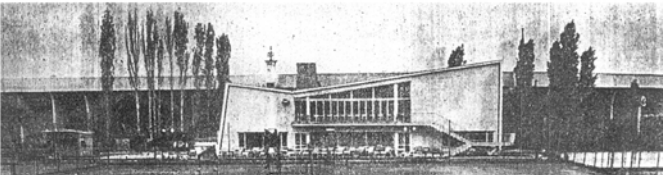
lerin dönemin betonarme yapım sistemine örnek teşkil eden taşıyıcı elemanları, altta kalan kapalı alanlarda açıkta bırakılarak strüktürün algılanması hedeflenmiştir.

Ankara Tenis Kulübü Binası (11)

Ankara Tenis Kulübü'nün nüvesini 1938 yılında yapılan iki açık, kil toprak zeminli kort oluşturur. Bu kortların bulunduğu alan ilerleyen süre içinde yapılan iki yeni kort ile birlikte toplam dört kort ve ahşap bir servis kulübesinden oluşan açık bir spor tesisine dönüşmüştür. Bu tesiste dönemin devlet adamları ve yabancı misyon temsilcilerinin de izleyicileri arasında olduğu uluslararası tenis turnuvaları düzenlenmiş, bu turnuvalar 1970'li yılların ortasına kadar devam ettirilmiştir. Uluslararası turnuvalar için Türkiye'ye gelen dünya çapında tenisçiler önce İstanbul Enternasyonal Turnuvası'na katılmış; sonrasında Ankara'ya gelip, Ankara Tenis Kulübü'nde düzenlenen Ankara Enternasyonal Turnuvası'nda mücadele etmişlerdir. Böylece Türk tenisçiler ve tenis severler 15 gün süreyle dünya tenisinin önde gelen isimlerini izleme ve onlarla maç yapabilme fırsatını elde etmişlerdir. Türkiye'nin yetiştirdiği önemli tenisçiler bu turnuvalarda yarışmış, milli sporcu olarak Türkiye'yi temsil etmiş ve çeşitli dereceler elde etmişlerdir. Tesis, 1947 yılında Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan ve Ankara'nın ilk federe tenis kulübü olan "Ankara Tenis Kulübü"nün tesisi olarak kullanılmaya devam etmiştir. Kurulduğu 1940'lı yıllarda henüz yapısal bir tesisi olmayan kulübün yerli ve yabancı oyuncularını gerektiğinde 19 Mayıs Stadyumu altındaki soyunma odalarını kullanmışlardır. Kulübün halen kullanılan ve 1954'te kullanıma açılan binasının projesi ise mimar Reha Ortaçlı tarafından hazırlanmıştır. Orijinal yapı iki

Ankara Paraşüt Kulesi ve Atış Poligonu, 1940, (Atilla Cangır, Cumhuriyet'in Başkenticilt 2: 1740)

Ankara Tenis Kulübü inşaat halindeyken
(Akşam 01.06.1955) ve 1957'de (Büyük Ankara'ya Doğru, 1957)

Ali Naili Moran Atletizm Sahası, 2018, Elvan Altan

katlı ve kompakt bir forma sahip olup, yer düzlemine göre açılı planlanmış yan cepheleri ve bu cephelerden farklı açılarla ortaya doğru eğimlenen betonarme, kırıklı düz çatısıyla özgün bir mimari silüet barındırır. Eğimli çatı plaklarının sürekliliği yan cepheleri oluşturur ve çatı plağı bir kabuk gibi binayı iki yandan sarar. Yapının, inşa edildiği dönemin modern mimari yaklaşımını temsil eden pek çok özgün mimari elemanı ve detayı vardır: giriş kapısını tanımlayan geniş bir dış rampa ve üzerindeki betonarme kanopi (kanopi 2014 yılında, yeniden yapılmak üzere yıkılmış, ancak yapılmamıştır); yapı içindeki ulaşımı sağlayan iki kollu iç rampa; rampanın formuna ve yükselişine referans veren dış cephedeki pencere dü-

Ankara Tenis Kulübü, asma kat ve lokal kısmı, Lale Özgenel

Ankara Tenis Kulübü, asma kat rampası, Lale Özgenel

Ankara Tenis Kulübü 1957'de (Ankara Tenis Kulübü Arşivi) ve 19 Mayıs Stadyumu yıkılmadan, Gülşah Aykaç

zeni; geniş, yüksek ve galeri boşluklu bir iç hacim ve S formulu döşemesi olan bir asma kat; rampa ve asma kat boyunca kullanılan yalın, demir boru profilli korkuluk ve bu korkuluğun devamı ve parçası olarak tasarlanan camekanlı kupa dolabı; galeri boşluğunu vurgulayan ve iki kat boyunca devam eden mermer kaplı ve eğik yüzeyli şömine;

asma katta yer alan ve cephe boyunca uzanan ince uzun formulu seyir balkonu; seyir balkonu ve asma kata dışardan erişim sağlayan, açılı konumlandırılmış, iki adet V formulu taşıyıcı üzerine inşa edilmiş dış merdiven; giriş cephesinde kullanılan, Türkiye'deki ilk ve öncü uygulamalar arasında olan, sıkıştırılmış odun yünü malzemenin imal edilmiş

Ziyan Ozan Yüzme Havuzu, atlama kulesi, Lale Özgenel, 2018

Ziya Ozan Yüzme Havuzu lokal kısmı, 2018, Elvan Altan

dikey güneş kırıcı paneller; giriş cephesinde kullanılan fasulye formlu dekoratif pence-reler. Kulüp binasında, mekânsal genişleme ve hizmet altyapısının iyileştirilmesi ama-cıyla 1960'lı yılların sonlarından itibaren çe-şitli tadilat, ekleme, değişiklik ve düzenleme yapılmış olsa da, özgün yapının mimarisi halen büyük ölçüde korunmaktadır.

Yapı, hem kütleli biçimlenme ve silueti hem de cephe düzeni ve iç mekân tasarımı açısından yüzyılın ortasında, ülke dışında da egemen olmuş modern mimarinin ikonik bir örneğidir. Günümüzde modernist mima-ri özünü çok büyük ölçüde korumakta olup, bu anlamda Türkiye'deki benzer dönem ya-pıları arasında nadirdir.

Ziya Ozan Yüzme Havuzu

1960'lı yılların ortasında stadyumun kuzey-batısında inşa edilmiştir. Biri küçük, diğ-e-ri büyük olmak üzere iki adet açık havuz ve açık tribününün yanısıra, yemekhane ve oturma salonu içeren kapalı bir alan ile havuzların çevresindeki açık yeşil alandan oluşmaktadır. Kompleks, yükseltilmiş bir platforma yerleştirilmiş, çift kollu bir ram-pa ile girişi vurgulanmıştır. Atlama kulesi, havuzun bir kenarında bulunan ve gölgelik olarak kullanılan betonarme saçak ve ye-mekhane birimi, dönem mimarisinin özel-liklerini taşımaktadır.

Yaşar Doğu Güreş Salonu ve Federasyonu Binası

Stadyumun kuzeybatısında, tahminen 1960'lı-1970'li yıllarda inşa edilmiş olan ya-pının özgün projesinde ön kısmı açıktır. Bu kısım, sonraki bir dönemde eklenen idari bölümle kapatılmıştır. Ön kısımda, cephede ekspoze edilmiş olan V formu taşıyıcı ele-manlar (kolon ve kirişler), dönemin betonar-me taşıyıcı sisteminin özgün ve başarılı bir uygulamasıdır.

Ziya Ozan Yüzme Havuzu tesis giriş rampası, 2018, Lale Özgenel

Ankara Eskrim Spor Kulübü, 2018, Elvan Altan

Yaşar Doğu Güreş Salonu, 2018, Elvan Altan

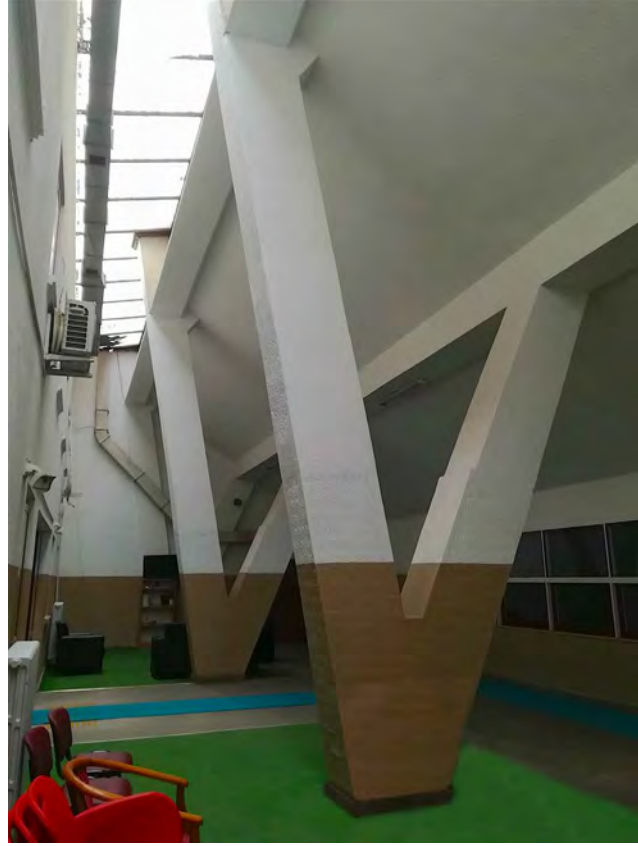
Ankara Eskrim Spor Kulübü Binası

1940 yılında kurulan Ankara Eskrim Spor Kulübü binası stadyumun doğusunda, 1964 yılında inşa edilmiştir. Kulüp binası yapılmadan önce 19 Mayıs Stadyumu Sahaya Çıkış Tribünü (yıkılmadan önceki adıyla Protokol Tribünü) altındaki mekânlardan biri kulüp tesisi olarak kullanılmıştır. Yapının özgün kısmını, cepheleri Ankara taşı kaplı olan tek katlı bölüm oluşturur. Bu bölümde bulunan giriş açıklığı/kapısı ile geniş dikdörtgen pencere de yapının özgün

mimari elemanlarıdır. Yapıya zaman içinde ekler yapılmış, pencere doğramalarının de-ğiştirilmesi gibi değişiklikler uygulanmıştır. Eskrim salonu ve yer döşemesi, merdiven ve balkon korkulukları gibi iç mekân detayları ise özgün durumdadır.

Kore Şehitleri Anıtı ve Parkı

1953 yılında Kore Savaşı'na katılan Türk as-kerlerin anısına Kore hükümetinin hediyesi olarak1973'de, Cumhuriyet'in 50. yılında inşa edilmiştir. Ankara Kültür ve Tabiat Varlık-

Yaşar Doğu Güreş Salonu, 2018, Elvan Altan

larını Koruma Bölge Kurulu'nun 18.03.2005 gün ve 416 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Diğer Yapılar

19 Mayıs Spor Kompleksi alanı içinde ayrıca Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından kul-lanılan idari binalar ve boks, halter, güreş, taekwondo ve jimnastik branşlarının kulla-nımı için inşa edilmiş olan baraka nitelikli, mimari açıdan özgün olmayan yapılar da bulunmaktadır.

DEĞERLER VE KORUMA ÜZERİNE

19 Mayıs Stadyum Kompleksi, Türkiye Cum-huriyeti'nin ilk planlanmış spor yerleşke-sidir. Bu nedenle Türkiye'nin kentsel plan-lama, mimarlık ve spor tarihinde önemli bir kesiti temsil etmektedir. Kompleksin bulunduğu alan, 1930'larda, Ankara'nın baş-kent olarak planlanması ve bu planlama doğrultusunda başlatılan yapılaşma sü-re-cinde oluşmaya başlamıştır. Tren Gari ve hemen karşısındaki 19 Mayıs Stadyumu ve 1943 yılında açılan Gençlik Parkı, Esenboğa havaalanının 1955 yılında faaliyete geçme-sine kadar kente yoğunlukla demiryoluyla gelenleri karşılayan yapılar ve kentsel me-kanlar olmuştur. Stadyumun çevresindeki alana zaman içinde, alanın orijinal yerleşim planından farklı bir yerleşim şeması içinde, yukarda anılan spor yapıları ve diğer tesis-ler eklenmiştir. Bu eklemelerle alan, 1970'li

Stadyumun yıkılmadan önceki durumu (https://cdn.karar.com/news/703390.jpg)

yıllarda bugünkü vaziyet planına ulaşan bir spor yerleşkesine dönüşmüştür.

Yerleşke, zamanla gelişen ve genişleyen kentte, işlevi ve ulaşım kolaylığı açısından merkezi bir konum edinmiş, sunduğu spor olanakları ve etkinlikleri açısından bir sosyal çekim alanı olmuştur. Gelişmeye başladığı 30’lu yıllardan bugüne kentin en yoğun kullanılan spor alanı olarak varlığını sürdürmüştür. Alandaki tüm diğer spor yapıları halen etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

2019 yılında hazırlanan bilirkişi raporunda 19 Mayıs Stadyum kompleksinin değerleri ve önemi şu şekilde ifade edilmiştir: (12)

“19 Mayıs Spor Kompleksi ilk amatör spor kulüplerinin kurulması, varlığını sürdürmesi ve gelişmesinde önemli ve etkin bir rol oynamıştır. Ankara’nın toplu taşıma ile ulaşılabilirlik en merkezi bölgesi olan Ulus’da yer alan kompleks içinde faaliyetlerini sürdüren amatör spor kulüplerinin oyuncularını (minik, yıldız, genç ve büyük kategorileri için) ve mensupları alana Ankaray, metro, dolmuş ve otobüs gibi toplu taşıma araçlarıyla Ankara’nın her bölgesinden rahatlıkla ulaşabilmektedirler. Özellikle ekonomik şartları yetersiz ve/veya kentin merkezi konumda olmayan bölgelerinde ikamet eden sporcu, antrenör ve ilgili diğer tüm spor uzmanları için de bu ulaşım kolaylığı kaybedilmemesi gereken bir avantajdır. Bu ulaşım avantajı sonucunda, kentin dört bir yanından alana gelen sporcular, atletizm, tenis, yüzme, güreş

ve eskrim gibi ilgili spor branşına özel tasarlanmış tesisleri olan kulüplerin yanı sıra, özel tesisi olmayıp stadyum altındaki mekânları kullanan futbol kulüpleri gibi amatör icra edilen spor branşlarında da eğitilerek 19 Mayıs Spor Kompleksi içinde yetişmişler ve yetişmeye devam etmektedirler. Komplekste bulunan amatör ve federe kulüplere bahsi geçen branşlarda müsabık sporcu olmayı hedefleyen çocuk ve gençler öncelikle başvurmaktadır. Bu kulüplerde ve kompleksin diğer tesislerinde düzenlenen müsabakalar ve turnuvalar kamuya açık olup, ilgili her kesim tarafından izlenmektedir. Farklı spor branşlarının aynı kompleks içindeki birlikteliği, aynı zamanda, değişik kültürel ve sosyal çevrelere mensup sporcuların birbirleriyle tanışması ve kaynaşmasına vesile olmakta, antrenman ve müsabaka ortamlarında karşılıklı ziyaret ve destek verilmesi dostlukların pekişmesini, farklı spor branşları hakkında bilgilenme ve ilgi sağlamaktadır.

Bu özellikleri çerçevesinde bu alan, Türkiye’de Cumhuriyet döneminin yaşam biçimini yansıtması, Ankara’nın yapıli çevresinin kimliğinin ve dokusunun bu dönemdeki dönüşümüne ve toplumun bu dönemdeki sosyal yaşantısının gelişimine katkıda bulunmuş olması nedeniyle tarihsel ve belge değeri taşımaktadır. Cumhuriyet’in vatandaşları ve özellikle Ankaralıların belleğinin bir parçası olarak alanın anı, kimlik ve simge değeri bulunmaktadır.

„yapılar, plan şemaları, kütle ve cephe kurguları, malzeme ve teknik uygulamaları ve detaylarıyla, yirminci yüzyıl Türkiye mimarlığının modern tasarım özelliklerini

taşımaktadır. Yalın geometrik formlar kullanılarak tasarlanmış olan bu yapılar, dönemin işlevselci ve akılcı planlama ve biçimlendirme anlayışını örneklemektedir. Alanın giriş kapısı dahi modern tasarım anlayışına örnektir. Yapıların geniş açıklıklı mekânları öne çıkaran yapısal özellikleri de dönemlerinin betonarme yapı teknolojisini örneklemektedir.

19 Mayıs Spor Kompleksini oluşturan yapılar, inşa edildikleri dönemden bugüne etkin şekilde kullanılmakta ve özgün tasarımlarında belirlenen işlevlerini sorunsuzca sürdürmektedir. Bu yapılar, günümüzde gelişen betonarme uygulama ve koruma teknolojisinin sağladığı olanaklarla gerçekleştirilecek bakım ve onarımlarla özgün özellikleri bozulmadan yapısal durumlarını koruyabilir ve güncel ihtiyaçlara uyum sağlayarak kullanımlarını sürdürebilir durumdadır. Bu çerçevede, yapıların işlevsel, ekonomik ve süreklilik değerleri bulunmaktadır.

Cumhuriyet dönemi boyunca değişen ve çeşitlenen modern mimarlık yaklaşımının örnekleri olan spor yapılarından oluşan 19 Mayıs Spor Kompleksi, bu çeşitlilikte tarihi spor yapısını ve onları bütünleyen açık spor alanlarını bir arada barındıran ve halen kullanılmakta olan tek spor alanıdır. Bu anlamda yaşayan bir spor tarihi müze alanı olarak da değerlendirilebilecek olan 19 Mayıs Spor Kompleksi alanı ve bu alanda yer alan spor yapıları, sayılan değerleriyle çeşitli bilimsel araştırmalara ve yayınlara konu olmaktadır.”

DEĞERLENDİRME

19 Mayıs Spor Kompleksi bugün, ortasında kocaman bir boşluk ve bu boşluğun etrafında, birbirinden kopuk ve bağımsız işlev gören; bazıları niteliksiz bazıları ise nitelikli dönem örnekleri olan ama bakımsız kalmış yapılar barındırmaktadır. 19 Mayıs Stadyumu gibi, ev sahipliği yaptığı spor branşının ve müsabakalarının sportif ve mekânsal ihtiyaçlarına ve sosyal işlevlerine uygun tasarlanmış Ankara Tenis Kulübü, Ziya Ozan Yüzme Havuzu, Ali Naili Moran Atletizm Sahası, Ankara Eskrim Spor Kulübü, Yaşar Doğu Spor Salonu ve Atatürk Kapalı Spor Salonu yapılarında geçen zaman içinde çeşitli yıpranmalar meydana gelmiş, yapılar kısmen ve çoğu zaman maddi olanaksızlar nedeniyle bakımsız kalmış, değişen kullanımlar veya yeni mekânsal ihtiyaçlar özgün tasarımlarla uyumsuz, niteliksiz eklerin ve iç mekan değişikliklerinin yapılmasına yol açmıştır. Buna karşın tüm yapılar halen özgün işlevlerine uygun bir biçimde yoğun olarak kullanılmaktadır.

Şüphesiz ki alanın mekân ve çevre nitelik-

lerinin iyileştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu anlamda, yerleşkenin özgün fonksiyonuyla uyumlu bir iyileştirme ve yeniden işlevlendirme önerisi geliştirilmesi, bu çerçevede yapısal yoğunluğun azaltılması, spor tarihi müzesi, spor kütüphanesi ve açık spor sahaları ve dinlenme alanları gibi yerleşkenin orijinal işlevini ve bellek değerini koruyup, sürdürecektir sportif, kültürel ve rekreatif işlevlerin eklenmesi mümkündür. Bu yaklaşım içinde, yukarıda kısaca tanıtılan modern dönem spor yapılarının korunması, iyileştirilmesi ve güncel sportif kullanımlarının sürmesi ile, hem alanın çok katmanlı bir spor kültürü adası/odağı olarak tarihselliğini, işlevini ve anlamını koruması hem de yeni değerler kazanarak bir kentsel çekim merkezine dönüşmesi olasıdır. Türkiye’deki yasal mevzuat da spor yapılarının tescil edilerek korunmasına bir engel teşkil etmemektedir. Bir başka deyişle, yirminci yüzyıl modern mimarlık eserlerinin birçok örneğinde uygulandığı gibi, modern dönem spor yapılarının da Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları tarafından kültür varlığı olarak tescil edilmemesi için herhangi bir neden bulunmamaktadır. Bunun bir örneği İstanbul İnönü Stadyumu’dur; yapı tescillenmiş olmasına rağmen varlığını sürdürememiş ve 2013 yılının sonlarında yıkılmıştır. (13)

Nitekim, Türkiye dışındaki ülkelerde, kentin belleği ve spor tarihini temsil ettikleri için önemsenerek koruma altına alınmış pek çok modern spor yapısı bulunmaktadır; 19 Mayıs Stadyum Kompleksi’nin mimarı Vietti Violi’nin 1923 yılında tamamlanan Milano’daki San Siro Hipodromu; Kanada-Montreal’de 1924 yılında tasarlanmış olan hokey stadyumu Montreal Forum; Finlandiya-Helsinki’de 1934 yılında tasarlanmış olan Olimpik Stadyum; Malezya-Kuala Lumpur’da 1956’da tasarlanmış olan Merdeka Stadyumu; Endonezya-Jakarta’da ana stadyum, yüzme stadyumu ve diğer servis

ve destek birimlerini içeren 1958 tarihli Gelo-ra Bung Karno Spor Kompleksi ile yine aynı ıla ait Gana-Kumasi’deki Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Stadyumu gibi.

19 Mayıs Stadyumu’nun yerine yapılacağı söylenen yeni stadyumun projesi, bu stadyumun tarihi bağlamla ve bu bağlamı oluşturan modern dönem spor yapılarıyla ne şekilde ilişkileneceği, dönem yapılarının korunması konusunda ne tür yaklaşımlar içerdiği, fiziki çevre ve dış mekân kullanımlarına dair ne tür düzenlemeler önerdiği, alana nasıl bir büyüklük ve kitle etkisi getireceği gibi, bu tarihi yerleşke alanının geleceğine dair konular hakkında bilgi sahibi değiliz. 19 Mayıs Stadyumu’nun yerinde bugün, bir kısmı açık otopark olarak kullanılan büyük bir boşluk var. Yapıdan geriye kalan bu boşlukla birlikte, kent hafızasının önemli bir dönemi silinmiş, tarihi bağlamların silueti değişmiş oldu. Oysa ki, ihtiyaç duyulan büyüklükte, güncel teknolojilerle donatılmış ve çağdaş mimariyle tasarlanmış yeni bir stadyumun ulaşım, altyapı, çevre vb. ölçütler açısından elverişli bir başka konumda yapılması düşünülebilirdi. Ankara’da, merkez ve ilçelerde, farklı seyirci kapasitelerine sahip on civarında stadyum yapısı bulunuyor. Yaklaşık 5,600 milyonluk nüfusa sahip kentte mevcutların üzerine büyük, teknolojik ve çağdaş yeni bir stadyuma ihtiyaç duyulması yadırgatıcı değil. Ancak kentin spor donatılarının artırılması ve zenginleştirilmesine yönelik projelerin, kentin spor belleğini temsil eden, Cumhuriyet’in ilkleri arasında yer alan 19 Mayıs Stadyumu ve Cebeci Stadyumu gibi tarihi spor yapılarının yıkılması yaklaşımı üzerinden kurgulanması hem yadırgatıcı hem de üzücü; hele ki her iki stadyumun da korunarak iyileştirilmesi ve kullanılmaya devam etmemesi için bir neden yokken ve bugünün teknolojileri ile her türlü tarihi yapının yapısal anlamda güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi olanaklıyken.

19 Mayıs Stadyumundan geriye kalan boşluk, 2018, Lale Özgenel

Referans ve Notlar:

1.https://www.cnnturk.com/spor/futbol/82-yillik-ankara-19-mayis-stadyumunun-yikimi-basladi. Benzer haberler Temmuz ve Ağustos 2018’de çeşitli haber sitelerinde de paylaşıldı.

2.Paolo Vietti Violi (1882-1965, Vogogna), Paris Ecole des Beaux Arts mezunu olan ilk İtalyan mimardır. Yaşamını ve mesleğini Milano kentinde sürdürmüş olan mimar, İtalya’da mimarlık yapabilmek için Kraliyet Politeknik Üniversitesi’nde (Regio Politecnico) ikinci kez mimarlık eğitimi almak zorunda kalmıştı. Vietti Violi tarafından sunulan ve tüm projelerde birlikte çalıştığı ortakları Andrea Benko ve Ladislao Kovacs ile iki Türk mimarla birlikte hazırlanan tasarım, ikinci değerlendirme aşamasına kabul edildi; bu aşamada biri Fransız diğeri Alman, iki mimarlık ofisinin projeleriyle yarıştı, Ricco, P. “Finding a Balance Between Art and Technique: The Sports Centers Designed by Paolo Vietti Violi in Turkey”, P. Girardelli ve E. Godoli (der.) Italian Architects and Builders in the Ottoman Empire and Modern Turkey, Design Across Borders içinde, Cambridge Scholars Publishing, 2017, 267-280.

3.Aslanoğlu, İ. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, 1923-1938, Ankara, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, (2001), 230.

4.Vietti Violi, Mimar Şinasi Şahingiray ve mimar Fazıl Aysu’dan oluşan ekip Dolmabahçe Stadinın proje çalışmalarına 1939 yılında başlamış, stad, 19 Mayıs 1947’de, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü döneminde açılmıştı. Stadyumdaki ilk maç 23 Kasım 1947 tarihinde Beşiktaş ve İsvaç AIK takımları arasında oynanmış, stadyumdaki ilk golü Beşiktaş’ın futbolcusu Süleyman Seba atmış, maç 3-2 AIK’nın galibiyeti ile sonlanmıştı. Stadyumun ismi 1952 yılında Mithatpaşa, 1973 yılında İnönü Stadi olarak değiştirilmişti, https://www.biyogografi.info/bilgi/bjk-inonu-stadi. Mimarın Türkiye’deki uygulanmayan spor işlevli projeleri: Manisa, Samsun, Trabzon, Afyonkarahisar, Erzurum, Eskişehir, Edirne, Tekirdağ, Isparta, Kütahya, Adana, Aydın, Bursa, Kırklareli için spor alanı düzenleme planları; İstanbul için, hipodromunun ilk planı (1934), Tepebaşında spor tesisleri (1938), Sarayburnu’nda yüzme havuzu (tarih bilinmiyor), Spor Salonu (1954), Veliefendi Hipodromu (1955), Fenerbahçe Stadyumu (1955); Adana için, Atatürk Park (1939) ve Hipodrom (tarih bilinmiyor); İzmir için Hipodrom (1957); Ankara için Cebeci Stadyumu (tarihi bilinmiyor), Ricco, P. “Finding a Balance Between Art and Technique: The Sports Centers Designed by Paolo Vietti Violi in Turkey”, P. Girardelli ve E. Godoli (der.) Italian Architects and Builders in the Ottoman Empire and Modern Turkey, Design Across Borders içinde, Cambridge Scholars Publishing, 2017, 270.

5.Jansen, H. Ankara İmar Planı, Ankara Belediyesi, 1937.

6.Alanın gelişim tarihi için bkz. Bican, N. B. Towards A More Socially Inclusive Urban Space Stimulated By Sports: The Case of 19 Mayıs Sports District [Sporla Canlandırılan Toplumsal Olarak Daha Kapsayıcı Bir Kamusal Alana Doğru: 19 Mayıs Spor Alanı Örneği], Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2009.

7Vietti-Violi, P. “Les Installations Sportives d’Ankara”, La Turquie Kemaliste, 1936, 11-13; 19 Mayıs Stadyum Kompleksini dönemin dinamikleri içinde ele alan bir çalışma için bkz. Korkmaz, Z. Ankara 19 Mayıs Stadyumunu (Ankara Millî Stadi’nin) Okumak: Erken Cumhuriyet Döneminde Mekân, Toplumsal Yaşantı ve İdeoloji, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007.

8.Örmecioglu, H. T. Selçuk Arslan, S. “Erken Cumhuriyet Döneminde Betonarme Teknolojisi: Ankara Stadyum ve Hipodrom Yapıları”, Docomomo-tr/Türkiye’de Modernizmin Yerel Açılımları Poster Sunuları II, 11-12 Kasım 2005, İzmir.

9.Aynı yıl açılan İzmir’deki kule ile birlikte Türkiye’nin iki paraşüt kulesinden biridir.

10.1956 yılında kullanıma açılan Ankara Spor ve Sergi Salonunun betonarme kabuk çatısı 2 Haziran 1958 tarihinde, saat 20:30’da çöktü, bkz. Kumbasar, N. “1958 de Çöken Ankara Kapalı Spor Salonu Hakkında”, İMO Teknik Dergi, 2015, 262, 7099-7114; Bayülke, N. “Ankara Spor Sarayı Neden Çöktü?”, TMH (Türkiye Mühendislik Haberleri), 2009-1, 453, 47-57.

11.Ankara Tenis Kulübünün tarihi ve yapının mimarisi için bkz. Özgenel, L. “Tennis in Republican Turkey and Ankara: The Emergence of a Sport as a Society and Space [Cumhuriyet Döneminde Türkiye ve Ankara’da Tenis: Camia ve Mekân Olarak Bir Sporun Yükselişi]”, TÜBA-KED – Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, 2017, 16, 11-33; Özgenel, L. “Reha Ortaçlı (1921-2010) Anısına-Ankara Tenis Kulübü”, Bülten - Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2010, 80, 36-39; TH&İDL Mimarlık. “Ankara Tenis Kulübü”, Türk Serbest Mimarlar Derneği Arşivi için modernist yapıların tescilli çalışmalarını kapsamında hazırlanan TSMD sergi panosu, 2009.

12.Rapor, 22 Ocak 2019 tarihli olup, Elvan Altan, Lale Özgenel, Metin Şenbil tarafından hazırlanmıştır. Metinde yer alan bilgi ve görsellerin bir kısmı ile doğrudan alıntılanan kısım, Elvan Altan ve Lale Özgenel tarafından yazılan bölümden alınmıştır.

13.Dolmabahçe Stadyumu, İstanbul II Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından, “mimari ve yapısal özellikleri bakımından modern mimarlık anlayışını yansıtan spor yapılarından biri”, “... İstanbul’daki ilk spor yapısı olması, eski açık tribünün kolonadlı giriş cephesi ve Meclis-i Mebusan Caddesi cephesinin özgün mimari ve tarihi belge değerini koruması ve Dolmabahçe Sarayı koruma alanı sınırları içinde kalması” gerekçelerine dayanılarak 2005 yılında tescil edilmişti. Uygulanan yeni projede stadyum ölçek ve silüet olarak daha ağır ve büyük bir kentsel kitle olarak tasarlanmış, özgün yapının sadece deniz tarafından bakan cephesinin küçük bir kısmı korunmuştur, 22 Ocak 2019 tarihli bilirkişi raporu.

Giderek bilinçli ve ideolojik bir tavırla yok edilen modern mimarlık mirasımızın, en azından Mecidiyeköy Likör Fabrikası gibi bir önemli yapısının kurtarılması mutluluk verici. Likör Fabrikası'nın hayata döndürülmesi sırasındaki planlama ve tasarım süreçlerinde yapının çevresi ile birlikte düşünülmesi, yeni kompleks ile ilişkisinin titiz bir şekilde ele alınması ve kente nasıl bir katma değer sağlanabileceğinin araştırılması da böylesine hassas dengelerde duran bir sürecin nasıl sürdürülmesi gerektiğinin çok net, önemli ve güzel bir örneğini veriyor.

MECİDİYEKÖY LİKÖR FABRİKASI

Fotoğraf: Studio Majo, Engin Gerçek

1. SANAYİLEŞME AMAÇLAYAN ÜLKEDE BİR FABRİKA

“Türkiye’yi müstakil millet yapmak şiarının bugünkü manâsı Türkiye’yi iktisaden müstakil ve tam teşekküllü bir vahdet haline getirmek demektir.”

- Türkiye Cumhuriyeti’nin Birinci Sanayi Planı

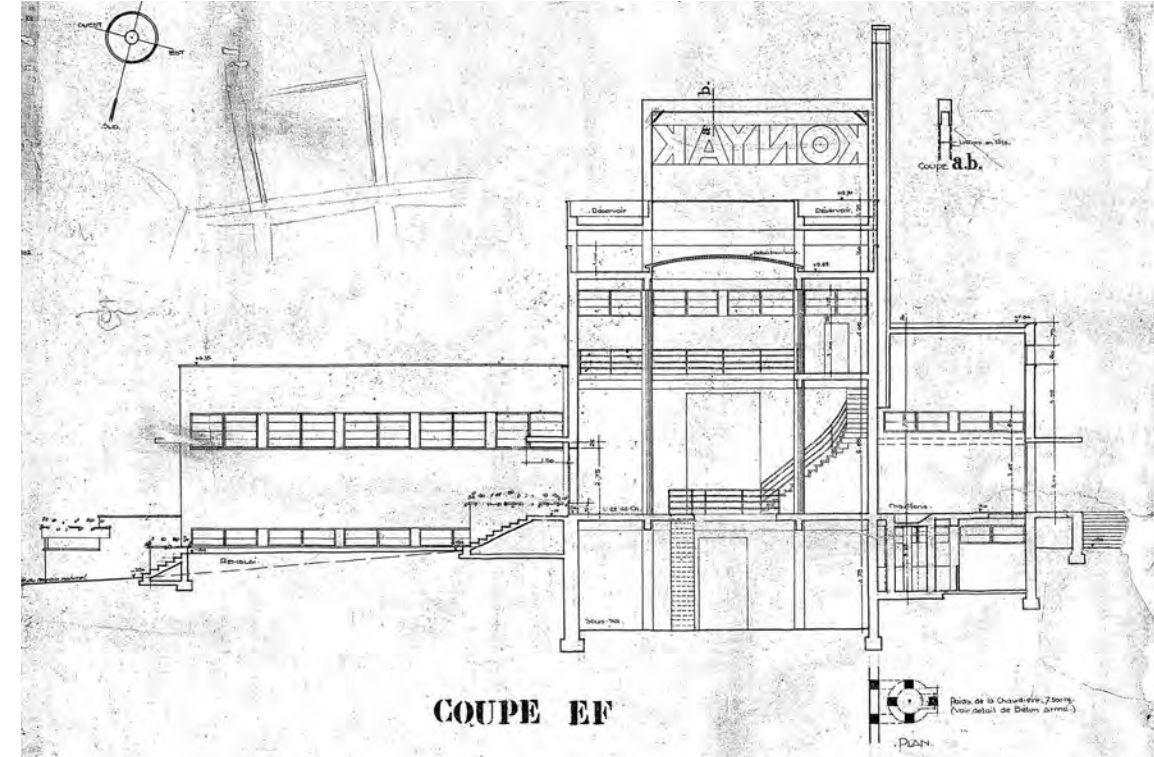
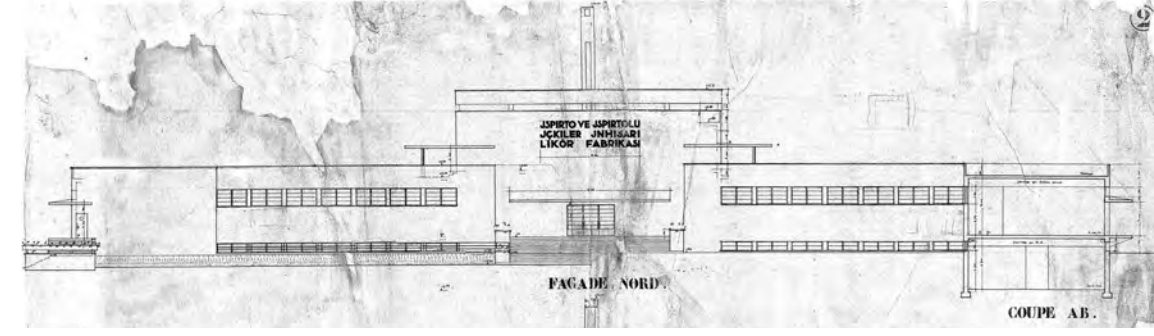
Cumhuriyetin ilk yıllarında gündemde olan özel teşebbüse ve yatırıma dayalı liberal ekonomi politikası 1929 dünya ekonomik bunalımıyla birlikte hızla tıkanır. Artık devlet güdümünde planlı bir ekonomik sisteme geçiş amaçlanmaktadır. Bu ortamda varlık kazanan Mecidiyeköy Likör Fabrikası’nın açılışı 24 Nisan 1931’de yapılır. Fabrikanın planlamasında, donatılmasında ve işletilmesinde Fransızların bilgi ve deneyiminin katkısı büyüktür.

Yapıyı tasarlayan dönemin önemli mimarı Robert Mallet-Stevens’in 1930’larda Fransa’daki ünü neredeyse Le Corbusier ile yarışmaktadır. Bu fabrika onun tasarladığı ender sanayi yapılarındandır. Üstelik ülkesi dışındaki tek işidir. Sadece bu açıdan bile önem taşır.

Ancak yapının tasarım ve inşaa sürecinde Robert Mallet-Stevens’in İstanbul’a geldiğine dair hiçbir veri yoktur. Fabrika, Fransız mimarlık dergisi “L’Architecture d’Aujourd’hui”nin Ekim 1931 sayısında Robert Mallet-Stevens tasarımı olarak yayınlanır. Burada verilen bilgilerden yapının bir Türk müteahhit olan Mühendis Galip Bey tarafından gerçekleştirildiği ve tüm ayrıntı çözümlerinin de ona ait olduğu anlaşılır.

Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet eliyle kurulan pek çok tesis gibi kısıtlı imkanlarla ve tümüyle yerli kaynaklarla gerçekleştirilen yapının bodrum kat duvarları kuzey İstanbul'dan çıkan ve siyaha çalan moloz taşlarla, giriş ve üst kat duvarları ise yerli harman tuğlasıyla inşa edilir. El presi ile dökülmüş ve özellikle merkezdeki büyük salonla odalarda kullanılmış olan karo mozaikler dikkat çekicidir. Yapı hizmete girdiği gün, açılış haberi Cumhuriyet Gazetesi'nin ana sayfasından duyurulur.

İlk tesis, bir ana üretim binası ve bir de giriş pavyonu olmak üzere iki kütle halindedir. Boğaziçi Köprüsü bağlantı yolu yapım çalışmaları sırasında giriş pavyonu ortadan kaldırılır. Bu esnada fabrikanın arazisi giderek küçülürken üretim de artmakta ve çeşitli ek yapılara gereksinim duyulmaktadır. 1958'de

Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

ana yapının giriş kısmına (kuzeyine) yeni bir idare bloğu eklenerek yapının bütünlüğü bozulur.

Fabrika 2000 yılında işlevini yitirdikten sonra, TEKEK tarafından genel müdürlük hizmet binası olarak değerlendirilmek istenir. Bu uygulama için ilkin İTÜ Rektörlüğü Yapı ve Deprem Uygulama - Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından bir proje ve rapor hazırlanır. Daha sonra bu proje temel alınarak yeni bir tadilat projesi yapılır ve bu projenin uygulanması sonucunda yapı özgün halinden büyük ölçüde uzaklaşır.

Yapının bazı bölümleri ortadan kaldırılır ve özgün pencere düzeninde değişiklikler yapılır. Dahası, ofis işlevinin gerektirdiği ılık nedeniyle yapının etrafındaki zemin kazılır ve bodrum kata ılık alınır. Çatı biçimlenmesi ve örtüsü tamamen değiştirilir. İç mekan

odalara bölünür, merdiven sistemi farklılaştırılır, alüminyum doğramalar takılır, özel olarak tasarlanmış özgün Art Deco aplikler sökülür. İşlev değiştiren fabrikanın içindeki tüm bitirici yapı malzemeleri de aynı dönemde hoyratça değiştirilir. Sirkülasyon alanlarının zemini granit seramik, idare bloğu zemini doğal granit, merdivenler mermer, servis hacimleri gre seramikle kaplanır.

Bu müdahaleler, 1930'lu yılların önemli mimari eserlerinden olan fabrikanın özgünlüğünden tamamen uzaklaşmasına ve sıradanlaşmasına neden olur. Üretimin durdurulduğu 2000'li yıllara girene kadar neredeyse hiç bozulmadan korunmasına karşın, özellikle Bilecik'te tesis edilen yeni fabrikanın devreye girmesiyle birlikte Mecidiyeköy Likör Fabrikası büyük ölçüde tahrip edilir ve tanınmaz hale gelir.

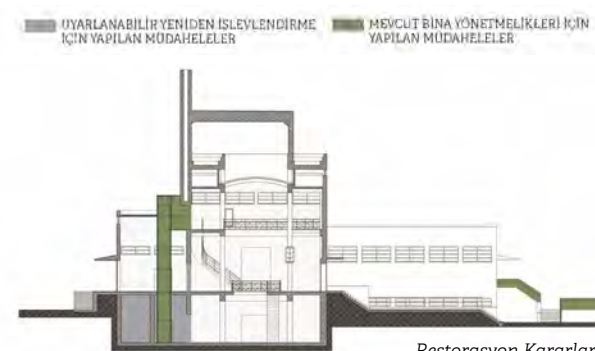
2. YENİLEME VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME

"İstanbul'da depremsellik problemleri ve yeni yönetmelikler bu gibi yapıların taşıyıcı sistemlerinin ciddi biçimde sorgulanmasına ve ağır takviye almasına ya da tümüyle yenilenmesine neden olacak gibi görünüyor. Bununla, alışılmış restorasyon yaklaşımıyla uzlaşmadığı aşikar."

- Gülsün Tanyeli, Cumhuriyetin Mimarlık Mirası, Ankara, 2009.

Bir eski eser yapının restorasyon projesine başlarken yapılacak ilk iş hiç kuşku yok ki yapının analizini ve mevcut durum tespiti yapmaktır. Ancak Mecidiyeköy Likör Fabrikası özgün işlevini yitirmesi sonrasında sadece bir çıplak kütleden ibaretti ve tam da bu nedenle iyi bir rölöveden çok daha fazlasına ihtiyaç vardı. Bu çerçevede, dönüştürülerek tahrip edilmiş yapının yüzeyinde görünen sıva ve seramik kaplamaların altındaki katmanların tespit edilmesi önem kazandı. 2009 yılında alınan yeni rölöve sırasında yapının bazı noktalarında raspa ve sondaj çalışması yapılması gerekli görüldü. Bu çalışmalara paralel olarak yürütülen kütüphane ve arşiv araştırmalarında da yeni bilgi ve belgelere ulaşıldı. Restorasyona esas teşkil edecek restitüsyon önerisi tüm bu bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi ile geliştirildi.

Bu aşamada aynı zamanda 80 yaşındaki mevcut taşıyıcı sistem uzmanlar tarafından ayrıntılı bir biçimde incelendi. Yapının betonarme elemanlarından örnekler alındı ve bir dijital modeli hazırlanarak strüktürel performansı irdelendi. Ana binanın taşıyıcı sisteminin nitelikli bir biçimde çözümlenmiş olduğu, ancak dönemin uygulama pratikleri ve malzeme olanakları ile inşa edilen strüktürün, güncel gereklilikleri ve istenen değerleri karşılamadığı saptandı. Kullanılan betonun kalitesi ve ince kesitler sebebiyle yapının düşey yükler altında taşıyıcılığının hayli sorunlu olduğu görüldü. Bu çerçevede, sistemin sağlamlaştırılması için iki farklı çözüm değerlendirildi. İlki, yapının yanar rijitliğini artıracak perdelerin sisteme ilave

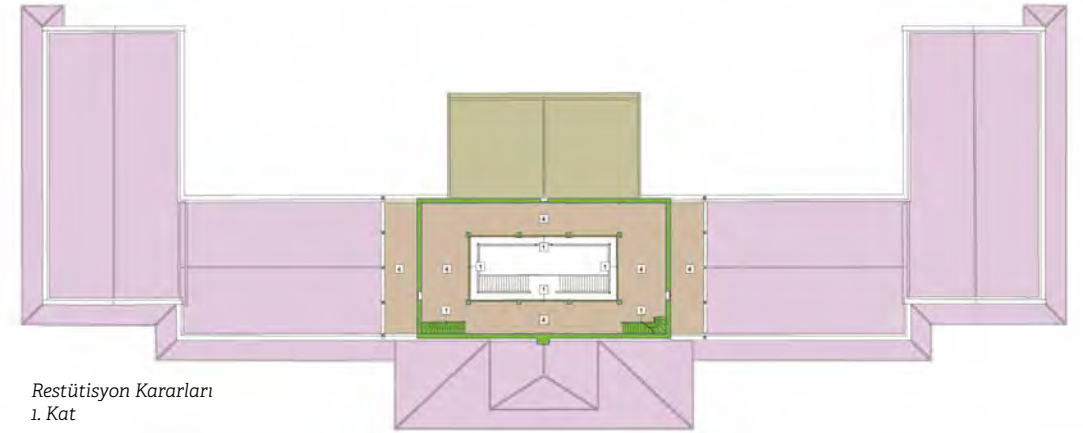
Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

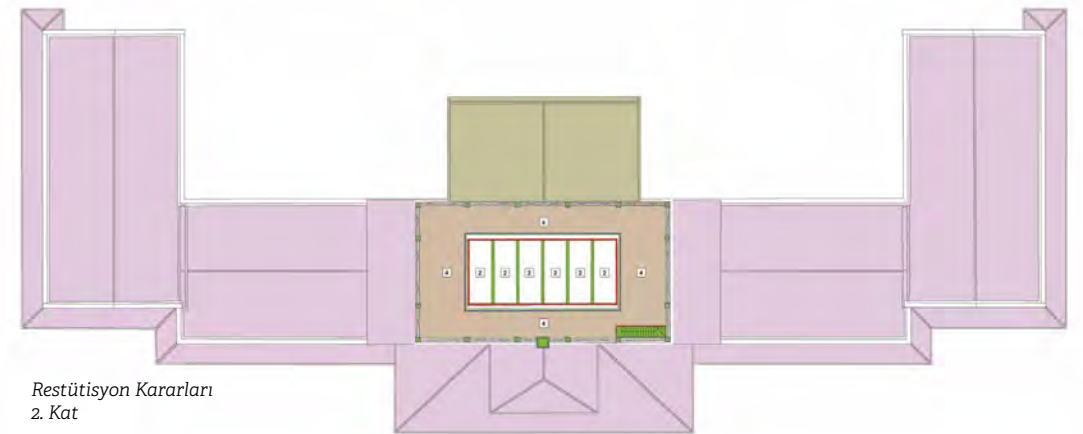
Restitüsyon Kararları Bodrum Kat

Restitüsyon Kararları Zemin Kat

Restitüsyon Kararları 1. Kat

Restitüsyon Kararları 2. Kat

Mecidiyeköy Konyak ve Likör Fabrikası, 1931 Açılışından hemen sonra

Mecidiyeköy Konyak ve Likör Fabrikası, Geç dönem. Tarih bilinmiyor

Genel Müdürlük Hizmet Binası, 2008 dejenerasyonları

Pilevneli Gallery, 2018 EAA'nın uyarlanabilir yeniden işlevlendirme projesinden sonra

Görseller: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

edilmesi ile birlikte boyuna ve enine donatı yetersizliği olan bölgelerde özgün taşıyıcı elemanlara yeterli kalınlık ve donatı oranında mantolama yapılması idi. Ancak bu yöntemin uygulanması, yapının özgün mimari niteliklerinin korunmasını olanaksız kılıyordu. Yapılan ayrıntılı değerlendirmeler sonrasında, taşıyıcı sistem elemanlarının özgün kurgusu ile biçim, boyut ve mekan özelliklerinin sürdürülmesi adına, yüksek kaliteli beton ve donatı kullanılarak parça parça yenilenmesi ve restitüsyon projesi doğrultusunda özgün mimari tasarıma dönülmesi, en doğru yöntem olarak belirlendi.

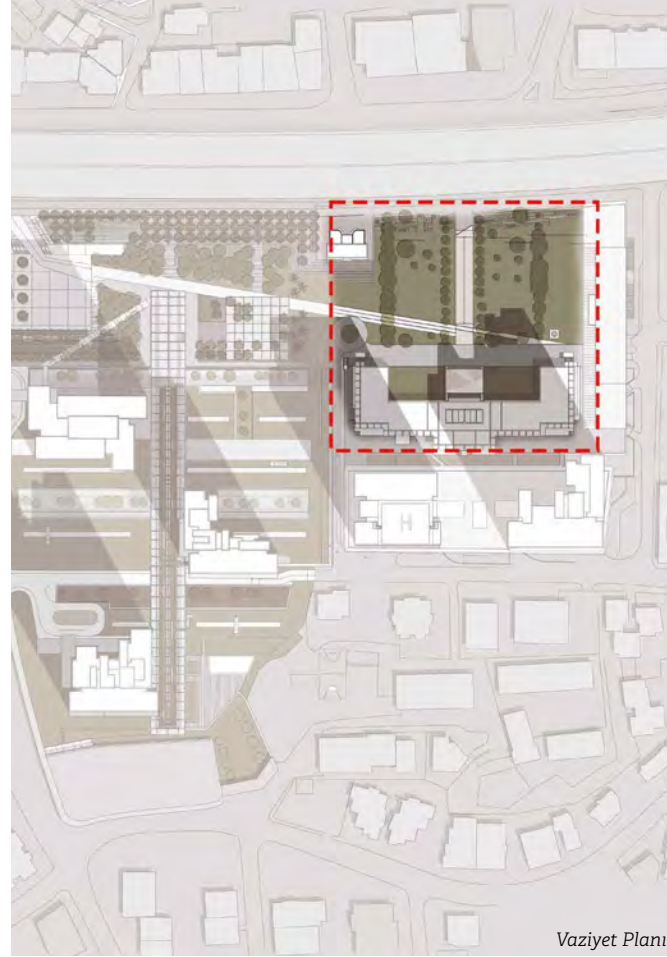
Bu yaklaşıma paralel olarak alınan bir diğer tasarım kararı ise alanda inşa edilmesi söz konusu olan yeni yapıların tümüyle Mallet-Stevens binasının arka kısmında (Güney) konumlandırılması ve böylelikle fabrika önündeki eski peyzaj alanının korunarak özgün durumuna göre restore edilebilmesi idi. Aynı çerçevede, eski giriş yapısının rekonstrüksiyonunun yapılması ve 60'lı yıllarda inşa edilen tuğla bacanın da yeni bir konumda inşa edilmesi öngörüldü. Böylelikle, kullanım sürecinde ve işlevinin sonlandırılması ertesinde ciddi yapısal değişimlere uğrayan binanın, yapı mühendisliği ve güncel koruma yaklaşımları ortak değerlendirmesi sonrasında, sökülerek özgün durumuna uygun bir biçimde yeniden yapılmasına yönelik olarak hazırlanan restorasyon projesi, İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 07.03.2012 tarih ve 271 sayılı kararıyla uygun bulundu.

Kurul onayı sonrasında başlatılan uygulama sürecinin başında, yapıyı daha iyi tanımaya yönelik olarak son veri taramaları yapıldı ve bir dizi raspa ve araştırma çalışması söküm öncesi tamamlandı. Özgün malzeme ve detay araştırmaları sırasında eski fotoğraflarda görülen karo simanlar ortaya çıkarıldı ve bununla birlikte yapının diğer özgün elemanlarından olan korkuluklar uzman ekipler tarafından sökülerek saklandı. Taşıyıcı sistem, onaylı restorasyon projesi doğrultusunda, özgün şema ve detaylarına göre, gerçek konum ve gabarisinde yapıldı. Özgün elemanların tümünün yerine yerleştirilmesinin yanı sıra, örneği kalmamış elemanların bir bölümü, biçimsel özellikleri korunarak yeniden üretildi.

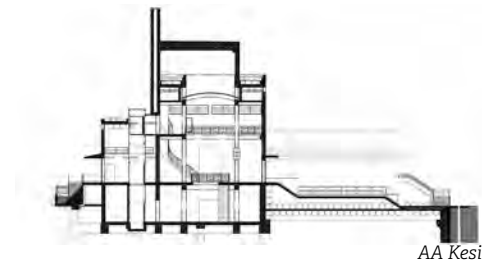
Böylelikle, bundan yaklaşık 90 yıl önce bir üretim yapısı olarak hayatına başlayan ve 2012 yılında hazırlanan restorasyon projesi hayata geçirildiğinden beri farklı mecralarda tartışma konusu olan Mecidiyeköy Likör Fabrikası, kente ve kentliye açık bir kültür ve sanat merkezine dönüşerek 2018 yılında yeniden kullanıma açıldı.

Fotoğraflar: Studio Majo, Engin Gerçek

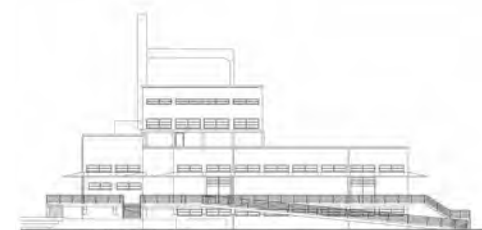
Vaziyet Planı

AA Kesiti

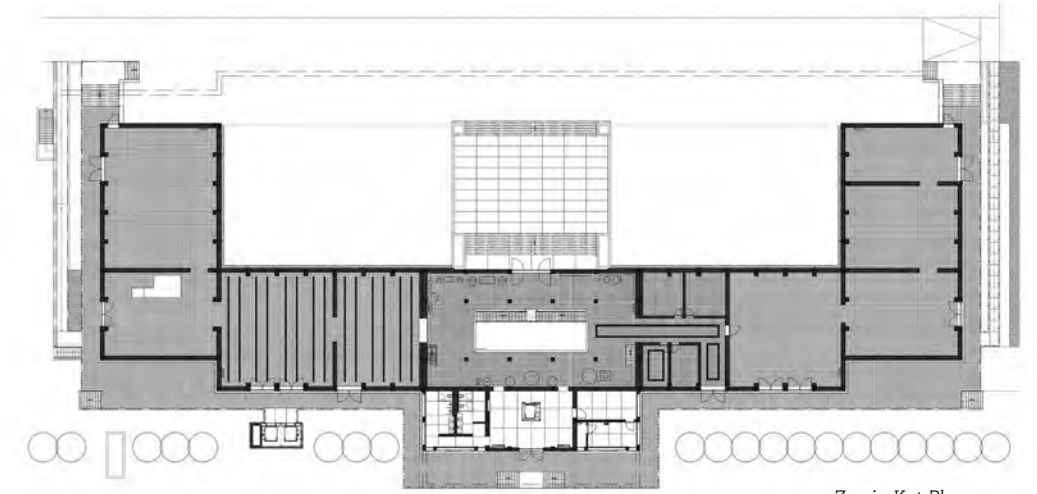

Batı Cephe

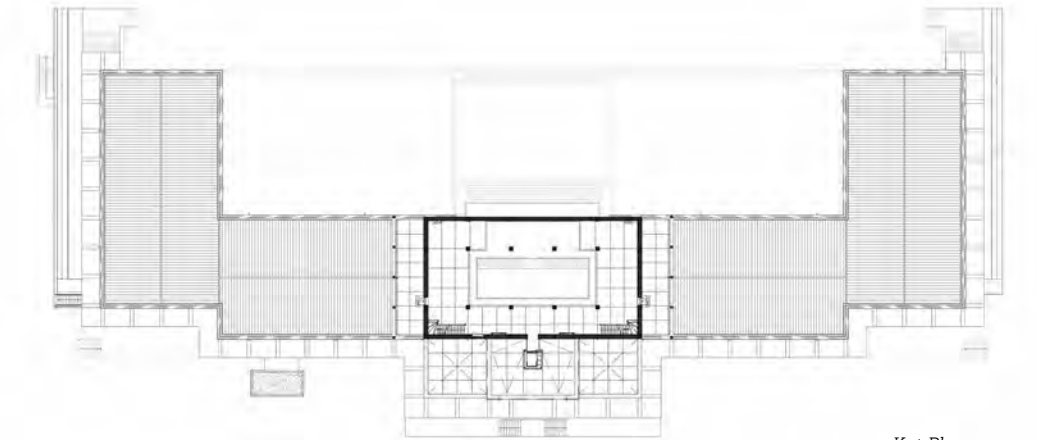

Doğu Cephe

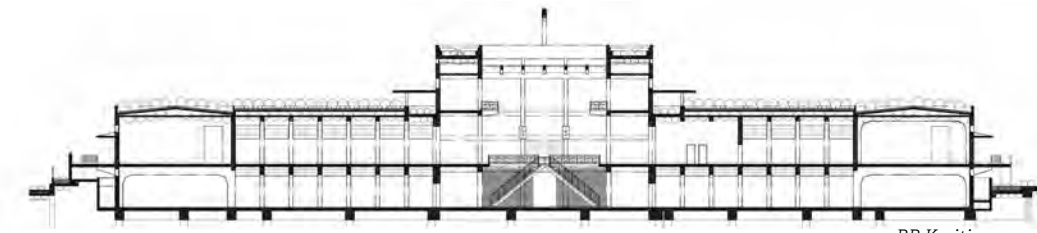
Çizimler: EAA-Emre Arolat Architecture Arşivleri

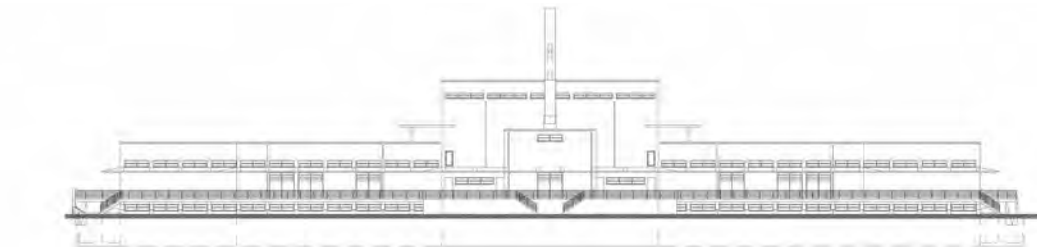
Zemin Kat Planı

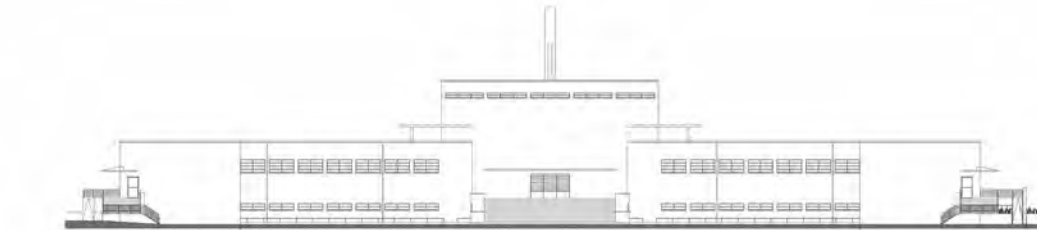
1.Kat Planı

BB Kesiti

Güney Cephe

Kuzey Cephe

Fotoğraf: Pilevneli Gallery Arşivleri

Fotoğraf: Pilevneli Gallery Arşivleri

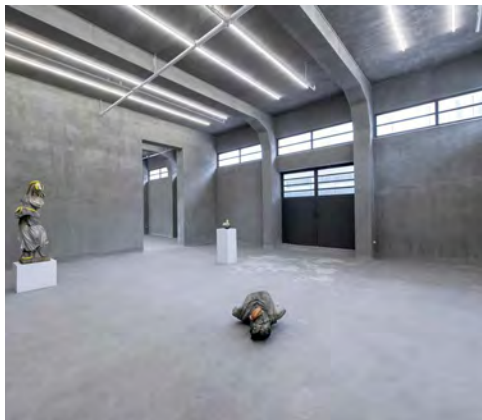
Fotoğraf: Pilevneli Gallery Arşivleri

Fotoğraf: Studio Majo, Engin Gerçek

Fotoğraf: Pilevneli Gallery Arşivleri

Fotoğraf: Pilevneli Gallery Arşivleri

Fotoğraf: Studio Majo, Engin Gerçek

Fotoğraf: Studio Majo, Engin Gerçek

Projenin adı ve yeri : Mecidiyeköy Likör Fabrikası
Mimari Proje : Robert Mallet-Stevens (1929)
Restitüsyon Projesi : Nokta Mimarlık (2008)
Rölöve, Restitüsyon Raporu ve Tarihsele

Araştırma : Gülsün Tanyeli, Erkan Kambek
Restorasyon Projesi : EAA-Emre Arolat Mimarlık (2009)
Statik Projesi : Balkar Mühendislik
Statik Danışmanı : Prof. Dr. Feridun Cili
Mekanik : Setta Mühendislik
Elektrik : Hb Teknik
Ana Yüklenici : Viatrans-Meydanbey
İşveren : Viatrans-Meydanbey
Projenin Alınış Yöntemi : Doğrudan teklif ile
Proje Yılı : 1929 - Robert Mallet-Stevens, 2009 - EAA-Emre Arolat Mimarlık, Restorasyon

İnşaat bitiş yılı : 2018
İnşaat Alanı : 3500 m²

MECİDİYEKÖY LİKÖR FABRİKASI: ÖNEMLİ BİR KAZANIM

İLHAN KURAL

Mecidiyeköy Meydanı'ndan Büyükdere Caddesi boyunca Çevre Yolu viadüktünün altından doğuya doğru yürürseniz, sağ tarafta büyük bir yeşil alan boşluğu ile karşılaşıyorsunuz. Yoldan kademeli olarak yükselen bu peyzajlı alan, güneyde Emre Arolat Architects'in (EAA) projelendirdiği Mecidiyeköy Towers karma kullanımlı kompleksine kadar uzanıyor ve bakımlı görünüşü ile kaldırıma nefes aldırıyor. Kaldırım boyunca yürürken önce Mecidiyeköy Likör Fabrikası'nın orijinal Giriş Binası'nı görüyorsunuz; ardından kaldırımdan, iki tarafı duvarla tarifiilmiş, hafif eğimli bir rampa ile yükselerek Mecidiyeköy Towers inşaatı ile birlikte yeniden yapılan ve işlevlendirilen Mecidiyeköy Likör Fabrikası'nı karşınızda buluyorsunuz. Kaldırım ile fabrika binası arasındaki yetmiş metrelik mesafeyi geniş bir promenade ile geçiyorsunuz.

İlk izlemeniz, kentlerimizde çoktan beri görmeyi unuttuğumuz güzellikte bir Erken Cumhuriyet Devri Art Deco yapısının beyaz, yalın, dengeli ve simetrik kütesinin ne kadar huzur verici olduğu... Geçirdiği rekonstrüksiyondan sonra sergi yapısı olarak kullanılan fabrikaya gidiş nedenimiz de zaten Ahmet Güneştekin'in sergilediği eserleri görebilmek.

Yayvan bir U plana sahip olan yapı, caddeden geliş yönünde sizi iki kanadı ile kucaklıyor; içine girince dışarıdan algılanan sadeliğin, içeride de mekansal anlamda devam ettiğini görüyorsunuz. Bahçe kotundan basamaklarla yükselerek nerede ise bir kat kazanan yapının kuzey girişinde, girişten iki kat, bodrumdan üç kat yüksekliğinde, tepeden ışıltı alan bir orta atrium ve onun tarifilediği ince, uzun ferah bir mekan sizi karşılıyor. Orta hole bir de güneyden giriş var; orada da servis mekanları yer alıyor.

Yapının Fransız mimarı Robert Mallet-Stevens'in 22 Aralık 1929 tarihli orijinal çizimlerinden, güney girişinin özellikle malzeme giriş/çıkışı olarak düşünüldüğü ve yine Art Deco tarzında tasarlanan Giriş Binası'nın da güneyde yer aldığı, ancak sonradan Giriş Binası'nın Büyükdere Caddesi'nde, şimdiki yerinde inşa edildiği, malzeme girişinin de kuzeye, cadde tarafına çekildiği anlaşılıyor. Nitekim eski fotoğraflarda ve 1985 yılına ait hava fotoğraflarında da Giriş Binası şimdiki yerinde gözüküyor.

Fabrika, sergi binası olarak kullanılmaya çok elverişli; açık renk boyalı sade, düz duvarlar; özellikle bodrum kattaki büyük kolonsuz mekanlar; hiç bir gizlemeye gerek duyulma-

dan tesisatın açıktan gittiği tavanlar; bütün bunlar fabrika binasının özgün spartan kimliğinin özenle korunduğunu gösteriyor. Orijinal binadaki aplik, korkuluk, yer karosu gibi dekoratif elemanlar, özgün yerlerinde ve özgün halleri ile yeniden kullanılmış; örneğin yer karoları özgün hallerine sadık kalınarak yeniden üretilmiş.

Likör Fabrikası'nın Mecidiyeköy Towers kompleksi ile kurduğu ilişki üzerine yapılan çeşitli eleştirilerin yanı sıra, fabrikanın nerede ise yıkılıp yeniden yapılması da restorasyon uzmanlarının eleştirdiği bir konu. Açıkçası, rekonstrüksiyon yöntemi ile fabrikanın yeniden inşa edilmesinin burada bir zorunluk olduğunu düşünüyorum. Öncelikle, yıkılması söz konusu olan bir Erken Cumhuriyet Moderni yapısının öyle veya böyle korunabilmesi ve gelecek kuşaklara taşınabilmesi bile başlıbaşına bir başarı - ki bunu da bu süreç içinde katkılar ve gayretleri olan tüm aktörlere borçluyuz. Fabrikanın 2000 yılında el değiştirmesi, bu dönüşüm sırasında tüm özelliklerini kaybetmiş olması ve 2003 yılında ise artık tanınmaz bir hale gelmesi, strüktürel olarak gücünü yitirmiş olması, korunması gereken pek çok yapının akibetinin ne olabileceğini açıkça göstermekte.

Ankara'daki İller Bankası ve benzeri Erken Cumhuriyet Moderni Mimarisi örneği yapıları nasıl acımasızca ve de ideolojik bir bakış açısı ile yıktığımız düşünüldürse, Mecidiyeköy Likör Fabrikası'nın yok olmaktan kurtarılışını (-ne yazık ki) bir mucize olarak kabul etmek gerekir. Sadece bu nedenle bile olsa, yapının günümüz koşullarına göre yenilenmiş olarak topluma kazandırılmış olmasını (yenileme yönteminden bağımsız olarak) çok önemli buluyorum. (1)

Bir başka eleştiri, Mecidiyeköy Towers kompleksinin 3.0 emsal neticesinde kazandığı yoğunluk ile ilgili. İmar planında bu yoğunluğun Mecidiyeköy'deki mevcut ortalama yoğunluğa eşit olarak alındığı belirtilmiş. EAA, bu emsalin vereceği yoğunluk hissini, yapıları düşeyde yükseltmek, böylece tabanda yeşil açık alanların yüzölçümünü arttırıp, bu alanları halka terk etmek suretiyle çözmeyi tercih etmiş.

Aynı eleştirinin devamı, arka plandaki yüksek blokların öndeki Likör Fabrikası'nı ezdiği yönünde. Ben bu eleştiriye de doğru bulmuyorum; evet belki kuş bakışı fotoğraflardan bu hisse kapılmak mümkün, ancak Büyükdere Caddesi'nden yaya olarak Likör Fabrikası'na yaklaşırken bu etkiyi hissetmi-

yorsunuz; tam tersine, yüksek yapılar arkada planda kalıyor, siz öndeki alçak, beyaz, yatay Fabrika Binası'nı algılıyorsunuz. Ayrıca EAA çok ustaca bir yaklaşımla Fabrika'nın hemen arka fonuna yüksek ofis bloklarının alçak baza blokunu uzatmış ve cephesini de yansıtıcı camla kaplamış. Bu nedenle sizin algıladığınız arkada bir yapı değil, nötr bir gökyüzü yansıması. Bu da Fabrika'nın ön plana çıkmasını sağlıyor. (2)

Fabrikanın doğusunda yer alan ve yine onun gabarisini aşmayan yeni alçak blok da aynı şekilde yansıtıcı camla kaplı son derecede yalın cephesi ile Fabrika'nın önüne geçmiyor ve hatta dikkatli değilseniz, bu ilave yapıyı algılamıyorsunuz bile. Nitekim biz de ancak sonradan incelediğimiz kuş bakışı fotoğraflarda bu yapıyı farkedebildik.

Emre Arolat'ın ifadesi ile:

"Fabrikaya dik olarak konumlanan doğudaki yapının, fabrikanın yükleneceği kültürel kimlikle bağlantılı olarak işletilmesi ve mekânsal kısıtlar nedeniyle ana yapıda yer alması pek de kolay olmayan bazı tamamlayıcı işlevlerle (lokanta, kafe, farklı satış birimleri, küçük konser ve dinleti alanları gibi) donatılması öngörülmüştü. Öte yandan ana yapının bulunduğu alana ve özellikle de ön bahçeye tanımlı bir sınır oluşturmak gibi bir işlevi de olacağını düşünmüştük".

Benzer şekilde batı yönündeki alçak pavyon yapıların da yiyecek, içecek, rekreasyon gibi işlevler yüklenerek açık alanlara hizmet edebilecekleri düşünülmüş.

Netice itibarıyla, günümüz koşullarında, çevremizde giderek bilinçli ve ideolojik bir tavırla yok edildiğine inandığım modern mimarlık mirasımızın en azından bir önemli yapısının kurtarılmış olması mutluluk verici. Likör Fabrikası'nın hayata döndürülmesi sırasındaki planlama ve tasarım süreçlerinde yapının çevresi ile birlikte düşünülməsi, yeni kompleks ile ilişkisinin titiz bir şekilde ele alınması ve kente nasıl bir katma değer sağlanabileceğinin araştırılması da böyle-sine hassas dengelerde duran bir sürecin nasıl sürdürülmesi gerektiğinin çok net ve önemli bir örneğini veriyor.

Referanslar :

1. Mies van der Rohe'nin 1929 yılında Barcelona Uluslararası Fuarı için inşa edilen Alman Pavyonu, Fuarın bitiminde yıkıldı; ancak 1983-86 yılları arasında yapının tekrar yaşatmak amacı ile yeniden, orijinal yerinde, aynen inşa edildi.

2. Buna benzer bir uygulama, New York'ta Frank Lloyd Wright'ın Guggenheim Müzesi'nin yetersiz kalan alan ihtiyacı nedeniyle büyütilmesi sırasında sırasında görülüyor. Wright'ın orijinal eskiz çizimlerinden yola çıkılarak Gwathmey Siegel and Assoc. firması- ca ana binanın arkasına fon oluşturacak şekilde yüksekçe, oldukça sade, nötr dikdörtgen bir blok yerleştirildi.

**Günümüze gelene kadar
bunca modern mimarlık eserinin
bir bir yıktırılması,
bir döneme ait temsil değeri olan
varlıklara karşı ideolojik bir bakışın
sonucu olduğunu düşündürmektedir.**

Yenileme Öncesi

İller Bankası Binası, 1935 yılında düzenlenen mimari proje yarışmasında birinci olan Mimar Seyfi Arkan tarafından 1936 yılında uygulama projeleri hazırlanmış ve 1937 yılında ise inşa edilmiştir.

Yapı programı yarışma sürecinde; aynı bina içinde Belediyeler Bankası merkez kısmını, Ankara İmar Direktörlüğü lojman ve mağazaları içermektedir. Yapım da aynı programa uygun olarak bodrum, zemin ve üç normal kat olarak tamamlanmıştır. Yapının bodrum, zemin ve birinci katları İller Bankası kullanımına ayrılmıştır. Bodrum katta kasa dairesi, arşiv, vestiyer, tuvalet, sığınak, kazan dairesi gibi teknik ve servis mekanları bulunmaktadır. Zemin katta banka girişi, bankacılık holü ve ilgili birimler, kiralık mağaza, İmar Direktörlüğü ve lojman bölümlerinin girişleri yer almaktaydı. Birinci katta İller Bankası yönetimi ve ilgili bürolar, ikinci katta İmar Direktörlüğüne ait büro, resimhane,

İLLER BANKASI BİNASI

METE ÖZ

arşiv gibi mekanlar, üçüncü katta ise iki ve üç odalı dört adet lojman bulunmaktaydı.

Zaman içinde yapının tamamı İller Bankası kullanımına geçmiş, artan personelin ihtiyacını karşılamak için yapının müellifi Seyfi Arkan tarafından 1947 yılında tadilat projeleri hazırlanmış, zemin katta bulunan mağaza etrafındaki açık geçit iptal edilerek büro olarak düzenlenmiştir. Ayrıca lojman girişi yan cepheye kaydırılmış, ikinci kata bağlanan İmar Direktörlüğü merdiveninin zeminden birinci kata bağlanan bölümü iptal edilerek yerine büro yapılmış, arka cepheye bakan kapıcı odası, WC ve hol pencereleri müellif tarafından tadil edilmiştir. Zemin kat pencerelerine demir korkuluk ilave edilmiştir.

1950'li yıllarda ise L plan şemasındaki binanın avlusuna müellifi belli olmayan çizimlerle bodrum ve zemin katta blok ilavesi

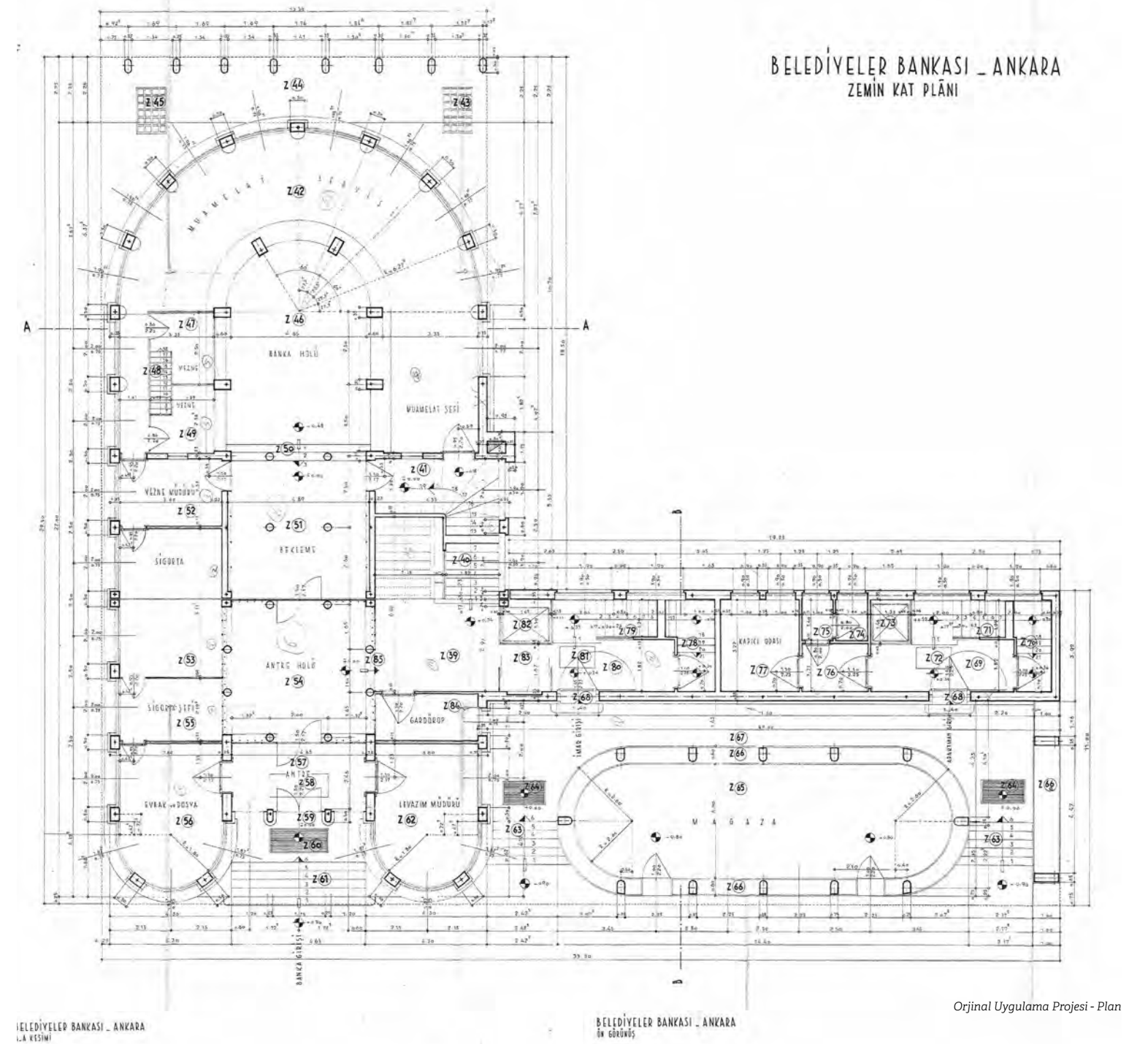
yapılarak artan ihtiyaç karşılanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bankacılık holü arkasında kalan kolonatl bölüm de kapatılarak bu ekle birleştirilmiştir.

İdarenin yıllar içinde gelişen ihtiyaçları, artan personel sayısı yeni binaların yapımını zorunlu hale getirince 1963 yılında Mimar Vedat Özsan tarafından yapının kuzeyinde 11 katlı ek blok yapılırken kuzey cephesi de zemin katta kapatılarak ortak bir giriş holü ve birinci kat seviyesinde iki bloğu bağlayan kapalı bir köprü oluşturulmuştur.

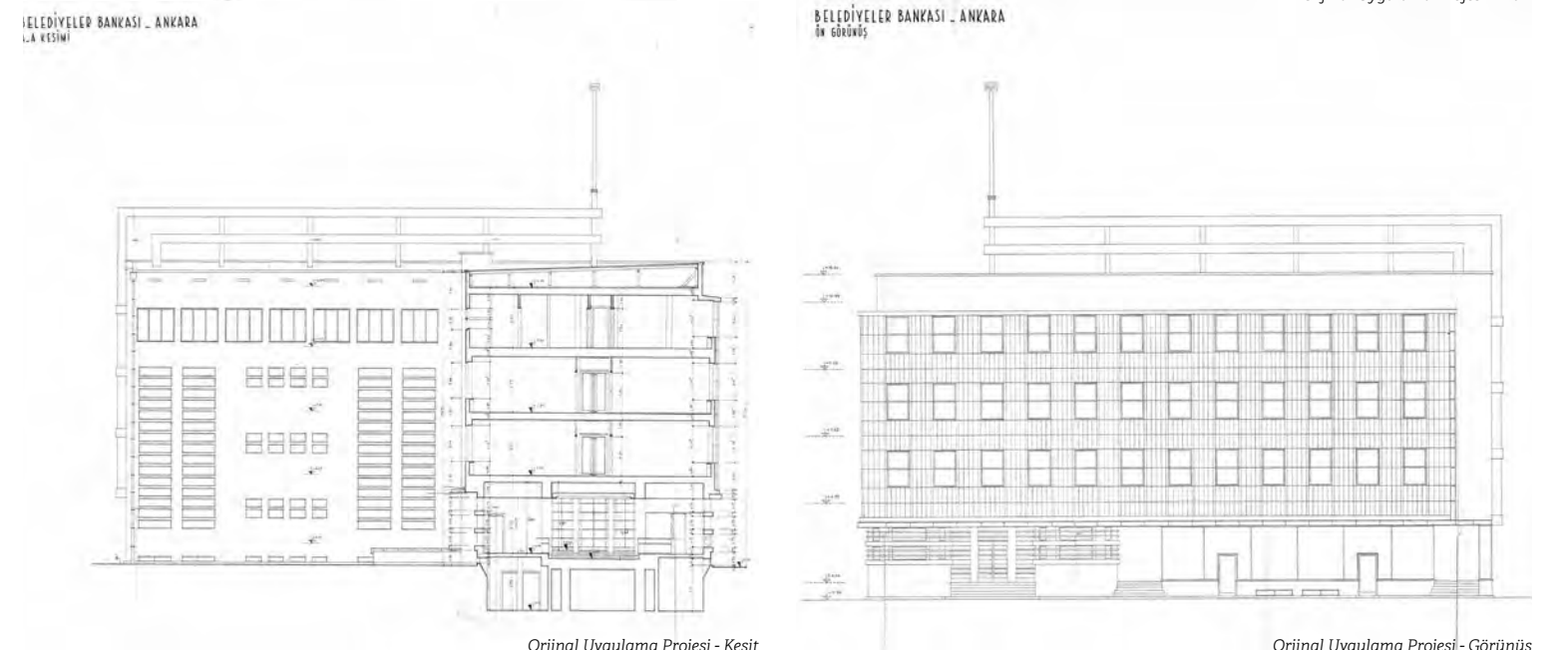
1970'li yıllarda ise bu yapılardan bağımsız olarak arsanın doğusunda Mimar Erdoğan Yaşlıca tarafından tasarlanan 7 katlı blok yapılmıştır. Yine 1970'li yıllarda üçüncü katta bulunan lojmanlar iptal edilerek büroya dönüştürülmüş, bu kata bağlanan merdivene ikinci kattan bağlantı yapılmıştır.

Batı Cephesi, Tadilat (1947) öncesi

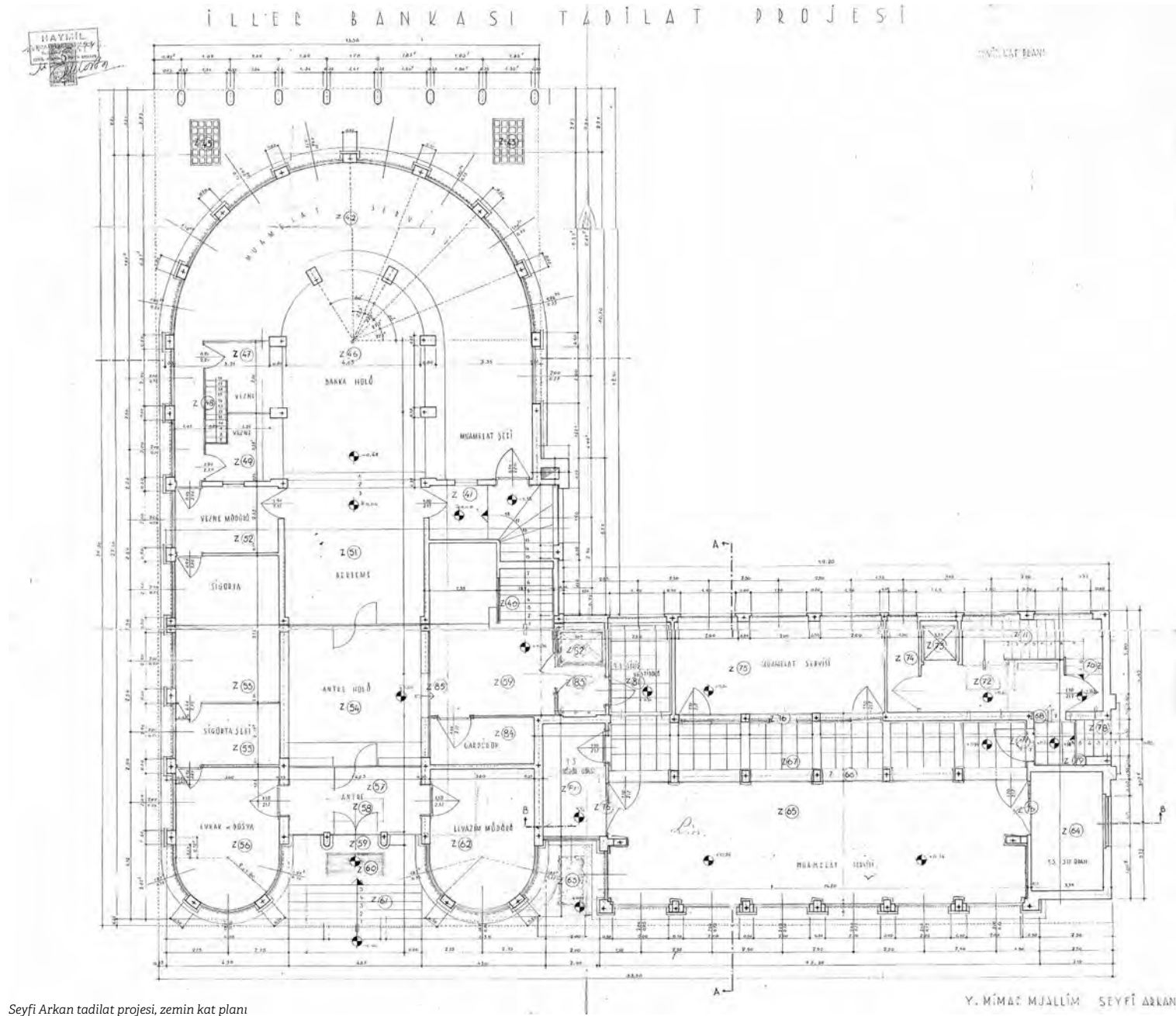

Orjinal Uygulama Projesi - Plan

Orjinal Uygulama Projesi - Kesit

Orjinal Uygulama Projesi - Görünüş

Seyfi Arkan tadilat projesi, zemin kat planı

Yenileme Süreci

2004 yılında o dönemki İller Bankası Yönetimi, Seyfi ARKAN tasarımı Belediyeler Bankası bloğunun üst yönetimin ihtiyacını karşılayamaması nedeniyle koruma ve yenileme ihalesi açmıştır. İhale Uz Mimarlık firmasında kalınca firmanın benzer nitelikte bitmiş bir işi olmadığını düşünen Mimarlar Odası Ankara Şubesi, mimarlık tarihinin bu önemli binası için, idareye ve Uz Mimarlığa danışman olarak Emre MADRAN'ı önermiştir. Proje sürecinde idarenin öncel yönetmelik, kullanım ve konfor amaçlı kapsamlı tadilat önerilerini; tarafsız konumda olan Emre Madran'ın katkılarıyla kabul edilebilir seviyeye çekmek daha kolay olmuştur.

Yenileme projesinde yapının eskimesinden kaynaklı sorunlara çözüm getirilmeye çalışılırken özgün düzen olabildiğince korunup konfor şartlarında güncellemeler yapılmış-

tır. Yapının zaman içinde geçirdiği değişikliklerden uygun görülenler de dönemini temsili açısından korunmaya çalışılmıştır.

İlkeler;

Erken cumhuriyet dönemi mimarlığının özgün eserlerinden olan İller Bankası binasının gelecek kuşaklara dönemini ifade edecek şekilde aktarılması amaçlanmıştır.

Modern ve yalın mimari dili, dönem şartları içinde başarılı uygulama tekniği ve malzeme kullanma kararları yapının korunmaya değer başlıca özellikleri olmuştur. İdare, yapının kullanılmasının korumada önemli bir unsur olduğunu bilerek, kamusal sorumluluk bilincinde olduğunu göstermiştir. Bu duyarlılığın her aşamada konuya dahil olan sorumlular tarafından paylaşılması sonuç açısından önemli olmuştur.

Bu bağlamda yapıda gerçekleştirilen müdahalelerde şu temel yaklaşımlardan yola çıkılmıştır:

1. Yapının 1937 yılında tamamlanan ve mevcut belgelerden izlenebilen özgün tasarımı ile ilgili tüm öğeler korunmuştur,

2. 1947 yılında müellif Seyfi Arkan'ın kendisi tarafından yapılan değişiklikler de belli bir dönemin kullanım gereksinimlerini karşıladığı ve müellifin kendi müdahaleleri olması nedeniyle korunmaya değer bulunmuştur. Bu değişikliklerin saptanmasında Arkan tarafından hazırlanan revizyon projeleri ile yine kendisi tarafından el yazısı olarak tutulan inşaat günlükleri ana kaynak olarak kullanılmıştır. Bir diğer deyişle değişiklikler % 100'e yakın doğrulukta belirlenebilmiştir,

3. Yapıya 1950'li yıllardan sonra yapılan mü-

Yenileme öncesi, Ön cephe Detay

Yenileme öncesi, Güney Cephe

Yenileme öncesi, Banka Holü

dahaleler ile yitirdiği öğeleri, yine Arkan'ın uygulama projelerinden yararlanılarak özgün haline dönüştürülmüştür. Bu bağlamda gerçekleştirilecek müdahalelere örnek olarak, yapının kuzeyinde 1963 yılında inşa edilen yapı nedeniyle kapatılan kuzey zemin kat cephesinin özgün hale getirilmesi gösterilebilir.

4. Yitirilmiş öğelerin yanı sıra, çeşitli müdahaleler sonucunda özgün mekan kalitesini ve niteliğini yitirmiş bölümlerde de bu kalite ve niteliği sağlayacak müdahaleler gerçekleştirilmiştir. Buna örnek olarak zemin kattaki ana banka holündeki yarım daire

planlı kolonatlı bölüm gösterilebilir. Özgün tasarımın bir parçası olan bu bölümün formu çevresine eklenen mekanlarla özelliğini kaybetmişti. Yeni müdahaleler ile bu formun okunur ve izlenebilir hale gelmesi sağlanmıştır.

5. İşlevsel ve teknik gereksinimler sonucu yapılan yeni müdahalelerin arkasında şu evrensel kabuller yer almaktadır:

-Yapılar kullanarak korunmalıdır.

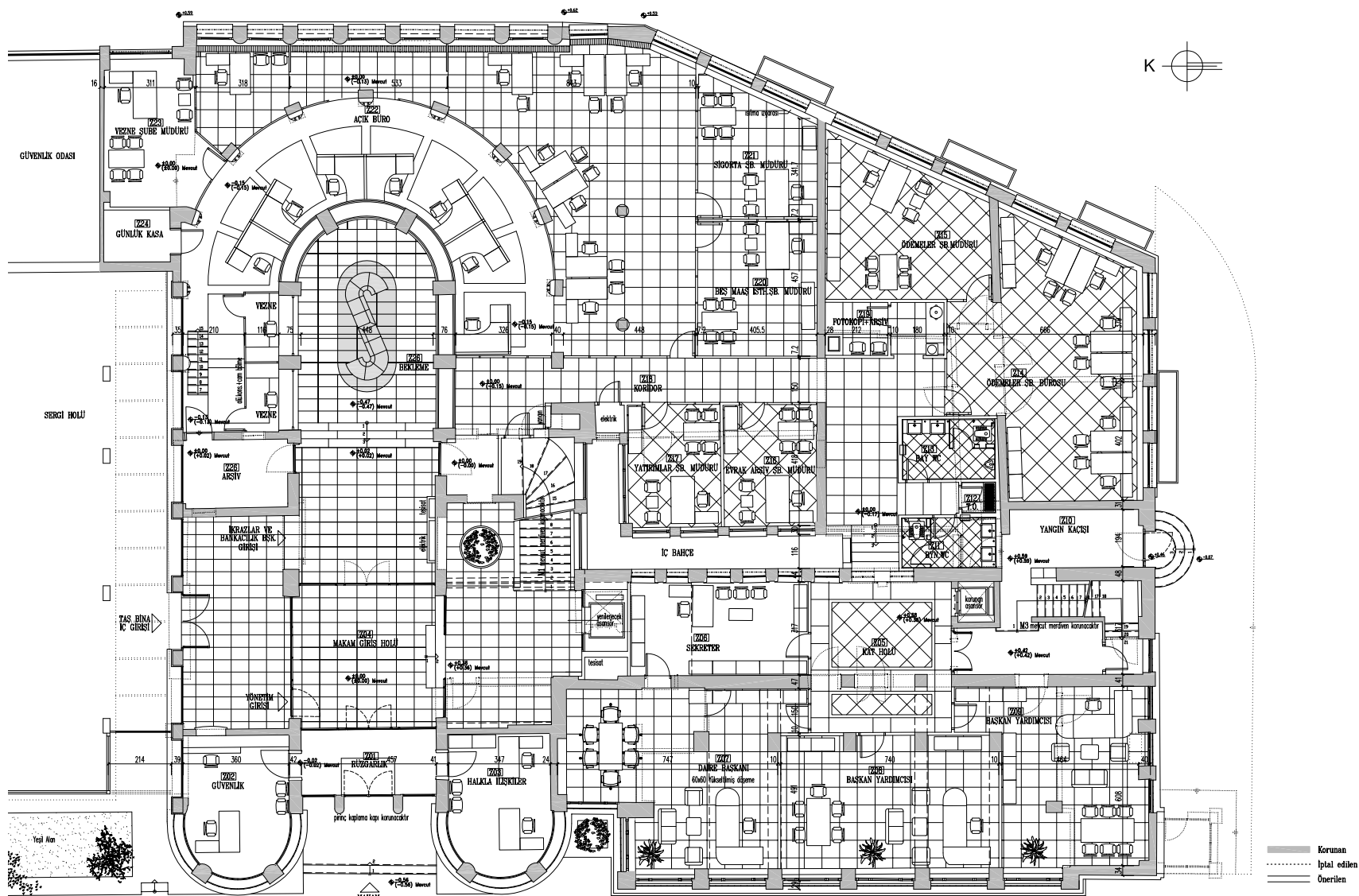
-Belli bir dönemde o dönemin gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanan yapılar

Yenileme öncesi, Kat Koridoru

gerek işlevsel gerek teknik nedenlerle günümüz gereksinimlerine cevap verememektedir. Bu durum belli ilkelere uyularak yapının yeni kullanımlara uyarlanarak yaşamını sürdürmesine olanak sağlayacak müdahalelerin gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu yeni kullanımların gerektirdiği düzenlemeler çağdaş tasarım çizgileri, malzeme ve teknikle anlatılmak durumundadır.

Hazırlanan projeler koruma kurulu onayından geçtikten sonra uygulama projeleri tamamlanmış ve yenileme inşaatı 2005 yılında tamamlanmıştır. İnşaat sürecinde İller bankası kontrollerinin aktif müdahalesinin

Yenileme Öneri Zemin Kat Planı(2004)

yüklenici tarafından dikkate alınmadığı görülmüştür. Ayrıca yenileme projesi müellifinden mesleki kontrollük hizmetinin alınmaması da yerinde yapılacak geliştirme müdahalelerinin yapılamaması sonucunu doğurmuştur.

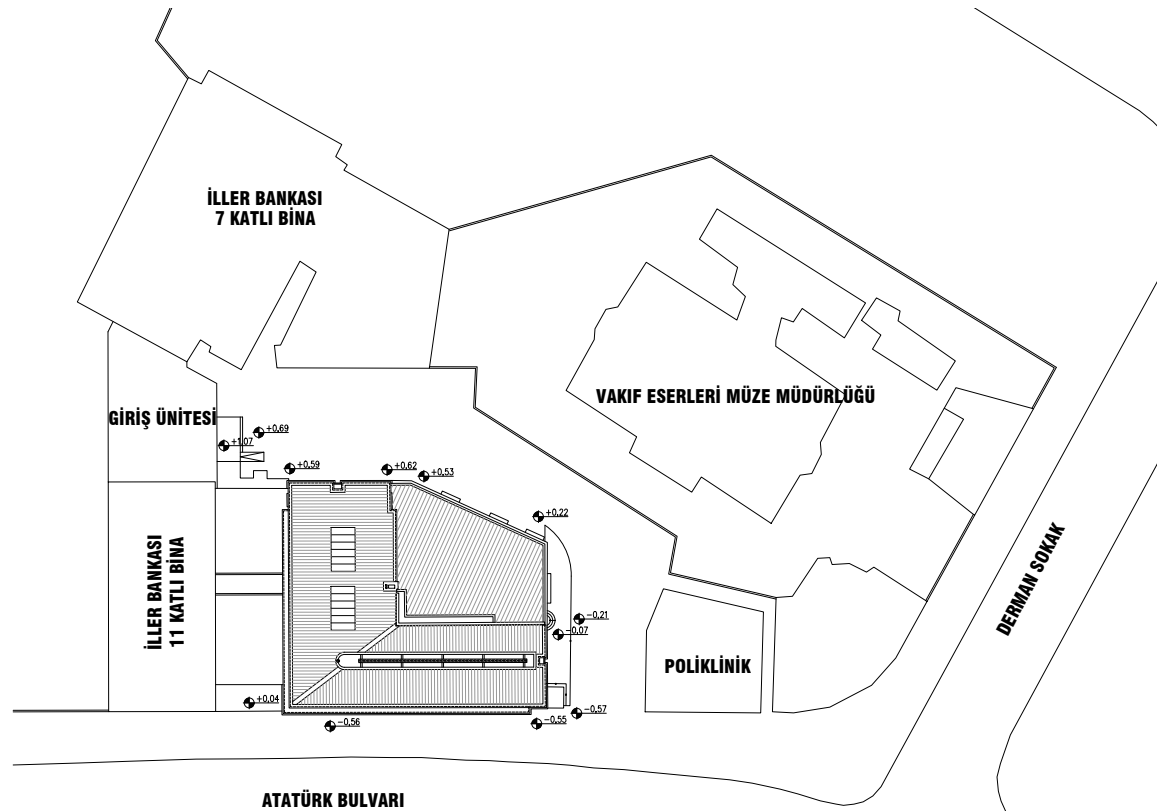
Geçmişten Geleceğe

Yukarıda açıklanan konular, sürecin ülke koşulları içinde oluşan bir şekilde sürdüğünü göstermektedir. Büyük hayallerin vasa-tın altında sonuçlanması bile geri dönüşü olabilen hatalardır. Ama bundan sonrasının geri dönüşü olmayan bir yolun başlangıcı olduğunu, yenileme uygulamasından sonra geçen 10 yıl kadar kısa bir zaman göstermiştir.

Bu aşamadan sonra gerçekleşen olaylar aşağıda sıralanan soruları akla getirmektedir:

Kentin ve kentlinin bir hafızası var mı?

Yapılı çevre sadece mülk sahibinin tasarrufu altında mıdır, yoksa kentlinin de bu tasarruf da söz hakkı var mıdır?

Vaziyet Planı

2004 Sonrası ön cephe

Yenileme sonrası Banka Holü, Cemal Emdem

Ülke olarak ortak herhangi bir konuda istikrarlı bir şekilde güncel kaygılar dışında uzun vadeli bir süreci yürütebiliyor muyuz?

Acaba ortak bir gelecek ve çevre konusunda tüm kişisel çıkarlarımız dışında uzun vadeli politikaları sürdürebiliyor muyuz?

Acaba kentli olmadığımız veya yere aidiyet duyamadığımız için mi kente ve bizi biz yapan yapıyı veya doğal çevreye karşı yeteri kadar sorumluluk hissedemiyoruz?

Yapılı çevreyi sadece turistik maddi bir çıkar mevzubahis olunca mı korumak için ortaklaşabiliyoruz?

Bu ülkenin insanlarının temel karakterinde-ki tüm sorunların kaynağı acaba doğrudan bize dokunmayan konularda tavır alamamamız mı yoksa nedenler üzerinden değil de sonuçlar üzerinden olaylara yaklaştığımız için mi?

Yukarıdaki soruların ışığında içinde bulunduğumuz koruma çalışmaları sonrasında

ortadan kaldırma ve yok etmeyle biten bir süreç kısaca anlatılmıyşa çalışılmıştır. Bu anlamında içinde bulunduğumuz antroposen çağının üstün varlık hegemonyasının diğerlerine dayattığı kararlar görülecek, belki de bu süreçte yaşananlardan bir sonuç çıkartılacaktır.

Ankara üzerinde büyük kararlar alan o dönemi yerel yönetim, Hergelen Meydanı'na imar değişikliği ile başlatıldığı süreçte önce İller Bankası'nın diğer binalarını yıkmaya başlamış ve İller Bankası Taş Bina'yı yalnızlaştırmış, 16 Haziran 2016 tarihinde de çok büyük dönemsel öneme sahip bu yapı da yıktırılmış, mimarlık ve kent hafızasından silinerek sadece fotoğraflardan kalan bir imgeye dönüştürülmüştür. Çok değil yenileme ile yıkım arasından geçen 11 yıllık zamanda devlet ve onun kurumsal temsilcilerinin kararlarında ne gibi değişiklikler oldu da bu yıkım gerçekleşti? Yapıların tamamının yıkımı; yeri itibarıyla gerekli olup olmadığı çok tartışılan, kültürel ve ölçeği ile çevresine yabancı, mimarisi ile geçmiş taklit eden camiyi gerçekleştirmek için miydi?

Yenileme sonrası Kat Koridoru, Cemal Emdem

Günümüze gelene kadar bunca modern mimarlık eserinin bir bir yıktırılması, bir döneme ait temsil değeri olan varlıklara karşı ideolojik bir bakışın sonucu olduğunu düşündürmektedir.

Ne yazık ki, doğru kurgulandığından bile kimsenin emin olmadığı bir gelecek için geçmiş silen merkezi ve yerel yönetimlerin aslında toplumsal ve kentsel kimliğinin parçalarını da sildikleri, kendileri tarafından anlaşıldığında çok geç olacaktır.

Projenin adı	: İller Bankası
İlk proje	: Seyfi Arkan
Elde Ediliş Yöntemi	: Yarışma-1.ödü
Yarışma Yılı	: 1935
İnşaat yılı	: 1937
Tadilat Projesi	: Seyfi Arkan-1947
Yenileme Projesi	: Uz Mimarlık Atölyesi-2004
Danışman	: Emre Madran, Y.Mimar
İnşaat Yılı	: 2005
Yıkım Yılı	: 2016

İlkokul Ağaç Ev

DÜZENLEME VE ÇEVİRİ
SELİN NEVRİM

Eğitimin ilk adımlarının atıldığı okul mekanını ve çocukların mimari ile ilişkilerini bir ağaç ev fikrinden yola çıkıp doğayla birleştiren School-Casa da Árvore, Dünyadan bölümünde karşınızda...

Proje, doğa ve keşif ile temas halinde olma ana fikrinin, okulda kullanılan metodolojiyi karşılayan bir kavramdan öğrenmeyi teşvik etmeye olanak tanınmasıyla bir ağaç evin hayali ile başlıyor.

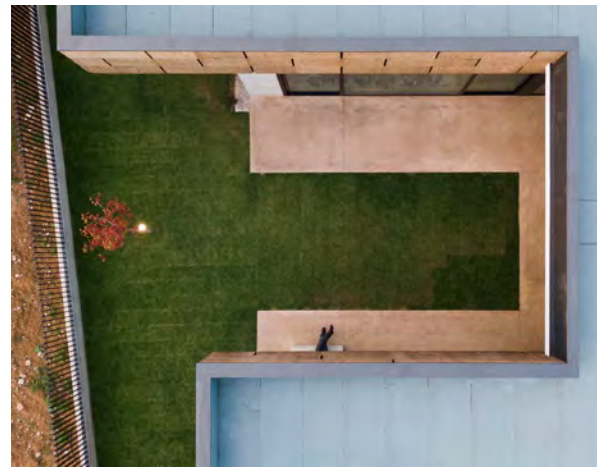
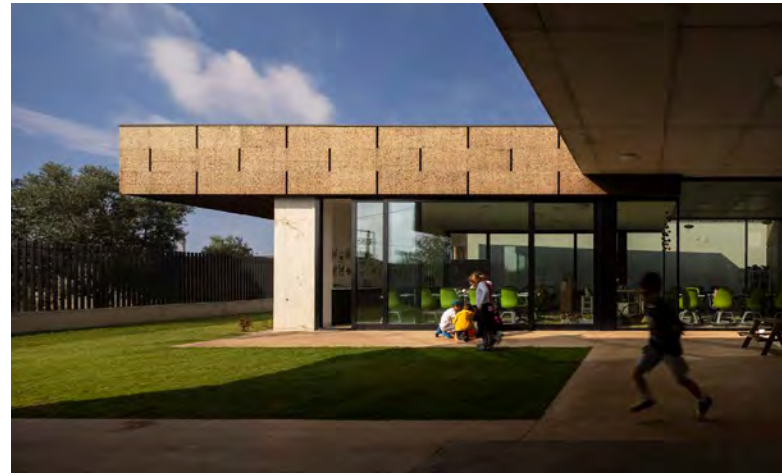
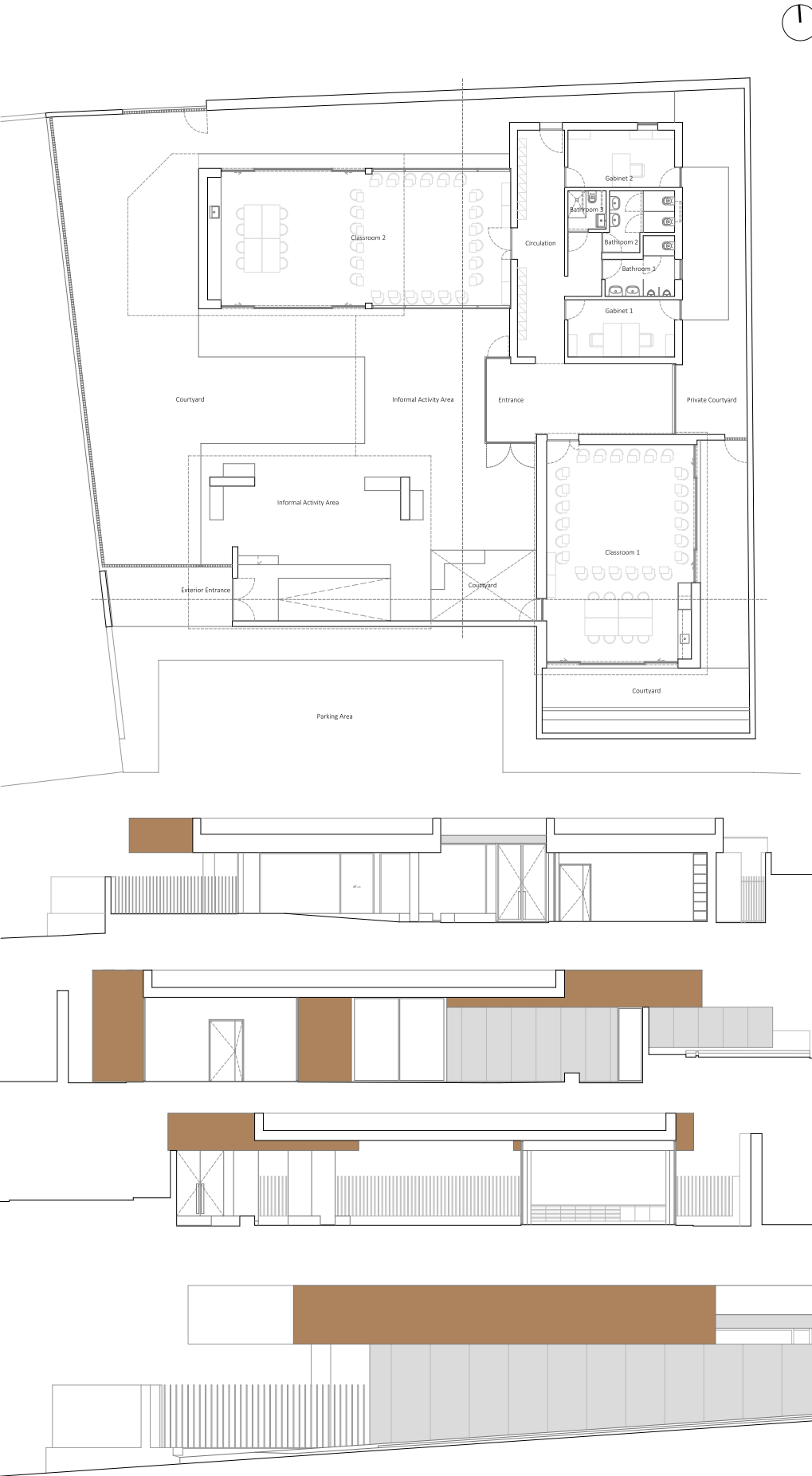
Casa da Árvore(Ağaç Ev), çocukların doğayla ilişkili mimari dünyayla kurduğu ilk anlardan biri olarak karşımıza çıkıyor.

Sınıfları dış mekana bağlama fikri, bu projenin başlangıç noktasıydı. Bu öncül fikir büyük pencerelerle eşleştğinde, iç mekanın dış mekanın bir uzantısı olarak görüldüğü sınıflar yaratmamıza ve böylece doğa ile güçlü bir bağlantı kurmamıza izin verdi.

Verandalar ve sundurmalar, çocukların alanı tam olarak kullanmasına izin verir ve yapının kendisi, veranda mobilyalarından ayrılmaz bir parça olarak tasarlandı.

Kullanılan malzeme seçimi proje konseptine uygundur. Saçaklarda kaplama malzemesi olarak doğal mantarın kullanılması bizi doğaya bağlar. Stereotominin kendisi bir yapbozun parçaları gibi işlendi ve cephede farklı hareketlere imkan veren bir ritim yarattı. Duvarların betonu, ağaçların köklerine bir nebze atıfta bulunarak özel bir şekilde işlendi, bu sayede Casa da Árvore'un görüntüsünü güçlendiren toprak tonlarında bir kaldırırma oturan yapıyı oluşturan ve destekleyen dingin malzemeleri görebiliyorsunuz. Ve ağaç büyümeye devam edecek.

Proje Adı : Casa da Árvore
Proje Yeri : Portekiz
Tipoloji : 1. Basamak Temel Eğitim
Proje Tamamlanma Yılı : 2020
Yapı Alanı : 274.50 m²
Toplam Alan : 752.00 m²
İşveren : O Jardim dos Fraldinhas
Tasarım : Contaminar Arquitetos

Ekip
Baş Mimarlar : Joel Esperança, Ruben Vaz, Eurico Sousa and Joaquim Duarte
Yardımcı Mimarlar : Filipa Pimpão, Ana Carolina, Sara Fernandes

Uzmanlar
İnşaat : Irmãos Couto e Coito, Lda
Mühendislik : Dimeng, Lda
İklimlendirme : Leiricanal, Técnicas Lda
Aydınlatma : Socilux, Lda
Fotoğraflar : Fernando Guerra | FG+SG

BRAŞOV: ORTA ÇAĞ MODERNİZESİ

EMRULLAH YILDIZ

Romanya'nın incilerindendir Braşov. Hem asil duruşu hem bohem havasıyla benzersiz bir yerleşimdir. Transilvanya kültürünü yansıtan güvenli ve huzurlu bu kent birçok etkinliğe ev sahipliği yaparak kültür ve geleneklerini yaşatmaya devam etmektedir.

Braşov şehri yaklaşık 250.000 nüfusla şu anda Romanya'nın 7. büyük şehri konumundadır. Şehrin en önemli özelliği turizm olsa da 150 yıl içerisinde birçok dönüşüm yaşamıştır.

Bu dönüşümler şehrin sosyal yapısını anlaşılmada önemli olup aynı zamanda Romanya'nın genel olarak anlaşılmasını da sağlayacaktır.

BRAŞOV: ORTA ÇAĞ MODERNİZESİ

Şehrin Tarihi Gelişimi:

Braşov, kelime anlamı itibarıyla Alman kökenli bir isim olup 'taç' anlamına gelmektedir. Şehrin Osmanlı dönemindeki adı Barasu olmak üzere daha sonradan Alman sömürgeciler tarafından "Corona" denilmiştir. 1950-1960 yıllarında ise Stalin şehri anlamına gelen "Oraşul Stalin" olarak adlandırılmıştır. Şehrin kuruluşuna gelirsek Romanya'nın Transilvanya bölgesi zamanında Macaristan topraklarına ait bir yermiş. Bu dönemde Macar Kral, Transilvanya bölgesini korumak için "Teutonic Knights" isimli bir Alman şövalye topluluğunu davet etmiş. Şehri 13. Yy da bu Alman şövalyeler kurmuştur. Ticaret yolları üzerinde olması

ve vergiden muaf tutulması şehri zenginleştirmiş ve bu zenginlik masallardan çıkmış şeker gibi evlerin oluşmasını sağlamıştır. Braşov, Orta Çağ döneminde birçok Macar ve Alman topluluklarının kesişim noktalarından biri olmuştur. Bu Evengalist topluluklar bir araya gelerek çeşitli ayınlerin dini törenlerin düzenlenmesini sağlamıştır. Katılımcılardan biri olan Archipriest Mihai, diğer ülkelerden aldığı eğitim tecrübesiyle Romanya'nın ilk okulunun Braşov kentine kazandırmış ve şehrin sosyal olarak gelişiminde diğer şehirlerden çok daha önde olmasını sağlamıştır. Şehir bu dönemlerde (1560-70) önemli bir ticaret noktası olarak kullanılmaktaydı. İlerleyen tarihlerde Romanya'ya komünist dönemin gelmesiyle

şehrin içerisindeki endüstriyel alanların yer değiştirmesi, yeni yapılaşma dilinin kullanılması ve sosyal konut projelerinin inşa edilmesi doku anlamında değişikliklere uğramıştır. Şehir bu dönemde Alman ve Macar azınlıklarının göç etmesine neden olup demografik yapısını da yenilemiştir. Komünizm döneminden önce Romanya'nın ikinci en önemli sanayi şehri olmasına karşın, Komünist Diktatör Çavuşesku dönemiyle artık turizm şehri olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. Günümüzde de bu etkisini güçlü bir şekilde sürdürmektedir. Bu sürdürülebilirliği sağlayan iki önemli unsurdan biri komünist şehircilik anlayışı ve tarihi kültüre verilen önemdir.

Braşov İlk İzlenim:

Braşov'a erişim iki çeşit vasıtaıyla sağlanabilmektedir. Havalimanı olmaması sebebiyle tren ve otobüs şu an tek seçenek. Otobüs terminalinden indikten sonra hemen çoğu olduğu gibi bu şehirde de medyaya yansıtılanın gerçeikle tamamen uyuşmadığı oluyor.

Komünizm döneminden kalma bakımsız apartmanlar ve orantısı korunamamış şehirleşme sanayi alt yapısının şehre kazandırdığı boğuk sesi, kısık bir mekanlaşma sizi karşılayan ilk şeyler oluyor. Bu yapılaşma merkezin dışında şehrin çeperini oluşturuyor ve açıkçası pek de Braşov'un kendi kimliğiyle uyuşmayan bir yaşam stili sunuyor.

Taksiye binip merkeze yaklaştıkça tarihin kokusu arabanın içine kadar geliyordu. Bir andan insanların giyim kuşamından profiline kadar değişmeye başladı şehir. Turist sayısı artıyordu. Yaş ortalaması düşüyordu. Envaçeşit kafe restoran ile karşılaşıyordunuz ve Hansel&Gratel'den çıkmışçasına yapılar birbiri ardına diziliyordu. Taksiden ilk indiğimde Braşov'un meşhur meydanı ile karşılaşıyordum: Piata Stefauli...

Sfatului Meydanı (Piata Sfatului):

Bu meydan Braşov'un en turistik mekanlarından biri. Meydanın ortasında bir Trompetçi Kulesi ve Casa Sfatului yani konsey binası yer almaktadır. Bu kulede zaman zaman geleneksel kostümler ile trompetçiler müzik yapıyormuş. Kule aslında 1420 yılında çıkan bir yangınla yıkılmış. Yenisi ise konsey binasına bitişik olarak Rönesans etkisinde tekrar yapılmış. Bu kule bir yangın anından trompet çalınarak haber verilmesi için kullanılmıştır.

Meydanın çevresi ise Orta Çağ'ın aynası yapılar, kafeler, oteller, kiliseler ve meydanı besleyen çeşitli akslar yer almaktadır. Bu meydan tipolojisini çok fazla görürsünüz Romanya'da.

Braşov, Cluj ve Bükreş şehirleri de aynı şekilde meydanı güçlendirmek için bir kilise yapısı kullanır. Romanya masalları ve efsaneleri ile meşhur bir ülkedir. Drakula'nın da ev sahipliğini yapmaktadır. Zombiler, kurt adamlar ne hikayeler çıkmıştır bu ülkeden. Eskisi kadar güçlü olmasa dahâlâa devam eden batıl inançları vardır Romanya'nın. Bu meydanda nasibi almış bu inançlardan.

Orta Çağ'da bu meydan birçok kadının cadı olduğu düşünülererek yakılıp öldürüldüğü meydanlardanmış. Hikayeler bir yana gerçekten güzelliği dillere destan bir meydan burası. Hem renkli insan profilleriyle hem renkli Orta Çağ cepheleri ile hâlâ eski ihtişamlı günlerinden bir göz kırpar şehre.

Meydandaki göze çarpan en önemli nesne ise zemindeki ızgara şeklindeki tasarımıdır. Bu tasarım adeta meydanı işaretler ve bir tarama olarak adeta meydanı işaretler. Kuş bakışı bakıldığında zaman çok hoş bir görünümü katar yerine. Adeta mimari bir paftada meydanı diyagramlaştırma çabası gösterir. Bu meydandan 3 adet aks geçer.

Bunlardan sadece biri araçlar için ayrılmıştır. Bu aksın adı Strada Mureşenilor'dir. Bu aks şehrin içerisinde bir zaman çizgisi gibidir. Eğer doğusu takip ederseniz sizleri komünist zamanlara götürürken batısı ise eski köy yerleşimlerine ve turistik dağlarına ulaştırır.

Bir diğer aks şehrin en kalabalık yaya aksını tanımlar. Bu aksın adı ise Strada Republicii'dir. Bu aksın doğusu sizlere alışveriş yapma imkânı sunarken batısı ise Siyah Kilise, Avrupa'nın en dar caddesi olan Strada Sforii ve bir manastır olan "Poarta Ecaterinei" gibi şehrin ikonik yapılarıyla tanıştırır.

Üçüncü aksı ise Strada Apollonia Hirschher'dir. Bu aks üzerinden ise Tampa dağına erişirsiniz. Bir teleferik ile çıkış imkânı sağlayan bu dağ, yürüyüş aktiviteleri ile ilgilenen için eşsiz bir deneyim sunar. Bu üç aks meydanı besleyerek çeşitlenmesini ve bir odak nokta olmasını sağlamaktadır.

Merkezindeki ikonik yapılar ve çeşitli ticari yapılarıyla tipik bir Alman Markplatz şeklindedir. Braşov'da aksları takip edersek bir sonraki durağınız Siyah Kilise olacaktır.

Siyah Kilise (1383-1480):

Siyah Kilise zamanında İstanbul'dan Viyana kadar olan bölgede inşa edilmiş en büyük kilise olarak tasarlanmıştır. İçerisinde 4000 borulu kilise orgu yer almakla birlikte 1891'den beri her sene kilise orgu resitalleri verilen, gotik bir tasarıma sahip kilisedir. İsminin neden siyah olduğuna gelirsek bununla ilgili genel kanı 1689'da Brraşov'da gerçekleşen yangından dolayı olduğu söylenir.

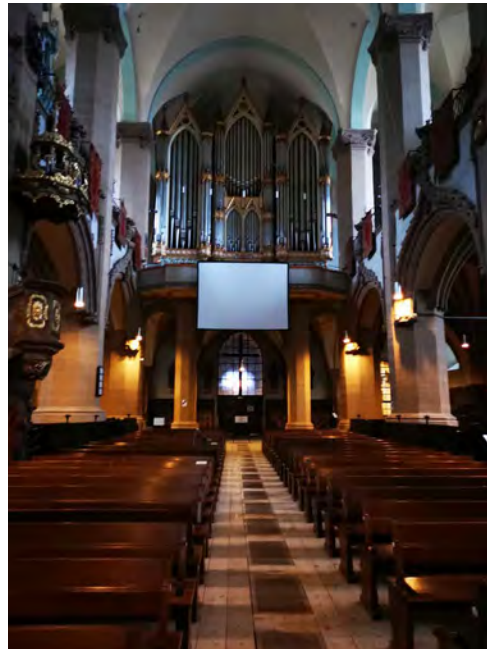
Bununla birlikte bazı tarihçiler bu dönemde böyle bir yangının kiliseye zarar verdiğine dair bir belge bulamamasından dolayı kilise duvarlarının kararmasının asıl sebebi Braşov'daki endüstriyel ortamdan kaynaklanan hava kirliliği olduğunu öne sürmüşlerdir.

Kilise evangelist aktivelerin ritüellerin kilit mekanlarından birini oluşturmaktadır.

Ayrıca kilise içerisinde yer alan papazlar o dönemin önde gelen bilginleri olarak görüldüğünden birçok organizasyonun gerçekleşmesinde de görev almışlardır. Bunlara en iyi örnek Romanya'nın ilk ilkokulunu temsil eden yapının o zamanların rahipleri tarafından kurulmuş olmasıdır.

Siyah Kilise konum itibarıyla ana meydana çok yakındır ancak ana meydanla arasından ticari yapılar kiliseyi baskılamış olup adeta kiliseyi meydana uzaklaştırmıştır ve dar alana hapsedmiş olmasıdır.

Bu problemi çözmek için bazı tasarımlar öne sürülmüş olacak ki kilise çevresi şu an toprak yol halinde olup bir proje istediğini açık açık söylemektedir. Bununla birlikte ticari yapıların meydanı çevreleme düzeni bazı aksların şaşırtıcılık parametresini artırdığını söylemek lazım. Bu yapılar mey-

dan çevresinde keskin dönüşlere sebebiyet vermekte ve meydanın bir anda karşınıza çıkartarak şehre ve onun sakinlerine derin bir nefes aldırılmaktadır.

Kilise yolunun devamında ise Avrupa'nın en dar caddesi olan Strada Stofii (Rope Street) e ulaşılır. Bu caddenin Avrupa'nın en dar caddesi olarak adlandırılarak turistik bir mekân haline gelmiştir. Asıl amacı yangın anından kilise bölgesinden çıkışı önlemek olan ve bir şehircilik prensibiyle tasarlanan cadde şehrin turistik yönü güçlendirilmesi için ilgi kentsel bir mekâna dönüştürülmüştür.

Eğer ki yolumuzu kilise aksına doğru değil de güney tarafına çevirirsek karşımıza Hollywood misali Braşov yazısı çıkacaktır. Dağın yamacında yer alan bu yazıya ulaşmak için Tampa Dağı'na bir yolculuk yapılması

gerekiyor.

Tampa Dağı:

Tampa Dağı Braşov'un bir başka turistik noktalarından biridir. Dağın tepesine teleferikle ulaşım mümkünken bu yolculuk şehir kuş bakışı izlemek isteyenler için de çok güzel anlar sunuyor.

Dağın tepesine aslında 3 farklı yol mevcuttur. Bunlar biri teleferik kullanmak, ikincisi başka bir dağda bulunan Solomon Parkı'ndan yürüyüş yaparak geçiş yapmak, üçüncüsü ise şehir merkezinden dağa çıkan yamaç boyunca dolambaçlı ilerleyen patikayı kullanmaktır.

Çıkış sürecinde şehrin yavaş yavaş ayaklarının altında serildiğini görmek beni her zaman tatmin etmiştir. Ayrıca şunu da söylemek gerekir ki, her şehirde böyle bir tecrübeyi yaşayamazsın. Özellikle Avrupa şehirlerinin düzlüğü düşünüldüğü zaman doğayla şehri bütünleştirecek aktiviteler bulmak kolay değildir. Braşov bu yönü ile hemen hemen şehrin merkezinden bulunan dağ ile olan ilişkisini halka açarak çok değerli bir çalışmaya imza atmıştır.

Tepeye ulaştığınız zaman küçük meydan-cıklarıyla labirent gibi ilerleyen sokaklarıyla Braşov ayaklarınızın altında seriliyor. Her mevsim ayrı güzelleşen sokakları şimdi işlek ama sakin bir şekilde çalışıyor. Şehrin bu sakin yönünü görünce Transilvyalıların yaşam kültürünün ilk izlerini bulmuş oluyorsunuz.

Transilvyalılar için şöyle söylerler Romanlar: Çok yavaşlar... Transilvanya bölge-

sinin halkı ilginç bir şekilde yavaş hareketleriyle meşhur olmuşlardır. Eğer bankada bir işlem yaptırmak isterseniz çok yavaş hareket ettiklerini tecrübe edersiniz derlerdi. Geçenlerde tanıştığım Braşov'lu bir Rumen ise buna şu şekilde cevap veriyor: "Evet biz yavaş hareket ederiz ama düşünürken değil. Eğer ki bir şeyi daha yavaş bir şekilde hareket ederek yapabiliyorsam acele etmeme ne gerek var!" Bana çok ilginç geldi. Galiba yaratıcı tembellikten bahsediyorlar.

Bu durum ile ilgili benzer bir tecrübeyi Transilvanyada yer alan Cluj şehrinde yaşamıştım. Ata binmek için cebimde nakit para olmaması durumu ile karşılaşmıştım. Çiftlikte de kredi kartı geçerli değil. Ata binmek için heyecanlıyım da. Benim için bir ilk olacak. Orada çalışan görevli kadın ise hiç endişelenmeden sakin bir şekilde IBAN numarasına atabilirsiniz dedi. Telefon numarasını verdi, IBAN paylaştı ve olay çözülmüştü. Aynı şey İspanya'da başıma gelse, sanırım kovulurdum diye düşünüyorum; ama Transilvanya ruhu bir başka şekilde yaklaşıyor insanları birbirine.

İşte Braşov'un bu kendine has seyir terası da size bir nebze göz kırıyor şehrin yaşam temposuyla.

Bu güzel sözleri yeni yerleşim alanları için söyleyemiyorum maalesef. Başından sonuna kadar rant kokan bir yenileşme süreci. Maalesef paranın kokusu burada da alınmış ve orantısız apartmanlar ile planlanmamış dolayısıyla endüstriyel alanlarla iç içe kalmış yapılaşmalar görüyorsunuz. Tabii ki bu yapılarda zamanla kararmış ve eskimiş. Fakir bir şehir izlenimi uyandırıyor sizlere.

Yerel Mimari Üzerine:

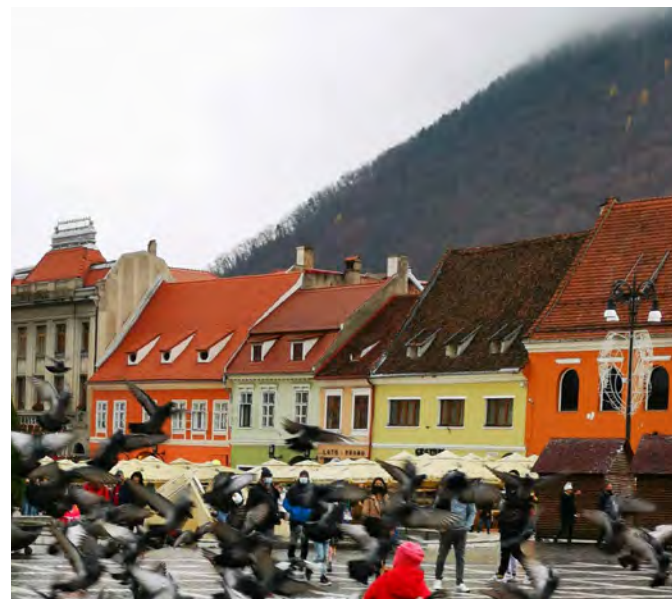
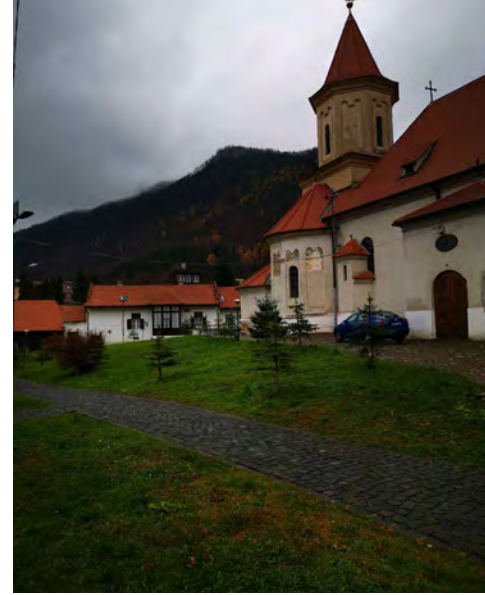
Braşov şehri Bükreş şehri gibi popüler bir şehir olsa da Transilvanya'nın getirdiği kültür ile birlikte şehirdeki tempo çok daha sakindir. Ben bunu Transilvanya'nın biraz daha doğa ile olan birlikteliğine bağlıyorum. Doğa ile huzuru bulabilmiş bir kültür. Bunun etkisini Barok ve Gotik gibi Orta Çağ mimarisinin dışında mimarsız mimari yapılarının detaylarında görebiliyoruz.

Romanya mimarisi Orta Çağ tasarımları komünist dönemi yapıları ve yerel mimari olarak sınıflandırılabilir. Bu başlık altında yerel yaklaşımlara değinmek isterim. Doğa ile olan ilişkileri genel olarak çatı tipolojilerinde ortaya çıkmakla birlikte pencere önündeki bitkilerle de anlaşılabilmektedir. Hemen hemen bütün müstakil evlerde caddeye bakan pencerelerin önü çiçeklerle süslenmiştir. Çiçekle ilginiz olmasa bile bir tane saksı koyma zorunluluğunuz varmış hissi uyandırır bu durum sizde. Bu olayla sık sık karşılaşmanız nedeniyle bunun bir yerel alışkanlık ve bölgeye özgü bir davranış biçimi olduğunu görürsünüz. Buradan ayrıca komşuluk ilişkilerinin yaşamın izi olan mimari öğelere de yansımaları da görüyoruz.

Ev dekorasyonundaki bu benzerlik yerel insanların birbirlerine olan ev ziyaretlerinden kaynaklandığını düşünebiliriz. Romanların kutlamaya olan merakı da düşünüldüğünde bu tür bir etkileşim haliyle kaçınılmazdır. Yapılardaki genel yaklaşımı düşündüğümüzde ise eğrisi dik ahşap çatılar ve düz cepheleler dikkat çekmektedir. Son derece basit. Bu basitliğin yanında alışılmadık oranlar. Sanki onlar da bunun farkında ve istemsiz olarak bu basitliğe kendi sade yorumlarını katmışlar.

Romanların bu basitliği aslında hayat tarzlarında da vardır. Bir bakıma hiçbir şey tamamen basit değil. Basmakalıptan uzak bir basitlik. Bazen inorganik bir birleşim hissetseniz de, parametrik bir etki uyandırması da söz konusu.

Romanların ilgili bilinmesi gereken bir başka durum ise Romen Borazanı dedikleri tamirat sesleri. Durmak bilmeden devam eden tamirat sesleri ile meşhurdur Romanlar. Her zaman kendilerine ait bir tasarım ile güncellerler yapılarını. Taşındığım ilk günleri hatırlıyorum da. İnanılmaz bir işkenneydi. Bazen iki üç komşu birleşip sanki bir senfoni yapmaya çalışıyorlar gibi geliyordu. Evleri tamamen komünist rejim tarafından sağlanan Romanların şu an kendi evlerine sahip olması sanırım onlar adına eğlenceli bir iş olsa gerek.

Serbest MİMAR Magazine - Issue 43

SUMMARY OF CONTENT

Our magazine meets you with its rich and exciting content in the 43rd issue again.

DesktopSection again contains a selection of Projects which has just been completed or is still in progress. In this issue, you will find projects of İkkerebir Architecture and rggA Architecture offices.

From SMDs section welcomes you with the latest event news from İstanbulSMD, İzmirSMD and TURKSMD.

The Picture on our Collar section includes the memorial article written by Hakan Tüzün Şengün about Aurelio Galfetti we have lost recently; a memorial article after the demise of Ünal Demirarslan, a memorial article written by Suha Özkan for Richard Rogers; Articles of Bilge Sezer, Ercan Çoban and Ali Hakan after the demise of Yurdanur Sepkin; and İlhan Kural's article written after Ricardo Bofill.

The Good Things Section includes the article titled "Kashef Chowdhury/Urbana Design Bangladesh Friendship Hospital has won the 2021 RIBA International Award" written by Güney Günsu Tonkal.

In our New Section, we introduce the structure of the Atatürk Cultural Center, the design of which belongs to Tabanlıoğlu Architecture.

In the Projects Section you will find the Hüseyin Güntaş Library and Conference Hall project, which is the design of Frea Architecture.

In the seventh episode of the "Excursions to Modern Architectural Monuments" series; you will find the article by Gürkan Okumuş with the title "The Outward Manifestation of Geometric Passion: Dosan Canning Plant (1971-2021)", Figen Kılıncım Çorakbaş, the section editor, is waiting for new articles that will take readers to explore the modern in the continuation of the series of articles.

File section makes the 14th TSMD awards that are awarded in 6 branches including the grand prize, building awards, press awards, contribution to architecture awards and special awards, meet the readers and introduces an interview with Uyghur Architecture, which has won the TSMD Awards and the grand prize.

In the Section of Protecting the Modern; we have included the article titled "(Not) Being able to Protect" by M. Turhan Kayasü; the article titled "After the 82-Year-Old Ankara May 19th Stadium" by Lale Özgenel; and the contents that shed light on the processes of Mecidiyeköy Liquor Factory and Provincial Bank Building.

In the Section From the World, you will find the Primary School-Tree House project, the design of which belongs to Contaminar Architecture.

We were There section welcomes you with Emrullah Yıldız's article titled "Brašov: Medieval Modernization", in which he quotes sections from the city of Braşov.

Translation: Çağla Mayda

Журнал «Свободный Архитектор» Выпуск 43-й

СОДЕРЖАНИЕ

Снова рады встретиться с Вами в очередном 43-м выпуске нашего журнала, который мы постарались сделать интересным и наполненным..

В разделе "На рабочем столе", как и всегда, мы рассказываем о проектах, работа над которыми продолжается в настоящее время или только что завершённых. В этом выпуске вы узнаете о проектах таких архитектурных бюро как «Иккеребир Мимарлык» и «rggA Мимарлык».

О событиях и мероприятиях, проведенных за последнее время отделениями TürkSMD "Объединения Свободных Архитекторов", İstanbulSMD и İzmirSMD мы расскажем в разделе "Новости "Объединения Свободных Архитекторов" ("SMD").

В главе «Портрет» рассказывается о наших коллегах, к сожалению, безвременно от нас ушедших за последнее время. Здесь вы найдете очерк Тюсюн Шенгюль о Юналь Демирарслане, Аурелио Галфетти, а также Сюха Озкан рассказывает о Ричарде Роджерсе. Далее Бильге Сезер, Эрджан Чобан и Али Хаккан вспоминают о Юрданул Сепкине. Ильхан Курал посвятил свой очерк Рикардо Бофилу.

В главе «Хорошее» вы найдете статью Гюнея Гюнсусу, рассказывающую о победителе международного конкурса «2021 RIBA Uluslararası Ödülü» под названием «Kashef Chowdhury/Urbana Tasarımı Bangladeş Dostluk Hastanesi 2021 RIBA Uluslararası Ödülü'nü kazandı».

В главе «Новое» речь пойдет о проекте Культурного центра Ататюрка, автором которого является фирма «Табаноглу Мимарлык».

Глава «Проект» расскажет о двух объектах, это «Библиотека Хусейн Гюнташ» и Конференц Центр, автором которых является фирма «Фрея Мимарлык».

Глава « Путешествие в Современную Архитектуру» продолжается седьмой частью и открывается очерком автора Гюркана Окумуш под заголовком «Geometrik Tutkunun Dışa Vurumu: Dosan Konserve Tesisi(1971-2021)». Далее, редактор главы Фиген Кывылджим Чоракбаш, продолжает свой рассказ, увлекающий читателей в современные исследования.

В главе «Досье» рассказывается о победителях в 6 номинациях 14-ой Премии TSMD таких как Премия Проект, Премия Медиа, Премия Вклад в архитектуру и Специальная Премия, а также об обладателе Главной Премии фирме «Уйгур Мимарлык».

Глава «Сохранить Современность» знакомит вас со статьями нескольких авторов, это статья М.Турана Каясу под заголовком «Kogu(yama)ma Üzerine» («О защите») , также статья Лале Озгенел о стадионе «19 Мая» в Анкаре под названием «82 Yıllık Ankara 19 Mayıs Stadyumu'nun Ardından», далее статья о Фабрике в Меджидиекой и Здании Иллер Банк.

В главе «В Мире» рассказывается о проекте « İkkokul-Ağaç Ev», автором которого стала фирма «Контаминар Мимарлык».

Глава «Мы там были» знакомит вас с очерком Эмруллаха Илдыз о городе Брашов под заголовком «Брашов: современные средние века».

Переводы: Natalia Troshina Soylu

نلتقي بكم في العدد 43 من مجلتنا بمحتواها الثري والمثير.

قسم **سطح المكتب**، كما هو الحال دائماً ، فهو يتضمن مجموعة مختارة من المشاريع التي اكتملت للتو أو لا تزال قيد التنفيذ. في هذا العدد ستجد مشاريع مبنى İkkerebir ، ومكاتب rggA .

قسم **مصلحة الارصاد الجوية**، في هذا القسم ستجدوا ما يتعلق بأنشطة واعمال الموسم السابق لمصلحة الارصاد الجوية التركية، مصلحة الارصاد الجوية في اسطنبول و ازмир.

قسم **صور الياقه**، يوجد فيها صور لزملائنا الاعزاء الذين فارقونا مؤخراً فجدد كتابات هلكان توزون شان غون عن اوريليو غالفيثي، وكتابات أونال ديميراسلان، وكتابات سهى أوزكان بعد ريتشارد روجرز؛ وكتابات بيلجه سيزار و إركان جوبان وعلي حقان بعد يوردانور سيپكين؛ ويتضمن الكتابات التذكارية التي كتبها إيلهان كورال في كلمته بعد ريكاردو بويفيل.

قسم **الاشياء الجيده**، تجدوا مقال بعنوان "فاز مستشفى الصداقة الكاشف شودري / أوريانا ديزاين بنغلادش بجائزة RIBA 2021 الدولية" بقلم غوني غونسو تونكال.

في القسم **الجديد**، يوجد في هذا القسم مشروع مركز أتاتورك الثقافي للمعماري طيبانلي اوغلو.

رحلات الاعمال المعمارية الحديثة، الجزء السابع من السلسلة؛ هذا هو مقال "التعبير عن العاطفة الهندسية: مصنع دوسان للأغذية المعلبة (1971-2021)" بقلم غوركمان أوكوموش. ينتظركم محرر القسم فيغان كيفيلجيم جوراكباش في مقالات جديدة ستجعل القراء يكتشفون الحديث في استمرار سلسلة المقالات.

في قسم **الملف الشخصي**، يجذب القراء حول جوائز TSMD الرابعة عشرة ، والتي يتم تقديمها في 6 فئات بما في ذلك الجائزة الكبرى وجوائز البناء وجوائز وسائل الإعلام وجوائز المساهمة في الهندسة المعمارية والجائزة الخاصة، والمقابلة مع الفائز بالجائزة الكبرى المعماري اغور.

في قسم **الحماية الحديثة**، في قسم الحفاظ على العصر الحديث ، مقال بقلم م. تورهان كاياسو بعنوان "لأجل الحماية ..."; مقال بعنوان "بعد 82 عاما من ملعب 19 مايو في أنقرة" للآلي أوزجينيل؛ هناك محتويات تسلط الضوء على مصنع مجيديه كوي للمشروبات الكحولية ومبنى بنك إلكير.

في قسم **من العالم**، سوف تجد مشروع المدرسة الابتدائية-بيت الشجرة ، الذي صممه كونتامينار للهندسة المعمارية.

في قسم **كنا هناك**، ننتظركم بمقال إمرالله يلدز بعنوان "براسوف: تحديث العصور الوسطى"، والذي يقتبس فيه أقساماً من مدينة براشوف.

الترجمة: Çağla Mayda